2. CİLT

Hayatu's Sahabe

M. YUSUF KANDEHLEVİ

HAYATU'S-SAHABE
Muhtasar

HAYATU'S-SAHABE

2

Muhtasar

M. Yusuf KANDEHLEVÎ

Hazırlayan:
Ömer Lütfi ERDAL

HAYATU'S-SAHABE
Muhtasar

Editör
Ömer ÇETİNKAYA
İbrahim ÇETİN
Betül COŞKUN

Kapak
Engin ÇİFTÇİ

Sayfa Düzeni
Ahmet KAHRAMANOĞLU

ISBN
978-975-278-278-5

Yayın Numarası
489

Basım Yeri ve Yılı
Çağlayan Matbaası
Sarnıç Yolu Üzeri No: 7 Gaziemir/İZMİR
Tel: (0232) 252 20 96

Temmuz 2008

Genel Dağıtım
Gökkuşağı Pazarlama ve Dağıtım
Merkez Mah. Soğuksu Cad. No: 31 Tek-Er İş Merkezi
Mahmutbey/İSTANBUL
Tel: (0212) 410 50 60 Faks: (0212) 445 84 64

Işık Yayınları
Emniyet Mahallesi Huzur Sokak No: 5
34676 Üsküdar/İSTANBUL
Tel: (0216) 318 42 88 Faks: (0216) 318 52 20
www.isikyayinlari.com

İçindekiler

SAHABENİN, ALLAH YOLUNDA İNFAKTA BULUNMASI

Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ve onun sahâbîleri, mallarını Allah'ın rızasını kazanma yolunda nasıl infak ettiler? Onların nezdinde, servetlerini Allah yolunda infak etmek, kendi nefisleri için harcamaktan nasıl daha sevimli hale geldi? Kendi ihtiyaçları varken, başkalarını kendi nefislerine nasıl tercih ettiler?

1. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBININ İNFAKA TEŞVİK ETMESİ, SAHÂBENİN İNFAKA RAĞBETİ

Allah Resûlünün İnfak Etmeye Teşvik Etmesi

Cerîr (radıyallahu anh) anlatıyor: Sabahın erken vaktinde, Allah Resûlü ile birlikte otururken yalınayak ve üzerlerine aba giyinmiş, kılıçlarını kuşanmış Mudarlı bir topluluk geldi. Allah Resûlü onların fakirliklerini görünce duygulandı, yüz rengi değişti. İçeriye girdi, sonra dışarı çıktı ve Bilâl'e ezan okumasını emretti. Bilâl de ezanı okudu, kamet getirdi. Efendimiz namaz kıldırdıktan sonra, insanlara şu âyetleri okudu:

"Ey insanlar! Sizi bir tek kişiden yaratan ve ondan da eşini yaratıp o ikisinden birçok erkek ve kadın türeten Rabbinize karşı gelmekten sakının. Adını anıp kendisini vesile ederek birbirinizden dilekte bulunduğunuz Allah'a saygısızlık etmekten ve akra-

balık bağlarını koparmaktan sakınınız. Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir." (Nisâ, 4/1) "Ey iman edenler! Allah'ın azabına maruz kalmaktan korunun. Herkes yarın ahireti için ne gönderdiğine dikkat etsin. Allah'ın azabına düçar olmaktan korunun. Çünkü Allah yaptığınız her şeyden haberdardır." (Haşir, 59/18)

Sonra da, "Herkes elinden ne geliyorsa; dinar, dirhem, elbise, buğday, hurma hatta yarım hurma bile versin!" buyurdu Peygamberimiz. Ensâr'dan bir adam, elinde bir kese para ile geldi ki, hurmaları eliyle taşımakta zorlanıyordu. Sonra, diğerleri de arka arkaya getirmeye başladılar. Getirilen yiyecek ve giyecekler, iki öbek hâline geldi. Bunu seyreden Allah Resûlünün yüzü sevinçten ışıl ışıldı. Şöyle buyurdu Efendimiz:

"Kim İslâmiyet'te güzel bir çığır açarsa, o yaptığı iyiliğin mükâfatını aldığı gibi kendinden sonra aynı iyiliği yapanların da bir misli sevabını alır. Hiç kimsenin mükâfatından da eksilme olmaz. Kim de İslâmiyet'te kötü bir yol açarsa, kendi günahıyla beraber, arkasından giden insanların günahlarını da yüklenir. Günahını aldığı kimselerin günahlarında da bir eksilme olmaz."[1]

Resûlü Ekrem'in ve Ashabının İnfaka Olan Rağbetleri

Hz. Ömer anlatıyor: Allah Resûlüne bir adam geldi ve ondan bazı şeyler istedi. Efendimiz, "Yanımda verecek bir şeyim yok; fakat git benim adıma al, bende olunca onlara öderim." dedi. Hz. Ömer dayanamadı: "Yâ Resûlallah! Yanında olanı veriyorsun; buna kimsenin diyeceği yok. Ama Allah seni, yanında olmayan şeyle mükellef tutmamış ki!" dedi. Efendimiz, Hz. Ömer'in bu ifadelerinden hoşlanmadı. O esnada Ensâr'dan biri: "İnfak et yâ Resûlallah! Yüce Allah'ın, sana verdiği lütufları azaltacağı endişesine kapılma!" dedi.

---

1 Müslim, *Sahîh* 2/704 (1017)

Efendimiz, o adamın bu sözüne sevindi ve tebessüm ederek: "İşte, ben bununla emrolundum." buyurdu.[2]

Allah Resûlünün, Hz. Bilâl'e İnfak Etmeyi Emretmesi

İbn Mesud anlatıyor: Nebiler Nebisi (sallallahu aleyhi ve sellem), Hz. Bilâl'in yanına gelmişti. Bilâl'in evinde, bir yığın hurma gördü. "Bunlar nedir yâ Bilâl?" diye sordu. Bilâl: "Senin misafirlerin için hazır bulunduruyorum yâ Resûlallah!" dedi. Efendimiz şöyle buyurdu: "Sen, kendine cehennem ateşi hazırlamaktan korkmuyor musun? Bunları infak et Bilâl! Rabbin azaltır diye sakın endişelenme!"[3]

Müslümanlara Ganimet Paylaştırılırken Hz. Ömer ile Hz. Ali Arasında Geçen Bir Olay

Talha b. Ubeydullah anlatıyor: "Hz. Ömer'e ganimetler getirildi. O da, bunları Müslümanlar arasında paylaştırdı. Bir miktar artınca, Hz. Ömer bu artan kısmın ne yapılacağını sordu. Cemaat de "İhtiyaç durumuna göre kullanırsın." dedi. Bu arada Hz. Ali susuyor; fikir beyan etmiyordu. Hz. Ömer, Hz. Ali'ye döndü ve: "Yâ Ebu'l-Hasen! Sen neden konuşmuyorsun?" dedi. Hz. Ali: "Cemaat konuştu, ben ne diyeyim." diye cevap verdi. Hz. Ömer ısrarla: "Hayır, sen de konuşmalısın!" dedi. Hz. Ali:

"Allah Teâlâ, bu malın nasıl taksim edileceğini beyan etmiştir." dedikten sonra Bahreyn'den gelen ganimet mallarının hikâyesini anlattı: "Bahreyn'den ganimet gelmişti, ancak vakit akşam olunca Allah Resûlü ganimetlerin tamamını paylaştıramadı. Geceyi, mescitte namaz kılmakla geçirdi. Yüz ifadelerinden sıkıntılı olduğu belliydi. Ancak paylaştırma işini bitirince rahatladı. Daha sonra Hz. Ömer, Hz. Ali'ye döndü ve: 'Bunu mutlaka sen taksim etmelisin, başka çaren yoktur!' buyurdu."

---

2 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/56.

3 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/149

Hz. Talha der ki: "Hz. Ali, kalan malı taksim etti ve bana da sekiz yüz dirhem düştü."[4]

Ümmü Seleme'nin, İnfak Konusundaki Rivayeti

Ümmü Seleme anlatıyor: Allah Resûlü yanıma gelmişti. Yüzü solgundu. Bir yerinin ağrımasından endişelendim ve: "Yâ Resûlallah, bir şeyiniz mi var ki yüzünüz solgun!" dedim. Efendimiz: "Dün bize getirilen yedi dinar yüzünden sıkıntılıyım. Geceyi o paralar yatağımın kenarında olduğu halde geçirdik de onun için canım sıkkın." buyurdu.

Diğer bir rivayette ise, "Bize bu paralar geldi, ama henüz infak etmedik." buyurduğu kaydedilmiştir.[5]

Hz. Osman ile Bir Adam Arasında Geçen Olay

Hasan Basri anlatıyor: Birisi, Hz. Osman'a gelerek şöyle dedi: "Ey mal mülk sahipleri, bütün sevapları sizler kazanıyorsunuz! Sadaka veriyorsunuz, köleleri hürriyete kavuşturuyorsunuz, Kâbe'yi ziyaret ediyorsunuz ve Allah yolunda infak ediyorsunuz…" Hz. Osman: "Sizler de bize gıpta ile bakıyorsunuz, öyle değil mi?" dedi. Adam: "Evet, size gıpta ediyoruz doğrusu." diye cevapladı. Hz. Osman:

"Vallahi, zor şartlarda yaşayan bir insanın Allah için infak ettiği bir dirhem, zengin olup da bolluk içinde infak edenin on bin dirheminden daha hayırlıdır!" dedi.[6]

Hz. Ali'nin Bir Dilenciyle Konuşması

Ubeydullah b. Muhammed naklediyor: Bir dilenci, Emîrü'l-Müminin Hz. Ali'nin kapısını çaldı. Hz. Ali de, hemen Hasan

4 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/414 (17754)

5 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/414 (17752)

6 Beyhaki, *Şuabu'l-Îmân* 3/251 (3456)

veya Hüseyin'e: "Annene git, altı dirhem bırakmıştım, birini alıver de gel!" dedi. Hasan veya Hüseyin gitti, gerisin geriye döndü ve: "Annem, o altı dirhemi un satın almak için ayırdığını söylüyor." dedi. Hz. Ali: "Mümine, bir şeyi Allah yolunda harcaması kendi elinde tutmasından daha sevimli gelmiyorsa, o müminin imanı noksan demektir!" dedi ve o altı dirhemin tamamını göndermesini istedi. Hz. Fâtıma altı dirhemi gönderir göndermez, Hz. Ali hemen fakir dilenciye verdi. Fakir adam henüz uzaklaşmadan, devesini satmak isteyen bir adam geldi. Hz. Ali, devenin fiyatını sordu. Adam, 'yüz kırk dirhem' dedi. Hz. Ali: "Parasını sana sonra öderim, bunu bana bırak." dedi. Az sonra, başka biri geldi ve "Bu deve kimin?" diye sordu. Hazret Ali: "Benim." deyince adam: "Bana satar mısın onu?" dedi. Hz. Ali de: "Satarım." dedi. Adam "Kaça satıyorsun?" diye sordu. Hz. Ali de, "İki yüz dirheme satarım." diye cevap verdi. Adam fiyatı kabul etti ve iki yüz dirhemi vererek deveyi satın aldı. Hz. Ali, deveyi aldığı adama yüz kırk dirhemi verdi. Geri kalan altmış dirhemi de Fâtıma'ya getirdi. Hz. Fâtıma dirhemleri görünce, "Bunlar da nedir böyle?" diye sordu. Hz. Ali, bu soruya âyetle cevap verdi: "Bu Allah'ın, Nebisinin diliyle bize vadettiği mükâfatıdır: Kim Allah'a güzel bir hayırla gelirse, ona, yaptığının on misli verilir." dedi. (En'âm, 6/160)[7]

Hz. Âişe'nin ve Kardeşi Esma'nın Cömertliği

Abdullah b. Zübeyr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Hz. Âişe ve kardeşi Esma'dan (radıyallahu anhumâ) daha cömert kadın görmedim. Onların cömertlik tarzı, birbirlerinden farklıydı. Hz. Âişe azar azar biriktirirdi, çoğalınca da fakirlere dağıtırdı. Esma da yarına bir şey bırakmaz, hemen ihtiyaç sahiplerine infak ederdi."[8]

---

7 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/887 (16976)
8 Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/106 (280)

2. EN ÇOK DEĞER VERİLEN VE SEVİLEN ŞEYLERİN ALLAH YOLUNDA İNFAKI

İbn Ömer'in Cariyesini Azat Etmesi ile İlgili Bir Rivayet

İbn Ömer anlatıyor: "Sevdiğiniz şeylerden infak etmedikçe hakiki hayra ve iyiliğe nâil olamazsınız." (Âl-i İmran, 3/92) âyetini duyduğumda, Allah'ın bana ihsan ettiği nimetleri gözümün önünde canlandırdım: Mercâne adlı Rum asıllı cariyeden daha çok sevdiğim bir şey bulamadım ve: 'Mercâne, artık Allah için hürdür.' dedim; onu azat ettim. Eğer Allah yolunda infak edilen bir malı geri almak doğru olsaydı, o cariyeyi kendime nikâhlardım."

Hâkim'in rivayetinde şu ek bilgi vardır: "İbn Ömer, bu cariyeyi azatlı kölesi Nâfi ile evlendirdi ve Nâfi'nin ondan çocuğu bile oldu."[9]

Nâfi der ki: "İbn Ömer'i gördüm. Çocuğu kucağına almıştı ve öpüyordu. 'Ne kadar da annesine benziyor!' diyordu."[10]

İbn Ömer'in İnfakıyla İlgili Olarak Nâfi'den Bir Rivayet

Nâfi anlatıyor: İbn Ömer malından neyi fazla sevmeye başlasa, onu hemen Allah için infak ederdi. Hatta kölesi, onun bu hâlini anlayınca kollarını sıvar; cemaatle namaza devam ederdi. İbn Ömer de, kölesinin bu güzel hâlini görünce hemen onu hürriyete kavuştururdu. Arkadaşları İbn Ömer'e: "Ey Ebû Abdurrahman! O kölelerin seni aldatıyorlar." dediklerinde onlara: "Kim bizi Allah için aldatırsa ona biz de severek aldanırız." derdi.[11]

Ebû Talha'nın Çok Sevdiği Hurma Bahçesini İnfak Etmesi

Hz. Enes anlatıyor: Ebû Talha, Ensâr arasında çok geniş hurma bahçeleri olanlardan biriydi. Bu bahçelerinin arasında en

---

9 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/889 (17022)

10 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/167

11 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/294

çok sevdiği 'Beyruha' adlı hurmalık idi. Bahçe, mescidin tam karşısındaydı ve Allah Resûlü bazen oraya girer, bahçenin suyundan içerdi. 'Sevdiklerinizden infak etmedikçe hakiki iyiliğe eremezsiniz.' (3/92) âyeti nazil olunca, Ebû Talha hemen Nebiler Nebisinin (sallallahu aleyhi ve sellem) huzuruna vardı ve:

"Yâ Resûlallah! Allah Teâlâ, 'Sevdiklerinizden infak etmedikçe hakiki iyiliğe eremezsiniz.' buyurdu. Mallarımın içinde, en çok Beyruhâ'yı seviyorum. Onu, Allah için infak etmek istiyorum. İnşallah, bu amelimi Allah kabul eder ve benden razı olur.

Yâ Resûlallah! O bahçeyi Allah'ın emrettiği yerlere sarf et!" dedi. Allah Resûlü ona şu sözleriyle iltifat etti: "Ne kârlı bir ticaret! Ne kârlı bir ticaret!"

Bir rivayette ise, Allah Resûlü Ebû Talha'ya: "Söylediklerini işittim. Benim görüşüm, o malını akrabalarına paylaştırmandır." buyurdu. Ebû Talha, "Tamam, dediğiniz gibi yapacağım." dedi ve hurma bahçesini akrabaları ve amcaoğulları arasında taksim etti.[12]

Hz. Ebû Zer'in, En Sevdiği Devesini Tasadduk Etmesi

Ebû Zer (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir malın üç ortağı vardır: Birincisi kaderdir. Kader; ölüm veya helak sebebiyle o malın iyilikle mi, yoksa kötülükle mi elinden çıkıp gideceğini sana söylemez. Yani, malın akibetinin sana hayır mı şer mi getireceğini bilemezsin. İkinci ortağın ise mirasçındır. Mirasçın olan kişi/kişiler de, senin bir an evvel ölmeni ve malına el koymayı bekler. Eğer elinden geliyorsa ve gücün yetiyorsa, bu iki ortağın en âcizi olan üçüncüsü olma. Çünkü Rabbimiz 'Sevdiklerinizden infak etmedikçe hakiki iyiliğe eremezsiniz.' (Âl-i İmrân, 3/92) buyuruyor. Bak, şu deve benim en sevdiğim mallarım arasındaydı ve ben, o devemi kendim için tasadduk ettim."[13]

---

12 Buhârî, *Sahîh* 2/530 (1392)

13 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/163.

3. KENDİSİ MUHTAÇ OLAN KİŞİNİN İNFAKTA BULUNMASI

Abdurrahman b. Avf'ın İnfaka Olan Rağbeti

Ebû Seleme ve Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Allah yolunda sadaka verin. Çünkü, orduyu savaş için göndereceğim." Bu çağrıyı duyan Abdurrahman b. Avf hemen geldi ve: "Yâ Resûlallah, dört bin dirhem param var. İki binini Rabbim için veriyorum; geri kalan iki binini de evlad u ıyal için bırakıyorum." dedi.

Efendimiz: "Allah, senin verdiğine de, ayırıp vermediğine de bereket ihsan etsin." diye dua etti.

O gecenin sabahı, Ensâr'dan bir adam geldi ve sabaha kadar iki sa' hurma kazanmıştı. Dedi ki: "Yâ Resûlallah, çalışarak iki sa' hurma sahibi oldum. Birini Rabbime, diğerini de çoluk çocuğuma ayırıyorum." dedi. Bunu duyan bazı münâfıklar adamı çekiştirerek: "Bu da, tıpkı İbn Avf gibi gösteriş için verdi." dediler. Bir diğer rivayette ise münâfıklar: "Allah ve Resûlünün bu adamın bir sa' hurmasına ihtiyacı yok ki!" dediler. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak, "Müminlerden, kâh farz zekât dışında gönüllerinden koparak bağışta bulunanları, kâh ancak çalışıp didinerek ele geçirdikleri malları bağışlayanları dillerine dolayıp alaya alanlar var ya, işte Allah onları alay konusu yapıp maskara etmiştir ve onlara gayet acı bir azap vardır." (Tevbe, 8/ 79) buyurdu.[14]

Ensâr'ın Gösterdiği Fedakârlık Örneği

Ebû Hureyre anlatıyor: Müslümanlardan biri Allah Resûlüne gelerek, "Yâ Resûlallah, çok fakir düştüm." dedi. Efendimiz, hemen hanımlarından birine adama bir şeyler vermeleri için haber saldı. Hanımı dedi ki: "Seni hak ile gönderen Rabbime yemin ederim ki, yanımda sudan başka bir şey yok!" Resûlullah, diğer bir hanımına haber gönderdi, ondan da benzer haberi aldı.

---

[14] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/108 (11048)

Nebiler Nebisi bunun üzerine: "Bu adamı, bu gece evinde kim ağırlayabilir? Allah da onu bağışlasın." dedi. Ensâr'dan biri kalktı ve "Ben ağırlarım Yâ Resûlallah!" dedi. Adamı alarak evine götürdü. Eve varınca hanımına: "Yiyecek bir şeyler var mı hanım?" diye sordu. Hanımı da, sadece çocuklara yetecek kadar yiyeceğin bulunduğunu söyledi. Bunun üzerine, adam hanımına şöyle dedi:

"Sen çocukları bir şeylerle avutmaya çalış, onların uyumasını temin et. Daha sonra misafir geldiğinde ve yemek için oturduğumuzda, ışığı söndür ki bizim de kendisiyle beraber yediğimizi zannetsin."

Oturdular, misafir yemeğini yedi. Ancak, o gece, ev sahipleri açlıktan kıvranarak geceyi geçirdiler. Sabah olunca, misafirperver olan Müslüman doğruca Allah Resûlünün yanına gitti. Efendimiz onu görünce: "Allah, konuğunuza yaptığınız iyilikten razı ve hoşnut oldu." buyurdu. Bu olay hakkında şu âyet nazil oldu: "Hatta kendileri ihtiyaç duysalar bile o kardeşlerine öncelik verir, onlara verilmesini tercih ederler." (Haşr, 59/9)[15]

4. ALLAH RIZASI İÇİN ÖDÜNÇ VERMEK

Ebu'd-Dahdâh'ın, Bahçesini Cennetteki Bir Bahçeye Karşılık Olarak Vermesi

Hz. Enes anlatıyor: Bir adam, Allah Resûlüne geldi ve "Yâ Resûlallah! Filân adamın bir hurmalığı var. Orada, kendime bir ev yapmak istiyorum. Hurmalığın sahibine söylesen de, oraya evimi yapsam." dedi. Allah Resûlü bahçenin sahibine, "Cennetteki bir hurmalığa karşılık olarak o bahçeyi adama ver." buyurdu. Ancak, mal sahibi vermek istemedi. Ebu'd-Dahdâh geldi ve adama, "O bahçeyi, bir evime karşılık bana sat!" dedi. Adam da kabul etti. Ebu'd-Dahdâh Peygamberimize geldi ve: "Yâ Resûlallah, o hur-

[15] Müslim, *Sahîh* 3/1624 (2054)

malığı evime karşılık olarak satın aldım. Şimdi, hurma bahçesini o Müslümana vermen için sana teslim ediyorum." dedi. Efendimiz şöyle buyurdu:

"Ebu'd-Dahdâh'ın cennetteki evi ne kadar da görkemli!"

Bu cümleyi birkaç defa tekrarladı. Ebu'd-Dahdâh, hanımının yanına geldi ve dedi ki: "Ey Ümmü'd-Dahdâh! Evden çık, çünkü ben bu evi cennetteki bir hurmalık karşılığında sattım." Hanımı da, "Kazançlı bir alışveriş bu gerçekten." diye cevap verdi.[16]

5. İSLÂMİYET'İN YAYILMASI İÇİN İNFAK

Bir Adamın Hikâyesi

Hz. Enes anlatıyor: Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), İslâmiyet'in yüceltilmesi için kendisinden ne istenmişse verirdi. Bir gün, Allah Resûlü; huzuruna gelip bir şeyler isteyen bir adama zekât koyunlarından bir sürü verilmesini emretti. Sürüyü alıp kabilesinin yanına dönen adam, "Ey kavmim, siz de Müslüman olun; çünkü Muhammed öyle veriyor ki, hiç mi hiç fakirlikten korkmadan veriyor!" dedi. Bir rivayette şu da vardır: "Bir adam sırf dünyalık için Müslüman olsa bile, aradan bir gün geçince bu adama dini; dünya ve içindeki her şeyden daha sevimli hale gelirdi."[17]

Zeyd b. Sabit'in Rivayeti

Zeyd b. Sabit anlatıyor: Allah Resûlüne köylü bir Arap geldi ve bir vadiden arsa istedi. Efendimiz, ona istediği yeri verdi. Müslüman olan adam, kavminin yanına vardığında şöyle diyordu: "Müslüman olun. Ben öyle bir zatın yanından geliyorum ki, fakirlik korkusu ve endişesi olmaksızın veriyor!"[18]

---

16 İbn Hibbân, *Sahîh* 16/113 (7159)

17 Ahmed b.Hanbel, *Müsned* 3/107 (12070)

18 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 5/138 (4877)

6. ALLAH YOLUNDA, CİHAD İÇİN YAPILAN İNFAK

Hz. Ebû Bekir'in, Hicret Esnasındaki İnfakı

Hz. Ebû Bekir'in kızı Esma anlatır: Babam Ebû Bekir, Resûlü Ekrem ile birlikte Mekke'den Medine'ye hicret ederken, sahip olduğu beş veya altı bin dirhem paranın tamamını yanına aldı. Onlar hicret için yola çıktıktan sonra, dedem Ebû Kuhâfe yanımıza geldi. Ebû Kuhafe'nin gözleri görmüyordu. "Vallahi, Ebû Bekir bütün servetini götürdü ve sizi sıkıntıya soktu." dedi Ebû Kuhafe. Ben itiraz ettim:

"Hayır dedeciğim, babam bize çok servet bıraktı." Biraz sonra, bir yığın taş toplayıp taşların üzerine de bir çul örttüm ve dedemin elinden tutarak: "Bak dedeciğim, elini şu paraların üzerine koy." dedim. Dedem ikna oldu ve "Eğer bunları size bıraktıysa mesele yok!" dedi. Gerçek şu ki, Hz. Ebû Bekir giderken bize bir şey bırakmadı. Ben, o yaşlı dedemi rahatlatmak için bunu yaptım.[19]

Hz. Osman'ın İnfakı

Abdurrahman b. Habbab es-Selemi anlatıyor: Efendimiz insanlara hitap etti ve Tebük'e gidecek 'ceyşü'l-usre'ye destek olmaları çağrısında bulundu. Hz. Osman, "Bütün teçhizatıyla beraber yüz deve veriyorum." dedi. Allah Resûlü minberden bir basamak aşağıya indi, cemaati yine yardıma davet etti. Hz. Osman, bütün teçhizatıyla yüz deve daha vereceğine dair söz verdi. Baktım; Efendimiz elini sevinçle hareket ettirerek "Osman'ın bundan sonra yapacakları ona zarar vermez." buyurdu. Bu sözünü, üç kere tekrarladı.[20]

---

19 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/179
20 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 5/4; Ebû Nuaym, *Hilye* 1/59.

Abdurrahman b. Avf'ın İnfakı

Hz. Enes anlatıyor: Hz. Âişe, evinde iken Medine'de bir ses işitir. "Bu ses de nedir?" diye sorunca derler ki: "Bu, Abdurrahman b. Avf'ın Şam'dan yeni gelen ve içinde her şeyi taşıyan kervanının sesidir. Kervanda, yedi yüz deve vardı. Kervan o kadar yüklüydü ki sesi Medine'yi velveleye veriyordu." Hz. Âişe:

"Ben, Allah Resûlünden duymuştum; şöyle demişti: Abdurrahman b. Avf'ı makatı üzerinde sürünerek cennete girerken gördüm." Hz. Âişe'nin bu sözü Abdurrahman b. Avf'a ulaşınca o: "Eğer gücüm yeterse cennete ayakta gireceğim." dedi ve kervanı bütün yüküyle birlikte Allah yolunda tasadduk etti.[21]

Zeynep binti Cahş'ın Cömertliği ve Allah Yolunda İnfakı

Hz. Âişe anlatıyor: "Efendimiz şöyle buyurdu: 'Sizden bana ilk önce kavuşacak olanınız, eli en uzun olandır.' Ezvâc-ı tâhirat, vefat-ı nebeviden sonra birbirleriyle kollarını ölçüştürürdü. Hz. Zeynep, en cömert olanımızdı. El becerisiyle bir şeyler yapardı ve yaptıklarını da tasadduk ederdi."

Diğer bir rivayette ise şöyle der Hz. Âişe: "Ellerimizi duvara uzatır, hangimizinki uzun diye mukayese ederdik. Bunu, Zeynep vefat edinceye kadar yapmaya devam ettik. Zeynep kısa boylu idi ve bizim en uzunumuz değildi. Sonunda anlamıştık; Allah Resûlü, el uzunluğu ile çokça sadaka vermeyi kastetmişti. Zeynep becerikli biriydi: Deri tabaklar, onu diker ve Allah yolunda sadaka olarak verirdi."[22]

---

21 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/98; İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/164.

22 Müslim, *Sahîh* 4/1907 (2452)

7. FAKİRLERE, YOKSUL VE MUHTAÇLARA İNFAK

Hz. Ömer ile Bir Dul Kadının Hikâyesi

Eslem anlatıyor: Hz. Ömer ile birlikte çarşıya çıktım. Genç bir kadın, yanımıza yaklaşarak Hz. Ömer'e: "Ey Müminlerin Emîri! Kocam vefat etti. Geriye küçük çocuklar bıraktı. Onların yiyeceklerini ben sağlamak zorundayım; zira henüz küçük yaştalar. Ne ekinleri var ne de davarları. Açlıktan ölmelerinden endişe duyuyorum. Ben, Hafaf b. Eymâ el-Ğıfârî'nin kızıyım. Babam, Peygamber Efendimiz ile birlikte Hudeybiye'de bulunmuştu." dedi.

Hz. Ömer, bir süre dondu kaldı kadının karşısında. Kendini toparladı ve: "Merhaba, sen hoş gelmişsin; biz seninle yakın akrabaymışız." dedi. Sonra orada bağlı bulunan, sağlam ve yola dayanıklı bir devenin yanına gitti. Yiyecek, giyecek vs. ile dolu iki çuvalı da deveye yükledi ve devenin yularını kadına verdikten sonra şöyle dedi: "Deveyi al götür, bunlar tükenince Allah size daha hayırlısını verecektir."

Hz. Ömer'in yanındaki kişilerden biri, "Ey Müminlerin Emîri, çok şey vermediniz mi o kadına?" deyince Hz. Ömer şöyle dedi: "Allah, senin hayrını versin. Biliyor musun onun babası, Hudeybiye'de Efendimizle birlikte bulunmuştu. Allah'a yemin ederim, bu kadının babası ve kardeşi bir kaleyi uzun süre muhasara etmişlerdi de sonunda kaleyi fethetmiş ve sonra da ganimetlerini paylaşmıştık."[23]

İbn Ömer'in İnfaka Olan Düşkünlüğü

Nâfi' anlatıyor: İbn Ömer hastaydı. Bir dirhem karşılığında, bir salkım üzüm alıp önüne bıraktım. Bir fakir geldi o sırada. İbn Ömer, "Üzümü bu adama verin." dedi. Fakir, üzümü alarak gitti. Fakirin önüne çıkan biri, elindeki üzümü bir dirheme satın aldı ve

[23] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/912 (17085)

İbn Ömer'e getirdi. Bu durum birkaç kere tekrar ettikten sonra, ben dayanamadım ve o fakir adama döndüm:

"Sen utanmaz mısın be adam!" dedim. Üzümü, bir dirhem verip satın aldım ve İbn Ömer'e getirdim; en sonunda o da üzümü yedi.[24]

Hz. Âişe'nin İnfakı

İmam Mâlik anlatıyor: Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) eşi Hz. Âişe (radıyallahu anh), bir gün oruçlu iken bir yoksul gelip ondan bir şeyler istedi. Hz. Âişe'nin evinde de, bir somundan başka bir şey yoktu. Cariyesine: "Ekmeği ona ver." dedi. Cariye: "Akşam iftar edeceğiniz başka bir şey yok." dediyse de, Hz. Âişe ısrarla, "Sen ekmeği ona ver." dedi.

Olayı nakleden cariye diyor ki: "Hz. Âişe'nin isteği üzerine, ekmeği o fakire verdim. Akşam olduğunda birisi bize pişmiş bir koyun, bir miktar da ekmek gönderdi. Hz. Âişe beni çağırdı ve: "Ye! Bu, senin (vermek istemediğin) ekmeğinden daha iyidir!" dedi.[25]

Sadakayı Yoksullara Bizzat Vermek

Amr el-Leysî anlatıyor: Vâsile b. el-Eska'ın yanındaydık. Bir fakir geldi oraya. Vâsile bir parça ekmek aldı, yanına biraz da para alarak fakire eliyle verdi. Dedim ki: "Ey Ebu'l-Eska'! Ailende bunu yapabilecek kimse yok muydu ki bizzat götürüp verdin?" Şöyle cevap verdi: "Var, ama şu da var: Kim bir şey alıp götürür ve fakire verirse her adımına mukabil onun bir günahı silinir. Eline koyduktan sonra da, attığı her adımında on hatası silinir."[26]

---

24 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/27

25 Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 3/260 (3482)

26 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/890 (17024)

8. DİLENENLERE İNFAKTA BULUNMAK

Allah Resûlü ile Bir Bedevînin Hikâyesi

Hz. Enes anlatıyor: Allah Resûlü bir gün mescide girdi. Üzerinde, kenarları kalın dokunmuş Necran yapımı bir elbise vardı. Arkasından bir bedevî geldi ve Efendimizi, giysisinden tutarak kendine doğru çekti. O kadar sert çekmiş olacak ki Efendimizin boynunda iz kaldı. Sonra bedevî: "Yâ Muhammed! Allah'ın sana verdiği maldan bize de ver." dedi. Efendimiz bedevîye döndü, tebessüm etti ve "Ona, ne istiyorsa verin." buyurdu.[27]

Bu Konuda, Başka Bir Kıssa

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlüyle birlikte sabahları bir süre mescitte otururduk. Resûlullah, odasına çekilmek istediğinde ise ayağa kalkardık ve odasına girinceye kadar da ayakta beklerdik. Bir sabah yine odasına gitmek için kalmıştı ki, bir bedevî çıkageldi. "Yâ Muhammed bana iki deve ver! Çünkü o develer ne senindir ne de senin babanındır!" dedi ve Efendimizin üzerindeki elbiseyi çekti. Elbiseyi öyle kuvvetlice çekmişti ki, Allah Resûlünün boynunda kıpkırmızı iz yapmıştı. Bizim bakışlarımızdaki sertliği teskin etmek için Efendimiz: "Hayır, ona dokunmayın. Allah'tan beni bağışlamasını diliyorum." dedikten sonra:

"Bana eziyetine mukabil kısas yapmadıkça sana deve vermem." buyurdu. Bu cümleyi üç kere tekrar etti ve bir süre sonra: "Ona iki deve verin: Birine arpa, diğerine de hurma yükleyin." buyurdu.[28]

27 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/38; el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 7/357 (18651)
28 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/38

9. SADAKALAR VEYA GÖNÜLLÜ BAĞIŞLAR

Ebû Bekir ile Ömer'in Kıssaları

Hasanı Basrî anlatıyor: Ebû Bekir-i Sıddîk (radıyallahu anh), bir gün sadakasını gizli olarak Peygamberimize (sallallahu aleyhi ve sellem) takdim etti ve: "Yâ Resûlallah! Bu, benim sadakam; ileride yine vereceğim. Bu hususta Allah'a sözüm var." dedi. Daha sonra, Hz. Ömer sadakasını açıktan getirdi ve: "Yâ Resûlallah! Bu benim sadakam, mükâfatını Allah'tan beklerim." dedi.

Allah Resûlü: (sallallahu aleyhi ve sellem): "Ey Ömer! Ebû Bekir'i geçmek istedin, olmadı. Sadakalarınız arasındaki fark da sözleriniz arasındaki farka benziyor!" buyurdu.[29]

Bu Konuda, İbn Asâkir'de Geçen Bir Hadis

Beşîr el-Eslemî anlatıyor: Muhacir Müslümanlar Medine'ye geldikleri ilk günlerde, Medine'nin suyuna alışamadılar. Ğıfaroğullarından bir kişiye ait 'Rûme' adlı bir su kaynağı vardı. Bu zat, suyu belirli bir ücret mukabili satıyor ve geçimini bununla temin ediyordu. Bir gün, Allah Resûlü ona: "Bu pınarı cennetteki bir pınar karşılığında bana sat." dedi. Adam da: "Yâ Resûlallah! Benim geçimim ve ailemin geçimi buna bağlı; onun için veremem." dedi. Bu olayı işiten Hz. Osman, hemen o pınarı satın aldı ve Efendimizin huzuruna geldi: "Yâ Resûlallah! Eğer o su kaynağını satın alırsam, o adama vadettiğin cennet pınarını bana da vadeder misin?" dedi. Allah Resûlü de "Evet, tabii ki!" diye karşılık verdi. Hz. Osman, "Onu satın aldım yâ Resûlallah ve o suyu Müslüman kardeşlerimin istifade etmesi için hibe ediyorum." dedi.[30]

---

29 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/132.

30 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/34 (36183)

Hz. Talha b. Ubeydullah'ın, Sadaka Verme Tutkusu

Talha'nın hanımı Su'dâ anlatıyor: "Bir gün Talha yüz bin dirhem sadaka vermişti, elbisesine yama yapmakla meşgul olduğumdan mescide cemaatle namaza gidememişti."[31]

Hz. Selmân-ı Fârisî'nin, Sadaka Verme Tutkusu

Nu'man b. Humeyd anlatıyor: "Dayımla birlikte Medâin'e (buranın valisi olan) Selmân-ı Fârisî'yi ziyarete gittim. Hurma yapraklarıyla sepet yapıyordu. Onun şöyle dediğini işittim: Hurma yapraklarını bir dirheme satın alıyorum. Onları sepet hâline getiriyorum. Üç dirheme satıyorum. Bir dirhemiyle yine yaprak alıyorum, bir dirhemini aileme harcıyorum, birini de sadaka olarak veriyorum. Eğer Hz. Ömer, beni bundan menetmeseydi, yapmaya devam edecektim."[32]

10. İNSANLARA ALLAH İÇİN YEMEK YEDİRMEK

Allah Resûlünün Câbir'e Yemek İkram Etmesi

Hz. Câbir anlatıyor: Evimde oturuyordum. Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) çıkageldi ve beni çağırdı. Elimden tuttu ve beni zevcelerinden birinin odasına götürdü. Önce kendisi girdi, girmeme izin verince, ben de geçtim ve perdeyle ayrılmış kısma oturdum. Efendimiz, "Yiyecek bir şeyler var mı?" diye sordu. İçeriden, "Var." dediler, üç adet çörek getirdiler ve sofraya koydular. Allah Resûlü bunlardan birini kendi önüne, bir diğerini de benim önüme koydu. Üçüncüsünü de böldü ve yarısını benim önüme, yarısını kendi önüne koydu. Daha sonra içeridekilere, "Katık var mı?" diye sordu. "Sadece biraz sirke var." dediler. Allah Resûlü, "Getirin, sirke iyi bir katıktır." buyurdu.[33]

31 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/88.

32 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 6/241 (6110)

33 Müslim, *Sahîh* 3/1622 (2052)

Hz. Câbir'in Sirkeyle İlgili Rivayet Ettiği Hadis

Abdulvâhid b. Eymen babasından naklen anlatıyor: "Hz. Câbir'e misafirler gelmişti. Misafirlerine ikram etmek üzere biraz ekmek, bir miktar da sirke getirdi. 'Buyurun, yiyin. Ben, Resûlü Ekremin 'Sirke ne güzel katıktır!' dediğini işittim. Konukların, önlerine konan ikramı küçümsemesi ne kadar fena bir davranış ise, ev sahibinin arkadaşlarına ikram ettiği şeyleri hakir görmesi de o kadar kötüdür!' dedi."[34]

Hz. Ebû Bekir'in Konuklarına Yemek İkram Etmesi

Abdurrahman b. Ebû Bekir anlatıyor: Bir akşam üzeriydi, bize misafirler gelmişti. Babam, Allah Resûlü ile konuşmak üzere dışarı çıkarken bana: "Ebû Abdurrahman, Misafirlerimize ikramda bulun!" diye tembih etti. Akşam olunca yemeği getirdik, ancak misafirler yemediler. "Biz, ailenin reisi gelmeden ağzımıza bir lokma almayız." dediler. Onlara, "Babam asabidir, bu konuda titizdir; eğer yemezseniz bana kızar." dedim. Yine de ısrar ettiler ve "Hayır, yemeyiz!" dediler. Sonunda babam geldi. Hiç kimse yemeğe başlamamıştı. "Misafirleri doyurdunuz mu?" diye sordu. Hane halkı "Hayır, henüz doyurmadık." dedi. "Ben Abdurrahman'a söylememiş miydim?" dedi. Bunu duyunca oradan uzaklaştım. Babam, 'Ebû Abdurrahman!' diye beni çağırıyordu. Yanına gitmedim. "Ey beceriksiz adam! Yemin ediyorum: Sesimi duyuyorsan derhâl yanıma gel!" dedi. Sonunda gittim ve durumu anlattım: "Vallahi, benim bir suçum yok. İşte misafirlerin burada, onlara da sorabilirsin. Yemeklerini getirdim, ancak sen gelinceye kadar yemekten kaçındılar."

Bu kez babam misafirlere dönerek, "Neden ikram edilen yemeği kabul etmiyorsunuz? Vallahi, bu gece ben de yemek yemeyeceğim!" dedi. Misafirler de "Vallahi, sen yemezsen biz de yemeyiz."

---

34 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/480 (25983)

dediler. Babam: "Bu gece kadar kötü bir gece yaşamadım. Yazıklar olsun size, niçin ikram edilen yemeği yemiyorsunuz?" dedi. Abdurrahman der ki: "Babam sonra şöyle dedi: 'İlk ettiğim yemin şeytanın sevkiyle oldu, yemeği getirin!" Yemek getirildi. Babam, besmele çekti ve yemekten yedi; misafirler de onunla birlikte yediler.

Sabah olduğunda, babam doğruca Allah Resûlüne gitti. Dedi ki: "Yâ Resûlallah! Onlar sözünde durdu, ancak ben yeminimi bozdum." Allah Resûlü: "Hayır hayır, sen onların en iyi ve hayırlı olanısın." buyurdu. Babamın, o yemini için kefaret verdiğini de duymadım.[35]

Hz. Ömer'in Yemek Daveti

Eslem anlatıyor: Hz. Ömer'e, "Zahr denilen yerde kör bir deve var." dedim. Hz. Ömer, "Onu Ehl-i Beyt'e götürün de faydalansın." dedi. Ben, "Ama o deve kördür!" dedim. Hz. Ömer, "O zaman, onu da diğer sağlam develer arasına katarlar." dedi. "Peki, o zaman o deve nasıl otlayacak?" dedim. Hz. Ömer, "Bahsettiğiniz bu deve cizyeden gelen hayvanlardan mı, yoksa zekat develerinden mi?" diye sordu. "Cizye olarak gelenlerden." dedim. Hz. Ömer: "Anlaşılan o ki, siz o kör deveyi kesip yemek istiyorsunuz!" dedi. "Üzerinde cizye hayvanlarına vurulan damga var." dedim. Hz. Ömer, devenin getirilmesini emretti. Deve getirildi ve boğazlandı. Hz. Ömer'in yanında, dokuz kap vardı. Bu kaplara, gelen meyve ve nadir yiyeceklerden doldurur ve ezvac-ı tahirata gönderirdi. Fakat kızı Hafsa'nın payını en son koyduğu için, genellikle ona diğerlerinden daha az gönderirdi. O gün kesilen devenin etlerinden yine o kaplara doldurdu ve Efendimizin pâk zevcelerine gönderdi. Geride kalan etin de pişirilmesini söyledi. Sonra Muhacir ve Ensâr'ı yemeğe davet etti.[36]

---

35 Müslim, *Sahîh* 3/1627 (2057)

36 Mâlik, *Muvatta* 1/279 (618)

Hz. Abdullah b. Ömer'in, Misafir Olmadan Yemeğe Oturmaması

Muhammed b. Kays anlatıyor: "Abdullah b. Ömer, sofrasında fakir fukara olmazsa yemeğe oturmazdı. Öğle ve akşam yemeklerine çevresindeki yetimleri de çağırır, yemeğini onlarla birlikte yerdi. Bir öğle vakti, yemek yiyecekti. Bir yetime haber saldı, ancak onu bulamadılar. Yemeği bitirdiğinde yetim geldi. Abdullah b. Ömer, elinde kalan şerbeti ona verdi ve "Bunu al, çok hoşuna gideceğinden eminim." dedi. O da aldı ve içti.[37]

Bu konuda, Meymun b. Mihran'dan Gelen Rivayet

Meymun b. Mihran anlatıyor: İbn Ömer'in hanımına, "Kocana iyi bakmıyorsun!" diyerek sitem ettiler ve "Bu yaşlı adama iyi baksan olmaz mı?" dediler. Hanımı ise, "Ona ne yapayım ben, ne zaman yemeği hazırlasam mutlaka başkalarını da davet ediyor!" diyerek yakındı.

Bu uyarıdan sonra, İbn Ömer'in hanımı, beyi mescitten çıktığı zaman, yolda oturup bekleyen fakirlere yemek göndermeye ve onları doyurmaya başladı. Onlara "İbn Ömer sizi çağırırsa sakın gelmeyin." diyordu. İbn Ömer, mescitten çıkıp eve gelince "Filân ve falan kişileri yemeğe çağırın!" dedi. Ancak, bu kişiler İbn Ömer'in karısı önceden tembihlediği için gelmediler. İbn Ömer de bunun üzerine: "Bu akşam yemek yememi istemiyorsunuz galiba." dedi ve gerçekten o akşam yemek yemedi.[38]

Hz. Abdullah b. Amr b. Âs'ın, Yemek Vermesi

Süleyman b. Rebîa anlatıyor: Muaviye'nin devlet başkanlığı zamanında, Muntasır b. Haris'den ve Basralı hafızlardan olu-

---

37 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/298.

38 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/298

şan bir cemaatle hacca gitmiştim. Onlar, "Bize hadis anlatacak bir sahabiyle görüşmeden gitmeyelim." dediler. Bizler bir sahabi soruştururken, Abdullah b. Amr b. el-As'ın o sırada Mekke'nin bir vadisinde konakladığı haber verildi. Onunla görüşmek üzere yola çıktık. Giderken iki yüzü yüklü, yüz adedi ise binek olan üç yüz deveden oluşan bir kervana rastladık. Bu kervanın kime ait olduğunu sorduk. Abdullah b. Amr'a ait olduğunu söylediler. "Bunun hepsi ona mı ait?" dedik. Çünkü, biz onu mütevazi kişiliğiyle tanırdık. Dediler ki: "Bu yüz deve, Abdullah b. Amr'ın kardeşlerine gidiyor. Diğer iki yüz deve ise onun misafirleri içindir." Buna gerçekten şaşırmıştık. "Şaşırmanıza gerek yoktur, Abdullah b. Amr zengin biridir. Misafirlerine ikramda bulunmanın bir vecibe olduğuna inanır." dediler. "Peki, o halde bizi ona götürün." dedik. "O mescid-i Haram'dadır." dediler. Onu aradık ve Kâbe'nin arkasında oturur vaziyette bulduk. Boyu kısa, gözleri çapaklı, üzerinde iki hırka ve bir de sarık bulunan bir adamdı. Gömlek giymemişti. Terliklerini sol omzuna asmıştı.[39]

Sa'd b. Ubade'nin, Allah Resûlünü Yemeğe Daveti

Hz. Enes anlatıyor: Sa'd b. Ubâde, Resûlü Ekrem'i yemeğe davet etti. Ona hurma ve ekmek getirdi. Efendimiz, bunları yedi. Sonra bir bardak süt getirdi, sütü de içti ve şöyle dua etti: "Yemeğinizi her dâim iyi insanlar yesin. Oruç tutanlar, yemeğinizle iftar etsin. Melekler sizin adınıza dua ve istiğfarda bulunsun."[40]

Medine-i Tayyibe'ye Gelen Konukların Ağırlanması

Seleme b. el-Ekva' anlatır: "Allah Resûlü cemaate namaz kıldırdıktan sonra dönerek: 'Herkes evindeki yiyeceği kadar adam

---

39 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/291

40 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/395 (3854)

götürsün!' derdi. Sahabe de, imkânları ölçüsünde bir, iki veya üç kişi alır, evine götürürdü. Geriye kalan olursa, onları da Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) misafir ederdi."[41]

Allah Resûlünün, Suffe Ashabını Davet Etmesi

Ebû Hureyre anlatır: Allah Resûlü bir gün bana uğradı ve "Ey Ebû Hureyre!" diye seslendi. "Efendim, buyur yâ Resûlallah!" dedim. Resûlullah, "Suffe ashâbına git ve onları buraya çağır." dedi. Suffe ashâbı, Müslümanların konuklarıydı. Onların ne aileleri vardı ne de mal mülkleri. Allah Resûlü; kendisine bir sadaka geldiğinde sadakayı onlara gönderir ve sadakadan kendisi için bir şey almazdı. Hediye gelirse yine onlara gönderirdi; bazen de hediyenin bir kısmını kendisi alır ve böylelikle onlarla hediyeyi paylaşmış olurdu.[42]

Bu Konuda, İbn Kays'ın Rivayet Ettiği Hadis

Tuhfe b. Kays anlatır: Bir gün Resûlü Ekrem Efendimiz sahabilerine, Suffe Ashâbından istedikleri kadarını evlerine götürmelerini emretti. Onlar da birer veya ikişer kişi alıp evlerine götürdüler. Geriye beş kişi kalmıştı ve ben de bu beş kişiden biriydim. Allah Resûlü bize, "Haydi, gelin!" dedi ve bizi, Hz. Âişe'nin bulunduğu eve götürdü. Hz. Âişe'ye "Yâ Âişe! Yiyecek bir şeyler getir bize." dedi. Âişe Validemiz, bize undan ve etten yapılmış 'ceşişe' isimli bir yemek getirdi. Onu yedikten sonra, hurmadan yapılmış olan ve 'hayse' adı verilen bir tatlı getirdi; onu da yedik. Sonra Efendimiz, "Yâ Âişe, bize içecek bir şey de getir!" buyurdu. Hz. Âişe, bize küçük bir kap süt getirdi. Sütü de içtik.

Efendimiz: "Dilerseniz, gece burada kalabilirsiniz; isterse-

---

41 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/476 (25973)

42 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/338.

niz de mescide gidebilirsiniz." buyurdu. Biz, "Mescide gidelim." dedik ve mescide gidip yattık. Ben yüzükoyun yatmışım. Bir ara, birinin gelip ayağıyla beni dürterek, "Böyle yüzükoyun yatmak Allah'ın gazabını celbeder." dediğini işittim. Bir de baktım ki; Allah Resûlü karşımda dikilmiş duruyordu![43]

Müslüman Olmak Üzere Gelenlere Verilen Ziyafet

Cehcah el-Ğıfârî anlatıyor: Kavmim içinden İslâm'a girmek isteyen bir grup insanla birlikte Medine'ye geldim. O sırada, Allah Resûlü akşam namazını kıldırıyordu. Namaz sona erince sahâbeye dönerek "Herkes, yanındaki arkadaşını götürsün!" buyurdu. Mescitte ben ve Allah Resûlünden başka kimse kalmamıştı. Ben, cüsseli ve uzun boylu olduğumdan kimse benim yüzüme bile bakmamıştı. Sonunda, beni Allah Resûlü evine götürdü. Benim için bir keçinin sütünü sağdı, sütü içtim. Bir tencere de yemek getirdi, onu da yedim. Toplam yedi keçiden sağılan sütü içmiştim. Ümmü Eymen şöyle söylendi: "Allah Resûlünü bu gece aç bırakanı Allah aç bıraksın." Efendimiz, "Bırak yâ Ümmü Eymen! O rızkını yedi, bizim rızkımızı veren Allah'tır." buyurdu. Sabah olduğunda, her arkadaş kendisine yapılan ikramı anlatıyordu. Ben de, yedi keçinin sütünü içtiğimi ve bir tencere yemek yediğimi anlattım.

Ertesi gün, Allah Resûlü ile akşam namazını kıldık. Resûlullah, dünkü gibi yine "Herkes, yanındaki misafiri evine götürsün!" buyurdu. Beni götüren yine çıkmadı. İri vücutlu ve uzun boylu olduğumdan, kimse beni davet etmemişti. Önceki gibi, beni Allah Resûlü evine götürdü ve bana bir keçinin sütünü sağdı. Bir keçinin sütünü içtim ve karnım doydu. Ümmü Eymen: "Yâ Resûlallah, bu adam bizim dünkü misafirimiz değil mi?" dedi. Allah Resûlü "Evet." dedikten sonra şöyle buyurdu:

"O, bu gece mümin olarak yemek yedi. Dün ise, kâfir olarak

---

43 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/374.

yemişti. Kâfir, yedi bağırsağını dolduruncaya kadar yer; mümin ise bir bağırsağını dolduruncaya kadar yer."[44]

Ramazan'da, Suffe Ashabına Yemek Verilmesi

Vâsile b. el-Eska' anlatıyor: Suffe ashâbı arasında kalırken, Ramazan ayında oruç tutmaya başladık. İftar vakti, her birimizi biat ehlinden (Akabe veya Rıdvan Biatı'na katılanlardan) biri iftar yemeği için evine götürüyordu. Bir akşam, iftar vakti gelip geçtiği halde kimse bizi yemeğe götürmedi. O gece, aç olarak sabahladık. Ertesi günün iftarında da kimse gelmeyince Allah Resûlüne gittik ve durumumuzu ona arz ettik. Hanımlarından her birine, yanlarında yiyecek bulunup bulunmadığını öğrenmek için haber gönderdi. Hepsi de, yeminle teyit ederek yiyecek bulunmadığını söylediler. Bunun üzerine, Efendimiz herkesin toplanmasını istedi ve şöyle dua etti:

"Allah'ım, senin lütuf ve rahmetinden istiyorum. Lütuf ve rahmetinden vermek senin elindedir. Senden başkası ona sahip değildir ve sahip olamaz."

Bu dua tam bitmemişti ki, kızartılmış bir kuzu ve somun ekmek getiren birisi girmek için izin istedi. Allah Resûlü, yemeğin önümüze konulmasını istedi ve doyuncaya kadar yedik. Efendimiz, yemekten sonra şöyle buyurdu: "Biz, Allah'ın rahmet ve lütfundan istedik. İşte; bu gördüğünüz O'nun lütfudur. Rahmetini ise, bizim için ahirete saklamıştır."[45]

Hz. Ömer'in Kıtlık Senesinde Taşradan Gelenlere Yemek Vermesi

Eslem anlatıyor: Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında kıtlık baş gösterince, çevre köylerdeki insanlar da Medine'ye geldiler. Hz. Ömer

---

44 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 2/274 (2152)

45 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/120

bazı kişileri, gelen bu insanlara yiyecek ve katık ayarlamak için görevlendirdi. Bu kişiler, akşam olunca Hz. Ömer'e hesap veriyorlardı. Bir gece halka yemek verilirken, Hz. Ömer yemek yiyenlerin sayılmasını emretti. Gelenler sayıldı ve onların yedi bin kişi olduğu tespit edildi. Bu kez Hz. Ömer "Buraya gelemeyen aileleri, hastaları, çocukları da sayın!" dedi. Onlar da sayıldı ve sonuçta kırk bin kişi oldukları söylendi. Birkaç gece, gelen gideni takip ettik. Gelenler gitgide çoğalıyordu. Hz. Ömer, tekrar sayılmalarını emretti. Bu sefer yemek yiyenler on bin, gelemeyenler de elli bin kişi çıktı. Uzun süre geçmeden yağmur yağdı. Yağmur yağınca, Hz. Ömer, adamlarından her birini Medine'nin bir bölgesine gönderdi. Onlara; gelen misafirlerin evlerine götürmek üzere erzak ve yiyecek verip onların kendi yurtlarına gitmelerini sağlamalarını emretti. Hz. Ömer, bu faaliyetle bizzat ilgileniyordu. Gelen insanlardan ölenler de oldu. Sanırım, onların üçte ikisi vefat etmişti. İşçiler, büyük yemek kazanlarını taşıyor ve sabaha kadar yemek pişiriyorlardı. Bu yemekle hastalar doyuruluyordu. Sıvı yağ ile un karışımı bir tür yemek yapıyorlardı. Hz. Ömer sıvı yağ katılmasını emrediyor, yağın acısının gitmesi için de kazanlarda iyice ısınmasını istiyordu. Bir taraftan da ekmekler doğranıyor ve bu pişen un-yağ karışımı yemeğe katık yapılıyordu. Bedevî Araplar ise, alışkın olmadıkları için sıvı yağı yiyemiyorlardı. O kıtlık senesinde, Hz. Ömer ne hanımlarının ne de evlatlarının evinde yemek yiyebildi. O, hep halkın arasındaydı ve onlarla birlikte yemek yedi.[46]

Hz. Ömer'in, Yetimlere, Sırtında Taşıyarak Yiyecek Götürmesi

Eslem anlatıyor: Hz. Ömer, bir gece şehirde dolaşırken bir evde bir kadının ve çevresindeki küçük çocukların ağladıklarını fark etti. Baktı ki; ateşin üstünde bir tencere var, kadın tencereyi

---

[46] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/316

suyla doldurmuş. Hz. Ömer, evin kapısına iyice yaklaştı ve "Ey Allah'ın kulu! Bu çocuklar niçin ağlıyorlar?" diye sordu. Kadın, "Açlıktan ağlıyorlar!" dedi. Hz. Ömer, "Peki, o zaman bu ateşin üzerindeki tencerede ne var?" diye sordu. Kadın, "Tencerenin içinde su var. Çocukları avutuyorum; onları, içinde yiyecek bir şey var beklentisiyle uyutmaya çalışıyorum." dedi. Bu olay karşısında, Hz. Ömer'in gözleri doldu. Doğruca, zekat mallarının bulunduğu ambara geldi. Büyükçe bir çuvala un, yağ, hurma, giyecek ve para koydu. Çuval iyice dolunca bana döndü: "Eslem, çuvalı sırtıma kaldır!" dedi. "Bırak, ben taşıyayım ey Müminlerin Emîri!" dediysem de "Hayır yâ Eslem, ben taşıyacağım. Çünkü, ahirette onların bu durumundan ben sorumlu olacağım!" dedi ve çuvalı sırtlandığı gibi evin yolunu tuttu. Eve vardı, tencereye çuvalın içinden biraz un, yağ ve hurma koydu. Bir yandan tencereyi karıştırıyor, bir yandan da ateşin altını üflüyordu. Yemek pişinceye kadar, yüzü gözü duman içinde kaldı. Pişen yemeği kendi eliyle tabaklara koydu ve çocukların önüne koydu. Kendisi de, çocukların yanlarına oturdu. O sırada, Hz. Ömer'e bir şey demekten çekindim. Çocuklar, karınlarını doyurup oynamaya ve gülmeye başlayıncaya kadar onları seyretti. Sonra kalktı ve bana: "Yâ Eslem biliyor musun, neden onların yanında oturdum?" diye sordu. Ben, "Hayır." dedim. Bunun üzerine, "Onları ağlarlarken gördüm. Gülüp neşelendiklerini de görmeden çekip gitmeyi içime sindiremedim. Gülüp oynamalarına o kadar sevindim ki!" dedi."[47]

11. ALLAH RESÛLÜ VE ASHABININ YİYECEK DAĞITMASI

Hz. Enes'in Bu Konudaki Rivayeti

Hz. Enes anlatır: "Dûmetü'l-Cendel'in hükümdarı olan Ukeydir, Allah Resûlüne bir çömlek dolusu helva hediye getirmişti.

47 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/136

Efendimiz, namazdan gelirken bir topluluğa uğradı. Bu helvadan orada bulunan herkese bir miktar verdi. Câbir'e de verdiği halde, sonra ona bir miktar daha verdi. Câbir "Bana vermiştin yâ Resûlallah!" deyince "Bu da kız kardeşlerin içindir." buyurdu.[48]

Peygamberimizin Ashâbına Hurma Dağıtması

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir gün Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbına hurma dağıttı. Herkese, yedişer tane verdi. Bana da yedi tane verdi. Biri çekirdeksiz ve ufaktı. Ama en hoşuma giden de o olmuştu; çünkü kolay çiğnenen cinstendi."[49]

12. FAKİRLERİN VE YOKSULLARIN GİYDİRİLMESİ

Elbise Taksiminde, Hz. Ömer'in Tutumu

Cafer b. Muhammed babasından naklen anlatıyor: Hz. Ömer'e, Yemen'den giyecekler gelmişti. İnsanlara bu elbiseleri giydiriyor; onlar da çok seviniyorlardı. Hz. Ömer, Allah Resûlünün kabri ile minberin arasında oturuyordu; insanlar geliyor, selâm veriyor ve onun için dua ediyorlardı. O sırada, Hasan ve Hüseyin evlerinden yeni gelmişlerdi ve mescitte ön saflara doğru ilerliyorlardı. Yemen'den gelen elbiselerden onlara veremediği için, Hz. Ömer çok üzüntülüydü. "Vallahi, sizi giydiremediğim için çok üzgünüm, bu iş içime hiç sinmedi." dedi. Hasan ve Hüseyin de, "Ey Müminlerin Emîri, sen halkı giydirmekle en iyisini yaptın!" dediler. Hz. Ömer: "Elbiseler ya büyük ya da küçük geldiği için bu iki çocuğu giydiremedim." diyordu. Daha sonra, Yemen'deki valisine Hasan ve Hüseyin için acele iki elbise hazırlanıp gönderilmesini yazdı. O da hemen bu isteği yerine getirdi ve iki elbiseyi gönderdi. Hz. Ömer de, bunları Hasan ve Hüseyin'e verdi.[50]

---

48 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/122 (12246)

49 Buhârî, *Sahîh* 5/2065 (5095)

50 İbn Hacer, *el-İsâbe* 8/10 (11446)

Yoksulları Giydirmenin Sevabı

İbn Abbas anlatıyor: Yanıma bir fakir geldi ve benden bir şeyler istedi. Ben de, "Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehadet eder misin?" dedim. Adam, "Evet." dedi. "Ramazan orucunu tutar mısın?" dedim. "Evet, tutarım." dedi. O adama: "Sen, benden bir şeyler istedin. İsteyene vermek de bizim görevimizdir." dedim ve ona bir elbise verdim. Sonra da, Allah Resûlünden duyduğum şu hadisi naklettim: "Kim bir Müslümanı giydirirse, verdiği elbise insanın üzerinde durduğu sürece Allah onu özel himayesiyle muhafaza eder."[51]

13. ALLAH RESÛLÜNÜN İNFAK ŞEKLİ NASILDI?

Hz. Bilâl ve Bir Müşriğin Kıssası

Abdullah el-Hevzeni anlatır: Efendimizin müezzini Bilâl'le Halep'te karşılaştım. "Yâ Bilâl! Allah Resûlünün infak etme usûlü ve tarzı nasıldı, bana anlatır mısın?" dedim. "O (sallallahu aleyhi ve sellem), peygamber olduğu andan ahirete intikal ettiği ana kadar infak ettiği şeyleri dağıtma görevini bana vermişti. O'na bir Müslüman geldiğinde, Efendimiz onun gerçekten yoksul olduğunu anlarsa bana emrederdi. Ben de borç bulur, o Müslümana giyecek ve yiyecek bir şeyler satın alıp verirdim. Bir gün, bir müşrik karşıma çıktı ve:

"Ey Bilâl! Ben zengin bir adamım; imkânım çoktur. Bundan böyle başkasından borç isteme; gel benden borç iste, vereyim." dedi. Ben de, ondan borç almaya başlamıştım. Bir gün abdest almıştım; ezan okumaya hazırlanıyordum ki, baktım o müşrik, bir grup tüccar ile karşıdan geliyor. Beni görünce: "Ey Habeşli!" diye seslendi. "Ne var, ne oldu?" dedim. Adam bana suratını ekşitti, sert sert baktı, bazı ağır lâflar söyledi ve: "Ay başına ne

---

[51] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/556 (16073)

kadar var, biliyor musun?" diye sordu. "Yakındır." dedim. "Sadece dört gecen var. O gün gelince, sendeki alacaklarımın hepsini tahsil edeceğim. Ben, o paraları senin ve büyüğünün (Allah Resûlünü kastediyordu.) hatırı için vermedim. Benim kölem olman için verdim. Eskiden olduğu gibi, benim koyunlarımı yine sen otlatacaksın!" dedi.

Bu sözleri duyunca, moralim çok bozuldu. Yürüdüm, gittim, ezanı okudum. Yatsı namazını kılınca, Allah Resûlü ailesinin yanına döndü. Ben de, onunla görüşmek için izin istedim. İzin verdi. İçeri girdim ve: "Yâ Resûlallah, anam babam sana feda olsun! Kendisinden sürekli borç aldığım o adam var ya, bana şöyle şöyle söyledi. Şu anda ne senin, ne de benim bu borcu ödeme imkânımız var. Beni rezil edecek bu adam. Bana izin ver de İslâm'a giren şu kabilelerden birine sığınayım. Allah, Resûlüne bir rızık vererek borçlarımı ödeyinceye kadar onların yanında kalayım." dedim.

Resûlullah'ın izni üzerine çıktım ve evime geldim. Kılıcımı, süngümü, mızrağımı ve ayakkabılarımı başımın altına koydum. Yüzümü, dışarı doğru çevirerek uzandım. Huzursuzdum, sıkıntılıydım; iki de bir uyanıyordum. Gece karanlığı iyice çökünce ancak uyuyabildim. Sabahın ilk ışıklarıyla da uyandım. Ben tam hareket etmek üzere hazırlanırken, dışarıdan birinin: "Bilâl! Resûlullah seni çağırıyor!" diye seslendiğini duydum. Çıktım. Allah Resûlünün kapısına vardığımda, baktım; sırtlarında yükleriyle dört deve duruyor! İzin isteyip içeri girdim.

Efendimiz: "Bilâl! Müjdeler sana! Allah, borcunu ödemen için mal gönderdi!" buyurdu. Allah'a hamdettim. Resûlullah: "Kapının önündeki dört deveyi görmedin mi?" diye sordu. "Gördüm." dedim. "İşte; o gördüğün develer, üzerlerindeki yüklerle birlikte senin. Fedek sultanı göndermiş. Al, götür ve tüm borçlarını öde." buyurdu.

Ben de, Resûlullah'ın dediklerini yaptım. Yükleri indirdim, develere yem verdim. Daha sonra, sabah ezanını okumaya gittim. Resûlullah Efendimiz, namazı kıldırınca Bakî' mezarlığına çıktım, ellerimi kulaklarıma koydum ve: "Kimin Resûlullah'tan alacağı varsa gelsin!" diye avazım çıktığı kadar bağırdım.

O gün; eşyaları, satıp nakit paraya çevirme veya borç yerine sayma gibi yollarla Peygamberimizin bütün borçlarını ödedim. Artık, Allah Resûlünün yeryüzünde kimseye borcu kalmamıştı. Yalnız, borçları ödedikten sonra bir miktar para artmıştı. Akşama doğru mescide gittim. Baktım, Resûlullah mescitte tek başına oturuyordu. Selâm verdim. Bana: "Ne oldu, ne yaptın?" diye sordu. "Allah, Peygamberinin bütün borçlarını ödedi; hiçbir borcu kalmadı." dedim. "Peki, bir şey arttı mı?" dedi. "Evet, iki dinar arttı." dedim. Resûlullah, "Haydi, beni o iki dinardan da kurtar. O iki dinarı elden çıkar da, benim zihnimi iyice rahata kavuştur. Aksi hâlde, ailemden kimsenin yanına girmeyeceğim!" buyurdu.

O kalan iki dinarı verebileceğim kimse gelmediğinden, Peygamberimiz mescitte geceledi; ikinci gün de mescitte kalmaya devam etti. Nihayet, akşama doğru iki süvari geldi. Onları aldım ve pazara götürdüm; o iki dinarla kendilerine giyecek ve yiyecek aldım.

Allah Resûlü, yatsı namazını kıldırınca beni çağırdı ve: "Yanındakiler ne oldu?" diye sordu. "Hepsini hak sahiplerine verdim, rahat ve huzurlu olabilirsin." dedim. Bu haberim üzerine, Resûlü Ekrem tekbir getirdi. O iki dinar, üzerinde iken ölme riskinden kurtulduğu için Allah'a hamdetti. Sonra kalktı. Ben de peşinden gittim. Bütün hanımlarına tek tek uğrayıp selâm verdi. Sonunda, geceyi yanında geçireceği hanımının evine girdi. Ey Abdullah, işte sorunun cevabı bundan ibarettir!"[52]

---

52 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/55

14. ZEKÂTIN, SADAKANIN VE GANİMET MALLARININ TAKSİMİNDEKİ HASSASİYET

Efendimizin Taksimat Yaparken Gösterdiği Hassasiyet

Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) Validemiz anlatıyor: Allah Resûlü vefat edinceye kadar, ona gelen malların hemen hemen tamamı hakkında bilgim vardır. Bir keresinde, geceleyin çantayla sekiz yüz dirhem para getirmişlerdi. O gece, Resûlü Ekrem benim yanımda kalacağı için para çantasını da bana göndermişti. Kendisi, yatsı namazından sonra geldi ve namaz kıldığı köşesine çekildi. Ben de hazırlanmış, onu bekliyordum. Namazı uzattı. Sonra dışarı çıktı, tekrar içeri girdi ve bu hâli sabah namazına kadar devam etti. Sabah namazını kılıp geldi ve: "Dün getirilen ve beni sabaha kadar meşgul eden o çanta nerede?" diye sordu. Çantayı getirdiler. Resûlullah, çantanın içinde ne varsa hepsini gerekli yerlere dağıttı. "Yâ Resûlallah! Şimdiye kadar yapmadığın bir şeyi yaptın?" dediğimde Resûlullah: "Namaz kılarken bile aklıma geliyordu. Gelip bakıyordum, sonra tekrar namaz kılıyordum." buyurdu.[53]

Allah Resûlünün, Alâ b. el-Hadramî'nin Gönderdiği Seksen Bin Dirhemi Dağıtması

Ebû Musa el-Eş'ari anlatıyor: Alâ b. el-Hadrami, Bahreyn'den Allah Resûlüne tam seksen bin dirhem göndermişti. Daha önce, hiç bu kadar çok miktarda para gönderilmemişti. Resûlü Ekrem emretti ve paralar bir hasırın üzerine döküldü. O sırada, ezan okundu. Namaz kılındı, namazın akabinde geldi ve paraların yanına durdu. Sahâbe de geldi. O zamanlar, tartı pek kullanılmadığı için Allah Resûlü herkese avuç avuç vermişti. Bu arada, Hz. Abbas da geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü, Bedir savaşında ben hem kendi fidyemi hem de parası olmadığı için kardeşim Akîl'in

---

[53] Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 23/414 (999)

fidyesini vermiştim. Şimdi bana bu paradan ver." dedi. Efendimiz de "Al!" dedi. Abbas, sırtındaki gömleği çıkardı ve paraları içine koydu. Kaldırmak için davrandıysa da kaldıramadı. Başını, Allah Resûlüne çevirdi ve "Yâ Resûlallah, şunu sırtıma kaldırır mısın?" dedi. Efendimiz, dişleri görününceye kadar tebessüm etti ve "Birazını bırak, taşıyabileceğin kadarını koy." dedi. Abbas da denileni yaptı ve parayı alıp götürdü. Giderken de, Hz. Abbas kendi kendine şöyle söyleniyordu:

"Allah'ın vadettiklerinden biri gerçekleşti. Fakat, diğeri olur mu bilemem. Vadedilen şu âyetti: Ey Peygamber! Ellerinizdeki esirlere de ki: Eğer Allah sizin kalplerinizde hayır, yani iyi niyet, iman ve ihlas istidadı bulursa, sizden alınan fidyelerden daha hayırlısını size verir ve günahlarınızı bağışlar. Çünkü Allah gafûrdur, rahîmdir (affı, merhameti ve ihsanı boldur)." (Enfal, 8/70)

Bu paralar, daha önce benden alınanlardan daha hayırlıdır. Bakalım, Allah'ın affına ve merhametine kavuşabilecek miyim?"[54]

Hz. Ebû Bekir'in Hassasiyeti

İsmail b. Muhammed anlatır: Hz. Ebû Bekir, hazinedeki erzakları veya paraları eşit biçimde taksim etmiş ve dağıtmıştı. Bunun üzerine Hz. Ömer, "Ey Allah'ın Resûlünün halifesi, Bedir ashâbıyla diğerlerini denk ve eşit mi tutuyorsun?" diye sordu. Hz. Ebû Bekir şöyle cevap verdi:

"Dünya, bizi gayeye ulaştıracak bir araçtır; vesiledir. Vesilenin en hayırlı olanı ise, orta halli olanıdır. Ashâb-ı Bedir'e gelince, onların gerçek kazancı ahirette alacakları mükâfatlardır. Yani, dünyevî geçim noktasında onları diğerleriyle eşit tutmak daha hayırlıdır."[55]

---

54 Hâkim, *Müstedrek* 3/372 (5423)

55 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1255 (8543)

Hz. Ömer'in Hassasiyeti

Nâşize b. Sümey el-Yezenî anlatıyor: Hz. Ömer'i, meşhur Câbiye konuşması sırasında dinledim; şöyle diyordu: "Allah Teâlâ, beni bu malların bekçisi kılmış ve onu taksim etme yetkisini de bana vermiştir. Sonra, aslında (taksimin esası Kur'ân olduğu için) hakikatte bu taksimi yapan Allah'tır. Bu işe, Allah Resûlünün ailesinden ve içtimai konumları itibariyle en üst seviyede olanlardan başlayacağım."

Hz. Ömer, taksiminde Peygamberimizin hanımları için onar bin ayırdı. Cüveyriye, Safiye ve Meymûne'ye ise, diğerlerine verdiği kadar vermedi. Hz. Âişe buna "Allah Resûlü bize eşit muamele ediyordu." diyerek itiraz edince, Hz. Ömer onlara da aynı miktarı verdi. Hz. Ömer, sözüne şöyle devam etti: "Şimdi de, hicret eden ilklere vereceğim. Çünkü, biz zulümle ve düşmanlıklarla karşı karşıya kalıp vatanımızdan çıkarıldık. Daha sonra, içtimai durumlarını nazara alarak daha alt derecelerdeki Müslümanlara vereceğim." Bedir Savaşı'na katılan Muhacirlere beşer bin, Ensâr'a dörder bin, Uhud Savaşı'na katılanlara da üçer bin verdi. Dedi ki: "İlk önce hicret edenler ilk sırada alacaklar, sonra hicret edenler ise daha sonra alacaklar. Bunun için beni kimse kınamasın. Belki, hicrete geç iştirak ettikleri için kendi nefislerini kınasınlar..."[56]

Hz. Ömer'in, Oğlu Abdullah'ın İtirazına Verdiği Cevap

Abdullah b. Ömer babasına şöyle itiraz etmişti: "Baba, Üsâme b. Zeyd'e dört bin verdiğin halde bana üç bin verdin. Hâlbuki, onun babası ve kendisi fazilet noktasında bizden önde değil." Hz. Ömer, oğluna şu cevabı verdi:

"Allah Resûlü, onun babasını senin babandan daha fazla sevi-

[56] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 4/898 (11696)

yordu. Üsame'yi de senden daha çok severdi."[57]

Hz. Ömer'in, Mal Dağıtımında Ayrıcalık İsteyen Akrabalarının Taleplerine Karşı Cevabı

Eslem anlatıyor: Adiyoğulları, Hz. Ömer'e gelerek şöyle dediler:

"Sen Allah Resûlünün veya Ebû Bekir'in halifesisin. Ebû Bekir ise Allah Resûlünün halifesidir. Bu böyledir. Kendini de, diğer insanları mevkilerine göre sıraladığın gibi sıraya yazsan olmaz mı?" Hz. Ömer celallendi ve:

"Adiyoğulları'na bakın hele! Siz, benim sırtımdan geçinmek ve kendi menfaatiniz için benim tüm iyiliklerimi yok etmek mi istiyorsunuz? Hayır, dediğinizi asla yapamam. Sıralamada en sona yazılmış dahi olsanız, sizin önceliğiniz yoktur benim yanımda. Sıranız gelince payınıza düşeni alırsınız. Benden önceki iki kişi, yani Allah Resûlü ve Ebû Bekir nasıl bir yol takip etmişse benim de o yolu takip etmem gerekir. Eğer ben onlara muhalefet edersem, bana da başkaları muhalefet eder. Vallahi, bizler hem dünyevî hem de uhrevî mertebelere Onun sünnetini izlemekle ulaşabiliriz. Bizim en yüksek olanımız, en şereflimiz Allah Resûlüdür. Onun ehl-i beyti de, Arapların en şereflisidir. Derecesine göre ona yakın olanlar, onun şerefinden nasiplenirler. Zira; Araplar Allah Resûlüyle şerefe erdiler. Belki, bazılarımız onun nesebiyle çok eski atalarda birleşebilir. Bizim nesebimizle onun nesebi arasında birkaç nesil olabilir. Hatta, Hz. Âdem'e kadar soyumuz sadece birkaç babada ayrılır. Buna rağmen, vallahi kıyamet gününde Arap olmayanlar salih amellerle dolu; Araplar da eli boş huzur-u ilâhî'ye varsa, o Arap olmayanlar Allah Resûlüne Araplardan daha yakın olur. Hiçbiriniz, akrabalığa güvenmesin. Hepi-

---

[57] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 5/260 (9772)

niz, Allah'ın emirlerine uymaya bakın. Çünkü, ameliniz eksik ve kusurlu ise soyunuz, sopunuz hiçbir zaman işinize yaramayacaktır." dedi.[58]

Hz. Ömer'in, Mal Taksiminde Hz. Ebû Bekir'in Görüşüne Dönmesi

Ömer b. Abdullah anlatıyor: Hz. Ömer, bir cuma günü hutbeye çıktı; Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi: "Kulağıma, 'Ömer ölmüş olsa yerine falanı getirir ve ona biat ederiz. Çünkü, Ebû Bekir'in halifeliği aceleye getirildi.' şeklinde söylentiler geliyor. Evet, vallahi öyle oldu ve aceleye geldi; bu doğrudur. Ama bana söyler misiniz, Ebû Bekir gibi birine boynumuzu uzatıp itaat etmeyecektik de, kime itaat edecektik? Hz. Ebû Bekir, malların eşit paylaşımını tatbik etti. Ben ise, taksimatta hizmet ve fazileti esas aldım. Eğer gelecek seneye kadar yaşarsam Ebû Bekir'in görüşüne geri döneceğim. Artık, onun usûlünün benimkinden daha hayırlı olduğu kanaatindeyim."[59]

Hz. Ömer'in, Peygamber Efendimizin Sevdiklerine Hususî İkramda Bulunması

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatır: "Hz. Ömer'e bir hediye paketi getirdiler. Hz. Ömer'in yanındakiler, pakete baktılar ve "Bu kimindir?" diye sordular. Hz. Ömer: "Bunu Hz. Âişe'ye göndermeme izin verir misiniz? Çünkü, Allah Resûlü onu çok severdi." dedi. "Olur, gönder!" dediler. Paketi, Hz. Âişe'ye getirdiler ve bu hediyenin Hz. Ömer tarafından gönderildiğini belirttiler. Hz. Âişe, hemen açtı.

Hz. Âişe, "Allah Resûlünden sonra, Ömer'e nice fetihler nasip

58 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 4/885 (11658)
59 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 5/620 (9772)

oldu!" dedikten sonra "Allah'ım, beni gelecek sene bu vakte kadar yaşatma ki, bundan başka hediye görmeyeyim!" diye dua etti.[60]

Hz. Ömer'in, Savaşta Yaralanan Bir Gaziye Hususî Muamelesi

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr anlatıyor: Her Müslüman, ganimetten kendi payına düşeni Hz. Ömer'in önünden alıyordu. Bir ara, Hz. Ömer başını kaldırıp bakınca bir adamın yüzünde yara izi gördü. Adama, yüzündeki yara izinin sebebini sordu. Adam da, yaranın savaştan kaldığını söyledi. Hz. Ömer, "Buna bin dirhem verin!" buyurdu. Adam, bin dirhemi aldı ve bir süre elinde evirip çevirdi. Hz. Ömer, adamın parayı azımsadığını düşünerek, "Buna bin dirhem daha verin!" dedi. Bin dirhem daha verdiler adama. Bu durum, dört kere tekrar etti ve her defasında adama bin dirhem verildi. Sonunda, adam verilen paranın çokluğu karşısında utandı ve çıkıp gitti. Hz. Ömer, adam hakkında bilgi almak istedi ve "Herkesten çok para aldığı için utandı ve gitti." denilince Hz. Ömer şöyle dedi: "Eğer bekleseydi bütün paralar bitinceye kadar ona verirdim. Çünkü, onun yüzünde Allah için savaşırken aldığı simsiyah bir yara izi var."[61]

Hz. Ömer'in Beytü'l-Mal'deki Bütün Malları Dağıtması

Yahya b. Said babasından şöyle nakleder: Hz. Ömer Abdullah b. Erkam'a, "Hazinedeki paraları her ay bir defa, her cuma bir defa ve her gün bir defa olmak üzere Müslümanlara dağıt." dedi. Cemaatten birisi "Ey Müminlerin Emîri! Hazinede biraz para bıraksan da olağanüstü durumlarda harcamak için hazır paramız bulunsa, daha iyi olmaz mı?" dedi. Bunun üzerine, Hz. Ömer şöyle buyurdu: "Sana bu sözü şeytan söyletiyor olmalı. Fakat,

---

60 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 5/624 (9774)

61 Ebû Nuaym, *Hilye* 3/355.

Yüce Allah bu gibi şeytanî vesveselere karşı nasıl korunacağımı bana telkin etti. Bu tür olağanüstü durumlara karşı benim yaptığım hazırlık, Allah Resûlünün yaptığı hazırlıktır; yani, Allah'a ve Resûlüne itaattir."[62]

Hz. Ali'nin, Hazine Malını Halka Dağıtması

Antere eş-Şeybani anlatır: Hz. Ali her sanatkârdan ve sanatkârın yaptığı her işten vergi alırdı. Daha sonra da, aldığı bu malzemeleri halka taksim ederdi. Hazinedeki hiçbir şeyi yarına bırakmaz, hemen dağıtmaya bakardı. Ne var ki, işinin başından aşkın olduğu zamanlarda hemen dağıtamazdı ve o vakit şöyle derdi: "Ey dünya! Git başımdan, beni değil, başkalarını aldat!"

Ebû Ubeyd'in Antere'den rivayetinde ise şöyle denilmektedir: Hz. Ali'yi ziyarete gitmiştim. Kanber gelerek şöyle dedi: "Ey Müminlerin Emîri! Gelen malları bekletmiyor, hemen dağıtıyorsun. Senin ailenin de, bu mallarda hakkı var aslında. İşte; bunun için sana bir miktarını sakladım." Hz. Ali "Nedir o gizlemiş olduğun şeyler?" deyince Kanber: "Gel gidip bakalım." dedi. Hz. Ali'yi altın ve gümüş kapların olduğu bir yere götürdü. Bunları gören Hz. Ali ,"Yazıklar olsun sana, benim evimi ateşe mi sokmak istiyorsun?" diye çıkıştı. Hz. Ali, o kıymetli eşyaları tarttı ve Kur'ân öğretimine yardımcı olanlara eşit olarak dağıttı.[63]

Talha b. Ubeydullah'ın Malını Bekletmeden İnfak Etmesi

Talha'nın hanımı Su'dâ anlatır: "Bir gün, Talha yanıma geldiğinde onu üzgün gördüm. "Talha, niçin üzüntülüsün; yoksa biz sana canını sıkan bir şey mi yaptık?" dedim. "Hayır, sen çok iyi bir Müslüman hanımsın! Yanımda, bir miktar mal birikti ve

62 Beyhaki, *Sünen* 6/357 (12811)
63 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/82

onu ne yapacağımı bilemiyorum!" diye cevap verdi. Ona dedim ki: "Buna üzülüyorsan, akraba ve dostlarına haber gönder; gelsinler, aralarında paylaştırıver." Dediğim gibi yaptı ve hizmetçisine akrabalarını çağırmasını söyledi; elinde ne varsa onlara dağıttı. Kasanın başındaki veznedara: "Ne kadar dağıttın?" dedim. "Dört yüz bin dirhem." dedi. Talha'nın günlük geliri, tam tamına bin dirhem idi. Bunun içindir ki ona "Civanmert Talha" derlerdi.[64]

Ebû Ubeyde b. Cerrah, Muaz b. Cebel ve Huzeyfetü'l-Yeman'ın İnfak Ruhu

Zeyd b. Eslem'in babası naklediyor: Bir gün Hz. Ömer, çevresindeki insanlara "Herkes bir temennide bulunsun." dedi. Biri şöyle dedi: "Bir ev dolusu gümüşüm olsa da, Allah yolunda sadaka olarak dağıtsam!" Hz. Ömer'in aynı soruyu tekrarlaması üzerine, bir başkası şöyle dedi: "Bir ev dolusu altınım olmasını ve bunu Allah yolunda infak etmeyi çok isterdim!" dedi. Bir başka arkadaşı da, "Bir ev dolusu mücevherim olsa ve hepsini Allah yolunda infak etsem!" dedi. Hz. Ömer, "Aklınıza ne geliyorsa söyleyin." dedi. En sonunda "Aklımıza bir şey gelmiyor." dediler. Hz. Ömer, kendi temennisini şöyle dile getirdi: "Ben de, bir ev dolusu Ebû Ubeyde b. Cerrah, Muaz b. Cebel ve Huzeyfetu'l-Yeman gibi er oğlu erlerin olmasını ve onları Allah için görevlendirmeyi arzu ederdim." Daha sonra, Huzeyfe'ye bir miktar para gönderdi ve hizmetkârına: "Bak bakalım, ne yapacak parayı?" diye tembihte bulundu. Hizmetçisi, parayı Huzeyfe'ye götürüp teslim eder etmez, Huzeyfe hemen paraları dağıttı. Hz. Ömer, bu kez de Muaz b. Cebel'e gönderdi; o da parayı bekletmeden dağıttı. Ebû Ubeyde b. Cerrah'a gönderdi,

---

64 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 1/112 (195)

o da parayı dağıtıverdi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Ben size söylemiştim." dedi.[65]

Abdullah b. Ömer'in İnfak Anlayışı

Eyyüb b. Vâil er-Râsibi anlatıyor: Medine'ye gelmiştim. İbn Ömer'in komşusu olan bir adam bana; Muaviye tarafından İbn Ömer'e dört bin dirhem verildiğini, bir başkasının yine dört bin, bir diğer şahsın da iki bin dirhem gönderdiğini ve çeşitli kumaşların getirildiğini anlatırken, çarşıya birisi geldi. Hayvanına veresiye yem almaya çalışıyordu. Ben, bu adamın kendisine pek çok mal ve para gelen bir kişi olduğunu sezdim. Hizmetçisine gittim ve "Sana bir şey sormak istiyorum; ama bana doğruyu söyle: Ebû Abdurrahman'a (İbn Ömer'e) Muaviye'den dört bin, bir başkasından dört bin ve diğer birinden de iki bin dirhemle kumaşlar gelmedi mi?" diye sordum. "Evet, geldi." dedi. "Fakat, ben onu çarşıda hayvanına veresiye yem alırken gördüm." dedim. Hizmetçisi, "Akşama kadar, o gelen bütün parayı dağıttı. Kumaşlara gelince, onları sırtına yükleyip ihtiyaç sahiplerine götürdü ve infak etti." dedi. Bunun üzerine dayanamadım ve "Ey tüccarlar! İbn Ömer, kendisine daha dün on bin dirhem geldiği halde, bugün hayvanına borç dirhemle yem almak istiyor. Sizler bu kadar serveti ne yapacaksınız?" diye haykırdım.[66]

Hz. Âişe'nin İnfak Sevgisi

Ümmü Dürre anlatıyor: "Hz. Âişe'ye yüz bin dirhem getirdiler. O, hepsini dağıttı ve o gün oruçluydu. 'Kendine bir dirhem ayırıp onunla et alsaydın.' dedim. 'Eğer önceden hatırlatsaydın, alırdım.' diye cevap verdi."[67]

---

65 Hâkim, *Müstedrek* 3/252 (5005)

66 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/296.

67 İbn Hacer, *el-İsâbe* 8/20

Müminlerin Annesi Sevde binti Zem'a'nın İnfak Sevgisi

Muhammed b. Sirin anlatır: "Hz. Ömer, Sevde'ye bir torba dolusu gümüş para göndermişti. Sevde, 'Nedir bu?' diye sordu. 'Gümüş para' dediler. Sevde, 'Hurma gibi çuvalın içinde!..' dedi ve hepsini ihtiyaç sahiplerine paylaştırdı."[68]

Müminlerin Annesi Zeynep binti Cahş'ın İnfak Sevgisi

Muhammed b. Ka'b anlatıyor: Zeynep binti Cahş'ın hissesi, on iki bin dirhem tutarındaydı. Zeynep, bu hakkını sadece bir kere aldı. Aldığında da ellerini açıp: "Allah'ım, bir daha bana bu kadar parayı nasip etme! Çünkü, bu kadar çok mal benim için bir imtihandır!" dedi. Gelen paranın tamamını yakınlarına ve diğer muhtaçlara dağıttı. Hz. Ömer'e, Zeynep Validemizin bu davranışı haber verilince Zeynep Validemiz, "Bu kadından sadece hayır beklenir." dedi ve ona selâm gönderdi; "Paranın hepsini dağıttığını işittim. Sana bin dirhem daha gönderiyorum. Ama bunu kendine ayır, dağıtma!" dediyse de Hz. Zeynep gelen bin dirhemi de infak etti.[69]

Yeni Doğan Bebeklere Maaş Bağlanması

İbn Ömer anlatıyor: Bir grup tüccar Medine'ye gelmişti; mescitte konaklayacaklardı. Hz. Ömer, Abdurrahman b. Avf'a: "Onları, gece hırsızlığa karşı korumaya ne dersin?" dedi. O gece, ikisi mescitte tüccarları beklemeye koyuldu. Beklerken namazlarını kılıyorlardı. Hz. Ömer, bir ara bir bebek ağlaması duydu. Sesin geldiği yere doğru gitti. Bebeğin annesine, "Allah'tan kork, bebeğine iyi baksana!" dedi. Sonra, bebek yine ağlayınca Hz. Ömer, tekrar o kadının yanına geldi ve aynı uyarıda bulundu;

68 İbn Hacer, *el-İsâbe* 7/721
69 İbn Hacer, *el-İsâbe* 7/669

yerine döndü. Yine aynı çocuğun ağladığını duyunca, Hz. Ömer kadının yanına gitti ve "Yazıklar olsun, sen ne kötü bir anneymişsin! Akşamdan beri çocuğun bir an durmadı, hep ağladı." dedi. Kadın dedi ki: "Ey Allah'ın kulu! Bu gece beni iyice usandırdı. Sütten kesmek istiyorum, ama bırakmıyor." Hz. Ömer, "Niçin?" dedi. Kadın: "Çünkü Hz. Ömer çocuğa ancak sütten kesildikten sonra nafaka veriyor, onun için bir an evvel sütten kesmek istiyorum." diye karşılık verdi. Hz. Ömer, "Peki; çocuk şimdi kaç yaşında?" dedi. Kadın, "Şu kadar aylık." diye cevap verdi. Hz. Ömer, kadına: "Sen şimdi acele etme, hemen sütten kesme onu." dedi ve gidip sabah namazını kıldırmaya başladı. Namaz kıldırırken ağladığından dolayı Hz. Ömer'in sesi boğuk çıkıyor, pek iyi anlaşılmıyordu. Hz. Ömer, selâm verince, "Yazıklar olsun Ömer'e! Şimdiye kadar belki nice Müslüman çocuğunun vefatına sebep oldu!" dedi ve hemen oradakilerden birine, her doğan çocuğa ödenek ayrılacağını halka ilan etmesini emretti.[70]

Devlet Başkanının, Hazineden Kendisi ve Yakınları İçin Harcama Yapma Konusunda Titiz Davranması

Hz. Ömer'in Hazine Malını Kullanmada Gösterdiği Titizlik

Eslem anlatıyor: Abdullah b. Erkam'ın, Hz. Ömer'e geldiğine ve ona "Ey Müminlerin Emîri, evimizde kıymetli bir kumaştan dikilmiş bir elbise ve gümüş kaplar var. Boş olduğun bir zamanda gelsen de, bu konuda bize bir tavsiyede bulunsan." dediğine şahit oldum. Hz. Ömer de, "Eğer boş kaldığımı görürsen beni çağırıver." dedi. Bir gün, Abdullah b. Erkam geldi ve "Senin bugün boş zamanının olduğunu sanıyorum." dedi. Hz. Ömer, "Evet, bugün bir meşguliyetim yok; şuraya bir şey ser." dedi ve Abdullah'ın bahsini ettiği kıymetli eşyanın bu örtünün üzerine

70 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/301

boşaltılmasını emretti. Serilen yaygının yanına dikilen Hz. Ömer, şöyle diyordu:

"Allah'ım! Sen, kitabında bu mallar hakkında şöyle buyurdun: 'Kadınlar, oğullar, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüş, güzel cins atlar, davarlar ve ekinler gibi nefsin hoşuna giden şeyler insanlara cazip gelmektedir. Bunlar, dünya hayatının geçici bir metaından ibarettir. Asıl varılacak güzel yer ise, Allah'ın katındadır.' (Âl-i İmrân, 3/14) Ve yine, 'Bu da, elinizden çıkan şeylerden dolayı gam yememeniz, Allah'ın size nasip ettiği nimetlerle de şımarmamanız içindir. Allah övünüp duran, kibirli, kendini beğenmiş kimseleri sevmez." (Hadîd, 57/ 23) buyurdun. Biz, ancak senin bize güzel gösterdiğin şeylerle sevinebiliyoruz.

Allah'ım, bu malları yerinde sarf etmeye bizi muvaffak eyle. Bunların, bu paraların şerrinden de senin rahmetine sığınırım."

O esnada, Hz. Ömer'in Abdurrahman b. Behiyye ismindeki oğlu yanına getirildi. Oğlu, Hz. Ömer'den bir yüzük isteyince: "Oğlum, sen şimdi git de annen çorbanı içirsin." dedi ve onu, hiçbir şey vermeden gönderdi."[71]

Âsım b. Ömer'in Hikâyesi

Âsım b. Ömer anlatıyor: Hz. Ömer beni evlendirdiğinde, bir ay boyunca bana hazineden yardımda bulundu. Sonra bana hizmetçisi olan Yerfe' ile haber gönderdi; ben de yanına gittim. Bana şöyle dedi:

"Bak oğlum; vallahi, halife olmadan önce hazine malının, payıma düşen ganimet hariç, bana da helal olmadığına inanırdım. Ama, halife olduktan sonra hazineden az bir maaş almayı da mahzurlu görmem. Çünkü, bu malları korumak benim görevimdir. Sana beytül-malden bir ay boyu nafaka verdim. Artık,

---

71 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/191 (44214)

daha fazla veremem. Yalnız sana şöyle bir yardımda bulunabilirim: Ğâbe'deki hurmalığıma git, hurmalarını topla ve sat. Sonra kabilenden ticaretle uğraşan birine git ve elindeki paranla onun yanında ticaret yap. O bir şey satın alırken sen de paranla ona iştirak eder, böylece hem kendi masrafını hem de ailenin nafakasını kazanmış olursun."[72]

Hz. Ömer ile Hanımı Arasında Geçen Bir Olay

Mâlik b. Evs b. Hadesân anlatır: Rum kralından Hz. Ömer'e bir posta gelmişti. Hz. Ömer'in hanımı, bir dinar borç para buldu ve onunla esans satın aldı; bir şişenin içine esansı koyup posta ile birlikte Rum kralının eşine gönderdi. Rum kralının hanımı, gelen esansı alıp boşalttı ve içine mücevher doldurarak postayla geri gönderdi. Hz. Ömer'in eşi, gelen mücevherleri bir bezin üzerine dökerken içeri Hz. Ömer girdi ve "Bunlar nedir?" diye sordu. Hanımı her şeyi anlatınca Hz. Ömer, hanımının bir dinarını verdi ve gelen mücevherlerin tamamını hazineye koydu.[73]

İbn Ömer'in, Babasıyla Yaşadığı Bir Olay

İbn Ömer anlatıyor: "Birkaç deve satın aldım ve yayılmaları için onları hazineye ait meraya gönderdim. Develer bir süre semizlenince, onları çarşıya getirdim. Hz. Ömer çarşıda bazı besili develer görünce "Bunlar kimin böyle?" diye sormuş; onlar da "Abdullah b. Ömer'in." demişler. "Demek Abdullah b. Ömer'in ha! Şu Müminlerin Emîrinin oğluna da bak hele!" diyerek söylenmiş kendi kendine. Tam o sırada, ben koşarak geldim ve "Ey Emir'ül-Müminîn ne var, ne oldu?" dedim. Bana: "Nedir bu develer?" diye sordu. Ben de: "Onları satın aldım; herkesin yaptığı gibi

---

72 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/869 (35998)
73 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/875 (36015)

onları besiye çekmek ve kâr etmek için otlağa gönderdim." dedim. Babam, yanındakilere: "Haydi Müminlerin Emîrinin oğlunun develerini otlatın ve sulayın!" dedi. Bana döndü ve "Ey Abdullah! Sermayeni al, götür; gerisini de hazineye bırak!" dedi.[74]

15. ALLAH RESÛLÜ VE ASHABININ DÜNYA MALINA VE SERVETİNE İLTİFAT ETMEMESİ

Allah Resûlünün, Kendisine Sunulan Dünyayı Elinin Tersiyle Geri Çevirmesi

İbn Abbas anlatıyor: Bir gün, Safa Tepesi'nde bulunan Allah Resûlünün yanına Hz. Cibril geldi. Efendimiz Cibril'e: "Yâ Cibril, seni hak ve hakikat ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in evinde ne azıcık un ne de çorba var!" dedi. Allah Resûlü daha sözünü bitirmeden, gökten çatlarcasına bir gürültü koptu. Allah Resûlü korktu ve Cibril'e: "Allah, kıyametin kopmasını mı emretti acaba?" diye sordu. Cibril, "Hayır öyle bir emir yok; sadece İsrafil'e emretti. İsrafil, az evvelki sözlerini duydu da onun için indi." dedi. İsrafil, Resûlü Ekrem'in yanına geldi ve "Allah senin sözlerinin üzerine, beni yeryüzü hazinelerinin bütün anahtarlarıyla sana gönderdi. Eğer istersen, şu Mekke dağını altın, gümüş, yakut ve zümrüde dönüştürmemi emretti. Sen kral bir peygamber mi yoksa kul bir peygamber mi olmak istersin?" diye sordu. O esnada Hz. Cibril, Efendimize mütevazi olmasını işaret ediyordu. Efendimiz cevabını verdi ve: "Kul bir peygamber olmak isterim." Bu cümleyi, üç kere tekrar etti.[75]

Bir başka rivayette ise Efendimiz: "Bir meleğin gelerek 'Yâ Muhammed! Rabbinin selâmı var: Dilersen şu Mekke ovasını altın yapayım.' demesine mukabil 'Hayır yâ Rabbi, istemem; bir

---

74 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/872 (36006)

75 Beyhakî, *Sünen* 7/49 (13105)

gün karnımı doyurayım ki sana şükredeyim; bir gün de aç kalayım ki senin lütfun ve keremin için sana dua dua yalvarayım.' buyurmuştur."[76]

Allah Resûlünün Müşriklerden Gelen Hediyeyi Reddetmesi

Urve anlatıyor: "Hakîm b. Hizâm, henüz Müslüman olmadan önce Yemen'e gitmiş ve orada Yemen hükümdarı Zî Yezen'in bir elbisesini satın almıştı. Hakîm b. Hizâm, Medine'ye gelerek cahiliye döneminden eski arkadaşı olan Hz. Peygambere bu elbiseyi hediye etmek istedi. Allah Resûlü, kabul etmedi ve "Biz, müşriklerden hediye kabul etmeyiz!" buyurdu. Bunun üzerine Hakîm, Yemen'den aldığı o elbiseyi sattı. Allah Resûlü, elbiseyi satın almamı emretti. Ben de gidip satın alarak elbiseyi Efendimize verdim. Efendimiz elbiseyi giydi ve mescide gitti."

Hakîm der ki: "Elbise ona öyle yakışmıştı ki, bundan daha güzel bir insanı o ana kadar görmemiştim. Ayın on dördü gibi parlıyordu."[77]

Hz. Ömer'in Hediye Alma Konusundaki Tutumu

Atâ b. Yesâr anlatıyor: Allah Resûlü, Hz. Ömer'e bir hediye gönderdi. Ancak Ömer hediyeyi kabul etmek istemedi. Efendimiz, ona hediyeyi niçin kabul etmediğini sorduğunda: "Ey Allah'ın Resûlü, sen bizlere 'Sizin en hayırlınız, hiç kimseden bir şey almayandır.' diye söylememiş miydin?" dedi. Allah Resûlü: "Ben, o sözü birilerinden bir şey isteme konusunda sarf ettim. Ancak sana, talebin olmadan gelen şey; Allah'ın sana verdiği bir rızıktır." buyurdu. Hz. Ömer, bunun üzerine şöyle dedi: "Allah'a yemin

---

76 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 7/344 (18616)

77 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 5/988 (14479) Allah Resulü'nün müşriklerden hediye kabul etmemesi, "onların minneti altına girmemek ve onların taviz tekliflerine boyun eğmemek" esasına dayanıyor olmalıdır. (Mütercimin Notu)

ederim ki, kimseden bir şey istemeyeceğim. Ancak istemeksizin gelirse de reddetmeyeceğim."[78]

Ebû Ubeyde b. Cerrah'ın İstiğnası

Eslem anlatıyor: Ciddi kuraklığın yaşandığı bir sene, Hz. Ömer Mısır'da vali olarak bulunan Amr b. el-As'a mektup yazdı ve mektubun ulaştırılması görevini de Ebû Ubeyde'ye verdi. Ebû Ubeyde döndükten sonra, Hz. Ömer ona bin dinar gönderdi. Ebû Ubeyde, parayı almak istemedi ve: "Yâ Ömer! Ben bu hizmeti para için değil, Allah rızası için yerine getirdim. Bu nedenle onu alamam!" dedi. Hz. Ömer:

"Allah Resûlü, bizi bu şekilde görevlendirdiğinde de ücretimizi gönderirdi. Biz almak istemezdik; ama o, ısrarla almamızı isterdi. Şimdi sen bunu al, hem dinin hem de dünyan için kullanırsın." dedi. Ebû Ubeyde de kabul etti.[79]

Saîd b. Âmir'in İstiğnası

Zeyd b. Eslem anlatıyor: Hz. Ömer, Said b. Âmir'e: "Şam halkı seni niçin çok seviyor?" dedi. Saîd de, onları iyi gözettiğini ve daima hizmetlerine koşturduğunu söyledi. Bunun üzerine, Hz. Ömer ona bin dirhem verdi. O ise, "Benim buna ihtiyacım yok, benim atlarım ve kölelerim var zaten. Bir de şu var: Ben bu görevi para için değil, Müslümanlara yardımcı olayım diye kabul ettim." dedi.

Hz. Ömer, "Karar vermekte acele etme. Bak; ben sana Allah Resûlünün bir sözünü aktarayım, ondan sonra ister al, ister alma, sen bilirsin." dedi.

Allah Resûlü bana bir şey vermişti, ben de almak istememiştim. Bana şöyle demişti o zaman: "Sen arzu etmediğin veya istemedi-

---

78 Mâlik, *Muvatta* 2/998 (1814)

79 Beyhaki, *Sünen* 6/354 (12795)

ğin halde verildiğinde al; çünkü o sana Allah'ın verdiği bir rızıktır." buyurdu. Saîd b. Âmir, "Sen bunu gerçekten ondan duydun mu?" dedi. Hz. Ömer, "Evet" deyince o da parayı almayı kabul etti.[80]

Abdullah b. Sa'dî'nin, Kamu Hizmetini Ücret Almadan Yapmak İstemesi

Abdullah b. Sa'dî, Hz. Ömer'e geldi ve Hz. Ömer ona şöyle dedi: "Bana gelen haberlere göre, halka ait işlerde yardımcı oluyormuşsun; ancak, sana ücret verilmek istendiğinde reddetmişsin, doğru mu bu?" Abdullah, "Evet, doğrudur." dedi. Hz. Ömer: "Peki, neden böyle yapıyorsun?" diye sorunca Abdullah: "Benim atlarım var, kölelerim de var. Durumum gayet iyi. Bu nedenle, yaptığım hizmetlerin Allah yolunda sadaka olmasını ümit ediyorum." dedi. Hz. Ömer: "Bak, böyle yapma. Zamanında ben de senin gibiydim. Allah Resûlü bana bir ücret vermek istediği zaman "Bir fakire verseniz.." diyordum. Ama o tekrar veriyordu, ben yine "Bir fakire verseniz.." diyor ve almak istemiyordum. Sonunda Allah Resûlü, "Bunu al, ya kendin yararlan veyahut da sadaka olarak dağıt. Eğer sana istemediğin ve peşine düşmediğin halde, bir para gelirse onu al. Değilse asla malın peşine düşme." buyurdu.[81]

Hakîm b. Hizam'ın İstiğnası

Hakîm b. Hizâm anlatıyor: Allah Resûlünden bir şey istedim, verdi. İkinci defa istediğimde, yine verdi. Üçüncü defa istediğimde yine verdi. En sonunda şöyle dedi:

"Bak Hakîm, bu dünya malı sevimli ve tatlı görünür. Kim onu müstağni bir gönülle alırsa ve güzelce sarf ederse, malın bereketi ziyadeleşir. Kim de arkasından hırsla koşarak mal elde eder ve elde ettiği malı kötü yerlere harcarsa o malın bereketi kaçar. Bu

80 el-Hindi, *Kenzu'l-Ummâl* 6/938 (17155)
81 el-Hindi, *Kenzu'l-Ummâl* 6/938 (17154)

tip insan, yiyip de bir türlü doymayan tamahkâra benzer. Veren el, daima alan elden üstündür."

Ravi devamla şöyle der: Hz. Ebû Bekir, Hakîm b. Hizâm'ı hediye vermek için çağırıyor, ama Hakîm kesinlikle hediyeyi kabul etmiyordu. Hilafete geçtiğinde, Hz. Ömer de ona hediye vermek istemiş, Hakîm ondan da hediye kabul etmemişti. Hz. Ömer de çıkmış insanlara şöyle hitap etmişti: "Ey insanlar, siz de şahit olun: Ganimet mallarından Hakîm'e hisse vermek istiyorum; ama kendisi kabul etmek istemiyor!"

Gerçekten Hakîm, Allah Resûlünün vefatından sonra bir şey istemek şöyle dursun, gelen hediyeleri dahi kabul etmemişti.[82]

Âmir b. Rebîa'nın İstiğnası

Âmir b. Rebîa'ya bir bedevî gelmiş ve misafir olmuştu. Âmir, onunla çok iyi ilgilenmişti. Bedevî, daha sonra Allah Resûlünden Âmir için de bir şeyler istedi. Sonra, bu bedevî Âmir'e gelerek "Allah Resûlünden harika bir araziyi bana tahsis etmesini istedim. Bana o yeri verdi; ancak oranın bir kısmını sana vermek istiyorum. Sen ve evlatların buradan yararlanırsınız." dedi. Âmir bedevîye dönerek: "Bak, senin vereceğin araziye hiç ihtiyacım yok. Çünkü, bugün bizi dünyadan soğutan ve ürküten bir sûre nazil oldu: "İnsanların hesap verme vakti yaklaştı. Ama onlar hâlâ koyu bir gaflet içinde haktan yüz çevirmekteler.." (Enbiyâ, 21/1) [83]

Ebû Zer'in İstiğnası

Ebû Bekir b. Münkedir anlatıyor: "Şam valisi Hubeyb b. Mesleme, Ebû Zer'e üç yüz dinar göndermiş ve "Bununla ihtiyacını görürsün." demişti. Ebû Zer ise, parayı getirene:

82 el-Hindi, *Kenzu'l-Ummâl* 6/924 (17116)
83 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/179.

"Onu geri götür. Bunu gönderenler, Allah'a karşı bizden daha gafil birini bulamadılar mı? Allah'a şükür, gölgelendiğimiz bir evimiz ve bir bahçemiz var. Kırda otlayan bir sürü koyunumuz ve kendi isteğiyle bize hizmet eden azatlı bir cariyemiz var. Ben daha fazlasının hesabını vermekten korkarım!" buyurdu.[84] Bir rivayete göre de, Ebû Zer'in kırk dirhemi, kırk koyunu ve iki de hizmetçisi vardı.[85]

Abdurrahman b. Ebî Bekir'in İstiğnası

İbrahim b. Muhammed b. Abdülaziz b. Ömer b. Abdurrahman b. Avf anlatıyor: "Muâviye, oğlu Yezid'e biat etmeyi reddeden Abdurrahman'a yüz bin dirhem gönderdi. Abdurrahman ise bunu almak istemedi ve: "Dinimi asla üç kuruşluk dünyaya satamam!" dedi. Mekke'ye gitti ve vefatına kadar orada ikamet etti.[86]

Abdullah b. Ömer'in İstiğnası

Meymûn b. Mihrân anlatıyor: Abdullah b. Ömer'e Muâviye tarafından adam gönderilir. Gönderilen Amr b. Âs, ona şu teklifte bulunur:

"Halifeliğe getirilmesi konusunda insanların hemfikir olduğu kişiye sen de biat edecek misin? Eğer biat edersen, sana ve çocuklarına fazlasıyla yetecek miktarda mal ve arazi verilecek." dedi. Abdullah b. Ömer'in cevabı ise şu oldu:

"Yazıklar olsun, bir daha da gelme, git! Benim dinim asla sizin altınlarınızla ve gümüşlerinizle satın alınamaz. Zira ben, ahirete tertemiz bir vaziyette gitmek istiyorum."[87]

---

84 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/161.

85 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/551 (15826)

86 Hâkim, *Müstedrek* 3/542 (6015)

87 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/164

Abdullah b. Erkam'ın İstiğnası

Amr b. Dinar anlatıyor: Hz. Osman, Abdullah b. el-Erkam'ı beytülmalde görevlendirdi. Ücret olarak da, ona üç yüz bin dirhem verdi; ancak Abdullah ücreti almayı kabul etmedi ve: "Ben, başka şey için değil; sırf Allah için çalıştım." diye cevap verdi.[88]

Amr b. Nu'man b. Mukarrin'in İstiğnası

Muâviye b. Kurre anlatıyor: Amr b. Nu'man b. Mukarrin'in konuğu oldum. Ramazan ayı geldiğinde, biri bir kese para getirdi ve: "Vâlimiz Mus'ab b. Zübeyr'in sana selâmları var ve 'Biz, hiçbir kurrâyı desteksiz bırakmayız. Bunu alsın ve ihtiyaçlarına harcasın.' diye haber gönderdi." dedi. Cevap olarak Amr: "Ona, 'Vallahi biz, Kur'ân'ı para karşılığında okumayız!' dediğimi söyle." dedi ve para dolu keseyi iade etti.[89]

Hz. Âişe ve Kız Kardeşi Esma'nın Hediyeler Karşısındaki Tutumu

Abdullah b. Zübeyr anlatıyor: Hz. Ebû Bekir'in henüz Müslüman olmayan karısı Kuteyle, kızı Esma'ya yiyecek türünden bazı hediyeler getirmişti. Esma, annesinin getirdiği bu hediyeleri eve almak ve kabul etmek istemedi. Hz. Âişe, Efendimize sordu ve bu meseleye dair şu âyet nâzil oldu:

"Dininizden ötürü sizinle savaşmayan, sizi yerinizden, yurdunuzdan etmeyen kâfirlere gelince, Allah sizi, onlara iyilik etmeden, adalet ve insaf gözetmeden menetmez. Çünkü Allah âdil olanları sever." (Mümtahane, 60/8)

Bu âyete binaen Allah Resûlü, Esma'ya hediyeyi kabul etmesini ve annesini de eve almasını emretti.[90]

---

88 İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/4

89 Dârimî, *Sünen* 1/153 (585)

90 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/4 (16156)

Hz. Âişe ve Yoksul Bir Kadın

Hz. Âişe anlatıyor: Yanıma bir gün yoksul bir kadın geldi. Elinde, bana hediye olarak getirdiği bir şeyler vardı. Haline acıdığım için, getirdiği hediyeleri de kabul etmeyi içime sindiremedim. Bunun üzerine Efendimiz: "Âişe! Hediyeyi alıp da karşılığını versen ya? Böyle yapmazsan, onu hafife almış olursun. Ey Âişe, mütevazi ol; zira Allah mütevazi olanları sever; büyüklenenleri ise sevgisinden mahrum eder." buyurdu.[91]

Başkalarına El Açmaktan Sakınmak

Ebû Saîd-i Hudrî anlatıyor: Çok ciddi maddî bir sıkıntı içindeydik. Ailem; beni, gidip Allah Resûlünden bir şeyler istemek üzere görevlendirdi. Allah Resûlünün huzuruna çıktığımda ilk duyduğum cümle, "Kimin gönlü tok olur, dünyaya hırs göstermezse, Allah onu zenginleştirir. Kim de iffetini muhafaza etmeye çalışırsa Allah onu iffetli kılar. Bizden bir şey isteyenden bir şey saklamayız; varsa mutlaka veririz." oldu. Bunu duyunca, hiçbir şey istemeden gerisin geriye döndüm. Çok zaman geçmeden, durumumuz normale döndü. Öyle ki; Ensâr'ın içinde, en zenginlerden biri olduk.[92]

Dünyevî Zenginlikten Ahiret Adına Endişe Duymak

Ukbe b. Âmir anlatıyor: Allah Resûlü Uhud hadisesi yaşandıktan sekiz sene sonra, orada şehit düşenler için dua etti; dua ederken sanki yaşayanlara ve ölmüşlere "Allaha ısmarladık." der gibiydi. Sonra minbere çıkarak halka şöyle hitap etti:

"Ben hemen sizin önünüzdeyim; kavuşmamıza az kaldı. Sizin neler yaptığınıza şehadet edeceğim. Buluşma noktamız, Kevser

---

91 Ebû Nuaym, *Hilye* 4/204.

92 Ebû Ya'lâ, *Müsned* 2/367 (1129)

Havzı olacaktır. Şu anda Kevser'i buradan ve durduğum yerden seyrediyorum.

Ey insanlar! Ben, sizin şirke düşmenizden endişe etmiyorum. Sizin hakkınızda tek endişem, dünya malı konusunda birbirinizle yarış etmeniz ve ona fazla perestiş göstererek ihtilâfa düşmenizdir."[93]

Allah Resûlünün, Bahreyn'den Dönen Ebû Ubeyde'ye Söyledikleri

Amr b. Avf el-Ensârî anlatıyor: Allah Resûlü, Ebû Ubeyde'yi vergi toplamak için Bahreyn'e göndermişti. Ebû Ubeyde, vergileri toplamış olarak Medine'ye döndü. Ebû Ubeyde'nin geldiğini duyan Ensâr, Resûlü Ekrem ile birlikte sabah namazını eda ettikten sonra, Ebû Ubeyde'nin geçeceği yerde bekleyerek Resûlullah'ın kendilerine de bir şeyler vermesini ima ettiler. Allah Resûlü, verilmek istenen mesajı hemen aldı ve tebessüm etti ve "Ebû Ubeyde'nin Bahreyn'den getirdiği malların haberini aldığınızı zannediyorum." dedi. "Evet ey Allah'ın Resûlü" dediler. Allah Resûlü:

"Evet size müjdeler olsun. Sizi sevindirecek şeyleri alacağınızı ümit edebilirsiniz. Aslında ben, sizin fakir düşmenizden değil; sizden öncekiler gibi dünyanın size gülmesinden, onlar gibi dünyalık edinme konusunda birbirinizle yarış etmenizden ve çekişmenizden, dünyanın sizden öncekileri helakete sürüklediği gibi sizleri de aynı helaket çukuruna yuvarlamasından endişe duyuyorum!" buyurdu.[94]

Hz. Ömer'in Dünyevî Zenginlikten Endişe Etmesi ve Ağlaması

Hasan-ı Basrî anlatıyor: Hz. Ömer'e Kadisiye Savaşı'ndan sonra, Kisrâ'nın bilezikleri ve kürkü getirildi ve Hz. Ömer'in

---

[93] Buhârî, *Sahîh* 4/1486 (3816)

[94] Buhârî, *Sahîh* 4/1473 (3791)

önüne konuldu. Orada bulunanlar arasında Sürâka b. Malik b. Cu'şum da vardı. Hz. Ömer, Kisra'nın iki bileziğini de ona verdi. Sürâka, bilezikleri bileğine taktı. Bilezikler geniş olduğu için dirseğine kadar varmıştı. Hz. Ömer Süraka'ya baktı ve: "Allah'a hamd olsun, Kisra'nın iki bileziği de Müdlicoğullarından bir bedevî olan Süraka b. Mâlik'in elinde." dedikten sonra şöyle devam etti:

"Allah'ım, biliyorum ki senin Resûlü Ekrem'in de dünya malını kazanıp senin yolunda harcamayı çok severdi. Fakat, sen daha iyisini istediğin için çok mal kazanmayı ona nasip etmedin.

Allah'ım, yine biliyorum ki Ebû Bekir de, eline ne geçerse onu senin rızan için senin kullarına infak etmeyi çok severdi. Ama, sen onun hakkında daha hayırlı olanı murad ettiğin için ona da çok mal vermedin.

Allah'ım! Bu malların, ganimetlerin Ömer için bir imtihan olmasından çok korkuyorum. Acaba bu benim için bir mekr-i ilâhî midir, diye endişe duyuyorum ve böyle olmasından sana sığınıyorum."

Hz. Ömer, daha sonra şu âyeti okudu: "Kendilerine verdiğimiz servet ve evlatlarla iyiliklerine koştuğumuzu mu sanıyorlar? Hayır, onlar işin farkında değiller!" (Mü'minun, 23/55-56) [95]

Abdurrahman b. Avf'ın Dünya Zenginliği Karşısında Ağlaması

Abdurrahman b. Avf anlatıyor: Hz. Ömer, birini göndererek beni yanına çağırmıştı. Hemen yanına koştum. Kapının önüne geldiğimde, içeriden hıçkırık sesinin geldiğini duydum. "İnnâ lillah ve inna ileyhi râciûn; herhâlde Müminlerin Emîrine bir şey olmuş!" diyerek içeri girdim. Omuzlarından tuttum ve "Ne oldu ey Müminlerin Emîri?" diye sordum. "Daha ne olsun, başıma gelen çok çetin bir hadise!" dedi ve beni odasına aldı. Odasında üst üste

---

[95] Beyhakî, *Sünen* 6/358 (12813)

ve yığın yığın torbalar vardı. "Şimdi Ömer b. Hattab'ın ailesi hapı yuttu! Eğer Allah dileseydi, bu malları benden önceki Efendimize ve Ebû Bekir'e nasip ederdi. Çünkü, onlar bana izleyeceğim bir yol çizdiler ve takip edebileceğim bir sünnet ortaya koydular." dedi. "O hâlde, oturup düşünelim ve bunları ne yapacağımıza karar verelim." dedim. Müminlerin annelerine dörder bin, Muhâcir ve Ensâr'a dörder bin, diğerlerine ise kalan iki bin dirhemi dağıtmayı kararlaştırdık. Bu şekilde, bütün malları dağıttık.[96]

Abdurrahman b. Avf'ın Dünya Servetiyle İlgili Nefis Muhasebesi

Sa'd b. İbrahim, babasından naklen anlatıyor: Abrurrahman b. Avf oruçluydu. İftar etmesi için yemek getirdiler. Yemeğe baktı ve şöyle dedi: "Mus'ab b. Umeyr benden daha hayırlı olduğu halde şehit edildi; bir hırkaya sarılarak kefenlendi. Başı örtülse ayakları açıkta kalıyor, ayakları örtülse başı açıkta kalıyordu. Benden daha iyi biri olan Hamza şehit edildiği vakit de böyle oldu. Sonra, dünya bizim yüzümüze güldü; servetimiz alabildiğince arttı. Yaptığımız iyiliklerin sevabının dünyada verilmiş olmasından derin endişe duyuyorum." Sonra da ağlamaya başladı, önündeki yemeği de yiyemedi.[97]

Abdurrahman b. Avf'ın, Ümmü Seleme Validemize Yönelttiği Soru ve Ondan Aldığı Cevap

Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Abdurrahman b. Avf, Ümmü Seleme'yi ziyarete gitti ve ona: "Anacığım, malımın beni helak etmesinden korkuyorum. Çünkü, Kureyş içinde şu an en zengin olan benim." dedi.

---

[96] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 4/894 (11684)

[97] Buhârî, *Sahîh* 1/428 (1216)

Ümmü Seleme Validemiz, ona şöyle tavsiyede bulundu: "Bak oğlum, malını infak et. Zira ben Allah Resûlünün: 'Ashâbımın içinde öyleleri vardır ki, ben kendilerinden ayrıldıktan sonra, bir daha beni asla göremeyeceklerdir.' dediğini duymuştum." buyurdu. Abdurrahman b. Avf dışarı çıktı ve yolda Hz. Ömer'e rastladı. Ona, Ümmü Seleme'den duyduğu hadisi nakletti. Hz. Ömer, hemen Ümmü Seleme'nin yanına koştu ve "Sen ciddi mi söylüyorsun? Acaba, ben de Allah Resûlünü ebediyen göremeyecek olanlardan mıyım?" diye sordu. Ümmü Seleme: "Hayır, ama senden sonra gelen kim olursa olsun kesin bir şey söyleyemem!" diye karşılık verdi.[98]

Habbab b. Eret'in Dünya Serveti Konusundaki Nefis Muhasebesi

Habbab b. Eret anlatıyor: "Allah Resûlü ile birlikte hicret ettik. Bu hicretimizin karşılığını Allah muhakkak verecektir. Ne var ki, bizim bazı arkadaşlarımız alacakları mükâfattan en ufak bir şey dahi yemeden dünyadan göçüp gittiler. Mesela Mus'ab b. Umeyr. Onun; Uhud'da şehit düştüğü zaman geride sadece bir abası vardı. Aba ile onu baş tarafından kefenlediğimiz vakit ayakları açıkta kalıyor, ayaklarından itibaren kefenlediğimizde de başı açık kalıyordu. Sonunda Allah Resûlü, 'Başını örtün, ayaklarını da izhir otu ile kapatın.' buyurdu. Biz ise, bugün onun hizmetinin semerelerini topluyoruz."[99]

Selmân-ı Fârisî'nin Dünya Serveti Konusundaki Nefis Muhasebesi

Âmir b. Abdullah anlatıyor: Selmân-ı Fârisî'yi ölümünün yaklaştığı dakikalarda telaşlı ve tedirgin görünce, ona: "Seni böyle

---

98 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/73 (14449)

99 Buhârî, *Sahîh* 3/1415 (3684)

telaşlandıran ve ağlatan nedir ey Ebû Abdullah? Hâlbuki, senin hayırlı hizmetlerle geçmiş bir mazin var. Allah Resûlü ile pek çok savaşlara ve fetihlere katıldın." dediler. Selmân: "Ben ne dünyaya bağlı olduğum için, ne de öte dünyaya gitmek istemediğim için ağlıyorum. Beni asıl telaşa sevk eden ve ağlatan, Resûlü Ekrem'-in bize sıkı sıkıya tembih ettiği ve bu konuda bizden söz aldığı şu husustur: O bize demişti ki: "Size bir yolcunun ihtiyacı kadar azık yeter."

Vefat ettikten sonra Selmân'ın bıraktığı mal toplanmış ve değerinin on beş dirhem olduğu ortaya çıkmıştı.[100]

Ebû Ubeyde b. Cerrah'ın Dünya Serveti Konusundaki Muhasebesi

Ebû Ubeyde hastalandığı zaman, ziyaretine gelen bir zat onun ağladığını görür ve: "Niçin ağlıyorsun Ebû Ubeyde?" diye sorar. Ebû Ubeyde şöyle cevap verir:

"Şundan dolayı ağlıyorum: Bir gün Allah Resûlü, Yüce Allah'ın bizlere çeşitli fetihler lütfedeceğinden ve bu fetihlerde Müslümanların pek çok ganimet ve mal elde edeceklerinden bahsetti. Bu arada, Şam'ın da fethedileceğini söyledi ve bana dönerek:

'Bak Ebû Ubeyde! Eğer ömrün uzun olursa ve sen de o günleri idrak edersen, sana üç hizmetçi ve üç binek yeter. Birisi sana hizmet eder, biri yolculuklarında sana eşlik eder, bir diğeri de evde ailenin hizmetlerini yerine getirir. Hayvanların da birine sen binersin, birisiyle yük taşırsın, bir diğeri de hizmetçin için.' demişti. Ancak şimdi ben bakıyorum ki, evim pek çok hizmetçiyle; ahırım da pek çok hayvanlarla dolu. Bu vaziyette, ben Hz. Resûlullah'ın huzuruna nasıl varırım? Onun, bize şöyle bir vasiyeti de olmuştu: 'Sizin içinizden en çok sevdiğim ve bana en

[100] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 7/76 (34312); Ebû Nuaym, *Hilye* 1/197

yakın olanlarınız, aranızdan ayrılırken nasıl isem bana o halleriyle kavuşacak olanlardır.'"[101]

16. EFENDİMİZ'İN VE ASHÂBININ DÜNYAYA KARŞI ZÂHİDÂNE DURUŞLARI

Resûlullah'ın Zühd Yörüngeli Hayatı

İbn Abbas anlatıyor: Hz. Ömer, Resûlullah'ın yanına geldiğinde Efendimiz bir hasır üzerine uzanmış yatıyordu. Hasır, mübarek bedeninde iz yapmıştı. Bunu gören Hz. Ömer: "Ey Allah'ın Resûlü, kendine yumuşak bir yatak yaptırsan olmaz mıydı?" diye sorunca Resûlullah şöyle buyurdu:

"Benim bu dünya ile ne alâkam var! Bu dünyada kalıcı değilim. Ben, bu dünyada sıcak bir yaz günü yola çıkan ve bir ağacın gölgesinde istirahate çekilen ve yoluna devam eden bir yolcu gibiyim."[102]

İbn Ömer anlatıyor: Allah Resûlü ile beraber gidiyorduk. Ensâr'dan birilerinin hurma bahçesine girince Efendimiz, yere dökülen hurmalardan alıp yemeye başladı. Bana, "Ey İbn Ömer, sen niçin yemiyorsun?" dedi. Ben de, "İştahım yok ey Allah'ın Resûlü!" dedim. "Ama benim iştahım var, çünkü dört gündür ağzıma yiyecek koymadım. İsteseydim, Rabbime dua ederdim; bana Kayser'in ve Kisraların saltanatını verirdi. Ey İbn Ömer, insanların bir senelik yiyeceklerini ayırıp sakladıkları ve Allah'a imanlarının zayıfladığı bir cemiyette yaşarsan hâlin nice olur acaba?" dedi.

İbn Ömer der ki: Vallahi, bu hadisenin üzerinden çok az bir süre geçmişti ki, şu âyet nâzil oldu: "Nice canlı mahlûk var ki rızıklarını kendileri taşıyamaz. Ama sizi de, bütün onları da rızık-

---

[101] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/195 (1696)
[102] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/587 (18299)

landıran Allah'tır. O her şeyi hakkıyla işitir ve bilir." (Ankebût, 29/60) Bu âyetin inişinin akabinde, Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Allah, bana mal biriktirmeyi ve arzularıma tâbi olmayı emretmedi. Kim önünde bâki bir hayat varmış gibi dünya malını biriktirirse, bilmelidir ki hayat Allah'ın elindedir. Şunu ilan ediyorum: Ben, hiçbir zaman dinar da dirhem de biriktirmem ve yarın için de yiyecek ayırmam."[103]

Hz. Âişe'nin Bu Konudaki Rivayeti

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlüne bal ve süt karışımı bir bardak içecek getirildi. Allah Resûlü: "Bir bardakta iki içecek ve iki katık; buna ihtiyacım yok. Yanlış anlaşılmasın, bunun haram olduğunu söylemek istemiyorum. Fakat, kıyamet gününde Allah'ın bunun hesabını sormasından endişe duyuyorum. Ben, Allah için mütevazi davranırım. Kim Allah için mütevazi olursa Allah onu yüceltir, kim de büyüklenirse Allah onu alçaltır. Her kim orta yol olan iktisadı şiar edinirse Allah ona maddi ve manevi zenginlik verir. Allah, ölümü çokça ananları da sever." buyurdu.[104]

Hz. Ebû Bekir'in Zühdü ve Dünya Karşısındaki Duruşu

Zeyd b. Erkam anlatıyor: Hz. Ebû Bekir su istemişti. Ona, bal şerbeti getirdiler. Tam ağzına götürdü, içecekti ki ağlamaya başladı. Biz de, bir şey oldu zannederek ona soru da soramadık. Sakinleşince, "Ey Resûlullah'ın halifesi! Seni bu derece ağlatan nedir böyle?" dedik. Bunun üzerine, Hz. Ebû Bekir anlatmaya başladı:

"Bir gün, Efendimizle birlikteydim. Bir baktım; Resûlullah sanki bir şeyi kovuyor! Oysaki, ben bir şey göremiyordum. Dedim ki: "Yâ Resûlallah, bir şeyi kovuyor gibiydin; ama ben bir

---

103 İbn Kesîr, *Tefsîr* 3/420.

104 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/585 (18294)

nesne göremedim!" Efendimiz buyurdu: "Dünya, bana kendisini kabul ettirmeye çalıştı; ben de 'Git benim yanımdan, uzaklaş!' diye onu kovuyordum. Dünya bana: 'Sen, beni tam olarak idrak etmeyeceksin.' dedi."

Ebû Bekir der ki: "Bu hadise bana çok tesir etti. Onun buyruklarına muhalefet etmekten ve dünyaya aldanmaktan hep korktum."[105]

Hz. Ömer'in Zühdü ve Dünya Hayatı Karşısındaki Tutumu

Sâlim b. Abdullah anlatıyor: Hz. Ömer halifeliğe getirilince, daha önce Hz. Ebû Bekir'en verilen maaş ona da verilmeye başlandı. Bir ara, Hz. Ömer maddi sıkıntıya maruz kaldı. Muhacirlerden bir grup, (Hz. Osman, Hz. Ali ve Hz. Zübeyr b. Avvam) bu konuyu istişare etti ve Zübeyr, "Ömer'e söylesek de maaşını biraz arttırsak." diye teklifte bulundu. Hz. Ali ise, "Ümit ederim ki, Ömer bunu kabul eder." dedi. Üçü birlikte kalkıp giderlerken Hz. Osman: "Ömer'i bilirsiniz. En iyisi, bu teklifi Hz. Ömer'in geri çeviremeyeceği birine yaptıralım. Hafsa'ya gidelim, ona söyletelim ve bu fikrin kimden geldiğini de gizli tutsun." dedi. Söyledikleri gibi Hafsa'ya gittiler ve tekliflerini Hz. Ömer'e iletmelerini istediler; kimsenin adını vermemesini de tembih ederek Hafsa'nın yanından ayrıldılar.

Hz. Hafsa, babası Hz. Ömer'e gitti ve durumu anlattı. Ömer'in yüzünden kızdığını fark etti. Hz. Ömer, gelenlerin kim olduğunu sordu. Hafsa, "Senin düşünceni öğrenmeden gelenlerin adlarını söyleyemem." dedi.

Hz. Ömer: "Eğer kim olduklarını bilseydim, onları bir güzel fırçalardım! Ama dua etsinler ki, arada sen varsın. Söyle bana

---

[105] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/30

Hafsa, Allah Resûlü senin evinde kalırken, ne tür bir elbise giyiyordu?" Hafsa: "Resûlullah'ın iki tane elbisesi vardı: Birini, resmî misafirlerin yanında; diğerini de cemaatinin huzuruna çıktığında giyerdi." dedi. Hz. Ömer: "Yediği en iyi yemek neydi, onu da bana söyler misin?" diye sordu. Hafsa: "Yediğimiz, arpa ekmeğiydi. Ekmeğin, sıcak halde iken üzerine yağ sürerdik ve bunu lezzetli bulduğumuz için, gelen misafirlere de bundan ikram ederdik." diye cevap verdi. Hz. Ömer: "Peki Hafsa, Efendimizin; senin yanında kaldığı zaman kullandığı en geniş yaygı neydi?" dedi. Hafsa: "Kaba kumaştan yapılmış bir örtümüz vardı. Yazları bunu dörde katlar, oturmak için altımıza sererdik. Kış geldiğinde de; örtünün yarısını altımıza serer, diğer yarısını da üzerimize örterdik." dedi. Hz. Ömer:

"Bak Hafsa, şu sözlerimi de onlara aynen iletmeni istiyorum: Allah Resûlü, kendisine yetecek kadarını belirledikten sonra, geri kalan malını ihtiyaç sahiplerine dağıtırdı. Vallahi, ben kendime yetecek miktarı belirledim. Artanı, ihtiyacı olanlara dağıtacağım ve de elimde kalanla yetineceğim. Ben ve benden önceki iki arkadaşım, Efendimiz ve Ebû Bekir, bir yolu izleyen üç kişi gibiyiz. Birincisi, manevî azığını aldı ve gitti. Arkasından ikincisi de gitti ve ona kavuştu. (Kendisini kastederek) Üçüncüsü de, onların gittiği yolu takip eder ve onların dünyevî azığı ile yetinirse onlara kavuşabilir; onlarla birlikte olabilir. Eğer farklı bir yoldan giderse onlarla buluşması mümkün olmaz." buyurdu.[106]

Hz. Ömer'in, Oğlu Abdullah'a Yemek Çeşidi ile Alâkalı Tavsiyesi

İbn Ömer anlatıyor: Sofradayken babam Hz. Ömer geldi. Hemen ona yer gösterdim. Oturdu, besmele çekti ve ağzına bir lokma aldı, bir lokma daha aldıktan sonra: "Bu yağ etin yağına

[106] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/853 (35958)

benzemiyor." dedi. Dedim ki: "Ey Müminlerin Emîri, bugün besili ve yağlı bir hayvan almak için çarşıya çıktım. Hayvanların fiyatını çok pahalı bulunca, bir dirheme iç yağı, bir dirheme de tereyağ aldım. Böylelikle çoluk-çocuğumun ihtiyacını gidermiş oldum." Hz. Ömer: "Allah Resûlü, sofrasında iki çeşik katık bulunursa onlardan birini yerdi; diğerini de infak ederdi." dedi. Ben, "Bu seferlik ye de, bundan sonra dediğin gibi yaparım." dedim ve bir daha da iki katığı bir arada yemedim.[107]

Hz. Ömer'in İnsanlara,"Bütün zevklerinizi dünya hayatınızda kullanıp tükettiniz, onlarla safa sürdünüz." Mealindeki Âyeti Hatırlatması

Sâlim b. Abdullah anlatıyor: Hz. Ömer şöyle diyordu: "Vallahi, bizim hayatın lezzetleriyle bir alâkamız yoktur. Eğer istesek süt oğlaklarını kestiririz ve onlar hemen önümüze konulur. Yine istesek, kendimiz için buğday unundan ekmek dahi pişirtiriz. Kuru üzümü kaynatır; üzümünü yer, suyunu içeriz. Fakat biz iyiliklerimizin karşılığını ahirete bırakmak istiyoruz. Çünkü, Allah'ın şöyle buyurduğunu işittik: 'Bütün zevklerinizi dünya hayatınızda kullanıp tükettiniz, onlarla safa sürdünüz.' (Ahkâf, 46/20)"[108]

Halife Hz. Ömer, Sırtında On İki Yerinden Yamalı Elbise ile Hutbe Verdi

Hasan Basri'den nakledilir: "Halifeliği esnasında Hz. Ömer, sırtında on iki yerinden yamalı bir elbiseyle hutbe okudu."[109]

İbn Ömer anlatıyor: Hz. Ömer, hilafeti sırasında kendisinin ve ailesinin geçimini ancak karşılardı. Her yaz, bir elbise alıp

---

[107] İbn Mâce, *Sünen* 2/1115 (3361)

[108] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/49.

[109] Mubârekfûrî, *Tuhfetü'l-Ahvezî* 5/388

giyerdi. Aldığı elbise eskiyince yama ile onarır, giyilemez hale gelmeden elbiseyi atmaz ve değiştirmezdi.

Hazinenin çok dolu olduğu bir seneydi. Buna rağmen, onun önceki sene giydiğinden daha kötü bir elbise giydiğine şahit oldum. Hafsa gidip bu mevzuyu sorunca, Hz. Ömer: "Ben Müslümanların malı olan hazineden giyiniyorum. Bu, bana yeterli geliyor." diye cevap verdi.[110]

Hz. Osman'ın Dünya Karşısındaki Duruşu

Abdülmelik b. Şeddad anlatır: "Bir cuma günü, Hz. Osman'ı minberde; dört veya beş dirhem kıymetinde ve Aden kumaşından mamul basit bir elbiseyle, çizgili Kûfe işi bir aba giyinmiş olarak gördüm."

Şurahbil b. Müslim, Hz. Osman'ın, halkına en nefis yemekleri yedirdiğini; kendisinin de evinde sirke ile zeytinyağı yediğini nakleder.[111]

Hz. Ali'nin Dünya Karşısındaki Duruşu

Sakîf boyundan bir adam anlatıyor: Hz. Ali, beni Ukbera kentine vali olarak atamıştı. Atama esnasında bana: "Irak, namaz kılanların çoğunlukta olduğu bir memleket değildir." dedikten sonra "Öğleyin, bana gel!" diye tembihte bulundu.

Dediği vakitte, yanında muhafızı olmadığı için doğruca yanına vardım. Oturuyordu, yanında bir kap ve su dolu bir bardak vardı. Bir torba getirmelerini söyledi. Ben de kendi kendime "İçinde ne olduğunu bilmiyorum; ama galiba bana itimat etti; torbanın içinden bir şeyler çıkarıp bana verecek." diyordum ki, Hz. Ali bağlı olan torbanın ağzını açtı. Bir de ne göreyim! Torba sevîk (un ile şekerin karışımı) ile dolu! Bir miktar sevîk aldı ve yanındaki kaba

[110] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/308
[111] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/60

koydu, üzerine de su döktü. Karıştırdıktan sonra içti ve bana da içirdi. Kendimi tutamadım ve: "Ey Müminlerin Emîri, Irak'ta çok lezzetli yemekler varken, sen bunu mu yiyorsun?" dedim. Hz. Ali şöyle buyurdu:

"Şunu hemen belirteyim ki, torbanın ağzını bağlamam cimrilikten değildir. Ben, kâfi miktarda satın alıyorum. İçindekiler dökülür de, bana ait olmayan şeyle yemek yaparlar diye endişe duyuyorum. İşte; torbanın ağzını hemen bağlamamın sebebi bu. Mideme helalden başka bir şeyin girmesini istemem."

A'meş, Hz. Ali'nin öğle ve akşam yemeklerinde Medine'den getirttiği şeyleri yediğini de nakleder.[112]

Kendisine Fâlûc Tatlısı Getirilen Hz. Ali'nin Tepkisi

Abdullah b. Şerîk dedesinden naklen şöyle anlatır: Hz. Ali'nin önüne fâlûc denilen bir çeşit tatlı getirip koydular. Hz. Ali, tatlıya baktı ve şöyle dedi: "Senin kokun, rengin ve muhakkak tadın güzel olmalı. Ama ben kendimi, alışkın olmadığım yiyeceklere alıştırmak istemiyorum."[113]

Hz. Ali'ye Göre, Hazine Malından Halifeye Helal Olan Miktar

Abdullah b. Rezîn anlatıyor: Kurban Bayramı'nda Hz. Ali'yi ziyarete gitmiştim. Bize, paça çorbası ikram etti. Dedik ki: "Allah seni ıslah etsin, şu kazı kesip de bize ikram etsen olmaz mıydı? Çünkü, Allah sana pek çok mal ihsan etmiştir." Hz. Ali: "Bak İbn Rezîn, ben Allah Resûlünün şöyle dediğini işittim: "Halifenin beytülmalden hakkı iki kap yemektir. Bir kabını kendisi ve ailesi yer, diğerini de konuklarına ikram eder."[114]

---

112 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/82
113 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/81
114 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 8/3

Ebû Ubeyde b. Cerrah'ın Dünya Karşısındaki Duruşu

Urve anlatıyor: Hz. Ömer, bir gün Ebû Ubeyde'yi ziyarete gitmişti. Ebû Ubeyde, atının eğerini yere sermiş ve eğerin üzerine uzanmıştı. Hz. Ömer ona: "Sen de arkadaşların gibi kendine bir döşek edinsen!" dedi. Ebû Ubeyde, "Ey Müminlerin Emîri, bu benim öğle uykum için yeterlidir." diye cevap verdi.

Ma'mer'in rivayeti ise şöyledir: Hz. Ömer Şam'a geldiğinde, Şam'ın eşrafı ve halkı onu karşıladı. Hz. Ömer, "Kardeşim nerede?" diye sordu. "Kardeşin kimdir?" diye sorduklarında Hz. Ömer, "Ebû Ubeyde'dir." diye cevap verdi. "Şimdi gelir." dediler. Ebû Ubeyde gelince Hz. Ömer atından indi, onu kucakladı ve daha sonra birlikte Ebû Ubeyde'nin evine gittiler. Hz. Ömer; evde Ebû Ubeyde'nin kılıcından, kalkanından ve bineğinden başka bir şey göremedi.[115]

Mus'ab b. Umeyr'in Dünya Karşısındaki Duruşu

Hz. Ali anlatıyor: Bir gün Mus'ab, üzerinde yamalı ve kalın bir giysiyle gelmişti. Allah Resûlü onu bu halde görünce, onun daha önceki, zenginlik ve bolluk içindeki hayatını gözünün önüne getirdi. Resûlullah'ın gözleri doldu ve Efendimiz ağlamaya başladı. Daha sonra şöyle buyurdu: "Sizlerin; bolluğa ve zenginliğe kavuşup da, çeşit çeşit elbiseler giydiğinizde haliniz nice olur acaba?" Dedik ki: "O zaman bizim için daha iyi olur, elimizdeki rızıkla geçimimizi rahat biçimde temin eder, diğer zamanlarımızı ise ibadetle geçiririz." Allah Resûlü: "Hayır, bugünkü durumunuz daha hayırlıdır." buyurdu.[116]

---

115 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/101

116 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/921 (17110)

Mus'ab'ın Müslüman Olduktan Sonraki Maddî Durumu

Hz. Ömer anlatır: Bir gün, Allah Resûlü Mus'ab'ı beline sardığı bir koyun postu ile gelirken görünce: "Allah'ın kalbini imanla nurlandırdığı şu adama bakın, eskiden ben onu iki yüz dirhem değerindeki bir elbiseyle görmüştüm. Annesi ve babası, ona en güzel yiyecekleri yedirir ve içirirdi. Ama, onun Allah ve Resûlüne olan sevgisi, onu gördüğünüz gibi yaptı." buyurdu.[117]

Selmân-ı Fârisî'nin Dünya Karşısındaki Hali

Hasan Basri anlatıyor: "Selmân-ı Fârisî, beş bin dirhem maaş karşılığında yaklaşık otuz bin Müslüman askere komutanlık ediyordu. Halka hitap ederken sırtına bir aba giyerdi. Bu abayı, gece yatarken yatak olarak kullanır; abanın yarısını altına serer, diğer yarısını da üzerine örterdi. Maaşını aldığında yoksullara infak eder, kendi elinin emeğiyle geçinirdi."[118]

Selmân-ı Fârisî'nin evi yoktu. Bu nedenle gölgede oturuyor, güneş gelince yerini değiştiriyordu. Bir gün Huzeyfe: "Sana bir ev yapmamı ister misin?" diye sordu. Selmân-ı Fârisî, bunu hoş karşılamadı. Huzeyfe: "Hele dur, acele karar verme; nasıl yapacağımı anlatayım, ondan sonra karar ver." dedi ve konuşmasına devam etti: "Sana öyle bir ev yapacağım ki, evin büyüklüğü tam senin bedeninin ölçüsünde olacak. Yattığında başın bir duvara, ayakların da öteki duvara temas edecek; kalktığında ise başın tavana değecek." Selmân, "Tam da benim istediğim gibi." dedi ve teklifini kabul etti.[119]

---

[117] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/108.
[118] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/197
[119] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/202

Ebû Zer Ğıfârî'nin Dünya Karşısındaki Duruşu

Ebû Esma anlatıyor: Ebû Zer'in, Rebeze'de kaldığı sırada ziyaretine gitmiştim. Yanında siyahî, çirkin mi çirkin, üstü başı pejmürde bir kadın vardı. Ebû Zer, siyahî kadına işaret ederek, "Bakar mısınız, bu kadın bana ne tavsiye ediyor? Bana, 'Irak'a git.' diyor. Şayet ben Irak'a gidersem beni dünya nimetlerine meylettirmeye çalışırlar. Biricik dostum olan Allah Resûlü bana 'Sırat köprüsü üzerinde kaygan ve engebeli bir yol var.' demişti. İşte; o köprüden, ağır dünya yükleriyle geçmektense, taşıyabileceğimiz kadar ağırlıkta bir yükle geçmek daha kolay olacağından, bu hâlimi devam ettirmem benim için daha hayırlıdır."[120]

Ebû Zer'in Yediği Yemek

İbrahim et-Teymî babasından naklediyor: Ebû Zer'e, "Sen de filânlar gibi mal-mülk sahibi olmak istemez misin?" dediler. Ebû Zer, "Ben kral olmak istemem. Bana her gün yetecek kadar su ya da süt ile, haftada bir ölçek buğday yeter. Allah Resûlünün zamanında, benim günlük aldığım gıda miktarı bir ölçek idi; ölünceye kadar da fazlasını arzu etmiyorum." diye cevap verdi.[121]

Ebu'd-Derdâ'nın Dünya Karşısındaki Duruşu

Muhammed b. Ka'b anlatıyor: Bir grup Müslüman, Ebû'd-Derdâ'nın evine yatılı misafir olarak gelmişti. Ebû'd-Derdâ onlara sıcak bir yemek gönderdi; ancak yatmaları için yatak göndermedi. Bunun üzerine misafirlerden biri, "Bize yemek gönderdi, fakat soğukta bu yemekten bir şey anlayamadık. Gidip bu durumumuzu ona izah edeceğim." dedi. Diğer bir arkadaşı, "Bırak, söyleme!" dediyse de adam inat etti ve Ebû'd-

---

[120] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/161

[121] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/162.

Derdâ'nın kapısına gitti. Yanına vardığında, durdu ve baktı ki, Ebû'd-Derdâ oturuyor, hanımının üzerinde de kayda değer bir örtü yok. Adam Ebû'd-Derdâ'ya dönerek "Sen de bizim gibi yatak ve örtü olmadan geceyi geçirmişsin." dedi. Ebû'd-Derdâ, adama şöyle dedi:

"Bizim bu dünyadan sonra gideceğimiz başka bir memleket var. Biz yorgan ve yataklarımızı oraya gönderdik. Eğer yanımızda olsaydı, zaten sana yatak ve yorgan gönderirdik. Önümüzde, çok sarp bir tepe bulunuyor. O tepeyi aşarken yükü hafif olanın durumu, ağır olandan daha hayırlıdır. Şimdi benim ne demek istediğimi anladın mı?" Adam, "Evet, anladım." diye cevap verdi.[122]

Muaz b. Afrâ'nın Dünya Karşısındaki Duruşu

Ebû Eyyûb'un (radıyallahu anh) azatlı kölesi Eflah anlatıyor: Hz. Ömer, Bedir'e katılanların aileleri için özel elbiseler hazırlatılmasını istemiş, hazırlanan bu elbiselerden birini de Muaz b. Afrâ'ya göndermişti. Muaz, bana: "Eflah bu elbiseyi götür ve sat." dedi. Gittim ve elbiseyi bin beş yüz dirheme sattım. Parayı getirip Muaz'a verince, Muaz bana: "Bu paralarla git ve köle satın al." dedi. Gittim ve verdiği parayla beş tane köle satın aldım. Muaz: "Beş tane köle alıp azat edecek kadar parası olduğu halde, bu parayla iki parça kumaştan mamul bir elbise giyen adamın aklından şüphe ederim!" dedikten sonra, köleleri; "Haydi gidin; artık hepiniz hürsünüz." diyerek azat etti.

Hz. Ömer; gönderdiği elbiseleri Muaz'ın giymediğini duyunca ona yüz dirheme kaba bir kumaştan elbise yaptırıp gönderdi. Muaz, elbiseyi getiren adama "Hz. Ömer'in bunu bana gönderdiğini zannetmiyorum." dedi. Getiren kişi, "Gerçekten, Ömer bunu size gönderdi." deyince Muaz elbiseyi alarak Hz. Ömer'e

---

[122] İbnü'l-Cevzî, *Sıfatu's-Safve* 1/263.

geldi. "Ey Müminlerin Emîri, bu elbiseyi bana sen mi gönderdin?" diye sordu. Hz. Ömer: "Sana ve kardeşlerine hazırlattığım elbiseleri giymediğini öğrendim. O nedenle, bunları gönderdim." dedi. Muaz, "Ey Müminlerin Emîri! Daha önce göndermiş olduğun elbiseleri giymemiş olmamın nedeni, senin kendi malından göndermeni istemiş olmamdır." dedi ve elbiseyi iade etti.[123]

Abdullah b. Ömer'in Dünya Nimetlerine Karşı Tutumu

İbn Ömer'in azatlısı Ubeydullah b. Adiy Irak'tan geldikten sonra, İbn Ömer'i ziyarete gitti. Selam verdikten sonra, "Sana Irak'tan bir hediye getirdim." dedi. İbn Ömer, hediyenin ne olduğunu sordu. Ubeydullah b. Adiy, "Cevariş" dedi. İbn Ömer: "Neymiş o cevariş dediğin şey?" diye sordu. O da: "Cevariş, hazmı kolaylaştıran bir ilaçtır." diye cevap verdi. İbn Ömer: "Ben kırk senedir doyasıya yemek yemiyorum ki, ne yapayım o ilacı!" buyurdu.[124]

Huzeyfe b. el-Yemân'ın Dünya Nimetleri Karşısındaki Duruşu

Sâide b. Sa'd b. Huzeyfe anlatır: Huzeyfe şöyle derdi: "Benim en çok hoşuma giden gün, eve geldiğimde yiyecek bir şeyin olmadığı ve ailemin de 'Yemek yapacak bir şeyimiz yok!' dediği gündür. Zira, Allah Resûlünün şöyle buyurduğunu işitmiştim: Bir hane halkı evdeki hastaları zararlı yiyeceklerden nasıl korursa, Allah da gerçek mümini dünya malına düşkünlükten öyle muhafaza eder. Allah, mümin kullarını belalara karşı, bir babanın çocuğunun iyiliğini arzu etmesinden daha ziyade, korur."[125]

---

[123] İbnü'l-Cevzî, *Sıfatu's-Safve* 1/473
[124] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/300
[125] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/277

17. DÜNYANIN NİMET VE LEZZETLERİNE KARŞI TAVIR ALMAYANLARIN YADIRGANMASI

Günde, İki Öğün Yemek Yiyenlerin Yadırganması

Hz. Âişe anlatıyor: Efendimiz, bir günde iki öğün yemek yediğimi fark edince "Yâ Âişe! Midenden başka seni meşgul eden bir şeyin olmamasını mı arzu ediyorsun? Dünyayı midene mi dolduracaksın? Bir günde iki defa yemek israftır. Allah, israf edenleri sevmez." buyurdu.[126]

Resûlü Ekrem'in Hz. Âişe'ye Bu Konudaki Tavsiyesi

Hz. Âişe bir gün oturup Fahr-i Kâinat'ın yanında ağlamaya başlayınca, Allah Resûlü: "Niçin ağlıyorsun yâ Âişe? Eğer ahirette benimle birlikte olmak istiyorsan, bir yolcunun taşıyabileceği kadar rızık sana yeter. Sakın ola ki, zenginlerin arasına karışma! Ve sakın elbiselerini yamayıp onarmadan 'Eskidi!' diyerek atma!" buyurdu.[127]

Resûlü Ekrem'in Ebû Cuhayfe'ye Tavsiyesi

Ebû Cuhayfe anlatıyor: Yağlı etle yapılan tirit yemeği yemiş ve Allah Resûlünün yanına gitmiştim. Huzurunda, çok yediğimden dolayı geğiriyordum. Allah Resûlü, "Ebû Cuhayfe, git uzakta geğir! Dünyada karnını tıka basa dolduranlar, ahirette uzun zaman aç kalacaktır." buyurdu. Gerçekten, Ebû Cuhayfe bu olaydan sonra vefat edinceye dek karnı doyuncaya kadar yemek yemedi. Sabah yemek yerse akşam yemez, akşam yerse sabah yemezdi.[128]

---

[126] Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 5/26 (5640)
[127] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl*, 2/150.
[128] Ebû Nuaym, *Hilye* 7/256.

Hz. Ömer'in Câbir b. Abdullah'ı Yadırgaması

Yahya b. Said anlatıyor: Hz. Ömer, Câbir b Abdullah'la karşılaştı; onun elindeki parayı görünce: "Bu parayla ne yapacaksın?" diye sordu. O da: "Evdekilerin canı et istemiş de, onlara et alacağım." dedi. Hz. Ömer: "Onların her canının istediğini alıyor musun? Komşu ve akrabalarınızı doyurmanız gerekirken, kendi midelerinizi mi doyuruyorsunuz? Siz, 'Bütün zevklerinizi dünya hayatınızda kullanıp tükettiniz, onlarla safa sürdünüz. Artık, bugün dünyada haksız yere büyüklük taslamanız ve dinden çıkıp fâsıklık etmeniz sebebiyle hor ve hakîr eden bir azap ile cezalandırılacaksınız!' (Ahkâf, 46/ 20) âyetini unuttunuz mu?" buyurdu.[129]

Hz. Ömer'in Ebu'd-Derdâ'ya Mektubu

Seleme b. Gülsüm ve Râşid b. Sa'd anlatıyor: Hz. Ömer, Ebû'd-Derdâ'nın Humus şehrinde kendisine biraz yüksekçe bir ev yaptırdığını duyunca ona şöyle bir mektup yazdı:

"Ey Ebû'd-Derdâ! Dünya zineti olarak sana Farsların ve Rumların yaptığı binalar yetmiyor mu da, ayrıca evler yapıyorsun. Hâlbuki, siz Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbı olarak ümmete örnek olma konumundasınız. Bu mektubumu alınca hemen Şam'a gel."

Hz. Ömer'in, Ebû'd-Derdâ'yı bu sebeple Şam'a tayin ederek cezalandırdığı söylenir.[130]

Hz. Ömer'in Valilere Tavsiyesi

Abdullah er-Rûmî anlatıyor: Ümmü Talk'ın evine gittiğimde, evin tavanının oldukça alçak olduğunu gördüm. "Ey Ümmü Talk! Evinin tavanı ne kadar da basık!" dedim. "Oğlum, Hz. Ömer bütün

---

[129] Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 5/34 (5673)
[130] Ebû Nuaym, *Hilye* 7/305.

valilere 'Binaları yüksek yapmayın; en kötü döneminiz, binaları yüksekçe inşa ettiğiniz dönemdir.' diye talimat vermiş." dedi.[131]

Ebû Eyyûb'un İbn Ömer'i Yadırgaması

Sâlim b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: Babam hayattayken evlenmiştim. Babam, herkesi düğünüme davet etmişti. Davet edilenler arasında, Ebû Eyyûb da bulunuyordu. Evimin duvarlarına yeşil perdeler asmışlardı. Ebû Eyyûb gelip benim odamın yeşil perdelerle süslendiğini görünce: "Yahu Abdullah, siz duvarlara da mı perde takıyorsunuz?" diye sordu. Babam İbn Ömer de utana sıkıla, "Yâ Ebû Eyyûb, kadınlar öyle istediler." dedi. Ebû Eyyûb: "Herkesin kadınların sözünü dinlediğine inanırdım; ama senin böyle olacağına asla inanmazdım. Bir daha ne evinize gelirim, ne de yemeğinizi yerim!" dedi.[132]

Vefat Etmek Üzere Olan Hz. Ebû Bekir'in, Abdurrahman b. Avf'a Söyledikleri

Abdurrahman b. Avf anlatıyor: Hastalığında Hz. Ebû Bekir'i ziyarete gittim. Selam verdikten sonra, Hz. Ebû Bekir bana: "Yakın gelecekte sizin dünyalık bakımından zenginleşeceğinizi şimdiden görüyorum. O refah zamanı geldiğinde ipekten perdeler ve atlastan yastıklar edinecek; Azerbaycan yününden mamul yatakları beğenmeyeceksiniz. İşin doğrusu; sizden birinizin bu ölçüde dünyaya dalması, boynunun vurulmasından daha kötüdür." dedi.[133]

Abdullah b. Ömer'in, Yeni Elbise Giyen Oğluna Tavsiyeleri

Meymûn (radıyallahu anh) anlatıyor: Abdullah b. Ömer çocuklarından birine elbise almış ve giydirmişti. Çocuk, elbiseyi giydikten

---

131 Buhârî, *Edebü'l-Müfred* 1/161 (452)
132 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 15/786 (41950)
133 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/34

bir süre sonra geldi ve babasına elbisenin yırtıldığını söyledi. İbn Ömer, "Yırtılan kısmını kes ve giymeye devam et." dediyse de çocuk bu teklifi hiç hoş karşılamadı. Çocuğu üzgün gören İbn Ömer, "Yazık sana, Allah'tan kork. Sakın, Allah'ın ihsan ettiği bütün rızıkları midesine dolduran veya sırtına geçirenlerden olma!" dedi.[134]

Hz. Ebû Bekir'in, Üzerine Yeni Bir Elbise Giyen Kızı Hz. Âişe'ye Söyledikleri

Hz. Âişe anlatıyor: Bir gün, yeni bir bluz giymiştim. Çok sevdiğimden, ikide bir ona bakıp bakıp duruyordum. Babam Hz. Ebû Bekir, "Ne bakıp duruyorsun öyle! Sen bu vaziyetteyken Allah sana nazar etmez." dedi. "Niçin bakmaz?" diye sorduğumda bana şöyle dedi: "Şunu bilmelisin ki, kul dünyanın süs ve debdebesine kendini kaptırırsa, Allah o kuluna o süsü terk edinceye kadar nazar-ı merhametle bakmaz." Ben de, hemen o bluzumu çıkarıp sadaka olarak verdim.[135]

---

134 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/301
135 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/37

SAHABE-İ KİRÂM'IN NEFSÂNÎ ARZULARINI VE HEVESLERİNİ AŞMASI

Allah Resûlünün sahabileri, nefsânî isteklerinden nasıl sıyrılmışlardı? Babalarını, annelerini, evlâtlarını, kardeşlerini, hanımlarını; kısaca her şeylerini terk ederek Allah'a ve Resûlullah'a nasıl bağlanmışlardı? İnsanlarla olan münasebetlerinde, onların ölçü ve kıstasları nelerdi?

1. SAHÂBİLER, İMAN VE İSLÂM BAĞLARINI GÜÇLENDİRİRKEN CAHİLİYE DÖNEMİYLE OLAN İLİŞKİLERİNİ NASIL KESMİŞLERDİ?

Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın, Bedir Savaşı'nda Babasını Öldürmek Zorunda Kalması

İbn Şevzeb anlatıyor: Bedir Muharebesi'nde, Ebû Ubeyde'nin babası karşı cephedeydi. Babası ısrarla, Müslüman olan oğlu Ebû Ubeyde'ye saldırıyordu. Ebû Ubeyde ise, babasıyla karşılaşmamak için sürekli yerini ve yönünü değiştiriyordu. Babası daha fazla ısrar edince Ebû Ubeyde dayanamadı ve babasını öldürdü. Bu hadise üzerine, şu âyet nazil oldu:

"Allah'a ve ahiret gününe iman eden hiçbir toplumun, Allah'ın ve Resûlünün karşısına çıkan kimseleri, isterse o kimseler babaları, evlatları, kardeşleri ve sülaleleri olsun, sevip dost edindikleri-

ni göremezsin. İşte Allah, onların kalplerine imanı nakşetmiş ve kendi tarafından bir ruhla onları desteklemiştir…" (Mücâdile, 58/22) [1]

Abdullah b. Übeyy b. Selül'ün Oğlunun Allah Resûlüne Gelerek Babasını Öldürmek İçin Resûlullah'tan İzin İstemesi

Âsım b. Ömer b. Katade anlatıyor: Abdullah b. Übeyy b. Selül'ün oğlu Allah Resûlüne geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü, babam İbn Übeyy'in öldürüleceğine dair haber aldım. Eğer bu karar size aitse, bana emredin, onu ben kendi elimle öldüreyim. Vallahi Hazrecliler de iyi bilir ki, babasına benden daha iyi davranan bir evlat yoktur. Ama benim asıl endişem şudur: Sen, babamı öldürme görevini benden başka birine verirsen ve o da babamı öldürürse, İbn Übeyy'in katilinin, insanların içinde dolaşmasına nefsim tahammül edemeyebilir. Bu kez, ben o kafire karşılık onu öldüren Müslümanın hayatına son verir ve cehenneme giderim." dedi. Allah Resûlü de şöyle buyurdu: "Onu öldürmek kesinlikle söz konusu değil; aksine, içimizde yaşadığı sürece bizim ona daha yumuşak davranmamız ve onunla güzel bir diyalog geliştirmemiz icap eder."[2]

Üsâme b. Zeyd (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Mustalikoğulları seferinden dönünce, Abdullah münafıkların başı olan babası Abdullah b. Übeyy'e kılıcını çekti ve "Bak baba! Muhammed en şerefli, ben de en alçağım demedikçe kılıcımı kınına sokmayacağım!" dedi. Babası, "Yazık sana! Peki peki, Muhammed en şerefli, ben en alçağım!" dedi. Ben, gidip olanları Resûlullah'a ilettim. Hoşuna gitti ve bana teşekkür etti.[3]

---

1 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/101

2 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/158.

3 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/527 (15759)

Hz. Ömer ile
Saîd b. el-Âs Arasında Geçen Bir Diyalog

İbn Hişâm, Ebû Ubeyde ile diğer bazı tarihçilerden naklen şunları anlatıyor: Hz. Ömer, Saîd b.el-Âs'a: "Bana gücenmiş gibisin, çünkü baban Âs'ı benim öldürdüğümü sanıyorsun. Bak, eğer onu ben öldürseydim, bunun için gelip senden özür dilemezdim. Ben, dayım Âs b. Hişâm ile Mugîre'yi katlettim. Babana gelince, onun yanına vardığımda, o boynuzuyla yeri eşeleyen bir boğa gibi öldürmek için adam arıyordu. Hemen yönümü değiştirdim. Sonra yeğeni Ali saldırıp onun işini bitirdi." dedi. Saîd b. el-Âs: "Bak Ömer, onu sen öldürmüş olsaydın yine bir şey demezdim. Çünkü, sen Hakk'ın peşindeydin; o ise bâtılın peşindeydi!" dedi. Onun bu cevabı, Hz. Ömer'i çok memnun etti.[4]

Babasının Cesedi Sürüklenerek Çukura Atılırken
Ebû Huzeyfe'nin Hâli

Hz. Âişe'den (radıyallahu anhâ) rivayet olunmuştur: Resûlü Ekrem, Bedir Savaşı'nda öldürülen müşriklerin cesetlerinin sürüklenerek bir çukura atılmasını emretti. Sahabiler cesetleri çukura atınca, Allah Resûlü gitti, çukurun kenarında durdu ve "Ey çukurdakiler! Rabbinizin size vadettiğini gerçek olarak buldunuz mu? Ben, Rabbimin bana verdiği sözü hakikat buldum." buyurdu. Ashâb-ı Kirâm, "Ey Allah'ın Resûlü! Ölülerle mi konuşuyorsun?" diye sordu. Allah Resûlü: "Onlar, Rablerinin kendilerine vadettiğinin gerçek olduğunu öğrendiler." diye cevap verdi.

Ebû Huzeyfe (radıyallahu anh), babası Utbe'nin de sürüklenerek çukura atıldığını görünce Resûlullah onun üzüldüğünü anladı ve "Ebû Huzeyfe! Bakıyorum da gördüklerinden hoşlanmamış gibi-

---

4 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/290

sin!" dedi. Ebû Huzeyfe, "Yâ Resûlallah! Babam, sağlam kişilikli bir adamdı. Rabbimin ona İslâm'ı nasip etmesini hep ümit ettim. Kendisini, bu durumda görünce üzüldüm." dedi. Bunun üzerine Resûlullah, Ebû Huzeyfe'ye hayır duada bulundu.[5]

Mus'ab b. Umeyr ile Esir Alınan Kardeşi Arasında Geçen İlginç Diyalog

Nebîh b. Vehb anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Bedir Savaşı'nda aldıkları esirleri sahabilerine dağıttı ve "Onlara iyi bakın!" buyurdu. Mus'ab b. Umeyr'in öz kardeşi Ebû Azîz de, esirler arasındaydı.

Ebû Azîz diyor ki: Beni, Ensâr'dan bir zat esir almıştı. (Rivayetlerde bu kişinin adı, Muhriz b. Nadle olarak geçer.) Kardeşim Mus'ab, yanımızdan geçerken beni esir eden zata, "Onu sıkıca tut; çünkü anası zengindir, oğlunu kurtarmak için sana fidye verebilir." dedi. Bedir dönüşü, Ensâr'dan kalabalık bir ailenin yanına verilmiştim. Ev halkı, sabah ve akşam hurma ile yetinir; Allah Resûlü, biz esirlere iyi davranılmasını öğütlediği için bana da ekmek verirlerdi. Hangisinin eline bir parça ekmek geçse, onu hemen bana verirdi. Ben de utanır, geri verirdim; ama o almaz, bana iade ederdi. Kardeşim Mus'ab, beni esir alan Ebû'l-Yeser'e, "Onu sıkı tut, anası varlıklıdır." deyince, ben kendisine: "Kardeşim, benimle ilgili tavsiyen bu mu olmalıydı?" dedim. Mus'ab, "Benim kardeşim o, sen değilsin!" diye karşılık verdi.

Rivayete göre, daha sonra Ebû Azîz'in annesi Kureyşli esirler için verilen en yüksek fidyenin miktarını sordu. "Dört bin dirhem" dediler. O da, dört bin dirhem gönderip oğlunu esaretten kurtardı.[6]

---

5 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/694 (29976)

6 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/307.

2. SAHÂBE-İ KİRÂM'IN PEYGAMBER EFENDİMİZE DUYDUĞU DERİN SEVGİ

Sa'd b. Muâz'ın, Allah Resûlüne Duyduğu Sevgi

Abdullah b. Ebî Bekir (radıyallahu anh) anlatıyor: Sa'd b. Muâz (radıyallahu anh), Peygamberimize, "Yâ Resûlallah! Sana bir çardak yapalım, yanına da hayvanlarını hazırlayıp bırakalım. Sen orada rahat otur, biz düşmanla savaşırız. Eğer Allah bizi muvaffak kılarsa ne âlâ, istediğimiz gerçekleşmiş olur. Yok, aksi tecelli ederse bineğine biner, şu anda yanımızda olmayan, Medine'deki öteki yakınlarımızın yanına dönersin. Çünkü onlar da seni, en az bizim kadar severler. Eğer senin harp edeceğini bilselerdi, Allah seni onlarla teyit ederdi ve onlar senin yanında çarpışırlar, sana maddî manevî destek olurlardı." dedi.

Allah Resûlü Sa'd'ı, bu teklifinden dolayı senâ etti ve ona hayır duada bulundu. Akabinde, Allah Resûlü için bir çardak yapıldı.[7]

Bir Sahâbinin, Allah Resûlüne Sevgisini İfade Etmesi

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Adamın biri, Peygamber Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem) gelerek: "Yâ Resûlallah, seni canımdan da, çocuğumdan da daha çok seviyorum. Evde iken seni hatırlayınca daha evde duramıyor, gelip sana bakıyorum. Ama, ahiret hayatı aklıma geldiğinde senin cennete gireceğini, peygamberlerle olacağını düşünüyor; cennete girsem dahi seni göremeyeceğim diye üzülüyorum." dedi.

Efendimiz sustu ve karşılık vermedi. Az sonra, Hz. Cibril şu âyeti getirdi: "Kim Allah'a ve Resûlüne itaat ederse, işte onlar, Allah'ın nimetlerine mazhar ettiği nebîler, sıddîkler, şehitler,

---

7 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/368.

salih kişilerle beraber olacaklardır. Bunlar ne güzel arkadaşlar!" (Nisâ, 4/69)[8]

"Kıyamet Günü İçin, Allah'ın ve Resûlünün Sevgisini Hazırladım." Diyen Sahabi

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir adam, Peygamber Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem): "Yâ Resûlallah, kıyâmet ne zaman kopacak?" diye sordu. Allah Resûlü, "O gün için ne hazırladın?" dedi. Adam, "Benim Allah ve Resûlünün sevgisinden başka hiçbir sermayem yoktur." deyince Efendimiz: "Öyleyse, sevdiklerinle beraber olacaksın." buyurdu.

Hz. Enes der ki: Resûlullah'ın: "Sen sevdiklerinle beraber olacaksın." sözüyle sevindiğimiz kadar hiçbir şeyle sevinmemiştik. Ben de, Peygamber Efendimizle Ebû Bekir ve Ömer'i severim. Onları sevdiğim için, ahirette kendileriyle birlikte olacağımı ümit ediyorum.

Açlık Çeken Peygamber Efendimiz ile Hz. Ali'nin Başından Geçen Bir Hadise

İbn Abbâs (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir ara Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), sıkıntıya düşmüştü ve evinde, yiyecek tek bir kırıntı dahi kalmamıştı. Hz. Ali, durumu öğrenir öğrenmez, dışarı çıktı ve Allah Resûlüne yardım etmek için bir iş aramaya başladı. Bir Yahudi'nin bahçesine geldi. Her kovanın karşılığında bir hurma almak şartıyla, Yahudi'ye on yedi kova su çekti. Yahudi, Hz. Ali'ye dilediği hurmalardan alabileceğini söyledi. O da, taze hurmalardan on yedi tane aldı ve Peygamber Efendimize getirdi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) sordu: "Ebu'l-Hasen, bunlar nereden?" Hz. Ali, "Yâ Resûlallah! aç olduğunuzu duydum. Bunun üzerine, kazana-

---

8 Ebû Nuaym, *Hilye* 4/240

cağım parayla sana yiyecek alayım diye iş aramaya çıktım. Bunları kazandım." dedi. Efendimiz: "Yâ Ali! Seni bu işi yapmaya sevk eden, Allah'a ve O'nun Resûlüne olan sevgin miydi?" diye sordu. Hz. Ali, "Evet" dedi. Allah Resûlü: "Allah'ı ve Resûlünü seven hiçbir mümin kul yoktur ki; fakirlik, ona, selin akmasından daha hızlı gelip toslamasın. Allah ve Resûlünü sevenler başlarına gelecek musibetlere karşı hazırlıklı ve donanımlı olsunlar." buyurdu.[9]

Talha b. Berâ'nın, Peygamberimize Olan Sevgisi

Husayn b. Vahvah el-Ensârî (radıyallahu anh) anlatıyor: Talha (radıyallahu anh), Allah Resûlüne mülâki olunca, hemen sarılıp onun ayaklarını öpmeye başladı ve "Ey Allah'ın Resûlü! Ne istersen bana emret, senin hiçbir emrine karşı gelmeyeceğim." dedi. Talha henüz bir delikanlı idi; onun bu sözleri Peygamberimizin çok hoşuna gitti. (Onu imtihan etmek maksadıyla) "Peki, git babanı öldür!" buyurdu. (Diğer bir rivayete göre de, "Annenle ve babanla ilişkini kopar." dedi.) Talha, Resûlullah'ın bu emrini yerine getirmek için hemen dışarı çıktı. Peygamber Efendimiz, arkasından çağırarak: " Geri gel! Ben sıla-i rahmi (akrabalık bağlarını) kesmek için gönderilmedim." buyurdu. Bu olaydan sonra, Talha hastalandı. Peygamberimiz, kış mevsimi, soğuk ve bulutlu bir günde Talha'yı ziyarete gitti. Ayrılacağı vakit, yakınlarına, "Bakın, Talha'nın ölümü yakın görünüyor; öldüğünde bana haber verin de, cenazesinde bulunup namazını kıldırayım. Cenazesini de çabuk kaldırın." buyurdu. Resûlullah, Sâlim b. Avfoğullarının mahallesine varmadan Talha öldü; gece karanlığı da bastırdı. Talha, vasiyetinde "Vefat ettiğimde beni hemen gömün ve bir an önce Rabbime kavuşturun. Efendimizi de çağırmayın, benim yüzümden Yahudilerin bir tuzağına düşmesinden korkarım." dediği için, Resûlullah'a haber verme-

---

9 Beyhakî, *Sünen* 6/119 (11429)

den gece karanlığında çabucak defnettiler. Sabah olunca, hadiseyi Allah Resûlüne bildirdiler. Efendimiz gitti, Talha'nın kabri başında durdu. Sahâbiler de yanında saf bağladıktan sonra, Efendimiz ellerini kaldırdı ve: "Allah'ım! Talha'yı güler yüzle karşıla ki, onun yüzü de gülsün." diye dua etti.[10]

Abdullah b. Huzâfe'nin Peygamberimize Duyduğu Sevgi

Zührî anlatıyor: Bazı sahabiler, Abdullah b. Huzâfe'yi şakacı olduğu ve boş şeylerle uğraştığı gerekçesiyle Resûlü Ekrem Efendimize şikâyet ettiler. Allah Resûlü: "Ona ilişmeyin, onu kendi hâline bırakın, sizin bilmediğiniz bir meziyeti var onun: O, Allah'ı ve Resûlünü sever!" buyurdu.[11]

Resûlü Ekrem'in, Abdullah b. Zü'lbicadeyn'in Cenazesi Taşınırken Onunla İlgili Söyledikleri

El-Edra' anlatıyor: Bir gece, Allah Resûlünün muhafızlığını yapıyordum. Baktım, birisi yüksek sesle Kur'ân okuyor. Allah Resûlü dışarı çıktı. "Ey Allah Resûlü, bu riyakârın biri olmalı!" dedim. Efendimiz: "Hayır, bu, Abdullah b. Zü'l-Bicadeyn'dir." buyurdu.

Bir süre sonra, bu zat Medine'de vefat etti. Ashâb, yıkayıp kefenledikten sonra cenazesini omuzlarına aldıklarında Peygamberimiz: "Allah ona nasıl rıfk ile muamele ettiyse, siz de ona öyle muamele edin. Çünkü o, Allah'ı ve Resûlünü severdi." buyurdu. Mezarı kazılırken de: "Mezarını geniş kazın ki, Allah da ona genişlik lütfetsin." buyurdu. Bunun üzerine sahabilerden biri: "Yâ Resûlallah, ona çok üzüldünüz!" dedi. Efendimiz, "O, Allah ve Resûlünü severdi!" buyurdu.[12]

---

10 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/414 (37160)
11 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/461 (37282)
12 İbn Mâce, *Sünen* 1/497 (1559)

3. SAHÂBİLERİN, ALLAH RESÛLÜNÜN SEVDİĞİ ŞEYLERİ KENDİ SEVDİKLERİNE TERCİH ETMELERİ

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir'in babası Ebû Kuhâfe (radıyallahu anh) biat etmek üzere elini uzatınca, Ebû Bekir ağlamaya başladı. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem): "Ey Ebû Bekir, niçin ağlıyorsun?" diye sordu. Hz. Ebû Bekir:

"Yâ Resûlallah! Sana uzanan bu el, babamın eli değil de, amcan Ebû Tâlib'in eli olsaydı ve bu vesile ile Allah seni sevindirseydi, daha çok memnun olurdum!" diye karşılık verdi.[13]

Hz. Ömer ile Peygamberimizin Amcası Abbâs Arasında Geçen Bir Konuşma

İbn Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Bedir Harbi'nde alınan esirler arasında, Peygamberimizin amcası Abbâs da vardı. Ensârlı Müslümanlar, onu öldürmekle tehdit etmişlerdi. Allah Resûlü de, bunu duymuştu. Ertesi gün: "Bu gece amcam Abbâs yüzünden hiç uyuyamadım; çünkü Ensâr'ın onu öldüreceğine dair haberler aldım." buyurdu. Bunun üzerine babam Ömer: "Yâ Resûlallah, ben Ensâr'a bir gideyim." dedi. Peygamberimiz de: "Tamam, sen git Ömer." dedi. Hz. Ömer, Ensâr'ın yanına gitti ve onlara: "Abbâs'ı serbest bırakın." buyurdu. "Hayır, vallahi onu bırakmayız." dediler. Hz. Ömer, "Peki ya bunu Allah Resûlü istiyorsa!" dedi. "Eğer Resûlullah istiyorsa baş üstüne, al ve götür." dediler. Hz. Ömer, Abbâs'ı teslim alınca: "Ey Abbâs, Müslüman ol! Allah'a yemin ederim ki, senin İslâm'a girmen, beni, babam Hattâb'ın Müslüman olmasından daha çok mutlu eder. Çünkü, öyle zannediyorum ki, senin Müslüman olman Allah Resûlünü çok hoşnut edecektir!" dedi.[14]

Bu konuda, Şa'bî'den gelen rivayet ise şöyledir: Peygamber

---

[13] İbn Hacer, *el-İsâbe* 7/238

[14] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/298

Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) amcası Abbâs (radıyallahu anh) bir mesele konusunda Hz. Ömer'e (radıyallahu anh) ısrar ederek: "Ey Müminlerin Emîri! Hz. Mûsâ'nın (aleyhisselâm) amcası sana gelseydi ona ne yapardın?" diye sordu. Hz. Ömer, "Vallahi, ona iyilikte bulunurdum!" diye cevap verdi. Abbas, "O hâlde, ben de Hz. Resûlullah'ın amcasıyım!" dedi. Hz. Ömer: "Ebu'l-Fazl, sen ne sanıyorsun? Vallahi, ben senin babanı kendi babamdan çok severim." buyurdu. Abbas, "Öyle mi?" dedi. Hz. Ömer: "Evet tabii ki öyle! Çünkü, ben iyi biliyorum ki, Allah Resûlü, senin babanı benim babamdan daha çok severdi. Bana düşen ise, Resûlullah'ın sevdiğini kendi sevdiğime tercih etmektir." buyurdu.[15]

Medine'de Vefat Edenler ve Resûlullah

Ebû Said el-Hudri (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine'ye yeni geldiği sıralarda, bizden biri ölüm döşeğinde iken, gidip kendisine haber verirdik. O da gelir, hastanın başında durur, istiğfarda bulunurdu; hasta vefat edince de cemaat hâlinde geri dönerdik. Bazen de, Resûlullah cenaze gömülünceye kadar beklerdi. Kendisine eziyet verdiğimizden endişe duyarak aramızda, "Hastamız ölünceye kadar Allah Resûlüne bir şey söylemeyelim. Vefat edince, kendisini haberdar edelim. Böylece o, ne yorulur ne de zaman kaybeder." dedik ve böyle yapmaya başladık. Hastamız ölünce, kendisine gidip haber verirdik. Resûlullah da gelir, namazını kılar, istiğfarda bulunur, sonra da geri dönerdi. Bazen de, cenaze gömülünceye dek beklerdi. Bir süre de, bu şekilde yapmaya devam ettik. Daha sonra, "Vallahi böyle de yapmayalım. Bu da Allah Resûlünü yoruyor. Cenazemiz olduğunda, cenazeyi Resûlullah'ın evinin kapısına götürelim, orada namaz kıldırsın. Bu, onun için daha kolay olur." dedik ve öyle yapmaya başladık.

---

15 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*,4/30

Hadisin râvisi Muhammed b. Ömer diyor ki: "Bu nedenle oraya, 'cenazelerin namazının kılındığı yer' anlamında 'musallâ' denildi. Cenazeler, hep oraya götürülüyordu. Allah Resûlünün vefatından sonra da aynı uygulama sürdürüldü."[16]

Hz. Ömer'in, Hz. Fâtıma'ya Duyduğu Muhabbet

Eslem anlatıyor: Ömer b. Hattâb (radıyallahu anh), bir gün Peygamberimizin kızı Fâtıma'yı ziyaret etti ve: "Yâ Fâtıma! Allah'a yemin ederim ki Resûlü Ekrem'in senden daha çok sevdiği birini görmedim. Bunun için, babandan sonra en sevdiğim insan sensin." dedi.[17]

4. ASHÂBIN PEYGAMBERİMİZE DUYDUĞU SAYGI

Sahabilerin, Edeplerinden Dolayı Gözlerini Kaldırıp Resûlullah'a Bakmamaları

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, içinde Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer'in de bulunduğu Muhâcir ve Ensâr'dan oluşan sahabiler oturmuş Resûlullah'ı beklerlerken, Allah Resûlü çıkageldi. Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer hariç, kimse yüzünü kaldırıp onun yüzüne bakamazdı. Ancak Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer Allah Resûlüne tebessüm ederek bakarlardı. O da bu iki zata bakar, tebessümlerine tebessümle mukabele ederdi.[18]

Ashâb-ı Kirâm'ın, Peygamberimizin Huzurundaki Oturuş Tarzı

Üsâme b. Şerîk (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamber Efendimizin huzurunda, başlarımızda kuş varmış gibi kıpırdamadan oturur-

---

16 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ*,1/257.

17 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/652 (37727)

18 Kâdî İyâz, *Şifa* 2/33.

duk; kimse konuşmazdı. (Bir gün yine bu hâlde Allah Resûlünü dinlerken) birkaç kişi geldi ve: "Ey Allah'ın Resûlü, Allah'ın en sevdiği kulları kimlerdir?" diye sordu. Efendimiz, "En güzel ahlâklı olanlardır!" buyurdu.[19]

Allah Resûlünün Heybetli Duruşuyla İnsanlara Saygı Telkin Etmesi

Berâ b. Âzib (radıyallahu anh) şöyle der: "Peygamberimize, bir mesele sormak istiyordum. Fakat heybetinden çekindiğim için soracağım soruyu iki sene geciktirdim!"[20]

Sahabilerin, Peygamberimizin Abdest Aldığı Suyu Vücutlarına Sürmeleri

Zührî naklediyor: Doğruluğundan asla kuşku duyulmayan Ensâr'a mensup bir zat, bana şunları anlatmıştı: "Resûlullah, abdest aldığı zaman sahabiler koşarak abdest suyunu alır, yüzlerine ve vücutlarına sürerlerdi. Bir defasında Allah Resûlü, "Niçin böyle yapıyorsunuz?" diye sordu. "Bereket ve hayır umuyoruz." dediler. Efendimiz, "Allah ve Resûlünün sevgisine mazhar olmak isteyen, her zaman doğru söylesin, emanete riayet etsin, komşusunu da incitmesin!" buyurdu.[21]

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin, Peygamberimize Saygısı

Ebû Eyyûb el-Ensârî anlatıyor: Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine'ye geldiğinde, evimin alt katına indi. Ben de, üst katta oturuyordum. Akşam Resûlullah yatınca, "Biz, Allah Resûlünün üstünde oturuyoruz; o ise alt katta. Kendisi ile vahiy

---

19 Hâkim, *Müstedrek* 4/443(8214)

20 Kâdî İyâz, *Şifâ* 2/33

21 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/220 (44293)

arasına giriyoruz!" diye düşündüm. Yatakta herhangi bir tarafa döndüğümüzde, tavandan Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem)'in üzerine toz dökülür endişesiyle o gece gözümüze uyku girmedi. Sabah olunca, Resûlullah'ın yanına vardım ve "Yâ Resûlallah, bu gece ne ben ne de Ümmü Eyyûb gözlerimizi yumduk." dedim. Resûlullah, "Niçin, ey Ebâ Eyyûb?" buyurdu. "Senin, altımızda olduğunu, uyuduğumuzda sağa sola dönerek üzerine toz düşürebileceğimizi, ayrıca seninle vahiy arasına girdiğimizi düşünerek uyuyamadık!" dedim. Efendimiz: "Bak Ebû Eyyûb, bir daha böyle yapma! Ben, sana birkaç kelime öğreteyim: Bunları, sabah ve akşam onar defa okuduğunda sana on sevap verilir ve senin on günahın silinir, on derece yükseltilirsin. Ayrıca, kıyamet günü de on köle azat etmiş gibi sevap görürsün! Şu kelimeleri söyleyeceksin: Allah'tan başka ilâh yoktur, mülk ve saltanat O'nundur. Hamd, O'na mahsustur; O'nun ortağı yoktur."[22]

Taberânî'deki diğer bir rivayet şöyledir: Ebû Eyyûb el-Ensâri (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Medine'ye hicret buyurduklarında benim evime inmişti. "Yâ Resûlallah! Anam babam sana feda olsun, benim üst katta; senin de bizim altımızdaki katta oturmanı uygun bulmuyorum." dedim. Allah Resûlü: "Bizim için en uygunu, alt katta oturmamızdır. Çünkü, yanımıza gelip giden çok oluyor." buyurdu. Bir gün bir testimiz kırıldı, su döküldü. Aşağıya akar da Resûlullah rahatsız olur endişesiyle, ben ve zevcem kadife yorganımızı aldık; suyun üzerine bastırıp suyu yorgana emdirdik. Ondan başka da yorganımız yoktu.

Yine, Resûlullah'a yemek yapardık. Resûlullah, yemeğin artanını bize gönderdiğinde, parmaklarının değdiği yerleri araştırır, bereket ümit ederek oradan yerdik. Bir akşam, yemeğini olduğu gibi geri çevirdi. Yemeğe, soğan yahut sarmısak koymuştuk. Yemeğe el sürmediğini görünce sebebini sordum. Şöyle buyurdu:

---

22 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/749 (4959)

"Yemekte şu sebzenin kokusu vardı. Ben, Rabbine yalvaran biriyim; onun kokusunun bende bulunmasını istemem. Ama sizler yiyebilirsiniz."[23]

Hz. Ömer ile Hz. Abbâs Arasında Geçen Oluk Meselesi

İbn Abbâs (radıyallahu anh) anlatıyor: "Babam Abbâs'ın duvarında, Hz. Ömer'in geçtiği yol üzerine doğru uzatılmış bir oluk vardı. Bir cuma günü, Hz. Ömer (radıyallahu anh), elbiselerini giyip dışarı çıktı. O sırada, Abbâs'ın iki kuş yavrusu kesilmişti. Hz. Ömer'in, oluğun altından geçerken üzerine o iki kuş yavrusunun kanları damladı. Hz. Ömer, hemen oluğun sökülmesini emretti. Bu arada, evine geri dönerek elbisesini çıkardı; başka bir elbise giydikten sonra geldi ve cuma namazını kıldırdı. Namazdan sonra babam Abbâs, Müminlerin Emîri'nin yanına geldi ve: "Vallahi, o oluğu oraya Allah Resûlü koymuştu!" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer, Abbâs'a: "Allah aşkına şimdi sırtıma bas ve o oluğu Allah Resûlünün koyduğu yere koy!" buyurdu. Abbâs da, Hz. Ömer'in dediğini yaptı.[24]

Abdullah b. Ömer ile Bazı Sahabilerin Peygamberimizin Minberine Gösterdikleri Saygı

İbrahim b. Abdurrahman b. Abdülkârî anlatıyor: "Bir defasında, İbn Ömer'i şöyle gördüm: Elini Peygamberimizin minberde oturduğu yere koydu, sonra elini kaldırıp alnına sürdü."

Yezîd b. Abdullah b. Kusayt anlatıyor: "Allah Resûlünün (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbından bazılarını gördüm; onlar cami cemaati dağıldıktan sonra sağ ellerini minberin Ravza-i Mutahhara tarafındaki korkuluğuna koyarlar, sonra kıbleye dönerek dua ederlerdi."[25]

23 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 4/119 (3855)
24 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/210 (1790)
25 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/254

5. UHUD SAVAŞI'NDA "RESÛLULLAH ÖLDÜRÜLDÜ!" SÖYLENTİSİ ÜZERİNE ASHÂBIN AĞLAMASI

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: Uhud Harbi'nin vuku bulduğu gün, Medineliler (Resûlullah'ın öldürüldüğünü duyunca) şehri terk etmek üzere harekete geçtiler ve: "Muhammed öldürülmüş!" dediler. Medine'nin her tarafından çığlıklar yükseliyordu. O sırada, Ensâr'dan ihramlı bir kadın, durumu öğrenmek üzere yola çıktı ve savaş alanına vardı. Burada babasının, oğlunun, kocasının ve biraderinin cesetleriyle karşılaştı; ama önce hangisinin cesediyle karşılaştığını bilmiyorum. Kadın harp alanında maktuller arasında yürürken, "Bu kim?" diye soruyor, oradakiler "Baban, biraderin, kocan, oğlun!" diye cevap veriyorlardı. O ise ısrarla "Resûlullah'a ne oldu?" diye soruyordu. Nihayet, "İleride!" dediler. Kadın, Resûlullah'ın yanına varınca Allah Resûlü'nün elbisesinin kenarından tuttu ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Anam babam sana kurban olsun! Sen sağsın ya, kim öldürülmüşse öldürülmüş olsun, umurumda bile değil! Bütün musibetler bana artık hafif gelir!" dedi.[26]

Ebû Talha'nın, Efendimize Olan Muhabbeti

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Ebû Talha (radıyallahu anh), Uhud Savaşı'nda Peygamberimizin önünde düşmana ok atıyordu. Allah Resûlü de, onun arkasında korunmaya çalışıyordu. Ebû Talha, iyi bir okçu idi. O, okunu attığında Resûlullah gözlerini kaldırıyor, okunun düştüğü yere bakıyordu. Ebû Talha da, "Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah, sana ok değmesin!" diyerek göğsünü Resûlullah'ın göğsüne siper ediyor ve: "Yâ Resûlallah! Ben güçlü ve dayanıklı bir adamım, bütün işlerine beni gönder, bana dilediğin emri ver!" diyordu.[27]

---

[26] Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat* 7/280 (7499)

[27] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/27

6. SAHABİLERİN, PEYGAMBERİMİZİN VEFAT EDECEĞİNİ SEZMELERİ ÜZERİNE AĞLAMALARI

Hz. Ebû Bekir'in Ağlaması

Ebû Saîd (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) hastalığı esnasında, başı bir bezle sarılı olarak yanımıza geldi; ilerleyip minbere çıktı ve "Allah'a yemin ederim ki, şu anda ben havuz üzerinde duruyorum." dedi. (Resûlullah'ın böyle buyurmasının bir sebebi vardı; bir hadis-i şeriflerinde: "Benim minberim havuzumun tam üzerindedir." diyerek minberinin bulunduğu mahallin altında Kevser Havuzu'nun olduğunu bildirmişti.) Daha sonra kendisini kastederek, "Bir kul, dünya ile ahiret arasında muhayyer bırakıldı; ama o ahireti seçti." buyurdu.

Ebû Bekir'den başka hiç kimse, Resûlullah'ın bu sözüyle neyi kastettiğini anlamamıştı. Ebû Bekir'in gözlerinden ise yaşlar boşandı; ağladı ve "Ey Allah'ın Resûlü, anam babam sana feda olsun! Yok, yok, babalarımız, analarımız, canlarımız, mallarımız sana feda olsun!" dedi. Efendimiz minberden indi ve artık bir daha oraya çıkmadı.[28]

Alâ (radıyallahu anh) naklediyor: Peygamber Efendimizde (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat alâmetleri belirince, kızı Fâtıma ağlamaya başladı. Allah Resûlü, "Kızım, ağlama! Öldüğüm zaman 'innâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn' de. Çünkü, bu sözlerde her insan için bütün musibetlere karşı bir teselli vardır." buyurdu. Hz. Fâtıma: "Ey Allah'ın Resûlü, 'İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn; Biz Allah'a aitiz ve elbette O'na vâsıl olacağız.' sözü senin ölümüne karşı da bir teselli sayılır mı?" diye sordu. O da "Evet!" buyurdu.[29]

Hz. Muaz'ın Ağlaması

Muâz b. Cebel (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) beni Yemen'e vali olarak gönderdiği zaman,

---

28 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/91 (11881)

29 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/312

Medine'nin dışına kadar uğurladı. Ben bineğin sırtındaydım, o ise yürüyordu. Bana bazı tavsiyelerde bulunduktan sonra: "Ey Muâz! Bil ki, bu senemden sonra beni bir daha göremeyebilirsin! Muhtemelen şu mescidimle kabrime uğrarsın!" dedi. Bu sözleri duyunca, dosttan, Allah Resûlünden ayrılmanın verdiği hüzünle ağlamaya başladım. Resûlü Ekrem: "Ağlama Muâz, ağla..." buyurdu ve sonra yüzünü Medine'ye doğru çevirerek: "İnsanlardan bana en yakın olanlar, kim ve nerede olursa olsun, Allah'tan hakkıyla sakınanlardır." buyurdu.[30]

7. PEYGAMBER EFENDİMİZİN VEFATI

Yezîd b. Bâbenûs anlatıyor: Bir arkadaşımla beraber Hz. Âişe'yi (radıyallahu anhâ) ziyarete gittik. İçeri girmek için izin istedik; izin verdi. Oturmamız için yere bir yastık koydu. Ve bize şunları anlattı: Allah Resûlü diğer hanımlarına gittiğinde, benim kapımın önünden geçerken bana faydalanacağım birkaç şey söylerdi. Bir gün, hiçbir şey söylemeden geçip gitti. Sonra yine geçti, yine bir şey söylemedi. Sonra üçüncü kez geçti, yine bir şey söylemedi. Bunun üzerine hizmetçime: "Kapının önüne bir yastık koy!" dedim ve başımı bir sargıyla sardım. Allah Resûlü bu defa yanımdan geçerken: "Âişe, neyin var?" diye sordu. "Başım ağrıyor!" dedim. "Ah, benim de başım çok ağrıyor." dedi ve gitti. Çok zaman geçmedi, kendisini bir örtü içinde taşıyarak benim odama getirdiler. Hanımlarına, "Hastayım, artık aranızda dolaşamam. İzin verin, Âişe'nin yanında kalayım." dedi.

Artık, kendisine ben bakmaya başladım. Hâlbuki, daha önce hiçbir hastaya bakmamıştım. Bir gün, başı omuzumda iken başını başıma doğru yanaştırdı. Bir isteği var sandım. O esnada ağzından soğuk bir damla çıktı, göğsümün tam ortasına düştü, tüylerim ürperdi. Bayıldığını sanarak üzerine bir örtü örttüm. Tam

---

30 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 3/103 (4036)

bu esnada, Hz. Ömer ile Muğîre b. Şu'be içeri girmek için izin istediler. İzin verdim. Ömer, Resûlullah'a baktı ve "Allah Resûlü bayılmış! Onun baygınlığı ne kadar da ağır!" dedi. Sonra kalktılar, kapıya yaklaştıklarında Muğîre: "Yâ Ömer! Resûlullah vefat etmiş!" dedi. Ömer: "Hayır o ölmedi, sen fitne çıkarmak istiyorsun! Allah münafıkların köklerini kazımadıkça Allah Resûlü ölmeyecek!" dedi.

Onlar gittikten sonra, babam Ebû Bekir geldi. Örtüyü kaldırdım. Babam, Allah Resûlünün yüzüne baktı ve: "İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn, Efendimiz vefat etmiş." dedi. Sonra baş ucuna geldi, eğildi, alnını öptü, "Âhh! Peygamberimiz gitti!" deyip başını kaldırdı. Sonra yine eğildi, alnını öptü ve "Dostum gitti!" diyerek başını kaldırdı. Tekrar eğildi, Resûlullah'ın alnını öptü ve "Eyvah! Canım, dostum, sevgilim gitti; Allah Resûlü öldü!" dedi. Hemen mescide çıktı. Hz. Ömer, o sırada ashâba hitap ediyor ve "Allah münafıkların kökünü kazıyıncaya dek Peygamber ölmeyecek!" diyordu.

Babam konuşmaya başladı, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra, "Ey Muhammed! Şüphesiz sen de öleceksin, onlar da ölecekler." (Zümer, 39/30) âyetiyle, Âl-i İmrân sûresinin, "Muhammed ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler geçmişti. Ölür veya öldürülürse gerisin geriye mi döneceksiniz? Yüz çevirenler, Allah'a hiçbir zarar veremezler. Allah, şükredenlerin mükâfatını verecektir." (Zümer, 39/144) meâlindeki âyeti okudu. Daha sonra da, "Her kim Allah'ı Rab tanıyorsa, bilsin ki Allah Hayy'dır, ölmez. Her kim Muhammed'e tapıyor idiyse, bilsin ki Muhammed vefat etmiştir!" dedi. Bunun üzerine Hz. Ömer: "Bu âyetler, Allah'ın kitabında var mıdır?" dedikten sonra "Ey insanlar! Bu Ebû Bekir'dir, ilk Müslümandır, ona biat ediniz!" dedi.[31]

---

31 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 5/24

Peygamber Efendimizin Yıkanıp Kefenlenmesi

Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah'ın teçhîz ve tekfînine başlayınca kapıyı kapattık, hiç kimseyi içeri almadık. Ensâr: "Biz onun dayılarıyız! Bizim İslâm'daki yerimiz bellidir!" derken Kureyş de, "Biz, onun baba tarafından yakınlarıyız! Bizi de içeri alın!" diye seslendi. Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir: "Ey Müslümanlar! Bir cenazeyi kaldırmak, herkesten çok yakınlarının hakkıdır. Allah aşkına geri çekilin! Eğer içeri girerseniz, Resûlullah'ın yakınlarını kendisinden uzaklaştırmış olursunuz. Resûlullah'ın cenazesinin yanına, onun ehl-i beytinden (yani Ali ile Abbâs'ın müsaade ettiklerinden) başkası girmesin." dedi.[32]

İbn Abbâs (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ağırlaştığında, Hz. Âişe ile Hz. Hafsa onun yanındaydı. O esnada, Hz. Ali de içeri girdi. Peygamberimiz, Hz. Ali'yi görünce başını kaldırdı ve "Bana yaklaş, bana yaklaş." buyurdu. Hz. Ali'yi kendisine doğru yasladı; vefat edinceye kadar Hz. Ali, Resûlullah'ın yanı başında durdu.

Resûlullah'ın ruhu kabzolununca Hz. Ali kalktı, kapıyı kapattı. Babam Abbâs ile Abdulmuttalipoğulları geldiler, kapının önünde beklediler. Hz. Ali, "Babam sana kurban olsun! Hayatında güzeldin, ölümünde de güzelsin!" diyordu. O sırada, çevreye eşi görülmedik güzel bir koku yayıldı. Babam Abbâs, Ali'ye: "Sus, kadın gibi ağlamayı bırak da teçhîz ve tekfîne başlayın." dedi. Hz. Ali: "Bana Fazl b. Abbâs'ı çağırın!" dedi. Ensâr: "Allah aşkına, yâ Ali! Bizi de içeri al." deyince Hz. Ali onlardan Evs b. Havlî'yi (radıyallahu anh) içeri aldı. Evs'in bir elinde testi vardı. Tam o sırada evin içinden, "Resûlullah'ın elbisesini çıkarmayınız; onu olduğu gibi, gömleği üzerinde iken yıkayınız." diye bir ses duydular. Bunun için elbisesini soymadılar. Ali, elini gömleğin altına sokuyor, Fazl gömleği

---

[32] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/61.

kaldırıyor, Evs de su taşıyordu. Hz. Ali, eline bir bez parçası sarmış, elini Resûlullah'ın gömleğinin altına bu şekilde sokmuştu.[33]

Allah Resûlünün Namazı Nasıl Kılındı?

Hz. Ali'den gelen bir rivayete göre, Peygamber Efendimiz sedir üzerine konulunca Hz. Ali (radıyallahu anh): "Resûlullah'ın cenaze namazında kimse imam olamaz. O, hayatında olduğu gibi ölümünde de sizin imamınızdır!" dedi. Bunun üzerine, halk bölük bölük içeri girerek saf tutuyor, tekbir alıp imamsız olarak namaz kılıyordu. Hz. Ali, Allah Resûlünün tam karşısında duruyor ve:

"Selâm sana, ey Peygamber! Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun! Allah'ım, biz şehadet ediyoruz ki o, kendisine indirilenleri hakkıyla tebliğ etti, ümmetine doğru yolu gösterdi. Allah, dinini galip kılıp vadettiği sözünü gerçekleştirinceye kadar, o Allah yolunda cihat etti.

Allah'ım! Bizi, ona indirilen Kur'ân'a uyanlardan eyle. Kendisinden sonra da bizi (İslâm üzerinde) sâbit kıl, bizi onunla haşret." diye dua ediyor, cemaat de 'âmin' diyordu. Bu şekilde önce erkekler, sonra kadınlar, daha sonra da çocuklar Resûlullah'ın namazını kıldılar.[34]

8. PEYGAMBERİMİZİN VEFATI ÜZERİNE, ASHÂBIN DUYGULANIP AĞLAMASI

Hz. Osman'ın, Üzüntüsünden Dolayı Yaşadığı Dalgınlık Hâli

Hz. Osman (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah'ın vefat etmesi üzerine sahabe o kadar üzüldü ki, sahabilerden bazıları ölçüsüzce konuşmaya başladılar. İşte; ben de onlardan biriydim. Ebû Bekir'e (radıyallahu anh) biat edildikten sonra bir gün, Medine'nin yük-

---

33 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/612 (14266)

34 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/70

sek binalarından birinin gölgesinde oturuyordum. Ömer, yanımdan geçiyormuş ve bana selâm vermiş; ben ise onun ne selâmını almışım ne de geçtiğini fark etmişim. Bunun üzerine Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'e gitmiş ve: "Ey Allah Resûlünün halifesi! Sana ilginç bir haberim var. Osman'ın yanından geçerken selâm verdim, selâmımı almadı!" demiş.[35]

Hz. Ümmü Seleme Validemizin Ağlaması

Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat ettiği gün, çevresinde toplanmış; ağlıyorduk. O gece uyumamıştık. Allah Resûlü hâlâ evimizdeydi; Onun sedir üzerinde yatan cesedini görerek teselli buluyorduk. Ama seher vakti, kazma seslerini duyunca bir çığlık attık. Mescitteki cemaat de çığlığı bastı! Medine, tek bir çığlıkla sarsıldı! Hele Bilâl'in (radıyallahu anh), sabah ezanını okuyup da "Eşhedü enne Muhammede'r Resûlullah" diye Resûlullah'ın adını anarken hıçkırarak ağlaması, bizi iyice sarstı. Halk, kabre girmek için hücûm ettiyse de içerdekiler kapıyı kapattılar. O ne yaman bir musibetti yâ Rab! Ondan sonra herhangi bir belaya uğradığımızda, Resûlullah'ın vefatını hatırlar ve karşılaştığımız o musibeti hiç önemsemezdik.[36]

Sevgili Peygamberimizin Vefatını Haber Alan Mekke'deki Sahâbilerin Hâli

Ubeydullah b. Umeyr (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamber-i Zişan vefat ettiği sırada, Mekke'de vali olarak Attâb b. Esîd (radıyallahu anh) bulunuyordu. Allah Resûlünün vefat haberi Mekke'ye ulaşınca, Mescid-i Haram'da bulunanlar feryâd u figan ettiler. Attâb, Mekke'den çıkarak bir vadiye girdi. Süheyl b. Amr (radıyallahu anh), onun arkasından yetişti ve: "Haydi, halkın arasına dön,

---

35 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/84.
36 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/121.

onlara bir şeyler söyle!" dedi. Attâb: "Konuşacak gücüm ve tâkatim yok." dedi. Süheyl, "Öyleyse benimle gel. Ben, senin yerine konuşurum." dedi. Beraber Mescid-i Haram'a vardılar. Süheyl ayağa kalktı, Allah'a hamd ü senâ ettikten sonra Hz. Ebû Bekir'in Medine'de verdiği hutbenin aynısını irâd etti; eksik hiçbir şey bırakmadı.

Râvi diyor ki: Süheyl b. Amr Bedir'de alınan esirlerin arasındayken, Hz. Ömer onun dişlerini sökmeye kalkışınca, Resûlullah Efendimiz: "Ona ilişme! Belki, Allah onu senin memnun olacağın bir makama getirir." buyurmuştu. İşte; Allah Resûlünün haber verdiği makam bu makamdı; Mekkeli Müslümanları teselli etme makamıydı![37]

9. PEYGAMBERİMİZİN VEFATI ÜZERİNE SAHÂBİLER NE DEDİLER?

Hz. Ebû Bekir

Muhammed b. İshak babasından naklen şunları anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat edince Ebû Bekir (radıyallahu anh), "İşte bugün vahyi, Allah katından sürekli gelen kelâmı yitirdik! Artık gelmeyecek." dedi.[38]

Hz. Ümmü Eymen

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah'ın vefatından bir müddet sonra, Hz. Ebû Bekir Hz. Ömer'e: "Haydi Peygamberin azatlısı Ümmü Eymen'e gidelim, Resûlullah'ın yaptığı gibi biz de onu ziyaret edelim." dedi. İki dost, Ümmü Eymen'in yanına varınca kadın ağlamaya başladı. Ona, "Niçin ağlıyorsun? Allah katındaki mükâfatların Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) için

[37] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/401 (37136)
[38] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 7/395 (18760)

daha hayırlı olduğunu bilmiyor musun?" dediler. Ümmü Eymen, "Ben, Allah nezdindekilerin Resûlullah hakkında daha hayırlı olduğunu bilmediğimden değil, artık bundan böyle vahyin kesilmiş olmasına ağlıyorum." dedi. Ümmü Eymen'in bu sözleri Hz. Ömer ile Hz. Ebû Bekir'i de etkiledi, onlar da onunla birlikte ağlamaya başladılar.[39]

Hz. Enes (radıyallahu anh) der ki: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat edince Hz. Fâtıma, duygularını şu şiirlerle dile getirdi:

"Ey Rabbinin çağrısına uyan babam!

Ey makamı Firdevs cenneti olan babam!

Ey Cibrîl'e ölümünü haber verdiğimiz babam!"

Efendimiz defnedilince de Hz. Fâtıma: "Hey gidi Enes! Allah Resûlünün üzerine toprak saçmaya gönlünüz nasıl razı oldu?" diye sitem etmişti.[40]

Efendimizin Vefatı Üzerine, Halası Safiyye'nin Yaktığı Ağıt

Urve anlatıyor: Safiyye binti Abdülmuttalib (radıyallahu anhâ), Allah Resûlünün vefatı dolayısıyla şu ağıtı yaktı:

"Ruhum perişan oldu, malı yağmalanmış bir kimse gibi kederimden gece uyuyamadım. Keşke ölümü ben tatsaydım!

Ey Allah'ın Resûlü! Sen bizim ümidimizdin, bize iyilik yapıyordun. Katı ve kaba değildin.

Ey Peygamberimiz, bize karşı pek şefkatli ve çok merhametliydin. Ağlamak isteyen, bugün senin ardından ağlasın. Hayatıma yemin ederim ki, ben Peygamberin vefatına ağlamıyorum! Senden sonra ortaya çıkacak kargaşalar için ağlıyorum. Muhammed'i yitirdiğim için sanki kalbime kızgın şişler saplanmış gibi.

---

39 Beyhaki, *Sünen* 7/93 (13314)

40 Buhârî, *Sahîh* 4/1619 (4193)

Ey Fâtıma! Muhammed'in Rabbi, Medine toprağında yatan vücuduna rahmet etsin.

Yâ Resûlallah! Görüyorum ki Hasan'ı yetim bıraktın. Bugün o; ağlayarak, ağlatarak dedesini çağırıyor. Anam, teyzem, halam, canım, yakın ve uzak bütün yakınlarım, Allah Resûlüne kurban olsunlar. Sabrettin, risâletini hakkıyla tebliğ ettin. Dini apaçık, en sağlam ve berrak bir şekilde bırakıp ahirete göçtün.

Eğer Arş'ın Rabbi, seni aramızda bıraksaydı bahtiyar olurduk. Ne var ki, O'nun emri yerine gelecektir. Allah'ın selâmı üzerine olsun, hoşnut olarak Adn cennetlerine giresin!"[41]

Ashâb-ı Kirâm'ın, Peygamberimize Saygısızlık Edenlere Karşı Tavrı

Kâ'b b. Alkame anlatıyor: Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) sohbetinde bulunma şerefine erenlerden Ğarafe b. Hâris el-Kindî (radıyallahu anh), bir Hristiyanın Peygamberimize sövdüğünü duyunca lanetli herifi dövdü ve adamın burnunu kırdı. Hadise, Amr b. Âs'a intikal etti. Amr b. Âs, Ğarafe'ye: "Biz, gayrimüslimleri güvence altına almışız. Niçin öyle yaptın?" diye sordu. Ğarafe: "Ne münasebet! Onlara, Peygamberimize sövsünler diye mi güvence verdik? Onlarla; sadece kiliselerine karışmayacağımıza, istedikleri an kiliselerine gidip orada istediklerini söyleyebileceklerine, güçleri dışında bir teklifte bulunmayacağımıza, düşmanlarına karşı kendilerini savunacağımıza, kendi aralarında dinlerinin hükümlerini uygulayabileceklerine, bizim hükümlerimizi kabul ederek bize başvurdukları takdirde haklarında Allah'ın kitabı, Resûlünün sünnetiyle karar vereceğimize, bize müracaat etmezlerse de kendilerine karışmayacağımıza dair anlaşma yapmıştık." dedi.

41 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/325.

10. PEYGAMBERİMİZİN BUYRUKLARININ HARFİYEN YERİNE GETİRİLMESİ

Urve b. Zübeyr (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Abdullah b. Cahş (radıyallahu anh) komutasında sekiz kişiyi Nahle'ye göndererek Abdullah'a, "Kureyş ile ilgili bir haber edininceye kadar orada kal." buyurdu. Ona, savaşıp savaşmayacağı hususunda herhangi bir talimat vermedi. Allah Resûlü bu seriyyeyi, savaş yapmanın haram olduğu aylardan biri olan Receb ayında yola çıkardı. Seriyye hareket etmeden ve nereye gideceğini öğrenmeden, Allah Resûlü Abdullah b. Cahş'a bir mektup verdi ve "Yola çıkın; iki gün gitmeden, sakın mektubu açma. İki gün yol aldıktan sonra mektubu aç ve oku, orada sana ne emretmişsem onu yerine getir. Arkadaşlarından hiçbirine karşı da zor kullanma!" buyurdu.

Abdullah (radıyallahu anh), iki gün yürüdükten sonra mektubu açıp baktığında mektupta şunların yazılı olduğunu gördü: "Hemen yürü, Nahle mevkiinde konakla. Orada Kureyş'i gözetleyerek bize onlarla ilgili haberler getir."

İbn Cahş mektubu okuyunca, "Baş üstüne." dedi. Sonra arkadaşlarına, "Peygamberimiz, bana Nahle'ye varıp Kureyş'i yakın takibe almamı ve haklarında bilgi toplamamı emrediyor. Herhangi birinizi zorlamaktan da beni menediyor. O hâlde hanginiz şehit olmak isterse benimle gelsin; ben Peygamberin emrini yerine getirmeye gidiyorum. İstemeyen de geri dönsün!" dedi ve hareket etti. Arkadaşları da onunla yürüdü, hiçbiri geride kalmadı. Hicaz'a doğru gittiler. Buhran denilen yere vardıklarında, Sa'd b. Ebî Vakkas ile Utbe b. Gazvân sıra ile bindikleri develerini kaybettiler. Develerini bulmak için, uğraşırken de geride kaldılar. Abdullah ile diğerleri ise Nahle'ye indiler. Bir müddet sonra oraya, Tâif'ten kuru üzüm gibi yiyecekleri getirmekte olan Kureyş'e ait bir ticaret kervanı geldi. Kervan'da Amr b. Hadramî,

Hakem b. Keysân, Abdullah'ın iki oğlu Osman ile Mugîre vardı. Ashâbdan Vâkıd b. Abdullah (radıyallahu anh) yaklaşıp kervana baktı; başını kazıtmıştı. Kureyşliler Vâkıd'ın başını kazınmış görünce, "Bunlar, Umre ziyareti yapmak için gelmiş kimseler, onlardan bize bir zarar gelmez." dediler.

O gün, Receb ayının son günü idi. Abdullah ve arkadaşları toplandılar ve "Eğer onları öldürürsek, hürmet gösterilmesi gerekli aya (Receb ayına) saygısızlık etmiş oluruz. Bırakırsak, bu gece Mekke hareminin sınırına girerler ve onları elimizden kaçırmış oluruz." dediler ve nihayet onlarla savaşmaya karar verdiler.

Vâkıd b. Abdullah Temîmî, Amr b. Hadramî'yi bir okla öldürdü. Osman b. Abdullah ile Hakem b. Keysân'ı esir aldılar. Muğîre kaçtı, onu yakalayamadılar. Abdullah ve arkadaşları, kervanı ve adları geçen iki esiri alıp Medine'ye, Peygamberimize getirdiler. Allah Resûlü, "Ben size, kendisine hürmet edilmesi gereken bir ayda savaşmanızı emretmemiştim." buyurdu; kervana ve iki esire el sürdürmedi, hiçbir şey de almadı. Allah Resûlü, Abdullah'ı ve arkadaşlarını azarlayınca çok pişman oldular. Adeta, elleri böğürlerinde kalakaldı. Helak olacaklarını sandılar. Ayrıca, Müslümanlardan da kendilerini kınayanlar oldu.

Kureyş hadiseyi öğrenince, "Muhammed, Receb ayında kan döktü; adamlarımızı esir aldı; hürmet gösterilmesi gereken bir ayın hürmetini de ihlâl etti." diye yaygara kopardılar. Bunun üzerine Cenâb-ı Hak, "Ey Muhammed! Sana, hürmet edilen ayı, o aydaki savaşı sorarlar. De ki: O ayda savaşmak büyük suçtur. Allah yolundan alıkoymak, onu inkâr etmek, Mescid-i Haram'a engel olmak ve halkını oradan çıkarmak ise; Allah katında daha büyük suçtur." (Bakara, 2/217) mealindeki âyeti indirdi. Bu âyet inince Allah Resûlü kervana el koydu, iki esiri de fidye karşılığında salıverdi.

Abdullah ile yanındaki Müslümanların: "Yâ Resûlallah, bu hadisede bizim için bir gaza sevabı olduğunu umar mısın?" diye

sormaları üzerine Allah şu âyeti indirdi: "İnananlar, hicret edenler ve Allah yolunda cihat edenler Allah'ın rahmetini umarlar. Allah bağışlar ve merhamet eder." (Bakara, 2/218) [42]

Sahabe-i Kirâm'ın, Benî Kureyza Yahudileri Üzerine Yapılan Sefer Konusunda Allah Resûlünün Emrine İtaati

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) şöyle demiştir: Peygamberimiz Hendek Gazası'ndan Medine'ye döndüğü gün, henüz üzerindeki silahları yere bırakmıştı ki Cibril-i Emin'in getirdiği talimat üzerine "Benî Kureyza yurduna varmadan, kimse ikindi namazını kılmasın!" buyurdu. Ashâbdan bazıları daha yolda iken ikindi vakti girdi. Bunun üzerine bir kısmı "Benî Kureyza üzerine varmadıkça ikindi namazını kılmayız." dedi. Bir kısmı ise, "Allah Resûlünün maksadı bu değildi. O, bizim çabuk hareket etmemizi kastetmişti. Binâenaleyh, biz ikindi namazını vakti içinde kılacağız." dedi. Bilâhare, bu iki zümrenin bu davranışları Peygamber Efendimize arz olunduğunda, Peygamberimizi hiçbir kesime tepki göstermedi.[43]

Sahabenin, Huneyn Savaşı'nda Hz. Peygamberin Emrine Sarılıp Zafere Ulaşması

Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) Huneyn günü Müslümanların bozguna uğradıklarını görünce, amcası Abbâs'a: "Ey Ensâr cemaati! Ey ağaç altında biatlerini sunanlar!" diye seslenmesini emretti.

Hz. Abbâs böyle seslenince her taraftan: "Lebbeyk! Lebbeyk Yâ Resûlallah buradayız, emrinize amadeyiz!" sesleri yükseldi. Öyle ki adam, devesini geri çevirmeden önce zırhını hemen

---

42 Beyhakî, *Sünen* 9/58 (17768)

43 Buhârî, *Sahîh* 1/321 (904) ; İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/117

boynuna geçiriyor, kılıcını ve kalkanını alıyor, sesin geldiği tarafa koşuyordu. Resûlullah'ın çevresinde, kısa zamanda yüz kişi toplandı ve hepsi birden düşmana hücum ettiler. İlk çağrı, bütün Ensâr'a yapılmıştı. Sonra, Ensâr'dan Hazreç kabilesine ayrı bir çağrı yapıldı. Çünkü, onlar harplerde çok daha ustaca savaşıyorlardı. Allah Resûlü, çevresindekilerin arasından uzanarak kılıç kılıca kavganın yapıldığı harp alanına baktı ve: "İşte; şimdi harp iyice kızıştı!" buyurdu. Allah'a yemin ederim ki, harbin başlangıcında kaçanların hepsi daha dönmemişti ki; bir baktık esirler, kolları bağlı, Resûlullah'ın huzuruna getirilmişler! Düşmanlardan öldürülenler öldürüldü, kalanları da hezimete uğradı. Allah, onların evlatlarını ve mallarını da Peygamberine bahşetti.[44]

Abdullah b. Revâha'nın, Peygamberimizin Emirlerine İtaatteki Titizliği

Abdurrahman b. Ebî Leylâ anlatıyor: Abdullah b. Revâha (radıyallahu anh), bir gün mescide gelirken, daha Benî Ganm semtinde bulunduğu sırada, mescitte hutbe okumakta olan Allah Resûlünün, "Oturun." dediğini duydu. Hemen, olduğu yere oturdu. Efendimiz, hutbesini bitirinceye kadar orada durdu. Resûlullah durumu öğrenince Abdullah'a: "Allah senin, kendisine ve Resûlüne itaat şevkini ziyadeleştirsin!" buyurdu.[45]

Abdullah b. Mesud'un, Allah Resûlüne İtaatteki Hassasiyeti

Atâ (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir gün, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) mescitte cemaate konuşma yaparken, 'Oturun!' buyurdu. Abdullah daha mescidin kapısında iken, Allah Resûlü-

---

44 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/329.

45 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/419 (37172)

nün emrini duyar duymaz olduğu yere oturdu. Efendimiz bunu görünce: 'Abdullah, içeri gir!' buyurdu."[46]

Bir Sahabinin, Resûlullah'ın Hoş Karşılamadığını Öğrenince Yaptırdığı Evi Yıkması

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Medine'yi bizimle birlikte dolaşmaya çıktı. Yüksekçe bir konak gördük. "Kimindir bu konak?" diye sordu. "Ensâr'dan falan zâtındır." dediler. Resûlullah sustu. Resûlullah bunu unutmamış olmalı ki, bir gün o evin sahibi kendisine selam verdiğinde adamın selamını almadığı gibi yüzünü de diğer tarafa çevirdi. Bu durum, birkaç kez tekrarlandı. Adamcağız, Peygamberin kendisine gönül koymuş olduğunu anlayınca sahabilere, "Vallahi, Resûlullah'ın bana niçin böyle davrandığını anlayamıyorum." diyerek yakındı. Onlar da, "Resûlullah dolaşırken senin yüksekçe yapılmış evini gördü." dediler. Ensâr'a mensup olan bu şahıs hemen geri döndü, evini yıkıp yerle bir etti.

Bu hadiseden sonra, Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) yine bir gün dolaşmaya çıkmıştı. O evi göremeyince: "Yüksek eve ne oldu?" diye sordu. "Yâ Resûlallah! Evin sahibi bize, senin kendisinden yüz çevirdiğinden yakındı. Biz de sebebini bildirdik. O da, konağı yıktı." dediler. Allah Resûlü: "Allah onu bağışlasın! Allah onu bağışlasın! Allah onu bağışlasın! Şüphesiz zaruret dışındaki her bina, sahibi için bir vebaldir!" buyurdu.[47]

Bir Sahabinin Elbisesini Yakması

Amr b. Şuayb anlatıyor: Bir defasında, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikte Mekke, Medine arasında bulunan Ezâhir

---

46 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/433 (37209)

47 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/781 (5237)

geçidine kadar gittim. Üzerimde ince, yumuşak, renkli bir giysi vardı. Allah Resûlü bana baktı ve: "Bu üzerindeki nedir böyle?" diye sordu. Elbisemden hoşlanmadığını anladım. Evime döndüğümde, çocuklarım tandır yakmışlardı. Elbiseyi tandıra atıp Efendimizin yanına gittim. Resûlullah, "O giysine ne oldu?" diye sordu. "Tandıra attım yâ Resûlallah." dedim. Bunun üzerine, "Ailenden birine verseydin ya!" buyurdu.[48]

Saçlarını ve Elbisesini Kısaltan 'Hureym' Adlı Sahâbi

Sehl b. Hanzaliyye el-Abşemî (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Hureym hakkında "Saçlarını uzatmasa ve elbisesini de yerde sürümese Hureym el-Esedî ne iyi adamdır!" dedi. Hureym, Allah Resûlünün böyle söylediğini duyunca hemen omzuna dökülen saçlarını kulaklarının yarı hizasına kadar kesti, elbisesini de baldırlarına kadar kısalttı.[49]

Allah Resûlünün Emrine Uymada Muhammed b. Eslem'in Gösterdiği Hassasiyet

Hâris b. Hazreçoğullarından Muhammed b. Eslem b. Bahre çok ihtiyardı. Evi de Medine'nin bir hayli dışında idi. Medine'ye iner, pazardan alacaklarını alır, ailesinin yanına döner, elbisesini çıkarır, tam istirahate çekilecekken, birden Allah Resûlünün mescidinde namaz kılmadığını hatırlayarak: "Vallahi, Resûlullah'ın mescidinde iki rekât namaz kılmadım; hâlbuki o bize, 'Sizden her kim bu şehre inerse şu mescitte iki rekât namaz kılmadan ailesinin yanına dönmesin.' buyurmuştu!" der, elbisesini giyerek tekrar Medine'ye döner ve Mescid-i Nebevi'de iki rekât namaz kılardı.[50]

---

48 Ahmet b. Hanbel, *Müsned* 2/196 (6852)

49 Ahmet b. Hanbel, *Müsned* 4/179 (17659)

50 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/1115 (17620)

Ensâra Mensup Genç Bir Kızın Hikâyesi

Mugîre b. Şu'be (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah'a, Ensâr'dan bir kızı nikâhlamak istediğimi söyledim. Allah Resûlü "Kızı gördün mü?" diye sordu. "Hayır." dedim. "Onu gör! Çünkü, görmek aranızdaki ülfet ve sevgiyi sağlama açısından daha münasiptir." buyurdu. Ben de gittim ve kızın ailesine durumu izah ettim. Onlar birbirlerine baktılar. Ben kalktım, dışarı çıktım. Tam o esnada kızları: "Bana o adamı çağırın!" dedi. Kendisi, evin bir köşesinde durmuştu. Bana, "Eğer bana bakmanı Resûlullah emrettiyse, bak; yoksa sana asla görünmem." dedi. Ben de Resûlullah'ın emrettiğini söyleyip kıza baktım ve akabinde kendisiyle evlendim. Bu evlilik, şimdiye kadar yaptıklarımın içinde en iyisi olmuştur.[51]

Hz. Ebû Zer'in, Allah Resûlünün, Hizmetçilere İyi Muamele Edilmesi Hususundaki Emrini Harfiyen Yerine Getirmesi

Ma'rûr b. Süveyd anlatıyor: Medine yakınlarındaki Rebeze'de, Ebû Zer Ğıfârî'yi sırtında kalın bir hırka ile gördüm. Kölesi de onunki gibi giyinmişti. Bazıları: "Ebû Zer, kölene daha ucuz bir elbise alsan da kendin daha değerli bir şey giysen!" dediler. Bunun üzerine, Ebû Zer şu hadiseyi nakletti: "Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında, bir adamla hararetli bir tartışmaya girmiş, onu annesinden dolayı ayıplamış, ona: "Ey kara kadının oğlu!" demiştim. Bunun üzerine, o adam beni Resûlullah'a şikâyet etmiş. Allah Resûlü de bana: 'Bak Ebû Zer, sen hâlâ cahiliye huyunu sürdüren birisin! Köleler sizlerin kardeşlerinizdir. Allah, sizlere onlardan daha çok nimetler lütfetmiştir. Onlardan herhangi biriyle ülfet edemezseniz, satınız; Allah'ın kullarına eziyet ve işkence yapmayınız.' buyurmuştu."[52]

---

51 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/798 (45619)
52 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/761 (5157)

Buhârî, Müslim, Tirmizî ve daha başkalarının rivayetlerinde ise, Allah Resûlünün Ebû Zer'e şöyle söylediği kaydedilir: "... O köleler de kardeşlerinizdir. Allah, onları sizlerin hizmetinize vermiştir. Allah, her kimin hizmetine bir kardeşini verirse, ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin, yapamayacağı bir işi de asla teklif etmesin. Teklif ederse de ona muhakkak yardımcı olsun."[53]

11. SAHABENİN, PEYGAMBER EFENDİMİZİN EMİRLERİNE UYMAYANLARA KARŞI TEPKİSİ

Hz. Ali'nin, Saîd b. Süfyan'ın Entarisini Tutup Çekmesi

Saîd b. Süfyân anlatıyor: Kardeşim vefat ederken, miras kalan malından yüz dinarını Allah yolunda harcamamı vasiyet etmişti. Bu münasebetle, Mü'minlerin Emîri Osman b. Affân'ın (radıyallahu anh) huzuruna çıktım. Yanında biri oturuyordu. Benim üzerimde de o anda, yakası ve kenarları ipek işlemeli bir entari vardı. O adam, beni böyle görünce entarimden tutarak çekmeye başladı. Neredeyse entarimi yırtacaktı. Hz. Osman (radıyallahu anh): "Adamı bırak!" deyince o da bıraktı ve "Allah Resûlünün emirlerini çok çabuk terk ettiniz!" dedi. Ben: "Ey Mü'minlerin Emîri! Kardeşim öldü, Allah yolunda yüz dinar tasaddukta bulunmamızı vasiyet etti. Bana ne buyurursunuz? Ne yapalım?" dedim. Hz. Osman: "Benden önce, bunu başka bir kimseye sordun mu?" dedi. "Hayır." dedim. "Şayet benden önce bir kimseye sormuşsan ve o da benim sana vereceğim fetvadan ayrı bir fetva vermişse senin boynunu vururum! Allah, bize İslâm dinine girmemizi emretti ve Müslüman olduk. Hicret etmemizi emretti, biz de Medine halkının yanına hicret ettik. Sonra bize cihadı emretti, cihat ettiniz. Ey Şamlılar, sizler mücâhidsiniz. O parayı kendine, ailene ve çevren-

---

[53] Buhârî, *Sahîh* 5/2248 (5703)

deki ihtiyaç sahiplerine harca. Eğer sen bir dirhem verip et alsan, sonra onu ailene yedirsen sana yedi yüz dirhem sadaka (vermişsin gibi) sevap yazılır." buyurdu.

Halife Hz. Osman'ın huzurundan çıkınca yakamdan çeken adamın kim olduğunu sordum, "Ali b. Ebî Tâlib'tir." dediler. Bunun üzerine, Hz. Ali'nin evine gittim ve: "Bana niçin öyle davrandın, neyimi gördün ki?" diye sordum. Şu cevabı verdi: "Ben Hz. Peygamberden (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurduğunu işitmiştim: 'Çok sürmeyecek, ümmetim nâmahrem kadınlara yakın durmayı ve ipek giymeyi mübah sayacak.' İpek elbiseyi de, Müslümanlardan ilk defa senin üzerinde görüyorum." Said der ki: Onun bu sözleri üzerine, yanından çıkınca elbisemi hemen sattım.[54]

12. SAHABE-İ KİRÂM'IN, PEYGAMBERİMİZİN EMRİNE AYKIRI DAVRANMAKTAN DUYDUĞU ENDİŞE

Ebû Huzeyfe'nin Endişesi

İbn Abbâs (radıyallahu anh) anlatıyor: Bedir Harbi günü, Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbına: "Hâşimoğullarıyla diğer kabilelerden düşman saflarında öyle kimseler tanıyorum ki onlar karşımıza zorla çıkarıldılar. Bizimle çarpışmakta, onların hiçbir menfaati yoktur. Sizden her kim onlardan biriyle karşılaşırsa sakın onu öldürmesin. Kim Ebû'l-Bahterî b. Hişâm ile karşılaşırsa sakın onu katletmesin. Amcam Abbâs ile karşılaşan da onu öldürmesin; çünkü karşımıza zorla çıkarılmıştır!" buyurdu. Bunun üzerine Ebû Huzeyfe (radıyallahu anh): "Babalarımızı, oğullarımızı, kardeşlerimizi öldürüp Abbâs'ı bırakacağız, öyle mi? Allah'a yemin ederim ki, ona rastlarsam etlerini kılıcımla doğrarım." dedi. Resûlü Ekrem, Ebû Huzeyfe'nin bu sözlerini duyunca Hz. Ömer'e:

"Ey Ebâ Hafs! (Hz. Ömer, 'Resûlullah, bana Ebû Hafs künyesini işte o

---

54 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 15/752 (41860)

anda bu hitâbıyla vermişti.' der.) Allah Resûlünün amcasının yüzüne kılıç vurulur mu?" dedi. Hz. Ömer: "Yâ Resûlallah! Bırak beni, Ebû Huzeyfe'nin boynunu uçurayım. Vallahi o münafık oldu!" dedi.

Ebû Huzeyfe, hep şöyle söylerdi: "O gün söylediğim o sözden dolayı âkıbetimden emin değilim, daima endişe içindeyim; bu günahın cezasını ancak şehit olmakla bağışlatabilirim!" Gerçekten de Ebû Huzeyfe (radıyallahu anh), Yemâme Harbi'nde şehit düştü.[55]

Sâbit b. Kays'ın Endişesi ve Allah Resûlünün Onu Müjdelemesi

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), bir süre Sâbit b. Kays'ı (radıyallahu anh) görememişti. "Sâbit'e ne oldu, hiç ortalıkta görünmüyor?" diye sordu. Birisi, "Ey Allah'ın Resûlü! Ben Sâbit'in durumunu, gidip sizin için öğreneyim." dedi ve Sâbit'in yanına gitti. Onu, evinde başını eğmiş ve oturur bir vaziyette buldu ve: "Nedir bu hâlin?" diye sordu. O da: "Durum çok fena! Çünkü Sâbit, sesini; Resûlullah'ın sesinden daha fazla yükseltiyor, onun şimdiye kadar yaptığı ameller hiç hükmündedir. Artık Sâbit cehennemliktir!" diye cevap verdi. Sâbit ile görüşen sahabi, Peygamberimize gelerek Sabit'in söylediklerini aktardı. Daha sonra, o sahabi büyük bir müjde ile ikinci kez Sâbit'in yanına geldi. Çünkü Peygamberimiz o sahabiye: "Sâbit'e git ve ona: 'Sen cehennemliklerden değilsin, bilâkis cennet ehlindensin.' diye söyle!" buyurmuştu.[56]

Sâbit'in kızından gelen bir rivayette ise şöyle denmiştir: "Babamdan şunları naklettiğini duymuştum: 'Allah, kibirle kasılan, kendini beğenmiş, övünüp duran kimseleri asla sevmez.' (Lokman, 31/18) âyeti inince eve kapandım, kapıyı arkadan sürmele-

---

55 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/284

56 Buhârî, *Sahîh* 3/1322 (3417)

yip ağlamaya başladım. Durumum, Resûlullah'a haber verilince Resûlullah beni huzuruna çağırdı. Ben: 'Ey Allah'ın Resûlü! Allah, kendini beğenip övünen kimseleri sevmediğini buyuruyor. Hâlbuki ben, güzelliği ve kavmime efendilik yapmayı seven biriyim.' dedim. Resûlullah: 'Sen, o kimselerden değilsin. Sen övülesi bir hayat yaşıyorsun; hayırlı bir şekilde öleceksin ve Allah seni cennetine koyacak.' buyurdu."[57]

13. ASHÂB-I KİRAM'IN, PEYGAMBERİMİZİN HER HAREKETİNİ TAKLİT ETMESİ

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) bir hasırı vardı, geceleri onu paravan gibi kullanır, dikey vaziyette koyarak onun arkasına geçer ve namaz kılardı. Gündüzleri de hasırı yayar, üzerine otururdu. Ashâb da Resûlullah'ın yanına gelir, Resûlullah ne kadar namaz kılıyorsa ashâb o kadar kılardı. Bu maksatla gelenler çoğalınca, bir gün Allah Resûlü onlara döndü ve: "Ey insanlar, ibadetlerden güç yetirebileceğiniz kadarını yapın. Siz ibadetten usanmadığınız sürece, Allah sevap vermekten usanmaz. Allah katında amellerin en sevimlisi, az da olsa sürekli olanıdır." buyurdu.[58]

Allah Resûlünün Yüzüğünü Çıkarıp Atması Üzerine, Sahabilerin de Yüzüklerini Atmaları

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: "Sahabiler, bir gün Peygamber Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) parmağında gümüş bir yüzük görünce birer gümüş yüzük edinip taktılar. Allah Resûlü, parmağındaki o yüzüğü atınca sahabiler de attılar."[59]

İbn Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sel-

---

57 Hâkim, *Müstedrek* 3/261 (5036)
58 Buhârî, *Sahîh* 5/2201 (5523)
59 Buhârî, *Sahîh* 5/2203 (5530)

lem), önceleri altın yüzük kullanıyordu. Bir gün yüzüğünü çıkarıp attı ve: 'Bundan böyle bunu hiç takmayacağım.' dedi. Bunun üzerine sahabiler de yüzüklerini attılar."[60]

Hz. Osman'ın, Entarisinin Eteğini Uzatma ve Kâbe'yi Tavaf Konularında Peygamberimize Tâbi Olması

İyâs b. Seleme (radıyallahu anh), babasından naklen şunları anlatıyor: Hudeybiye Barışı'ndan önce, Kureyş yönetimi Müslümanların durumlarını araştırmak üzere Hârice b. Kürz'ü gönderdiler. Hârice, Mekke'ye dönüşünde Müslümanları methederek onlardan güzel bir şekilde bahsedince Kureyşliler: "Sen bedevî bir Arap'sın, silah şakırdatıp sana gözdağı vermişler! Sana söylenenleri bilmiyorsun!" dediler ve durumu öğrenmek için bu defa da Urve b. Mesud'u gönderdiler. Urve, Peygamber Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem): "Ey Muhammed, bu nasıl bir söz? Allah'a çağırıyorsun, sonra da tanıyıp tanımadığın birtakım kimseleri toplayıp kavminin üzerine yürüyorsun! Akrabalarınla münasebetleri kesmeye, onların canlarını ve mallarını çiğnemeye kalkışıyorsun!" dedi. Allah Resûlü: "Vallahi ben hısımlık bağlarını daha da güçlendirmek, dinlerini daha iyi bir dinle değiştirmek, daha güzel bir şekilde yaşamalarını sağlamak için gönderildim." buyurdu. Urve de Mekke'ye döndüğünde, Müslümanlardan övgü ve sitâyişle bahsetti.

Seleme der ki: Bundan sonra, Mekkeli müşrikler ellerindeki Müslümanlara karşı şiddetlerini ve baskılarını daha da arttırdılar. Hz. Peygamber: "Yâ Ömer! Müşriklerin elinde bulunan esir Müslümanlara benden haber ulaştırabilir misin?" dedi. Hz. Ömer (radıyallahu anh): "Yâ Resûlallah! Mekke'de aşiretim ve akrabalarım pek yoktur. Ama benim dışımda Mekke'de çok sayıda yakını bulunan Müslümanlar var, onlardan birini gönderseniz." dedi. Bunun üzerine Efendimiz, Hz. Osman'ı çağırdı ve Mek-

---

[60] Buhârî, *Sahîh* 5/2203 (5529)

ke'ye gönderdi. Hz. Osman, devesi üzerinde Mekke'ye giderken bir yerde müşriklerin ordusuyla karşılaştı. Askerler, Hz. Osman'a hakaret edip kötü lâflar sarf ettiler. Bunun üzerine, amcasının oğlu Saîd b. Âs arka çıkarak Osman'ı atının eğerine oturttu, kendisi de terkisine bindi. Ebân b. Saîd, Hz. Osman'a: "Amcamın oğlu, elbisen neden böyle eski? Hem etekleri de uzun." dedi. Hz. Osman'ın etekleri, baldırlarının yarısına kadar çıkıyordu. Hz. Osman: "(Allah Resûlünü kastederek) Bizim büyüğümüz böyle giyiniyor da, onun için öyle!" buyurdu.

Hz. Osman, Mekke'ye varınca Resûlullah'ın selâmını iletmediği hiçbir esir Müslüman bırakmadı.

Seleme diyor ki: Biz kendi aramızda konuştuğumuz bir sırada, bir münâdinin, "Ey insanlar! Biat etmeye koşun, biat etmeye koşun, ***vahiy*** geldi." diye seslendiğini duyduk. Hemen Allah Resûlünün yanına koştuk. Allah Resûlü, semüre ağacının altındaydı; kendisine biatimizi sunduk.

"Gerçekten Allah, Hudeybiye'de o ağacın altında sana biat ettikleri zaman, müminlerden razı oldu. Onların kalplerindeki ihlası bildiği için üzerlerine sekîne, huzur ve güven indirdi. Onları hemen yakında gerçekleşen bir zaferle ve alacakları birçok ganimetle mükâfatlandırdı. Allah aziz ve hakimdir." (Fetih, 48/18-19) mealindeki âyetlerle anlatılan olay, bu olaydır.

Allah Resûlüne biat sunulurken henüz Hz. Osman (radıyallahu anh) Mekke'de idi. Bunun için, Resûlullah bir eliyle ötekine vurarak: "Bu da Osman'ın biati!" buyurdu. Sahabe: "Ebû Abdullah'a (Hz. Osman'ın künyesidir) ne mutlu! O, Kâbe'yi tavaf ediyor, biz ise buradayız." dediler. Resûlü Ekrem: "Osman orada şu kadar sene kalsa bile, ben gidip Kâbe'yi tavaf etmediğim sürece o tavaf yapmaz." buyurdu.[61]

---

61 İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 7/386 (36852)

Kur'ân-ı Kerim'in Toplanıp Bir Araya Getirilmesi Esnasında, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer Arasında Geçen Bir Konuşma

Zeyd b. Sâbit (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh) Yemâme Savaşı'ndan sonra, bana haber gönderip beni huzuruna çağırttı. Vardığımda, Ömer b. Hattab da Hz. Ebû Bekir'in yanındaydı. Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh) Hz. Ömer'i (radıyallahu anh) göstererek: "Şu adam Yemâme Savaşı'nda hafızların pek çoğunun şehit düştüğünü, diğer harplerde de hafızların öldürülebileceklerini, dolayısıyla Kur'ân'ın elden çıkacağından endişe duyduğunu; bu nedenle de, Kur'ân'ın cem edilmesi (âyet ve sûrelerinin toparlanıp kitap hâline getirilmesi) gerektiğini söylüyor. Ben kendisine, 'Olmaz, Resûlullah'ın yapmadığı bir işi nasıl yapabiliriz?' dedim. Fakat o, bunun hayırlı olacağını söyledi ve bu fikrinde de diretti. Sonunda Allah, Ömer'in gönlüne koyduğunu benim de gönlüme koydu; Ömer'in düşüncesini benimsedim." dedi. Hz. Ömer (radıyallahu anh) susmuş, öylece oturuyor ve hiçbir şey söylemiyordu. Ebû Bekir devamla: "Ey Zeyd! Sen akıllı, olgun bir gençsin. Biz, seni hiçbir şeyle itham edemeyiz. Sen, Resûlullah'ın ***vahiy*** kâtipliğini yapıyordun, Kur'ân'ı kitap hâline getir." teklifinde bulundu.

Zeyd (radıyallahu anh) der ki: Vallahi, bir dağı yerinden oynatıp taşımamı teklif etselerdi, bu bana Ebû Bekir'in Kur'ân'ı toplamamı istemesinden daha ağır gelmezdi. O sırada, ben de "Pekâlâ, Allah Resûlünün yapmadığı bir şeyi siz nasıl yaparsınız?" dedim. Ebû Bekir: "Vallahi, bu hayırlı bir teşebbüstür." buyurdu ve teklifinde ısrar etti.

Sonunda Allah, onların gönlüne koyduğu gibi bu meseleyi benim gönlüme de koydu. Onların düşüncelerini benimsedim ve Kur'ân'ı araştırmaya başladım. İnce beyaz taşlardan, kürek kemiklerinden, hurma dallarından ve sahabenin hafızalarından toplayıp âyet ve sûreleri bir araya getirdim. Yalnız Berâe sûresinin: "Size kendi aranızdan öyle bir Peygamber geldi ki zahmete uğramanız

ona ağır gelir. Kalbi üstünüze titrer, müminlere karşı pek şefkatli ve merhametlidir. Buna rağmen aldırmaz ve yüz çevirirlerse, ey Resûlüm, de ki: Allah bana yeter. O'ndan başka ilâh yoktur. Ben yalnız O'na dayanırım. Çünkü O, büyük Arş'ın, muazzam hükümranlığın sahibidir." mealindeki son iki âyetini yalnız Huzeyme b. Sâbit el-Ensârî (radıyallahu anh) biliyordu; ondan başka da bilen yoktu. Bunları da ondan alarak yerlerine koydum. Mushafı Ebû Bekir'e teslim ettim, Ebû Bekir hayatı boyunca onu yanında sakladı. Sonra, vefat edene kadar da Hz. Ömer'in yanında kaldı. Hz. Ömer vefat edince, Hz. Ömer'in kızı Hafsa'ya geçti.[62]

Yeme ve Giyme Hususunda, Hz. Ömer ile Kızı Hz. Hafsa Arasında Geçen Bir Konuşma

Sa'd b. Ebî Vakkas (radıyallahu anh) anlatıyor: Hafsa, bir gün babası Ömer'e: "Ey Müminlerin Emîri! Artık daha kaliteli bir elbise giysen, alışageldiğin yiyecekler dışında daha lezzetli yemekler yesen olmaz mı? Bak, Allah bize bol rızık ve geniş imkânlar verdi." dedi. Hz. Ömer: "Kızım, iyi düşün! Allah Resûlünün çektiği geçim sıkıntılarını hatırlamıyor musun?" dedi ve sürekli bu sözleri tekrar ede ede kızını ağlattı. Daha sonra da, "Demek, bunları sen söylüyorsun! Allah'a yemin ederim ki, eğer gücüm yeterse Resûlullah ve Ebû Bekir gibi sıkıntılar içerisinde yaşayacağım ki, o ikisiyle beraber öbür âlemde rahat edeyim!" buyurdu.[63]

Hz. Ömer'e Hediye Edilen Yeni Bir Gömlek

İbn Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Babam Ömer, bir defasında yeni bir gömlek giymiş; benden de bir bıçak istemişti. Bıçağı götürdüm. Bana: "Oğlum, gömleğimin yenlerini parmaklarımın uçlarına kadar çek ve fazla gelen kısmı da kesiver." dedi. Ben de,

---

62 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/676 (4751)

63 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/48

her iki yenini dediği şekilde uzatıp kestim. Ama düzgün olmamıştı. "Babacığım, izin verirseniz makasla düzelteyim." dedim. "Oğlum, bırak öyle kalsın. Ben Resûlullah'ın da böyle giydiğini görmüştüm." dedi.

İbn Ömer der ki: "Vallahi, gömlek sırtında yırtılıncaya kadar yenleri hep böyle kaldı. Hatta, yenlerinden kopan ipliklerin ayakları üzerine düştüğünü çok gördüm."[64]

Hacerü'l-Esved'i Öpmek veya Ona El Sürmek Hususunda Sahabenin Görüşleri

Ömer b. Hattâb (radıyallahu anh) bir haccında, Hacerü'l-Esved'e yaklaşarak dudaklarını koyup onu öptü ve "Çok iyi biliyorum ki, sen zararı ve faydası olmayan bir taşsın. Resûlullah'ın sana el sürdüğünü ve seni öptüğünü görmeseydim, sana ne elimi sürerdim ne de seni öperdim!" dedi. Daha sonra, "Biz niçin hervele (Hacı adaylarının Safâ ile Merve arasında sağ omuzları ve kolları açık olarak koşmaları) yapıyoruz? Hudeybiye senesi yapamadığımız Umre haccını kaza ederken, müşriklere karşı güçlü (ve dinç) görünmek için hervele yapmıştık. Allah, şimdi onların işini bitirdi. Ama biz, Resûlullah'ın yaptığı bir şeyi bırakmayı istemeyiz!" dedi.[65]

Abdullah b. Abbâs ile Bir Bedevî Arasında Geçen Konuşma

Bekr b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: Bedevî bir Arap, Abdullah b. Abbâs'a geldi ve: "Muâviye hanedanı, halka su ve bal ikram ediyor; falanlar da süt veriyorlar. Siz ise şerbet (üzüm veya hurma suyu) veriyorsunuz! Bunun nedeni cimrilik mi, yoksa imkânınız ancak buna mı yetiyor?" diye sordu. İbn Abbâs: "Ne cimriliğimizden ne de yokluktan. Bir gün, Resûlü Ekrem (sallallahu

64 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/4.

65 Buhârî, *Sahîh* 2/582 (1528)

aleyhi ve sellem) terkisinde Üsâme olduğu hâlde bize gelmişti. İçecek bir şey istedi. Biz de kendisine 'şerbet' ikram ettik. İçtikten sonra, 'Güzel yapmışsınız, hep böyle yapın.' buyurdu."[66]

Abdullah b. Ömer'in, Peygamberimizin Sünnetine Uymadaki Hassasiyeti

Mücâhid anlatıyor: Bir keresinde, İbn Ömer'le yolculuk yapıyorduk. Bir yere varınca, sağ yahut sol tarafa doğru ayrıldı. "Niçin böyle yaptın?" diye sorduğumuzda "Resûlullah'ın böyle yaptığını gördüğüm için ben de yaptım!" dedi.[67]

Nâfi' naklediyor: İbn Ömer, Mekke yolunda devesinin yularından tutup çekiyor ve, "Belki ayak tabanım, Resûlullah'ın bindiği devenin tabanının bastığı yerlere denk gelir." diyordu.[68]

Nafi' der ki: "Dostum, eğer İbn Ömer'in, Peygamberimizin sünnetine uymadaki titizliğini görseydin, 'Bu adam delidir!' derdin."[69]

Vârid b. Ebî Asım anlatıyor: Minâ'da İbn Ömer'e rastladım, kendisine seferînin namazını sordum. "İki rekâttır." dedi. Dedim ki: "Ne dersin? Biz şimdi burada Minâ'dayız. Ne kervanın gitme korkusu ne de başka bir endişemiz var; yine ikişer rekât mı kılacağız?" Bu sözüm üzerine, İbn Ömer'i bir titreme tuttu ve: "Yazık sana! Allah Resûlünü işittin mi?" dedi. "Evet, işittim ve O'na iman ettim!" dedim. "Öyleyse Resûlullah ikişer rekât olarak kılardı. Şimdi, sen ister iki kıl, istersen kılma!" dedi.

Ebû Münîb el-Cüreşî anlatıyor: Bir defasında İbn Ömer'e, "Yeryüzünde sefere çıktığınız zaman, eğer kâfirlerin size fenalık yapacağından endişe ederseniz, namazdan kısaltmanızda üzerini-

---

66 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/372 (3528)

67 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 2/32 (4870)

68 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/310

69 Hâkim, *Müstedrek* 3/647 (6376)

ze bir vebal yoktur. Şüphesiz ki kâfirler sizin apaçık düşmanınızdır." (Nisâ, 4/101) âyetinin tefsiri soruldu ve "Biz şimdi emniyetteyiz, düşman korkusu yok. Sefer hâlinde iken yine namazlarımızı kısaltacak mıyız?" denildi. İbn Ömer şöyle cevap verdi: "Allah Resûlünde, sizler için güzel örnek vardır!"[70]

14. RESÛLÜ EKREM'İN, ASHÂBI, EHL-İ BEYTİ VE ÜMMETİ İLE OLAN MÜNASEBETİNDE GÖZETTİĞİ HUSUSLAR

Abdullah b. Ebi Evfa anlatıyor: Abdurrahman b. Avf, Halid b. Velid'i Allah Resûlüne şikâyet etmişti. Bunun üzerine, Cenab-ı Peygamber şöyle buyurdular: "Ey Halid! Bedir'e katılanlardan hiç kimseye eziyet etme. Çünkü sen Uhud Dağı ağırlığınca altın infakta bulunsan dahi onların amelinin sevabına erişemezsin." Hâlid b. Velid, "Benim üzerime geliyorlar, ben de onlara cevap veriyorum." diyerek kendisini savunmaya çalıştı. Bu kez Resûlullah, ashâbına dönerek, "Halid'i sakın rahatsız etmeyin; zira o, Allah'ın küffâr üzerine indirdiği kılıçlarından bir kılıçtır." buyurdu.[71]

Efendimiz: "Allah, Benim Ashâbımı Âlemlere Üstün Kıldı."

Cabir b. Abdullah, Habib-i Kibriyâ'dan şöyle dediğini nakleder: "Allah, peygamberler müstesna olmak üzere, ashâbımı âlemlere üstün kılmıştır. Benim için, onlar arasından dördünü seçmiştir: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali (radıyallahu anh). Onları, benim en yakın ashâbım yapmıştır. Benim ashâbımın her biri hayırlıdır. Ümmetimi, diğerlerine üstün kılmıştır. Ümmetimin içinden de ilk dört asırdakileri, daha sonrakilerden faziletli kılmıştır."[72]

---

70 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/407 (22747)

71 Taberânî, *Mu'cemu's-Sagîr* 1/348 (580)

72 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/736 (16383)

Efendimizin, Ashâbına Sövülmesini Yasaklaması

Hz. Âişe Validemiz şöyle nakleder: "Ashâbıma sövmeyin, dil uzatmayın. Onlara sövenleri Allah rahmetinden mahrum etsin!"[73]

Allah Resûlünün, Ehl-i Beytini Tavsiye Etmesi

Ümmü Seleme Validemiz anlatır: "Bir gün, Nebiler Serverinin kızı Fâtıma, elinde sıcak yemek dolu bir tencere, sırtında da Hasan ve Hüseyin'i yüklenmiş olarak Hane-i Saadet'e geldi. Tencereyi, Allah Resûlünün önüne koydu. Resûlullah, "Hasan'ın babası nerede?" diye sordu. Fâtıma, evde olduğunu söyledi. Allah Resûlü, Ali'yi çağırttı. Resûlü Ekrem, Ali, Fâtıma, Hasan ve Hüseyin hep beraber yemeğe oturdular."

Ümmü Seleme der ki: "Daha önceleri Allah Resûlü, ne zaman yemek yemişse, eğer ben yanındaysam beni davet etmiştir; ama bu kez beni davet etmedi. Yeme işi bitince, onların hepsini abasının altına alarak şöyle dua etti: Allah'ım! Onlara düşmanlık edenlere düşman muamelesi yap, onlara dost olanları da kendine dost kabul buyur!"[74]

Resûlü Ekrem'in,
Kendisinden Sonra Gelecek Ümmetine Bir Müjdesi

Hz. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Nebiyy-i Zîşan ile oturuyordum. Resûlullah buyurdular ki: "En üstün imana sahip olan ehl-i iman kimdir, bana söyler misiniz?" "Meleklerdir, ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Buyurdu ki: "Melekler zaten öyledirler ve Allah, onlara muayyen bir mertebe ve konum takdir buyurmuştur; meleklerin onun dışına çıkmaları da imkânsızdır." Bu kez de sahâbiler: "Peygamberlerle birlikte şehadet mertebesine nail olanlardır." dediler.

---

73 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/747 (16429)

74 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/262 (14971)

Buna mukabil Resûlü Ekrem: "Onların layık oldukları mertebe, yani Allah'ın ikram ettiği şehitlikle elde ettikleri fazilet inkâr edilebilir mi? Hayır hayır, benim kastettiklerim daha başkalarıdır." buyurdu Allah Resûlü. "Kimdir onlar ey Allah'ın Resûlü?" diye sorduklarında, Efendimiz şu cevabı verdi:

"Onlar henüz insanların sulbünde bulunuyorlar; benden sonra gelecekler, beni görmedikleri hâlde bana iman edecekler. Vahyi, asılmış vaziyette ve yazılı kağıtlar hâlinde bulacaklar; o evrakta yazılanlarla hayatlarını tanzim edecekler. İşte bunlar, ehl-i iman içinde iman bakımından en faziletli olanlardır."[75]

Bu Konudaki Diğer Rivayetler

Ebû Ümâme rivayet ediyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "Ne mutlu beni görenlere ve bana iman edenlere! Ne mutlu beni görmedikleri hâlde iman edenlere!"[76]

Hz. Enes'in rivayetinde ise, Resûl-i Ekrem kendisini görmeksizin iman edenleri görme arzusunu şöyle ifade etmiştir: "Beni görmedikleri hâlde bana iman eden kardeşlerimi görmeyi ne kadar isterdim!"[77]

Ammar b. Yasir (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Ümmetim yağmur gibidir; ümmetimin başının mı, yoksa sonunun mu daha hayırlı olduğu belli olmaz."[78]

Abdullah b. Mesud (radıyallahu anh), Efendimizin şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: "Allah'ın devamlı surette seyahat eden melekleri vardır; onlar bana ümmetinden gelen selamları ulaştırırlar."[79]

---

75 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/50 (16689)
76 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/71 (11691)
77 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/53 (16697)
78 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/130 (12349)
79 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/441 (4210)

15. MÜSLÜMANLARIN CAN VE MALLARININ DOKUNULMAZ OLUŞU

Müslümanın Öldürülmesi Hakkında, Tehditkâr Hadisler

Ebû Said (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah zamanında, bir adam öldürülmüş olarak bulundu. Allah Resûlü, hemen minbere çıktı ve insanlara şöyle seslendi: "Aranızda duran bu adamı öldürenin kim olduğunu bilmiyor musunuz?" (Bu soruyu üç defa tekrar etti.) İnsanlar, "Hayır." dediler. Bunun üzerine, Resûlü Ekrem şöyle buyurdu: "Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Rabbime kasem ederim ki, bütün semâvât ve arz ehli (masum) bir müminin kanını dökme hususunda birleşse, Allah onların tamamını cehenneme koyar. Bize, yani ehl-i beyte buğz edenleri de Allah yüzüstü bırakır ve cehenneme atar."[80]

Üsame b. Zeyd'in, Bu Konuda Allah Resûlünden Aldığı Sert Uyarı

Üsâme b. Zeyd (radıyallahu anh) anlatır: Resûlü Ekrem, bizi Cüheyne kabilelerinden biri olan Huraka'ya göndermişti. Onlar üzerine, sabah baskını düzenledik. İçlerinde, bir adam vardı ki, o kabilede bize en saldırgan davrananlar arasındaydı. O adam; kabile bizden kaçarken de kabiledekileri himaye ediyordu. İşte; bu adamı ben ve Ensâr'dan biri birlikte kıstırdık. İyice sıkıştırınca adam, 'Lâ ilâhe illallah' dedi. Ensâr'dan olan arkadaşım ona dokunmadı, geriye çekildi; ben ise o adamı öldürdüm. Bu olay, Allah Resûlüne intikal etti. Allah Resûlü bana dedi ki: "Ey Üsame, adamı 'Lâ ilâhe illallah' dedikten sonra öldürdün öyle mi?" Ben, "Ey Allah'ın Resûlü! O adam, ölümden korktuğu için o kelimeyi söyledi." dedim. Resûlü Ekrem, bana bu cümleyi o kadar tekrar etti ki, hayatımda sadece o gün, İslâmiyet'e girmemiş bir insan olmayı temenni ettim.[81]

---

80 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/580 (12300)

81 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/200 (21793)

Aynı Konuda Allah Resûlünün, Bekr b. Hârise'yi Uyarması

Bekr b. Harise anlatıyor: Resûlü Ekrem'in gönderdiği bir tim (seriyye) içinde bulunuyordum. Müşriklerle kıyasıya savaştık. Müşriklerden bir adamın üzerine yüklendim. Tam adamı öldürecektim ki; adam, ölümden kurtulmak için İslâm'a sığındı, yani şehadet kelimesini söyledi. Ben de, adamı orada öldürdüm. Olay, Allah Resûlüne intikal ettiğinde Resûlullah bana öfkelendi ve beni yanından uzaklaştırdı. Bunun üzerine 'Bir mümin bir mümini öldüremez; ancak hata eseri olursa bu müstesna." (Nisâ, 4/92) âyeti nâzil oldu da Resûlullah benden razı oldu ve beni yanına kabul etti.[82]

Allah Resûlünün Mümini Öldüren Kimseden Yüz Çevirmesi

Ukbe b. Hâlid el-Leysî anlatıyor: Allah Resûlü bir seriyye (tim) gönderdi ve seriyye bir topluluk üzerine hücum etti. Topluluk içinden bir adam kaçmaya başladı; arkasından da seriyyedeki bir asker, elinde kılıç olduğu hâlde adamın peşine düştü. Tam o sırada topluluktan bir kişi "Ben Müslümanım, ben Müslümanım." demeye başladı; ancak adamın sözlerine aldırış etmeksizin Müslüman bir asker, adamı tek kılıç darbesiyle vurup öldürdü. Bu hadise Allah Resûlüne intikal ettiğinde, Allah Resûlü adam hakkında çok ağır ifadeler kullandı. Öldüren adam, Allah Resûlünün sözlerini duymuştu. Bir gün, Allah Resûlü hutbe irad ederken, o katil olan Müslüman şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü, Allah'a yemin ederim ki adam kelime-i şehadeti korkusundan dolayı söylemişti." Hz. Resûlullah bunu söyleyen Müslümandan ve onun tarafında oturanlardan yüzünü başka yana çevirdi ve hutbesine başladı. Adam aynı sözünü tekrar etti ve öldürdüğü adamın, kor-

---

82 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 15/234 (40451)

kusundan dolayı şehadet getirdiğini söyledi. Resûlü Ekrem, yine adamdan yüz çevirdi. Adam sabredemeyip üçüncü kez aynı sözü tekrarlayınca, Fahr-i Kâinat ona yöneldi; ancak hoşnutsuzluğu yüz hatlarından belliydi. Şöyle buyurdu Allah Resûlü: "Allah, benim bir mümini öldürmemden razı olmaz ve böyle bir davranışı kesinlikle onaylamaz."[83]

Mikdad b. Esved'in Şehadet Getiren Bir Adamı Öldürmesinden Dolayı Nazil Olan Âyet

İbn Abbas anlatıyor: Allah Resûlü bir seriyye göndermişti. Seriyyenin içinde, Mikdad b. Esved de bulunuyordu. Gidecekleri hedef topluluğa vardıklarında, onları dağılmış ve yurtlarını da metruk vaziyette buldular. Ancak, zengin ve malı çok olan bir adam oradan ayrılmamıştı. Bu adam 'Eşhedü en lâ ilâhe illâllah' dediyse de, Mikdad adamın üzerine hücum etti ve adamı öldürdü. Seriyyedeki arkadaşlarından biri, Mikdad'a şöyle dedi: "Ben senin yaptığın bu işi Allah Resûlüne kesinlikle anlatacağım." Peygamberimizin huzuruna geldikleri zaman dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Adamın biri, Allah'tan başka ilâh bulunmadığına şehadet getirdi; ama Mikdad buna rağmen onu öldürdü." Resûlü Ekrem, "Bana Mikdad'ı çağırın!" diye ferman etti. Gelince, Mikdad'a şöyle dedi: "Ey Mikdad! Sen 'lâ ilâhe illâllah' diyen birini öldürmüşsün öyle mi? Yarın, kıyamette adamın söylediği 'lâ ilâhe illâllah' kelimesinden dolayı hâlin nice olur, bunu hiç düşündün mü?"

Bu olay üzerine Allah, "Ey iman edenler! Yeryüzünde Allah yolunda sefere çıktığınız zaman, son derece dikkatli davranın. Size selam verene, dünya hayatının geçici ve az bir menfaatini elde etmek için: 'Sen mümin değilsin.' demeyin! Unutmayın ki, Allah'ın yanında birçok ganimet vardır. Önceden siz de böyle idiniz, Allah size lütfetti de imanla şereflendiniz. Öyleyse iyi anlayın,

---

83 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/573 (12284)

dinleyin, çok dikkatli davranın! Muhakkak ki, Allah yaptığınız her şeyden haberdardır." (Nisâ, 4/94) âyetini inzal buyurdu.[84]

Bir Mümini Öldürdüğü İçin Toprağın Kabul Etmediği Adam

Kabîsa b. Züeyb anlatıyor: Allah Resûlünün ashâbından biri, düşman seriyyesine saldırmış ve seriyye hezimete uğramıştı. Sahâbi mağlûp olan müşriklerden birini köşeye sıkıştırdı. Kılıcını tam kaldırırken, adam 'Lâ ilâhe illallah' dedi. Sahabi, adamı öldürmekten vazgeçmedi ve öldürdü; ancak öldürdüğünden dolayı içinde bir rahatsızlık hâsıl oldu. Olayı, Allah Resûlüne anlattı ve adamın kelime-i tevhidi ölüm korkusundan dolayı söylediğini iddia etti. Nebiler Nebisi: "Kalbini yarıp da baktın mı? İnsan, kalbindeki inancını diliyle ifade eder." buyurdu. Çok geçmeden, o katil olan adam da vefat etti. Adamın cesedi gömüldü; ancak yer cesedi kabul etmedi. Adamın yakınları gelerek durumu Allah Resûlüne anlattılar. Resûlü Ekrem, "Onu defnedin!" buyurdu. Defnedildi, yer adamı yine reddetti. Ailesi, tekrar Peygamberimize durumu haber verdi. Bunun üzerine Peygamber-i Âlişan: "Toprak, onu kabul etmekten kaçındı. O hâlde onu bir çukurun içine atıverin." buyurdu.[85]

Hâlid b. Velid'in Cezîmoğullarıyla Olan Macerası

Ebû Cafer Muhammed b. Ali anlatıyor: "Allah Resûlü, Hâlid b. Velid'i Mekke Fethi esnasında, savaşması için değil; sadece Mekke halkına duyuruda bulunması için görevlendirmişti. Beraberinde bazı Arap kabileleri; Süleym b. Mansur ve Mudlec b. Mürre gibi şahıslar da vardı. Hep birlikte, Cezîmeoğullarının üzerine yürüdüler. Topluluk, Hâlid'i görür görmez silaha sarıldı. Hâlid, onlara silahlarını bırakmalarını söyledi. Çünkü, insanlar teslim olmuşlardı. Silahlarını bırakınca, Hâlid onlara yan yana

---

84 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/66 (10943)

85 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 15/235 (40454)

dizilmelerini emretti. Sonra onları kılıçtan geçirdi ve öldürebildiği kadarını öldürdü. Hadise Allah Resûlüne ulaşınca, Allah Resûlü ellerini semaya kaldırdı ve şöyle dedi: "Allah'ım! Hâlid b. Velid'-in yaptığından sana sığınıyorum." Daha sonra, Allah Resûlü Hz. Ali'yi çağırdı ve ona şöyle dedi: "Yâ Ali! Şu topluluğa git, onların durumlarını tetkik et. Yapılan bu cahiliye muamelesini temizle."

Hz. Ali yola çıktı, yanında Allah Resûlünün topluluktaki insanlara gönderdiği mallar vardı. Bu malları, onların dökülen kanlarının diyeti olarak ve zâyi olan eşyaları karşılığında onlara verdi. Hatta, onların köpeklerinin yemek yediği kabın ücretine varıncaya kadar her şeyi tazmin etti. Bütün kan ve malların karşılığını verdi; ancak elinde bir miktar kalınca, onlara: "Zayiatlarınızdan karşılamadığım bir şey var mı?" diye sordu. "Hayır" dediler. Hz. Ali: "Ben de sizlere elimde kalan bu malları da, tespit edilemeyen daha başka kayıplar olabileceği düşüncesiyle ihtiyaten veriyorum." dedi. Dediği gibi yaptı ve durumu Resûlü Ekrem'e bildirdi. Allah Resûlü: "Doğrusunu ve iyisini yapmışsın." diyerek Hz. Ali'ye takdirlerini ifade etti. Sonra, Allah Resûlü kalktı ve kıbleye dönerek ellerini koltuklarının altı görününceye kadar kaldırdı, şöyle yalvardı: "Allah'ım, Hâlid ibn Velid'in yaptığından sana sığınıyorum!" Bunu, tam üç defa tekrar etti.[86]

Allah Resûlü ile Sahr el-Ahmesî Arasında Geçen Bir Olay

Resûlü Ekrem, savaş için Sakif'e gidiyordu. Bunu işiten Sahr, Hz Peygambere yardım etmek üzere bir sürü atlıyla yola çıktı. Allah Resûlünün gittiğini, ancak henüz Taif'i fethetmemiş olduğunu öğrendi. Kendi kendine "Bu Taifliler, Allah Resûlünün hükmüne razı oluncaya kadar Taif'in surlarını terk etmeyeceğim!" diye söz verdi. Gerçekten de Sahr, verdiği sözde durarak, Taif halkı

[86] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/313

Allah Resûlünün otoritesine boyun eğinceye kadar, bulunduğu siperi terk etmedi ve Resûlullah'a şöyle bir mektup yazdı:

"Yâ Resûlallah, Taifliler hükmüne boyun eğdiler. Ben ise, atlılarımın arasında Sakif halkını gözetliyorum."

Allah Resûlü, ashâbını cemaatle namaza davet etti. Ahmes için on defa şöyle dua etti: "Allah'ım, Ahmes'in atlarına ve askerlerine bereket ihsan eyle!"[87]

Bir süre sonra, Taifliler geldi ve Muğire b. Şube şöyle konuştu: "Yâ Resûlallah! Sahr, Müslümanlar gibi olduğum veya onlar gibi muamele görmem gerektiği hâlde, halamı esir aldı ve ona cariye muamelesi yaptı."

Bu şikâyet üzerine, Allah Resûlü Sahr'ı çağırdı ve ona şöyle dedi: "Ey Sahr! Bir topluluk Müslüman olduğunda can ve mallarını koruma altına almış olur. Sen şimdi, Muğire'ye halasını geri vermelisin." Sahr, Muğire'ye halasını iade etti. Daha sonra da, Allah Resûlünden, Benî Süleym'in terk etmiş olduğu suları istedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Bana ve kavmime o suyun başında konaklama hususunda müsaade buyur." Allah Resûlü de izin verdi. Tam o günlerde, Sülemîler İslâm'a girdiler ve Sahr'a gelerek, ondan eskiden sahip oldukları suyu kendilerine vermesini talep ettiler; ancak Sahr vermek istemedi. Onlar da, durumu Allah Resûlüne bildirdiler. Resûlü Ekrem, Sahr'a şöyle dedi: "Ey Sahr! Bir cemaat İslâmiyet'e girdiği takdirde mal ve canlarını koruma altına almış olur. Şimdi onlara sularını vermelisin."

Sahr: "Peki" dedi.

Sahr, şunları nakletti: "Allah Resûlünün yüzünün, hayasından dolayı, o esnada suya el koymuş olmam ve Muğire'nin halasına cariye muamelesi yapmam sebebiyle kızardığını müşahede ettim."[88]

---

87 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/351

88 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/351

16. MÜSLÜMAN KANI DÖKMEKTEN SAKINMAK VE SALTANAT İÇİN SAVAŞMANIN ÇİRKİNLİĞİ

Allah'ı Bir Kabul Eden ve Allah Resûlünü de Tasdik Edenlerle Savaşmanın Nehyedilmesi

Evs b. Evs es-Sekafi anlatıyor: Medine mescidinde, bir köşede otururken Allah Resûlü çıkageldi. O esnada, birisi yaklaşarak ona gizlice bir şeyler söyledi. Ne söylediğini hiçbirimiz anlamadık. Allah Resûlü: "Git onlara söyle, onu öldürsünler." dedi. Sonra, aynı adamı tekrar çağırdı ve şöyle dedi: "Belki de o kişi Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim onun Resûlü olduğuma şehadet getiren biridir." Adam, "Evet" dedi. Allah Resûlü, "O zaman git, onlara söyle o kişiyi salıversinler; çünkü ben, insanlarla Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim onun Resûlü olduğuma şehadet getirinceye kadar mücadele etmekle emrolundum. Bu kelime-i şehadeti söylerlerse onların can ve malları bana haramdır; ancak başkalarının hakkına tecavüz etmelerine karşılık ceza vardır; bundan dolayı ayrıca Allah'a hesap vereceklerdir." buyurdu.[89]

Bu Konuda Diğer Bir Rivayet

Abdullah b. Adiy el-Ensârî anlatıyor: Allah Resûlü, cemaatin arasında otururken yanına bir adam geldi ve münafıklardan birinin öldürülmesi hakkında, gizlice kulağına bir şeyler söyledi. Daha sonra da, Allah Resûlü sözlerine yüksek sesle devam etti: "Peki, o adam Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet etmiyor mu?" Adam, "Evet, şehadet ediyor; ama onun şehadeti makbul değil." diye karşılık verdi. Allah Resûlü tekrar, "Benim, Allah'ın Peygamberi olduğuma şehadet getirmiyor mu?" dedi. Adam: "Evet, ama onun şehadet getirmesine güvenilmez ki?" dedi. Allah Resûlü: "O kişi namaz kılmaz mı?" dedi. Adam, "Evet;

---

89 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/348

ama onun namazı namaz olamaz!" cevabını verdi. Resûlü Ekrem: "Ben, bu tür insanlara ilişmekten menedildim." buyurdu.[90]

Hz. Osman'ın Muhasara Gününde Savaşmaktan Kaçınması

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü: "Ashâbımdan bazılarını bana çağırın." dedi. "Ebû Bekir'i mi?" dedim. "Hayır" dedi. "Amcanın oğlu Ali'yi mi?" dedim. "Hayır" diye cevap verdi. "Osman'ı mı?" dedim. "Evet" dedi. Onun geldiği vakit de bana uzaklaşmamı işaret etti. Osman ile gizlice konuşmaya başladı. Konuşurken, Osman'ın rengi değişiyordu.

Hz. Osman'ın kuşatıldığı gün, "Ey Müminlerin Emîri, savaşmayacak mısın?" dedik. Hz. Osman: "Hayır, zira Allah Resûlüne ahdim var; ona sadakat göstermek zorundayım." diye cevap verdi.[91]

Muhasara Günü, Muğire b. Şu'be ile Hz. Osman Arasında Geçen Konuşma

Muğire b. Şu'be anlatıyor: Hz. Osman'ın yanına mahsur vaziyette olduğu sırada girdim ve ona dedim ki: "Kuşkusuz, sen herkesin imamısın. Gördüğün gibi, başına bu olay geldi. Ben sana üç alternatif sunacağım, bunlardan birini seçmeni öneriyorum: Birinci yol, çıkıp onlarla savaşman; zira senin yanında önemli sayıda asker bulunuyor. Hem sen haklısın, onlar ise haksızdır. İkinci seçeneğin; onların tuttuğu kapının dışında başka bir yerden bir kapı açmak, develerine binip hızlıca Mekke'ye ulaşmak. Çünkü, Mekke'de olduğun sürece senin kanını dökemezler. Üçüncü yol ise Şam'a gitmektir. Onlar da Şamlıdır ve üstelik Muâviye de oradadır."

Hz. Osman, bunun üzerine şöyle dedi: "Çıkıp savaşma konu-

---

[90] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 1/509 (1458)

[91] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/181.

suna gelince; ben asla Resûlü Ekrem'in halifelerinin içinde 'ilk defa kan döken' ünvanını almak istemem. Mekke'ye gitme teklifine gelince; evet haklısın, beni orada öldüremezler. Zira Resûlü Ekrem'den şöyle işitmiştim: 'Kureyş'ten bir adam Mekke'de dinden çıkacak, kâfir olacak. Tüm insanlara yapılacak azabın yarısı, o kimseye uygulanacak.' Binaenaleyh, benim yüzümden birinin böyle bir azaba uğramasını asla arzu etmem. Şam'a gitme konusuna gelince; evet, onlar Şamlıdırlar ve Muaviye de oradadır. Ancak ben, hicret ettiğim vatanı ve Allah Resûlünün komşuluğunu terk etmeyi asla düşünmüyorum."[92]

İbn Ömer'in Fitne Olayları Esnasında Söyledikleri

Nâfi, İbn Ömer'den naklen şöyle bildirir: İki adam, İbn Ömer'e gelerek ona Abdullah b. Zübeyr hakkında dedi ki: "İnsanlar heder ediliyor. Sen ki Ömer'in oğlusun ve Nebi'nin (sallallahu aleyhi ve sellem) ashâbındansın. İnsanların içine çıkıp da aktif rol almana engel olan nedir ki?" İbn Ömer: "Bana engel olan şey; Allah'ın, bana din kardeşimin kanını haram kılmış olmasıdır." buyurdu. Bu kez, "Pekâlâ, Allah 'Onlarla fitne kalmayıncaya ve din tamamen Allah'ın oluncaya kadar savaşın.' buyurmuyor mu?" dediler.

İbn Ömer, onlara şöyle cevap verdi: "Biz, fitne kalmayıncaya ve din Allah'ın oluncaya dek savaştık. Siz ise, sanki fitne çıksın ve din, Allah'tan başkasına ait olsun diye kavga ediyorsunuz!"[93]

İbn Ömer'in, İbnü'z-Zübeyr'e Biat Etmekten Kaçınmasıyla Alâkalı Sözleri

Ebu'l-Âliye anlatıyor: Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Safvan, bir gün Hicr'de oturuyordu. İbn Ömer, o sırada Kabe'yi tavaf etmekteydi. Onların yanından geçerken, birisi yanındaki

92 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/211
93 Buhârî, *Sahîh* 4/1641 (4243)

arkadaşına şöyle dedi: "Acaba bundan daha hayırlı biri kalmış mıdır dünyada?" Sonra birisine, tavafını bitirdiğinde İbn Ömer'i yanlarına çağırmasını söyledi. İbn Ömer, tavafını bitirip iki rekât namazını eda ettikten sonra, gönderilen elçi İbn Ömer'e geldi ve şöyle dedi: "Şurada oturan Abdullah b. Zübeyr ve Abdullah b. Safvan seni çağırıyor." İbn Ömer, onların yanlarına geldi. Söze, önce İbn Safvan başladı: "Ey Ebû Abdurrahman! Müminlerin Emîri olan İbnü'z-Zübeyr'e biat etmene mâni olan nedir? Zira; Mekke, Medine, Yemen, Irak ve Şam halkının tamamı ona biat etti." İbn Ömer, ona şöyle dedi: "Kılıçlarınızın omuzlarınızda olduğu ve ellerinizden de Müslümanların kanı damladığı sürece, vallahi size biat etmem."[94]

İbn Ömer'in, Kendisine Biat Edilmesinden Kaçınması

Hasan-ı Basrî anlatıyor: Bazı insanlar, ümmet arasında fitne ve kargaşa ortaya çıkınca İbn Ömer'e gelerek şöyle dediler: "Sen ki insanların seyyidisin ve onların seyyidinin oğlusun. İnsanlar, seni severler. Çık da sana biat edelim." İbn Ömer: "Vallahi, olamaz. Benim yüzümden kan akmasını ve cana kıyılmasını asla istemem!" diye cevap verdi. Hatta, İbn Ömer'e gelip onun yüreğine korku salmak istediler ve: "Ya çıkarsın ya da yatağında öldürülürsün!" diyerek onu tehdit ettiler. Ama o, aynı sözünü tekrar etti.

Hasan Basri der ki: "Vallahi, İbn Ömer Rabbine kavuşuncaya kadar ondan bir tek taviz koparamadılar."[95]

Hz. Hasan'ın İktidar Kavgasından Kaçınması ve Muâviye ile Anlaşma Yapması

Ebu'l-Ğarîf anlatıyor: Hz. Hasan'ın ordusu içinde, Şamlılara karşı savaşıyorduk. Hiddet ve öfkeden dolayı kılıçlarımızdan

94 Beyhaki, *Sünen* 8/192 (16585)

95 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/293.

kan damlıyordu. Başımızda, komutan olarak Ebu'l-Amrata vardı. Hasan ile Muâviye'nin barış haberi geldiğinde, öfke ve gayzdan belimiz kırılacak gibi oldu. Hasan, Kufe'ye gelmişti. Ebû Âmir diye çağırılan biri kalktı ve Hz. Hasan'a şöyle dedi: "Ey müminleri zillete düşüren!" Bunun üzerine, Hz Hasan "Öyle söyleme ey Ebû Âmir! Ben, müminleri zillete düşürmedim. Ben, sadece saltanat arzusuyla onları öldürmeyi çirkin gördüm, o kadar!" diye karşılık verdi.

Muaviye ile Hz. Hasan arasında sulh gerçekleşince, Muaviye Hz. Hasan'a şöyle dedi: "Kalk da insanlara konuşma yap, içinde bulunduğun vaziyeti izah et."

Hz. Hasan kalktı ve halka şöyle hitap etti: "Allah'a hamd ederim ki, bizi barışa sevk etti ve birbirimizin kanına girmeyi engelledi. Dikkat edin, aklın en iyisi takvadır. Âcizliğin de en kötüsü taşkınlıktır. Muaviye ile ihtilâfa düştüğümüz bu idare meselesine gelince, belki o, bu göreve benden daha lâyıktı; belki de bu görev benim hakkımdı. Şunu belirtmeliyim ki; ben, o vazifeyi, Allah için ve Ümmet-i Muhammed'in salahı için ve ümmetin kanları dökülmesin diye terk ettim."[96]

Abdullah b. Ebî Evfâ'nın, Yezid ile Kavga Etmekten Kaçınması

Ebu'l-Eş'as es-San'ânî anlatıyor: Yezid b. Muâviye, beni Abdullah İbn Ebî Evfâ'ya gönderdi. Yanında, Resûlullah'ın ashâbından bazı kimseler de vardı. Ona dedim ki: "İnsanlara ne yapmalarını tavsiye ediyorsunuz?" İbn Ebî Evfâ: "Allah Resûlü, bana eğer bu gibi olaylarla karşılaşırsam, Uhud'a doğru gitmemi, kılıcımı kırıp evimde oturmamı vasiyet etmişti." dedi.[97]

---

96 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 8/19.

97 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/587 (12326)

Fitne Olayları Hakkında, Resûlullah'ın Muhammed b. Mesleme'ye Vasiyeti

Muhammed b. Mesleme anlatıyor: "Resûlü Ekrem şöyle buyurmuştu: 'Eğer bir gün gelir de, insanların dünya için savaştıklarına şahit olursan, kılıcını al, Harre'deki en büyük kayaya kılının kırılıncaya kadar vur. Sonra git, evinde otur; sana kirli bir el uzanıncaya veya vefatın gelinceye kadar.' İşte; ben de O'nun vasiyetine uydum."[98]

Gerçekten, Hz. Osman şehit edilip de fitne hadiseleri patlak verdikten sonra Muhammed b. Mesleme kayalık bir yere giderek kılıcını kırıncaya kadar kayaya vurdu.[99]

17. MÜSLÜMANI TELAŞLANDIRMAK VE KORKUTMAK

Müminleri Korkutmanın Yasaklandığına Dair Ebu'l-Hasen'in Rivayet Ettiği Hadis

Akabe beyatında bulunan ve Bedir'e katılan Ebu'l-Hasen anlatıyor: Resûlü Ekrem'in yanında oturuyorduk. Bir adam kalktı, ancak terliğini unuttu. Bunu fark eden bir başkası, terlikleri alıp altına sakladı. Terliğini unutan kişi geri gelip terliğini sorduğunda, orada oturanlar terliğini görmediklerini söylediler. O sırada terliği saklayan şahıs, bulmuş gibi yapıp, "İşte burada!" diyerek adamın terliğini verdi. Bunun üzerine, Resûlü Ekrem, "Bir mümini nasıl telaşlandırırsın, bu olacak şey mi?" diyerek terliği saklayan kişiyi sertçe ikaz etti. Bu sözünü iki veya üç kere tekrarladı.[100]

---

98 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/587 (12327)
99 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/20.
100 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/385 (10526)

Bu Konuyla Alâkalı Nu'man b. Beşir'in Rivayet Ettiği Hadis

Nu'man b. Beşir (radıyallahu anh) anlatıyor: Bedevîlerden birinin, Allah Resûlünün arkasında namaz kılarken deriden yapılmış sadağı da yanında bulunuyordu. Birisi geldi ve bedevînin sadağını alıp bir yere sakladı. Resûlü Ekrem namazını bitirip selam verince adam, "Nerede benim sadağım?" diyerek telaşlandı. O sırada, bazıları gülüştüler. Bunu fark eden Allah Resûlü: "Allah'a ve ahiret gününe iman eden, Müslümanları telaşa ve endişeye sevk etmesin!" buyurdu.[101]

18. MÜSLÜMANI HAFİFE ALMAK VE HAKİR GÖRMEK

Üsâme Hakkında Rivayet Edilen Hadis

Hz. Âişe Validemiz bildiriyor: Üsâme'nin (radıyallahu anh) ayağı kapının eşiğine takıldı ve Üsâme düştü; alnı yarıldı. Resûlü Ekrem bana "Onun kanını sil ve temizle!" dediyse de, benim yüreğim kaldırmadı.

Âişe Validemiz devamla şöyle der: Allah Resûlü, Üsâme'nin alnındaki kanı temizlerken şöyle diyordu: "Şayet Üsâme bir genç kız olsaydı onu giydirirdim, süslerdim ve evlendirirdim."[102]

Hz. Üsâme ile alâkalı olarak Atâ b. Ebî Yesâr'ın rivayeti ise şöyledir: "Üsâme b. Zeyd'in Medine'ye geldiği ilk günlerde, vücudunda yaralar çıktı. O, henüz küçük bir çocuktu ve burnundan sızan sıvı ağzına doğru akıyordu. Hz. Âişe onun bu durumundan tiksinmişti. Allah Resûlü geldi, onun yüzünü güzelce sildi ve öptü. Bunu gören Âişe Validemiz: "Vallahi, bundan böyle onunla daha yakından alâkadar olacağım!" dedi.[103]

---

[101] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/386 (10529)
[102] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/62
[103] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/249 (36800)

19. MÜSLÜMANI ÖFKELENDİRMEK

Ebû Süfyan Hakkında, Hz. Ebû Bekir ve Bazı Sahabiler Arasında Çıkan Tartışma

Âiz b. Amr anlatıyor: Ebû Süfyan; bir grup insanla Hz. Selmân, Hz. Suheyb ve Hz. Bilâl'in yanından geçiyordu. O esnada, Ebû Süfyan hakkında şöyle dediler: "Allah'ın kılıçları, bir türlü bu Allah düşmanının boynuna denk gelmedi!" Bunun üzerine Hz. Ebû Bekir şöyle dedi: "Siz, bir Kureyş büyüğü ve lideri hakkında nasıl böyle konuşursunuz?" Hz. Ebû Bekir, Efendiler Efendisinin (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına gelerek olanları haber verdi. Efendimiz ona: "Arkadaşlarını kızdırmış olabilirsin. Şayet onların gönlünü kırdıysan Rabbini de gücendirmiş olursun." buyurdu. Hz. Ebû Bekir, hemen geldi ve arkadaşlarına: "Kardeşlerim, sizi kırdım mı?" dedi. Onlar da: "Hayır, Allah seni bağışlasın kardeşim!" dediler.[104]

20. MÜSLÜMANA LÂNET OKUMAK

Allah Resûlünün, Şarap İçen Kişinin Lânetlenmesini Yasaklaması

Hz. Ömer anlatıyor: Resûlü Ekrem döneminde, Abdullah isminde bir şahıs vardı. Bu kişi 'himâr' lakabı ile anılır, Efendimiz de tebessüm ederdi. Allah Resûlü, bir kere onu içki içtiğinden dolayı cezalandırmıştı. Yine bir gün, aynı şahıs sarhoş vaziyette getirildi; Efendimiz de onun cezalandırılmasını emretti. Tam o sırada, oradaki cemaatten biri: "Allah'ım ona lânet eyle! Ne kadar ceza verilse de akıllanmıyor!" dedi. Bunu duyan Nebiler Serveri: "Ona lânet okumayın. Vallahi o, Allah ve Resûlünü sever." buyurdular.[105]

---

[104] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/346.

[105] Buhârî, *Sahîh* 6/2489 (6398)

Seleme ibnü'l-Ekva' der ki: "Biz, bir adamın din kardeşimize lânet okuduğunu gördüğümüz vakit, onun büyük bir günah işlemiş olduğunu düşünürdük."[106]

21. MÜSLÜMANA HAKARET ETMEK

Hizmetkârlarına Hakaret Eden Adam Hakkındaki Hadis Rivayeti

Hz. Âişe anlatıyor: Adamın biri geldi, Resûlü Ekrem'in karşısına oturdu ve: "Benim iki kölem var. Onlar, bana hep yalan söylüyor, ihanet ediyor ve baş kaldırıyorlar. Ben de onlara hakaret ediyor ve dayak atıyorum. Bu yaptıklarımdan dolayı hesaba çekilir miyim?" diye sordu. Peygamber Efendimiz: "Kıyamet günü, onların sana yaptıkları ile senin onlara yaptıkların tartılır. Şayet senin onları azarlayıp dövmen, onların kabahatlerine eşit ise, ne sana ne de onlara bir ceza söz konusu olur. Ama senin onları aşağılaman ve dövmen, onların fenalıklarından daha ağır gelirse, o takdirde onların hakkı senden alınır." buyurdu.

Allah Resûlünü dinleyen bu sahabi bir kenara çekildi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Resûlü Ekrem ona: "Sen, 'Biz, kıyamet gününe mahsus öyle doğru ve hassas teraziler koyacağız ki hiçbir kimseye zerre kadar haksızlık edilmez. Hardal tanesi ağırlığınca da olsa, yapılan iyi veya kötü işi oraya getirip tartarız. Hesap görücü olarak Biz fazlasıyla yeteriz.' (Enbiyâ, 21/47) âyetini okumuyor musun?" diye sordu.

Sahabi şöyle cevap verdi: "Yâ Resûlallah, o hâlde bu kölelerden ayrılmaktan başka çözüm yolu görünmüyor. Şahit ol ki, ben onları Allah için hürriyete kavuşturdum."[107]

---

[106] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/139 (13009)
[107] Tirmizî, *Sünen* 5/320 (3165)

Kendisine Hakaret Eden Bir Adama Zz. Ebû Bekir'in Muamelesi ve Allah Resûlünün Hz. Ebû Bekir'i Davranışından Dolayı Takdir Etmesi

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlü otururken, adamın biri geldi ve Hz. Ebû Bekir'e hakaret etti. Efendimiz, olayı hayretle izliyor ve tebessüm ediyordu. Adam hakaretleri çoğaltınca, Hz. Ebû Bekir hakaretlerin bir kısmına karşılık vermek zorunda kaldı. Resûlü Ekrem ise, bu duruma öfkelendi ve oradan kalkıp gitti. Hz. Ebû Bekir, Resûlullah'ın arkasından koşarak yetişti ve: "Ey Allah'ın Resûlü! Gördün ki, sen otururken, senin gözlerinin önünde adam bana hakaret ediyordu. Ama, adamın bazı laflarına karşılık verince de bana kızarak kalkıp gittin?" dedi. Allah Resûlü: "Aslında, bir melek senin yerine o adama sürekli cevap veriyordu. Sen, adamın bazı laflarına karşılık verince araya şeytan girdi. Ben de, şeytanın bulunduğu yerden kalkıp ayrıldım." buyurdu.

Sonra, Allah Resûlü dedi ki: "Ey Ebû Bekir! Üç şey vardır ki, onların hepsi de haktır:

1- Bir insan kendisine reva görülen haksızlığa Allah için katlanırsa, Allah da o kulunu mutlaka yardımıyla destekler.

2- Bir insan sıla-i rahim amacıyla birisine yardım kapısını açarsa, bu iyiliğine mukabil Allah da onun malını arttırır.

3- Herhangi bir kimse çok mal kazanma arzusu ile dilenmeye kalkışırsa, Allah da onun yoksulluğunu ziyadeleştirir.[108]

22. MÜSLÜMANI ARKADAN ÇEKİŞTİRMEK

Bir zat, Resûlü Kibriya'nın (sallallahu aleyhi ve sellem) yanında başka birini çekiştirdi. Allah Resûlü, ona şöyle dedi: "Kalk git, senin şahitliğin geçerli değildir." Adam: "Ey Allah'ın Resûlü, bir daha yapmam!" dedi. Resûlü Ekrem: "Sen, Kur'ân ile alay ettiğinin far-

---

[108] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/346 (13698)

kında mısın? Kur'ân'ın haram saydığı fiilleri helal görenler, Kur'ân'a inanmış sayılmazlar!" buyurdu.[109]

Târık b. Şihab anlatıyor: Hz. Hâlid b. Velid ile Hz. Sa'd b. Ebi Vakkas arasında, bir tartışma yüzünden ufak bir dargınlık vardı. Adamın teki Sa'd'ın yanına gitti ve Hâlid hakkında ileri geri konuşmaya başladı. Hz. Sa'd, bundan rahatsız oldu ve: "Kes artık, Hâlid ile aramızdaki mesele, dinimizi ifsad edecek düzeye varmadı henüz!" dedi.[110]

23. MÜSLÜMANIN GIYBETİNİ YAPMAK

Efendimizin, Recmedilen Birisini Gıybet Eden Kişiyi Yadırgardığına Dair Rivayet Edilen Hadis

Ebû Hureyre anlatıyor: Eslem kabilesinden biri, Allah Resûlü'ne geldi ve bir kadınla zina ettiğini dört kere itiraf etti. Her itiraf edişinde, Allah Resûlü adamdan yüzünü çevirdi. Netice olarak, emir verdi ve itirafçı adam recm cezasına çarptırıldı. O sırada Efendimiz; iki kişinin, aralarında şöyle konuştuklarını işitti: "Şu adama bak! Allah, işlediği günahı örttüğü hâlde kendini tutamadı, itiraf etti de, köpek gibi taşlandı!"

Allah Resûlü sustu, bir cevap vermedi. Bir süre yürüdükten sonra, yol üzerinde ayakları havaya kalkmış bir eşek ölüsü gördü. Bunu gören Allah Resûlü: "Falan ve filân adam nerede?" diye sordu. "Buradayız Ey Allah'ın Resûlü" dediler. Allah Resûlü, "Eğilin de, şu ölmüş merkebin leşini yiyin bakalım!" dedi. Adamlar dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü, bunu kim yiyebilir ki?" Allah Resûlü: "Sizin, o kardeşinizin aleyhinde konuşmanız; aslında, bu leşi yemekten daha fena bir davranıştı! Allah'a kasem ederim ki, o recmedilen adam şimdi cennet nehirlerinde yüzüyor." buyurdu.[111]

---

[109] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/460 (4197)

[110] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/94

[111] Ebû Dâvud, *Sünen* 2/553 (4428)

Hz. Safiyye ve Başka Bir Kadın Hakkındaki Hz. Âişe ve Zeyd b. Eslem'in Rivayeti

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Safiyye binti Huyey'in devesi hastalanmıştı. Bunun üzerine Peygamber Efendimiz, Zeyneb'e: "Senin develerin fazladır. Birini Safiyye'ye versen, iyi olur." dedi. Zeyneb: "Ben, o Yahudi kadına mı devemi vereceğim!" dedi.

Bu sözünden dolayı Resûlü Ekrem, Zeynep Validemizden iki aydan fazla bir süre uzak durdu. Öyle ki Zeyneb, "Ondan neredeyse ümidimi kesmiştim." dedi.[112]

Benzer bir olayı Zeyd b. Eslem de anlatır: Resûlullah'ın vefat etmesine neden olan hastalığı esnasında, hanımları etrafına toplandı ve Safiyye binti Huyey şöyle dedi: "Vallahi yâ Resûlallah! Ne kadar arzu ederdim, senin başına gelenlerin bana gelmesini!"

Bunu gören diğer ezvac-ı tahirat, birbirlerine baktılar. Allah Resûlü, hanımlarının kaş göz işareti yaptıklarını görünce şöyle dedi: "Ağızlarınızı çalkalayınız!" Hanımları, "Neden Yâ Resûlallah?" dediler. Allah Resûlü: "Arkadaşınızın arkasından, birbirinize kaş göz işareti yaptığınız için. Vallahi, o sözünde samimi idi." buyurdu.[113]

Resûlü Ekrem'in, Bazı Sahabilerini Gıybet Etmelerinden Dolayı Yadırgaması

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem'in yanında bulunuyorduk. Bir adam kalkıp gitti. Bunun üzerine bazı sahabiler: "Ne kadar da âciz ve zayıf değil mi ey Allah'ın Resûlü!" dediler. Allah Resûlü buyurdu: "Biliyor musunuz, arkadaşınızın arkasından gıybet ettiniz ve onun etini yediniz." Sahabiler, "Yâ Resûlallah, biz gerçek olan ne ise onu ifade ettik." dediler. Efen-

---

112 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 7/127.

113 İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/348; İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/313.

dimiz: "Eğer söylediğiniz şey onda olmasaydı, ona iftira etmiş olurdunuz." buyurdu.[114]

24. MÜSLÜMANLARIN KUSURLARINI GİZLİCE ARAŞTIRMAK

Hz. Ömer'in, İçki Meclisini Fark Edince Yolunu Değiştirmesi

Abdurrahman b. Avf anlatıyor: Bir gece vakti, Hz. Ömer ile birlikte Medine'de gezerken, evin birinde lamba yandığını fark ettik. Eve doğru yöneldik. Eve iyice yaklaştığımızda, kapının kilitli olduğunu gördük ve içeriden yükselen anlamsız sesler duyduk. Hz. Ömer elimi tuttu ve: "Bilir misin bu ev kimindir?" diye sordu. Ben "Bu, Rabîa b. Ümeyye b. Halef'in evidir. Şu anda, içki âlemi yapıyorlar. Ne yapalım?" dedim. Hz. Ömer: "Kanaatimce, biz Allah'ın yasakladığı bir iş yaptık. Zira Allah Teâlâ, 'Gizli gizli Müslümanların ayıbını araştırmayın.' (Hucurât, 49/12) buyurmuşken, biz onları tecessüs ettik." dedi ve onları kendi hâline bırakarak oradan ayrıldı.[115]

Bu Konudaki Benzer Bir Rivayet

Sevr el-Kindî anlatıyor: "Hz. Ömer, bir gece Medine'yi dolaşıyordu. Evin birinde, şarkı söyleyen bir adamın sesini işitti ve o evin ihata duvarı üzerine çıktıktan sonra: "Ey Allah'ın düşmanı, sen böyle isyan içinde iken Allah'ın senin kusurunu örteceğini mi zannettin?" dedi. Adam, Hz. Ömer'e şöyle cevap verdi: "Bak Ömer, benim hakkımda acele karar verme! Ben, Allah'a bir kere isyan etmişsem, sen üç konuda isyan ettin: Allah, 'Tecessüste bulunmayın.' (Hucurât, 49/12) buyurdu; sen beni tecessüs ettin. Allah Teâlâ, 'Evle-

114 Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat* 1/145 (458)
115 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1364 (8824)

re kapılarından girin' (Bakara, 2/189) buyurdu; sen ise duvara çıktın ve evime izinsiz girdin! Allah Teâlâ: 'Kendi evlerinizin dışındaki evlere, sahiplerinden izin istemeden ve onlara selam vermeden girmeyiniz.'(Nur, 24/27) buyurduğu hâlde sen buna uymadın."

Hz. Ömer: "Seni affedersem sen de beni bağışlar mısın?" dedi. Adam, Hz. Ömer'i affetti ve Hz. Ömer de oradan ayrıldı.[116]

Hz. Ömer ile Yaşlı Bir Adam Arasında Geçen Hadise

Ebu'ş-Şeyh Süddî'den naklediyor: Hz. Ömer, bir gece dolaşırken yanan bir ateşin ışığını farketti. Hz. Ömer'in yanında, Abdullah b. Mesud da vardı. Işığın geldiği yere doğru yaklaştı, yaklaştı; sonunda bir eve ulaştı. Vakit gece yarısıydı, eve girdi. Bir de ne görsün: Yaşlı bir adam, elinde şarap ve yanında da şarkı söyleyen bir cariye! Hz. Ömer dayanamadı ve adamın üzerine yürüyerek şöyle dedi: "Bu geceye kadar, senin gibi ecelini bekleyen bir adamın şu hâlinden daha çirkinini görmedim!" Adam, başını kaldırdı ve: "Evet ey Müminlerin Emîri! Haklısın, ama senin yaptığın, benimkinden daha fena! Tecessüs yasaklandığı hâlde sen tecessüste bulundun ve bir de izinsiz olarak evime girdin." dedi.

Hz. Ömer: "Haklısın." diye cevap verdi ve elbisesini ısırarak gözü yaşlı bir şekilde oradan ayrıldı. Giderken de, kendi kendine şöyle diyordu: "Eğer Rabbim affetmezse, Ömer'in hâli haraptır! Bu adam, yaptığı işi kendi ailesinden dahi gizliyordu. Şimdi ise, 'Nasıl olsa Ömer beni gördü.' diyecek ve işlediği bu günaha daha çok dalacak."

Bir süre, bu yaşlı adam Hz. Ömer'in cemaatine gelmedi. Bir gün, Hz. Ömer otururken o adamın, cemaatin gerisinde saklandığını farketti. Dedi ki: "Şu yaşlı adamı bana çağırın." Adamın yanına giderek: "Haydi gel, seni Ömer çağırıyor!" dediler. Adam, kalktı.

[116] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1365 (8827)

Giderken Hz. Ömer'in kendisini malum günahından dolayı, cemaat içinde rezil edeceğinden endişe ediyordu. Hz. Ömer: "Yaklaş bana doğru!" dedi. Adam, o kadar yaklaştı ki Hz. Ömer'in yanına kadar vardı. Hz. Ömer: "Kulağını bana doğru yaklaştır." dedi ve: "Muhammed'i hak peygamber olarak gönderen Rabbime yemin ederim ki, ne ben ne de yanımdaki İbn Mesud senin hakkında bir şey söyledik!" Adam da Hz. Ömer'e, "Sen de bana kulağını yaklaştır." dedi ve Hz. Ömer'in kulağına şöyle dedi: "Vallahi, ben de o zamandan bu yana içki kadehine elimi bile sürmedim!"

Hz. Ömer, yüksek sesle tekbir getirdi. Fakat, insanlar onun niçin 'Allahu Ekber!' diye haykırdığını anlayamamıştı.[117]

25. MÜSLÜMANLARIN AYIBINI ÖRTMEK

Hz. Ömer'in Bir Kızın Ailesine Tavsiyesi

Şa'bî anlatıyor: Bir adam, Hz. Ömer'e gelerek şöyle dedi: "Benim bir kızım olmuştu ve ben, onu cahiliye döneminde diri diri toprağa gömmüştüm. Ölmeden önce koştuk ve onu topraktan çıkardık. O da, bizimle birlikte İslâmiyet'i idrak etti ve Müslüman oldu. Müslüman olduktan sonra, had cezası gerektirecek bir suç işledi ve bir bıçak alarak kendi kendini kesmeye kalkıştı. Yetiştiğimizde, boynundaki bazı damarları kesmişti. Tedavi ettirdik ve nihayet iyileşti. Sonra, güzelce tevbe etti. Ona dünür geldiler. Ben de, dünürlere onun geçmişteki macerasını anlattım."

Hz. Ömer: "Yani sen, Allah'ın gizlemiş olduğu kusurları açıklamaya mı kalkıştın? Vallahi, bir daha onun hakkında bir insana tek bir şey anlatırsan, seni ibret-i âlem olsun diye cezalandırırım! Şimdi git ve kızını güzelce Müslüman ve iffetli biri olarak evlendir." dedi.[118]

---

117 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1229 (8485)
118 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1277 (8607)

Hz. Ömer ile Cerîr Arasında Geçen Bir Olay

Şa'bî anlatıyor: Hz. Ömer bir evdeydi ve Cerîr de, onun yanındaydı. Hz. Ömer, bir koku hissetti ve dedi ki: "Bu kokuyu kim sürmüş ise, onun kalkıp abdest alması gerekir."

Cerîr şöyle dedi: "Ey Müminlerin Emîri! Cemaatin hepsi abdest almalı, değil mi?"

Hz. Ömer: "Sen Müslüman olmadan önce nasıl bir beyefendi isen, şimdi de aynısın; Allah, seni merhametine nail eylesin ey Cerîr!" buyurdu.[119] Cerir, koku süren kişinin toplum içinde mahçup olmaması için böyle demişti.

26. MÜSLÜMANA KARŞI HOŞGÖRÜLÜ VE AFFEDİCİ OLMAK

Hatıb b. Ebî Beltea'nın Kıssası

Hz. Ali anlatıyor: Allah Resûlü; beni, Zübeyr'i ve Mikdad'ı bir yere gönderirken şöyle demişti: "Hâh Bahçesi denilen yere varıncaya kadar ilerleyin. Oraya ulaştığınız zaman, bir hevdecin içinde bir kadın göreceksiniz. O kadının beraberinde de, bir mektup bulacaksınız. İşte o mektubu alın ve bana getirin."

Hızla ilerledik. Atlarımız bizi denilen bahçeye getirdiğinde, bir de baktık ki karşımızda bir hevdec! Hevdecin içindeki kadına: "Mektubu çıkar." dedik. Kadın: "Yanımda değil." diye cevap verdi. Ona: "Ya mektubu çıkarır, verirsin ya da elbiselerini biz çıkartırız üzerinden!" dedik. Kadın, bunun üzerine örgülü saçlarının arasına sakladığı mektubu çıkardı ve bize verdi. Mektubu, Allah Resûlüne getirdik. Bir de ne görelim; mektup Hatıp b. Ebi Beltea'dan Mekke'deki bir kısım müşriklere gönderilmiş! Mektupta, müşriklere Resûlü Ekrem'in yapacağı bazı işler haber veriliyor. Allah Resûlü: "Ey Hatıp, nedir bu mektup?" dedi. Hatıp:

---

[119] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1277 (8608)

"Ey Allah'ın Resûlü, benim hakkımda aceleden karar vermesen iyi olur! Ben, Kureyş ile sözleşmiş olan biriyim. Ama, asla onların içinden bir fert değilim. Seninle birlikte olan Muhacirlerin buradaki insanlarla yakın ilişkileri var ve bu ilişkilerle, ailelerini ve mallarını koruma şansına sahipler. Ben ise, burada yakınım olmadığı için, Mekkelilerle ilişki kurarak hem kendimi hem de oradaki yakınlarımı koruma altına almak istedim. Ben, asla dinimden irtidat etme amacıyla bu işe tevessül etmiş değilim. Müslüman olduktan sonra, küfre rıza göstermeyi asla düşünmedim!" dedi.

Bunun üzerine, Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Bu adam, gerçekten size doğruyu söylemiştir." Hz. Ömer şöyle dedi: "Bırak beni ey Allah'ın Resûlü; boynunu uçurayım şu iki yüzlünün!"

Allah Resûlü: "Hatıp, kuşkusuz ki Bedir'e katılmıştır. Sen nereden biliyorsun, Allah'ın Bedir Harbi'ne katılanlara bakıp da, 'Artık dilediğinizi yapabilirsiniz. Hepinizi bağışladım.' demediğini!" buyurdu. Bu hadise üzerine, şu âyet nazil oldu:

"Ey iman edenler! Benim düşmanlarımı da kendi düşmanlarınızı da dost edinmeyin. Onlar, size gelen gerçeği reddettikleri hâlde, siz onlara sevgi sunuyorsunuz. Resûlullah'ı ve sizi, sırf Rabbiniz olan Allah'a inandığınız için, vatanınızdan kovuyorlar. Siz, Benim yolumda cihat etmek ve Benim rızamı kazanmak için yurdunuzdan çıkarılmayı göze aldıysanız, nasıl olur da onlara sevgi gösterip sır verirsiniz? Hâlbuki, Ben sizin gizlediğiniz ve açıkladığınız her şeyi bilmekteyim. Doğrusu, içinizden kim bunu yaparsa, artık doğru yoldan sapmış olur." (Mümtahine, 60/1) [120]

Hz. Ali ile Bir Hırsız Arasında Geçen Hadise

Ebû Matar anlatıyor: Bir gün, Hz. Ali'ye bir adamın getirildiğini gördüm. Dediler ki: "Bu adam, bir deveyi çaldı." Hz. Ali: "Ben,

[120] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/284

senin çaldığını sanmıyorum." dedi. Adam: "Evet, ben çaldım." diye cevap verdi. Hz. Ali: "Belki de, seni hırsıza benzetmişlerdir, öyle olamaz mı?" diye sordu. Adam, ısrarla: "Evet, gerçekten ben çaldım." dedi. Bunun üzerine, Hz. Ali talimat verdi: "Ey Kanber! Onu götür, parmaklarını bağla, ateşi yak, celladı da çağır, elini kessin! Ben gelinceye kadar da bekleyin, ben gelmeden elini kesmeyin." dedi. Hz. Ali geldi ve adama tekrar sordu: "Sen mi çaldın?"

Adam: "Hayır, ben çalmadım." dedi ve Hz. Ali de adamı salıverdi. Dediler ki: "Ey Müminlerin Emîri! Adam, suçunu kabul ettiği hâlde, niçin onu serbest bıraktın?" Hz. Ali: "Ben onu kendi ifadesine göre tutukladım ve kendi ifadesiyle de salıverdim." dedi. Daha sonra, Hz. Ali sözlerini şöyle sürdürdü:

"Allah Resûlüne, hırsızlık yapmış olan bir adam getirilmişti. Resûlullah'ın emri üzerine, adamın cezası verildi. Sonra da ağladı Resûlü Ekrem. Dedim ki: 'Niçin ağlıyorsun yâ Resûlallah?' Allah Resûlü: 'Nasıl ağlamayayım ben? Ümmetimden birinin eli kesilsin; ben de ağlamayayım, bu olacak şey midir?' buyurdu. Dediler ki: 'Yâ Resûlallah, onu affetseydiniz keşke!' Allah Resûlü: 'Dinin hadlerini uygulamayan ve affeden devlet reisi kötü biridir. Ancak siz, kendi aranızdaki had gerektiren davalarda birbirinizi affediniz, birbirinizden davacı olmayınız.' buyurdu."[121]

Bu Konuda, Başka Bir Rivayet

Amr b. Şuayb anlatıyor: Müslümanlıkta ilk uygulanan şer'i had, şöyle gerçekleşti: Adamın biri, Hz. Peygambere (sallallahu aleyhi ve sellem) getirildi ve hırsızlık yaptığına dair şahitlikte bulunuldu. Peygamber Efendimiz de, gereken cezanın tatbikini emretti. Ceza tatbik edildikten sonra, Efendimizin yüzü adeta kül serpilmiş gibi bembeyaz kesildi. "Ey Allah'ın Resûlü! Galiba, adamın

---

[121] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/397 (10567)

elinin kesilmesine çok üzüldünüz." dediler. Resûlü Ekrem: "Siz, kardeşinize karşı şeytana yardımcı olurken, ben nasıl üzülmem!" dedi. "O hâlde, adamın elini kestirmeseydiniz." dediler. Resûlullah: "Sizler, bu adamı bana getirmeden önce niçin bunları düşünmediniz? Bir hâkimin, kendisine getirilen suçluyu cezalandırmaması uygun değildir." buyurdu.[122]

27. GÜNAH İŞLEYENE DEĞİL, GÜNAHIN KENDİSİNE KİN DUYMAK

Ebu'd-Derdâ'nın ve İbn Mesud'un Günah İşleyene Hakaret Etmeyi Yasaklaması

Ebû Kılâbe anlatıyor: Ebu'd-Derdâ, bir gün yoldan geçerken, halkın günah işlemiş olan birine sözlü hakarette bulunduğuna şahit oldu. Ebu'd-Derdâ onlara şöyle dedi: "Şayet siz, bu adamın bir kuyuya düştüğünü görseydiniz, çıkarmak için çaba göstermez miydiniz?" "Çaba gösterirdik tabii ki!" dediler. Ebu'd-Derdâ: "O hâlde, din kardeşinize hakaret edeceğinize, sizi o gibi durumlara düşürmediği için Allah'a şükredin." dedi. "Yani sen şimdi o adama buğzetmiyorsun, öyle mi?" dediler. Ebu'd-Derdâ: "Ben, ona değil; onun işlediği eyleme buğzediyorum. O adam yaptığı fenalığı terk ettiği takdirde, yine benim din kardeşimdir." dedi.[123]

İbn Mesud'un Bu Konudaki Rivayeti

İbn Mesud anlatıyor: "Bir kardeşinizin bir günah işlediğini gördüğünüzde, 'Allah'ım onu rezil rüsva eyle!' deyip de kardeşiniz hakkında şeytana yardımcı olmayın. Sizi de o duruma düşürmemesi için Allah'a dua edin. Zira, Resûlü Ekrem'in ashâbı olan bizler, herhangi bir kimse hakkında, onun ölüm anındaki duru-

---

122 Abdu'r-Rezzâk, *Musannef* 7/313 (13318)
123 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/125.

munu bilmedikçe bir şey söylemezdik. Ancak, ömür sermayesi iyi bir amelle tükenen kişi hakkında 'Ahiretini kazandı.' derdik. Eceli kötü bir amelle sona eren kişi hakkında da endişe duyardık."[124]

28. KALBİN HASET VE KİNDEN ARINMASI

Allah Resûlünün ve Abdullah b. Amr'ın Cennetle Müjdelediği Bir Müslümanın Hikâyesi

Enes b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü ile oturuyorduk. Resûlullah şöyle buyurdu: "Şimdi, yanımıza cennetlik bir adam gelecek." Ensâr'dan bir adam; yeni abdest almış, sol elinde ayakkabısı olduğu ve sakalından su damladığı hâlde yanımıza çıkageldi. Ertesi gün oldu, Efendimiz yine aynı şeyi söyledi. Aynı adam yine geldi. Üçüncü gün, Allah Resûlü sözlerini tekrar etti. Aynı zat, ilk gördüğümüz hâliyle geliverdi. Allah Resûlü kalktığında, Abdullah b. Amr b. Âs adamı evinin kapısına kadar takip etti ve şöyle dedi: "Babamla münakaşa ettim ve üç gün onun yanına varmayacağıma dair yemin ettim. Beni, üç günlüğüne misafir edersen sevinirim." Adam da "Olur." dedi ve teklifi kabul etti.

Hz. Enes der ki: Abdullah, bu olayı bize şöyle anlatmıştı: Adamın evinde, üç gece misafir oldum. Geceleyin, onun namaza kalktığına şahit olmadım. Yatağında, kendini bir taraftan diğer tarafa çevirirken Allah'ı zikreder ve tekbir getirirdi. Dikkatimi çeken bir şey, adamın bu üç gün içinde ağzından iyilikten başka bir söz çıkmamış olmasıydı. Üç gün geçti; ama adamda olağan dışı bir durum görmedim. En sonunda:

"Ey Allah'ın kulu! Benimle babam arasında hiçbir kin ve nefret söz konusu olmadı. Ama ben, Allah Resûlünün senin hakkında üç kere, 'Yanımıza cennetlik bir adam gelecek.' dediğini duydum ve üçünde de sen çıktın, geldin. Ben de merak ettim 'Acaba

---

[124] Ebû Nuaym, *Hilye* 4/205.

bu cennetlik adamın yaşayışı nasıldır, göreyim de ben de onun gibi olayım.' dedim. Yani, benim senin evinde üç gün misafir kalmamın asıl nedeni budur. Fakat, sende beklediğim şeyi göremedim. Peki, senin Allah Resûlünün cennetle müjdelemesine vesile olan amelin nedir?' dedim." Bana dedi ki: "Bende ne gördüysen odur, onun haricinde bir amelim yoktur."

Adamın yanından ayrıldım. Adam giderken, arkamdan yüksek sesle şunları söylüyordu: "Tekrar ediyorum; bende ne gördüysen hayatım ve amelim ondan ibarettir. Fakat şu var ki, kalbimde hiç kimseye karşı bir kötülük ve haset duygusu barındırmam. Şayet Resûlü Ekrem Efendimiz bunun için söylemişse, orasını bilemem." Ben de, ona şöyle dedim: 'Asıl seni o makama eriştiren, sendeki bu güzellik olmalıdır.[125]

29. MÜSLÜMANLARIN GÜZEL DAVRANIŞLARINA VE HÂLLERİNE SEVİNMEK

Abdullah b. Abbas'ın Müslümanların Sevincini Paylaşması

İbn Büreyde el-Eslemî anlatıyor: Birisi, İbn Abbas'a sözlü hakarette bulununca İbn Abbas ona şöyle demişti: "Sen beni karalıyorsun; ama biliyor musun, bende üç özellik vardır: Birincisi; Kur'ân okurken bir âyete geldiğimde şöyle derim: 'Keşke bütün insanlar benim bildiğim kadar Kur'ân âyetlerini bilseler!' İkincisi; Müslümanların kadılarından birinin adaletle hükmettiğini duyduğumda çok sevinirim. Kaldı ki, hayatımda bir kere olsun, o hâkim ile bir işim olmaz. Üçüncüsü ise; Müslümanların yaşadığı bir şehre bereketli yağmur yağdığını işittiğimde, çayırda yayacak hayvanlarım olmadığı hâlde bundan ötürü sevinir ve mutlu olurum."[126]

---

125 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/150 (13048)

126 İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/334; Ebû Nuaym, *Hilye* 1/332.

30. İNSANLARI İDARE ETMEK VE ONLARLA İYİ GEÇİNMEK

Allah Resûlünün Kötü Bir Adamı İdare Etmesi

Hz. Âişe Validemiz anlatıyor: Bir adam, Allah Resûlünün huzuruna girmek için izin istedi. Efendimiz, adam hakkında "O, aşiretinin içinde ne fena birisidir!" dedi. İlginçtir ki, yanına girdiğinde de, adama karşı güler yüz gösterdi ve ona iltifat etti. Sonra, başka bir adam girmek için izin talep etti. Onun hakkında ise "Bu adam, aşireti içinde ne güzel insandır!" dedi. İlginçtir; bu adam içeri girdiğinde önceki adama gösterdiği kadar iltifat etmedi ve güler yüzle muamelede bulunmadı. İkinci adam da çıktıktan sonra, Allah Resûlüne "Ey Allah'ın Resûlü! Önceki giren adam hakkındaki kanaatiniz olumlu olmadığı hâlde ona karşı güler yüz ve iltifat buyurdunuz. İkinci adam için iyi bir kanaate sahip olduğunuz hâlde, ona önceki adam kadar bile iltifatta bulunmadınız! Bunun hikmeti nedir?" diye sorduğumda Allah Resûlü: "Yâ Âişe! İnsanlar içinde, öyle fenaları bulunur ki, şerlerinden sakınmak icap eder." buyurdu.[127]

Safvan b. Assâl'in, Bu Konudaki Rivayeti

Safvan b. Assâl anlatıyor: Bir yolculuk sırasında, Peygamber Efendimizle birlikte bulunuyorduk. Karşımızdan bir adam geldi. Efendimiz o adamı tanıyınca, "Bu adam ne fena bir adamdır, aşiretinin ne kötü bir evladıdır!" dedi. Adam yanımıza yaklaştığında, Peygamberimiz ona yakın ilgi gösterdi. Adam, kalkıp yanımızdan ayrıldıktan sonra:

"Ey Allah'ın Resûlü, adamı gördüğünde 'Ne fena bir insandır o!' dedin; adam geldiğinde ise ona iltifatta bulundun!" dedik. Efendimiz buyurdular: "Bu adam, iki yüzlü bir münafıktır. Ona

[127] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/38 (12631)

çok iltifat ediyorum ki; başkalarını bana karşı kışkırtmasın, onların zihnini bulandırmasın!"[128]

31. MÜSLÜMANLARIN GÖNLÜNÜ YAPMAK

Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer Arasında Geçen Bir Olay

Ebûdderdâ (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem Efendimizin yanında oturuyordum. Hz. Ebû Bekir, diz kapakları görünecek kadar elbisesinin eteğinden tutarak geldi. Efendimiz, onun bu vaziyette geldiğini görünce, "Zannederim, sizin arkadaşınız birisiyle tartışmış." buyurdu. Ebû Bekir, Efendimize selam verdi ve: "Ömer ile aramızda ufak bir tartışma geçti. Onu kırdım; ancak sonra pişman oldum. Beni affetmesini rica ettimse de, affetmemekte direndi. Ben de, senin yanına geldim." dedi. Resûlü Ekrem, üç defa şöyle buyurdu: "Allah seni bağışlasın ey Ebû Bekir!"

Bir müddet sonra, Hz. Ömer de yaptığından pişmanlık duyarak soluğu Hz. Ebû Bekir'in kapısında aldı ve "Ebû Bekir evde mi?" diye sordu. Kendisine, "Evde yoktur." cevabı verilince Hz. Ömer, doğruca Peygamberimizin yanına geldi ve O'na selam verdi. Efendimiz ona yüz vermeyince, Hz. Ebû Bekir'in de morali bozuldu; endişeli bir şekilde, titreyerek dizlerinin üzerine çöktü. İki kere: "Yâ Resûlallah, vallahi kabahatin büyüğü benimdir!" dedi.

Efendimiz: "Allah Teâlâ, beni size elçi olarak görevlendirdiğinde, hepiniz beni 'yalan' ile itham ederken, Ebû Bekir beni tasdik etti; malı ve canıyla bana destek oldu. Siz, hâlâ benim bu arkadaşımı bana bırakmalı değil misiniz?" diye çıkıştı. Bu hadiseden sonra, Ebû Bekir'e eziyet edilmez oldu.[129]

---

128 Ebû-Nuaym, *Hilye* 4/191.

129 Beyhakî, *Sünen* 10/236 (20884)

Hz. Ebû Bekir'in; Hastalandığında, Hz. Fâtıma'ya Gelerek Ondan Helallik İstemesi

Şa'bî anlatıyor: Hz. Fâtıma hastalandığı zaman, Ebû Bekir-i Sıddîk onu ziyarete geldi ve yanına girmek için ondan izin istedi. Hz. Ali, "Yâ Fâtıma! Ebû Bekir, senin yanına gelmek için izin istiyor, izin veriyor musun?" dedi. Hz. Fâtıma "Evet." dedi. Bunun üzerine, Hz. Ali Hz. Bekir'e izin verdi. Sıddîk-i Ekber, Hz. Fâtıma'nın yanına vardı ve ondan helallik isteyerek şöyle dedi:

"Vallahi yurdumu, malımı, ailemi ve akrabalarımı sadece ve sadece Allah'ın, Resûlünün ve siz ehl-i beytin hoşnutluğu için terk ettim."

Daha sonra da, ondan hakkını helal etmesini rica etti. Hz. Fâtıma da, hakkını helal etti.[130]

32. MÜSLÜMANIN İHTİYACINI GÖRMEK VE MÜSLÜMANA YARDIMCI OLMAK

Hz. Ali şöyle demiştir: "İki nimet var ki, hangisinin diğerinden daha büyük olduğunu bilemiyorum: Birisi, bir adamın bana samimiyetle gelerek ihtiyacını arz etmesi ve bana yardım için müracaatta bulunmasıdır. Diğeri de, Allah Teâlâ'nın onun sıkıntısını benim elimle gidermesidir. Allah'a yemin ederim ki; bir müminin bir sıkıntısını gidermek, benim için yeryüzü dolusu altın ve gümüşe sahip olmaktan daha sevimlidir."[131]

33. MÜSLÜMANLARIN İHTİYAÇLARINDAN HABERDAR OLMAK

Hz. Ömer'i Durduran Kadının Hikâyesi

Ebû Yezîd anlatıyor: Bir gün Hz. Ömer, kalabalık bir toplulukla gezerken Havle adında yaşlı bir kadınla karşılaştı. Kadın,

---

130 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 8/27.

131 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/899 (17049)

Hz. Ömer'e: "Dur, sana diyeceklerim var." dedi. Hz. Ömer de, kadının yanında durdu ve başını ona doğru eğdi; ellerini omuzlarına koyup onu dinlemeye başladı. Bu sırada cemaatten bir adam, Hz. Ömer'e: "Sen bu yaşlı kadını dinlemek için Kureyş'in bu kadar insanını ayakta beklettin." dedi. Hz. Ömer: "Nasıl konuşuyorsun öyle! Sen bu kadının kim olduğunu biliyor musun?" dedi. Adam, "Hayır, bilmiyorum." diye cevap verdi.

Hz. Ömer: "Allah, bu kadının şikâyetini yedi kat semaların ötesinden dinlemiştir! Cenab-ı Hak onun hakkında 'Kocası hakkında sana başvurup tartışan ve hâlini Allah'a arz eden o kadının sözlerini elbette Allah işitti.' (Mücâdile, 58/1) diye âyet indirmişken, ben onu nasıl dinleyemem? Bunun adı, Havle binti Sa'lebe'dir. Vallahi, beni hava kararıncaya kadar dahi bırakmasaydı, ihtiyacını görünceye dek onu terk etmezdim." dedi.[132]

34. MÜSLÜMANLARIN İŞLERİNİ GÖRMEK AMACIYLA KOŞUŞTURMAK

İbn Abbas, Mescid-i Nebevî'de itikaf yapıyordu. Biri geldi, ona selam verdi ve oturdu. İbn Abbas, adama şöyle dedi: "Ey filân! Seni çok üzgün ve sıkıntılı görüyorum." Adam: "Evet, doğrudur. Filân adamın benim üzerinde velâ hakkı vardı; beni, belirli bir bedel karşılığında kölelikten hürriyete kavuşturmuştu. Benim ise, şu kabirde yatan zatın hürmetine yemin ederim ki, onun benden alacağını ödeme gücüm yok." dedi. İbn Abbas: "Senin için onunla konuşayım mı?" diye sordu. Adam da, "Sen bilirsin, istersen konuş." dedi. İbn Abbas, terliklerini ayağına geçirdi ve mescitten çıktı. Adam dedi ki: "İtikafta olduğunu unuttun mu yoksa?" İbn Abbas: "Hayır, unutmadım. Ancak, bu kabrin sahibi Efendimizin: 'Kim bir Müslüman kardeşinin işi için koşturur ve ihtiyacını görürse, ona on yıl itikaf etmekten daha büyük mükâ-

[132] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/628 (4649)

fat vardır. Kim Allah rızası için bir gün itikafta kalırsa, Allah, onunla cehennem arasına, güneşin doğduğu yer ile battığı yer arasındaki mesafeden daha geniş olan üç hendek koyar.' dediğini duymuştum."[133]

35. MÜSLÜMANLARI ZİYARET ETMEK

Allah Resûlünün Ensâr'ı Çokça Ziyaret Etmesi

Abdullah b. Kays (radıyallahu anh) anlatıyor: "Efendimiz, Ensâr'ı hem tek tek hem de toplu hâlde sıkça ziyaret ederdi. Özel olarak ziyaretlerinde, şahsın evine giderdi. Toplu hâlde ziyaret edeceği zaman da, mescide gelir ve onlarla orada görüşürdü."[134]

Ashâb-ı Kirâm'ın Birbirini Ziyaret Etmesi

Hz. Enes b. Mâlik anlatıyor: Allah Resûlü, ashâbını ikişer ikişer kardeş ilan etmişti. Onlar, kardeşlerini bir gece görmeyince özlerlerdi ve görüşemedikleri bir gece, onlara çok uzun gelirdi. Birbirlerini her zaman sevgi ve nezaket ile karşılarlardı. Birbirlerine, "Benden ayrıldıktan sonra ne yaptın?" derlerdi. Diğer sahabiler ise, birbirlerinden üç günden fazla habersiz duramazlardı.[135]

36. ZİYARETE GELENLERE İKRAMDA BULUNMAK

Hz. Ömer'in ve Selmân-ı Fârisî'nin Birbirlerine İkramda Bulunması

Enes ibn Malik anlatıyor: Selmân-ı Fârisî, Hz. Ömer'i ziyarete gitmişti. Hz. Ömer, hemen yaslandığı yastığı aldı ve ona uzattı. Selmân-ı Fârisî: "Elhak, Allah ve Resûlü doğruyu söylemiştir." buyurdu. Hz. Ömer: "Ne demek bu Ey Ebû Abdullah, anlat

---

133 Münzirî, *et-Tergîb* 2/96 (1650)
134 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/316 (13590)
135 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/318 (13595)

bakalım?" dedi. Selmân-ı Fârisî: "Bir gün, Allah Resûlünün huzuruna varmıştım. Allah Resûlü, arkasındaki yastığı aldı; bana uzattı ve şöyle buyurdu:

"İyi dinle Selmân: Bir Müslüman, Müslüman kardeşini ziyarete gider de, ziyaret edilen kişi, kardeşine ikramda bulunma düşüncesiyle yastığı uzatırsa, buna mukabil Allah Teâlâ onun günahlarını bağışlar."[136]

37. BİR KAVMİN ÖNDE GELENLERİNE DEĞER VERMEK VE ONLARI AZİZ TUTMAK

Allah Resûlünün, Giydiği Yeleğini Çıkarıp, Oturması İçin Cerir'in Altına Sermesi

Cerir b. Abdullah el-Becelî anlatıyor: Allah Resûlüne geldiğim zaman, kalabalık bir evde oturuyordu. Kapının önünde dikildim. Resûlü Ekrem sağına ve soluna bakındı, beni oturtacak kadar geniş bir yer bulamadı. Hemen yeleğini çıkardı, katladı ve bana uzatarak 'Bunun üzerine otur.' dedi. Onu aldım, bağrıma bastım, öptüm. Daha sonra, yeleği Allah Resûlüne iade ederek şöyle dedim: "Bana ikramda bulunduğun gibi Allah sana da ikram etsin." Allah Resûlü: "Bir topluluğun eşrafından biri size gelirse ona mutlaka ikramda bulunun." buyurdu.[137]

38. RESÛLULLAH'IN EHL-İ BEYTİNE İKRAMDA BULUNMAK

Hz. Ebû Bekir'in Hz. Abbas'a Kalkıp Yerini Vermesi

Ca'fer ibn Muhammed anlatıyor: Resûlü Ekrem Efendimiz oturduğu zaman, Hz. Ebû Bekir sağında, Hz. Ömer solunda, Hz. Osman da karşısında otururdu ki; Hz. Osman, Allah Resûlünün

---

[136] Hâkim, *Müstedrek* 3/692 (6542)

[137] Heysemî,*Mecmau'z-Zevâid* 8/35 (12619)

özel kalemiydi. Abbas b. Abdulmuttalip geldiği zaman, Hz. Ebû Bekir ona yer verir ve onu kendi yerine oturturdu.[138]

Hz. Ebû Bekir'in Hz. Ali'ye Mecliste Yer Açması

Hz. Enes anlatıyor: Allah Resûlü, mescitte oturuyordu. Ashâbı da onun etrafını çevirmişti. Hz. Ali çıkageldi, selam verdi ve durdu; oturmak için yer araştırdı. Allah Resûlü de; acaba hangisi Ali'ye yer verecek diye ashâbının yüzlerine baktı. Hz. Ebû Bekir, Efendimizin sağında oturuyordu. Yerinden uzaklaştı ve "Gel ey Ebu'l-Hasen, buraya oturabilirsin." dedi. Hz. Ali de, Efendimiz ile Hz. Ebû Bekir'in arasına oturdu. Allah Resûlünün yüzündeki memnuniyeti hemen anlamıştık. Nebiler Nebisi, Hz. Ebû Bekir'e dönerek şöyle dedi: "Fazileti, ancak onun ehli olanlar anlarlar."[139]

Efendimizin: "Ben kimin velisi isem Ali de onun velisidir." Sözü

Büreyde anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bizi bir tim ile göndermiş ve başımızda da Hz. Ali'yi görevlendirmişti. Döndüğümüzde, Resûllullah şöyle buyurdu: "Arkadaşınızı nasıl buldunuz?" Bu soru karşısında, ben ve benim dışımdaki bazı arkadaşlar, bir kısım rahatsızlıklarımızı ilettik. Ben başımı bir kaldırdım ki, aslında ben daha çok yere bakan bir insan idim, Allah Resûlünün yüzü kıpkırmızı olmuştu. Allah Resûlü buyurdu ki: "Ben kimin velisi isem, Ali de onun velisidir." Ben de, "Yâ Resûlallah! Seni bundan böyle Ali ile alâkalı olarak asla üzmeyeceğim." dedim.[140]

---

138 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/487 (37352)

139 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/359.

140 Tirmizî, *Sünen* 5/633 (3713)

39. ÂLİMLERE, BÜYÜKLERE VE FAZİLET SAHİPLERİNE SAYGI GÖSTERMEK VE İKRAMDA BULUNMAK

İbn Abbas ile Zeyd b. Sâbit'in Birbirlerine Olan Hürmeti

Ammar b. Ebî Ammar anlatıyor: Zeyd ibn Sâbit bineğine binince, İbn Abbas atın eğerinden tuttu. Zeyd, "Bırak, tutma ey Allah Resûlünün amcazâdesi!" dediyse de İbn Abbas ısrarla tutmaya devam etti ve şöyle dedi: "Biz, âlimlerimize ve büyüklerimize böyle davranmakla emrolunduk."

Zeyd dedi ki: "Bana elini göster bakayım!" İbn Abbas, elini çıkardı. Zeyd hemen İbn Abbas'ın eline sarıldı, öptü ve şöyle dedi: "Biz de, Nebiler Nebisinin yakın akrabasına böyle yapmakla emrolunduk."[141]

Resûlü Ekrem'in Sa'd b. Muaz'a Verdiği Değer

İbn Abbas anlatıyor: Sa'd b. Muaz'ın elindeki yaradan kan fışkırınca, Allah Resûlü kalktı ve onu kucakladı. O sırada, kanlar Efendimizin yüzüne ve sakalına sıçrıyordu. Onu sıçrayan kanlardan ne kadar korumak istedilerse de, Allah Resûlü Sa'd vefat edinceye kadar ona yakın durdu.

Ensâr'dan bir zatın rivayetine göre; Sa'd'ın, Benî Kureyza içinde vefat etmek üzere iken, yarası tekrar patladı. Bunu duyan Allah Resûlü, hemen geldi; Sa'd'ın başını tuttu, kucağına koydu. Sa'd'ın bedeni, beyaz bir bez ile örtüldü. Yüzü örtüldüğü zaman ayakları açıkta kalıyordu. Beyaz tenli ve cüsseli bir adamdı. Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Allah'ım, Sa'd senin yolunda mücâhede etti. Senin Resûlünü tasdik etti ve bu hâl üzere de vefat etti. Onun ruhunu, en hayırlı bir şekilde kabul eyle."

---

[141] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/370 (37061)

Sa'd, Allah Resûlünün bu sözlerini duyunca gözlerini açarak, "Allah'ın selamı üzerine olsun ey Allah'ın Resûlü! Şehadet ederim ki sen, Allah'ın Resûlüsün." dedi. Sa'd'ın ailesindekiler, Allah Resûlünün Sa'd'ın başını kucağına koyduğunu gördükleri zaman endişelendiler. Onların bu endişesinden Efendimize bahsedilince, Efendimiz şöyle buyurdu:

"Allah'tan; evinizdeki insanların sayısı kadar meleğin, Sad'ın vefat anında hazır bulunmasını diliyor ve niyaz ediyorum."

Sa'd'ın annesi, Sa'd için ağlayarak ağıt yakmaya başlayınca etrafındakiler, "Bu şiiri Sa'd için mi söylüyorsun?" dediler. Allah Resûlü ise: "Onu kendi hâline bırakın. Çünkü, onun dışındaki şairler daha pek çok yalan yanlış sözler telaffuz ediyorlar!" buyurdu.[142]

Hz. Ömer'in, Amr b. Tufeyl ed-Devsî'ye Verdiği Değer

Abdulvâhid ibn Avn anlatıyor: Tufeyl ibn Amr, Resûlü Ekrem'e gelmiş; Müslüman olmuştu. Allah Resûlü vefat edinceye kadar da Medine'de ikamet eden Tufeyl, bazı Araplar dinden dönmeye başlayınca, Müslümanlarla birlikte Yemame Harbi'ne katıldı. Beraberinde, oğlu Amr da vardı. Tufeyl, Yemame'de şehit düştü. Oğlu Amr ise yaralandı ve Amr'ın eli koptu. Amr Hz. Ömer'in yanında iken, ona yemek getirildi. Amr, hemen kenara çekildi. Bunu gören Hz. Ömer: "Ne oldu sana, yoksa aklın kopan koluna mı gitti?" dedi. Amr, "Evet" diye cevap verdi. Hz. Ömer: "Vallahi, sen elini yemeğe daldırıncaya kadar bu yemeği tatmayacağım. Şu gördüklerinin içinde, hiç kimsenin tek kolu seninki gibi cennette değildir. Daha sonraki dönemde Amr, Yermûk Harbi'ne iştirak etti ve şehit oldu.[143]

---

142 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/426.
143 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/519 (37440)

40. BÜYÜKLERE DİL UZATANLARA TEPKİ GÖSTERMEK

Hz. Ömer'in, Kendisini Hz. Ebû Bekir'den Üstün Gösterenlere Tepkisi

Hasan Basri anlatıyor: Hz. Ömer'in halk arasında casusları vardı. Bir gün, casuslar geldiler ve Hz. Ömer'e, bazılarının onu Hz. Ebû Bekir'den üstün tuttuklarını ihbar ettiler. Bunu duyan Hz. Ömer çok kızdı. Hemen bu lafları telaffuz edenlere adam gönderdi ve onları yanına çağırttı. Adamlara: "Ey fena insanlar, ey yaramaz canlılar, ey temiz insanları kirletenler!" deyince adamlar, "Bize karşı neden böyle konuşuyorsun? Suçumuz nedir ki!" diye sordular. Hz. Ömer, daha önce sarf ettiği sert ifadeleri üç kere daha tekrar ettikten sonra: "Niçin benimle Hz. Ebû Bekir arasında ayırımcılık yaptınız? Hayatım kudret elinde olan Rabbime yemin ederim ki, cennette Ebû Bekir'i görecek kadar ona yakın olmayı ne kadar isterdim!" buyurdu.

Hz. Ömer şöyle derdi: "Allah Resûlünden sonra bu ümmetin en hayırlısı Hz. Ebû Bekir'dir. Kim benim söylediğimin dışında yanlış beyanda bulunursa, iftira etmiş olur. Yani, iftira eden kişi iftira edenlere verilen ceza ne ise o cezayı hak eder."

Hz. Ömer'in, İbn Mesud'a Dil Uzatan İki Adama Tepkisi

Ebû Vâil anlatıyor: Abdullah b. Mesud, eteği yerde sürünen bir adam görmüş ve ona eteğini kısaltmasını söylemişti. Adam, İbn Mesud'a, "Sen de kısalt!" diye karşılık verince İbn Mesud: "Benim durumum seninkinden farklı. Bacaklarım cılız ve üstelik ben insanlara namaz kıldırıyorum!" demişti. Hz. Ömer bu olayı duyduğunda, adamı tutup dövmeye başladı ve "Sen İbn Mesud'a karşılık verirsin ha!" diyerek adamı azarladı.

Hz. Ömer, bir gün Medine'de İbn Mesud'un evini uzaktan seyrediyordu. O sırada Kureyş'ten biri: "Ey Müminlerin Emîri,

bu ev tam da size lâyıktır!" dedi. Hz. Ömer, adama yerden bir parça kerpiç alıp fırlattı ve şöyle dedi: "Sen, beni İbn Mesud'a tercih mi ediyorsun yani?"[144]

41. BÜYÜKLERİN VEFATINA GÖZYAŞI DÖKMEK VE ÜZÜLMEK

Hz. Ömer'i Yaralı Vaziyette Gören Hz. Suheyb'in Ağlaması

İbn Sîrîn anlatıyor: Hz. Ömer yaralandığı zaman, kendisine içecek bir şey getirildi. İçti; ama içtiği sıvı yarasından geri çıkıverdi. Bunu gören Suheyb: "Ah Ömer'im, vah benim kardeşim! Senden sonra bizleri kim yönetecek!" diyerek feryat edip ağlayınca Hz. Ömer: "Sus kardeşim, ölümünden sonra ağıt yakılan kimseye azap edildiğini bilmiyor musun?" diye karşılık verdi.[145]

Bu Konuda Başka Bir Rivayet

Mikdâm b. Ma'dîkerib ise şöyle rivayet ediyor: Hz. Ömer (radıyallahu anh) vurulunca, Hz. Ömer'in kızı Hafsa babasının yanına gelerek: "Ey Allah Resûlünün sahabisi, ey Resûlullah'ın kayınpederi, ey Müminlerin Emîri!" dedi. Hz. Ömer: "Abdullah, beni oturt! Duyduğum bu övgüleri dinlemeye tahammül edemeyeceğim." buyurdu. Abdullah, onu kaldırıp göğsüne yaslayınca Hz. Ömer: "Benim iyiliklerimi sayarak ağlamaya devam edersen, sana olan babalık hakkımı helal etmem! Ne var ki, gözyaşlarına engel olamam. Çünkü, kendisinde bulunmayan vasıflarla anılarak arkasından ağlanan hiçbir ölü yoktur ki, melekler ona nispet edilen özellikleri yazmasın." dedi.[146]

---

[144] İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/235
[145] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/362.
[146] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/362.

42. BÜYÜKLERİN VEFATIYLA, YAŞAYANLARIN RUHLARINDAKİ DEĞİŞİM

Hz. Enes'in Allah Resûlünün Vefat Ettiği Günü Tasviri

Hz. Enes (radıyallahu anh), hicret hadisesini naklettiği rivayetinin bir yerinde şöyle der: "Peygamberimizi Medine'ye teşrif buyururken görmüştüm; ömrümde o günden daha güzel, daha aydınlık bir gün görmedim. Peygamberin öldüğü günü de gördüm; o günden de daha çirkin, daha karanlık bir gün görmedim." [147]

Yine Enes (radıyallahu anh) diyor ki: "Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat ettiği gün, Medine'de her şey adeta karanlığa gömülmüştü. Allah Resûlünü defnederken, henüz ellerimize bulaşan toprakları silkelemeden, kalplerimizin değiştiğini fark etmeye başlamıştık."[148]

Hz. Ömer'in Vefatı Üzerine Ebû Talha'nın Söyledikleri

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: Şûra heyeti hilafet meselesini görüşmek üzere toplandığı zaman, Ebû Talhâ (radıyallahu anh) heyete: "Bana sorarsanız, hilafet hakkında tereddütlü davranmanız, onu elde etmek için birbirinizle yarışmanızdan daha risklidir. Vallahi, Ömer'in ölümüyle bütün Müslümanların dinî ve dünyevî hayatlarında gerileme baş gösterdi." dedi.[149]

43. MÜSLÜMANLARIN FAKİR VE ZAYIF OLANLARINA DEĞER VERMEK

Allah Resûlünün Fakir Müslümanlara Verdiği Değer

Habbab ibn Eret (radıyallahu anh) anlatıyor: Akra' b. Hâbis ve Uyeyne b. Hısn Allah Resûlüne gelmişti. Allah Resûlünün; Ammar,

[147] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/234.
[148] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/274.
[149] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/374.

Suheyb, Bilâl ve Habbab b. Eret ile birlikte oturmakta olduğunu görünce, onlara yakışıksız laflar söyleyip oradan uzaklaştılar. Daha sonra, Hz. Peygamber ile baş başa kaldıklarında ise şöyle dediler: "Heyetler hâlinde, Araplar senin yanına geliyorlar. Bizler, senin bu kölelerle oturmandan utanıyoruz. Bir daha senin yanına gelirsek, bunları yanından uzaklaştır." Hz. Peygamber de tereddütlü bir şekilde "tamam" dedi. Müşrikler: "Öyleyse, bunu yazıya geçirelim." dediler. Allah Resûlü ise, sözleşmeyi yazması için Hz. Ali'yi çağırdı. O esnada, bizler bir köşeye çekilmiş, oturuyorduk ki; Hz. Cibril şu âyetleri inzal buyurdu: "Sabah akşam Rablerine, sırf O'nun cemaline ve rızasına müştak olarak niyaz edenleri yanından kovma. Sen onlardan, onlar da senden sorumlu değilsiniz ki, onları kovup da zalimlerden olasın. Biz onlardan kimini kimi ile, neticede "Allah bula bula aramızdan bunları mı lütfuna lâyık gördü?" desinler diye, işte böyle imtihan ettik. Allah kimin şükrettiğini, kimin lütfuna daha lâyık olduğunu bilmez olur mu?" (En'am, 6/52-53)

Bunun üzerine, Allah Resûlü elindeki sözleşme metnini imha etti ve bizi çağırarak şöyle dedi: "Sizlere selam olsun!" Artık bu âyetten sonra bizler, dizimiz onun dizine temas edinceye kadar ona yaklaşıyorduk ve Allah Resûlü hep bizimle oturuyordu. Kalkmak istediğinde kalkardı, biz de kalkardık. Bunun üzerine, Kur'ân'ın şu âyetleri nâzil oldu: "Rablerine, sırf O'nun rızasına ve cemaline kavuşmayı umdukları için, sabah akşam yalvaranlarla beraber, sıkıntılara karşı candan sabret. Dünya hayatının süslerini arzulayarak sakın gözlerini onlardan başkasına çevirme. Kalbini Bizi zikretmekten gafil bıraktığımız, heva ve hevesine uyan ve işi hep aşırılık olan kimselere itaat etme." (Kehf, 18/28)

Bu âyetlerin inişinden sonra Allah Resûlü ile otururduk, kalkma vakti geldiğinde de ayağa kalkardı ve biz de yanından ayrılırdık. Aksi hâlde, biz kalkıncaya kadar sabrederdi.[150]

---

[150] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/146.

Allah Resûlünün, İbn Ümmü Mektûm'a İkramda Bulunması

Hz. Enes (radıyallahu anh), Abese sûresinin nüzulü sebebiyle alâkalı olarak şöyle diyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Übeyy b. Halef ile konuşurken görme özürlü olan Abdullah b. Ümmü Mektûm geldi. İbn Ümmü Mektum'un geldiğini gören Übey b. Halef, yüzünü başka tarafa çevirdi. Bunun üzerine Allah, "Yüzünü ekşitip çevirdi, ona o âmâ geldi diye." mealindeki âyetlerle başlayan Abese sûresini indirdi. Bu hadiseden sonra, Resûlullah adı geçen zata hep ikramda bulundu.[151]

44. ANNEYE VE BABAYA DEĞER VERMEK

Annesine Nasıl Teşekkür Edeceğini Soran Sahabiye, Allah Resûlünün Verdiği Cevap

Büreyde (radıyallahu anh) anlatıyor: Adamın biri Resûlullah'a gelerek: "Yâ Resûlallah! Annemi çok sıcak bir günde iki fersah (takribi 11 km.) sırtımda taşıdım. Hava o kadar sıcaktı ki; yere bir parça et konulsaydı, pişerdi. Bu hizmetimle, annemin hakkını ödemiş olur muyum?" diye sordu. Resûlü Ekrem: "Senin yaptığın o hizmet, annenin tek doğum sancısını ancak karşılayabilir!" buyurdu.[152]

Resûlü Ekrem'in, Ebû Hureyre'nin Annesi İstemediği İçin Hayber Savaşı'na İştirakine İzin Vermemesi

Ebû Ümâme anlatıyor: Allah Resûlü: "Halkı zalim olan şu kasabaya sefer tertip etmek üzere savaş hazırlığı yapın. Allah'ın izniyle, o kasabanın fethi size müyesser olacak. Bineği huysuz veya zayıf olan bizimle yola çıkmasın." buyurdu. Resûlullah'ın bu emri üzerine, Ebû Hureyre hemen annesinin yanına gitti ve: "Anne, harp hazırlığımı yap. Resûlullah, gazaya gitmek için harp malzemeleri

---

151 Ebû Ya'lâ, *Müsned* 5/431 (3123)
152 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/254 (13394)

hazırlamamızı emretti." dedi. Annesi: "Yanımda, senden başka kimsemin olmadığını ve sen olmadan bir yere çıkamadığımı bile bile mi gideceksin?" dedi. Ebû Hureyre de ısrar ederek: "Allah Resûlünden geri kalamam." dedi. Ebû Hureyre'nin bu ısrarı üzerine, annesi annelik hakkını helal etmeyeceğini söyledi. Daha sonra da, gizlice Resûlullah'a giderek, oğlunun harbe iştirak etmesine razı olmadığını söyledi. Allah Resûlü: "Sen git, tamam." buyurdu. Derken, oraya Ebû Hureyre geldi. Resûlullah, Ebû Hureyre'ye bakmadı bile; hatta yüzünü başka tarafa çevirdi. Ebû Hureyre: "Yâ Resûlallah! Benden yüz çevirdiğinizi görüyorum, hakkımda bir şeyler duymuş olmalısınız." dedi. Resûlullah: "Sen, emzirdiği sütü helal etmediğini söyleyen kadının oğlusun! Sizden herhangi biriniz, annesi ile babasının veyahut onlardan birinin yanında bulunurken, Allah yolunda olmadığını mı zanneder? Aksine, bir kimse ana-babasına iyi davranıp da onların haklarını gözettiği müddetçe Allah yolunda cihat ediyor demektir." buyurdu.

Ebû Hureyre der ki: "Resûlullah'ın bu sözleri üzerine, annem ölünceye kadar iki sene hiçbir savaşa katılmadım."[153]

45. ÇOCUKLARA ŞEFKATLE YAKLAŞMAK VE ADİL DAVRANMAK

Allah Resûlünün, Torunu Hüseyin İçin Hutbesini Keserek Minberden İnmesi

Abdullah b. Amr (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir defasında, Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) minberde cemaate konuşma yaparken torunu Hüseyin, boynunda bir hırka sürüyerek çıkageldi. Yürürken sürçerek yüzükoyun yere düştü. Resûlullah, Hüseyin'i kaldırmak üzere hemen minberden indi. Cemaattekiler bu durumu görünce çocuğu aldılar, Allah Resûlüne götürdüler. Resûlü Ekrem, Hüseyin'i kucağına aldı ve: "Allah kahretsin o şey-

[153] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 5/582 (9650)

tanı! Gerçekten, çocuk bir imtihan vesilesidir. Vallahi, çocuk getirilince minberden inmiş olduğumu farkettim!" buyurdu.[154]

Namaz Esnasında, Torunları Hasan ile Hüseyin'in Allah Resûlünün Sırtına Binmeleri

Ebû Saîd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) secdede iken Hasan (radıyallahu anh) geldi ve onun sırtına bindi. Resûlullah eliyle çocuğu tuttu, ayağa kalktı, o şekilde rükûa vardı. Rükûdan doğrulunca çocuğu bıraktı, çocuk da gitti."[155]

Zübeyr (radıyallahu anh) rivâyet ediyor: "Vallahi çok iyi biliyorum; bir gün Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) secdede iken torunu Hasan geldi, onun sırtına çıktı. O kendiliğinden inmeden onu indirmedi. Resûlullah secdede iken, bazen ayaklarını açardı; Hasan da gelir, bir tarafından girer, öbür tarafından çıkardı."[156]

Allah Resûlü, Hasan'ı Öpünce Akra' b. Hâbis'in Gösterdiği Tepki ve Efendimizin Ona Verdiği Cevap

Sâib b. Yezid anlatıyor: Resûlü Ekrem, torunu Hasan'ı öptüğünde bunu gören Akra' b. Hâbis şöyle demişti: "Benim on tane çocuğum var. Ama onlardan hiçbirisini öpmedim." Bunun üzerine Peygamberimiz şöyle buyurdu: "İnsanlara merhamet etmeyene, Allah da merhamet etmez."[157]

Resûlü Ekrem'in, Evladına Merhamet Gösterenlere ve Evlatları Arasında Adaletli Davrananlara Müjdesi

Hz. Enes anlatıyor: Bir kadın, iki kızıyla beraber Hz. Âişe'nin yanına geldi. Hz. Âişe, kadına üç tane hurma ikram etti. Kadın,

---

[154] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/284 (13481)
[155] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/279 (15033)
[156] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/279 (15034)
[157] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 2/228 (7121)

çocuklarından her birine birer hurma verdi. Çocuklar, ellerindeki hurmayı yedikten sonra, annelerinin elinde kalan bir hurma için de yüzüne baktılar. Bu kez, anneleri elindeki tek hurmayı da iki parçaya böldü ve çocuklarına verip oradan ayrıldı. Daha sonra, Âişe Validemiz geldiğinde durumu Efendimize anlattı. Allah Resûlü şöyle buyurdu: "O kadın, bu davranışı ile cennete girer."[158]

46. KOMŞUYA DEĞER VERMEK VE İKRAMDA BULUNMAK

Komşu Hakları

Muaviye b. Hayde anlatıyor: "Ey Allah'ın Resûlü, komşumun benim üzerimde ne gibi hakları vardır?" diye sordum.

Efendimiz buyurdu: "Komşun hastalandığı zaman onun ziyaretine gidersin; vefat ettiğinde cenazesini kabre yolcu edersin. Darda kalınca ona yardımcı ve destek olursun. Bir nimete kavuştuğunda onu tebrik eder, ona 'Hayırlı olsun' dersin. Başına bir musibet gelirse, onu teselli edersin. Evinin çatısını onunkinden yüksek yapma ki, onun havasını kesmiş olmayasın. Ya ne pişirdiğini ona bildirme ya da pişirdiğin yemeği fark ettiğinde o yemekten ikram et."[159]

Komşusuna Eziyet Eden Adamın Hikâyesi

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimiz, savaşlarından birine gitmek üzere yola çıktığı esnada, "Komşusunu incitenler, bugün bizimle gelmesin." buyurdu.

Orada bulunanlardan biri: "Ben komşumun bahçe duvarının dibine bevlettim." dedi. Resûlullah: "Öyleyse, bugün sen bize refakat etme." buyurdu.[160]

---

158 Ebû Nuaym, *Hilye* 2/231

159 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/92 (24897)

160 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/104 (24933)

47. İYİ ARKADAŞA İKRAMDA BULUNMAK

Allah Resûlünün,
İki Sahabisine Rebah b. Rebî'e İkramda Bulunmalarını Tavsiye Etmesi

Rebâh b. Rebî' anlatıyor: Resûlü Ekrem ile birlikte bir harekata çıkmıştık. O, üç kişiye bir deve vermişti. İki kişi deveye binerken, biri de çölde deveyi sürüyordu. Dağdan aşağı doğru yürüyerek inerken, Allah Resûlü yanıma geldi ve bana: "Ey Rebah yürüdüğünü görüyorum." dedi. "Ey Allah'ın Resûlü! Deveden henüz indim. Binme sırası arkadaşlarımda." dedim. Daha sonra, Peygamberimiz arkadaşlarımın yanına gitti; onlar da deveyi çöktürdüler ve deveden indiler. Ben, arkadaşlarımın yanına vardım. Bana dediler ki: "Şu devenin sırtına bin, varıncaya kadar da ondan inme; biz seni takip ederiz." "Niçin?" diye sorduğumda, "Allah Resûlü, senin hakkında 'Sizin iyi bir arkadaşınız var, ona iyi davranın!' diye tembih etti." dediler.[161]

48. İNSANLARA, KONUMLARINA GÖRE MUAMELE ETMEK

Amr b. Mihrak anlatıyor: Bir defasında, Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) yemek yerken yanından kıyafeti düzgün bir adam geçti. Hz. Âişe, adamı çağırıp sofrasına oturttu. O sırada, başka bir şahıs geldi. Hz. Âişe, ona da bir parça ekmek verdi. Hz. Âişe'ye, muamelesindeki bu farklılığın nedeni sorulunca Hz. Âişe şu cevabı verdi: "Resûlullah, bize, insanlara konumlarına göre muamele etmemizi emir buyurmuştu."[162]

---

161 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/332 (25582)
162 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1237 (8503)

49. MÜSLÜMANA SELAM VERMEK VE MÜSLÜMANIN SELAMINI ALMAK

Ebû Ümâme'nin Uygulaması

Muhammed ibn Ziyad anlatıyor: Ebû Ümame, evine dönerken onun koluna girdim ve birlikte yürüdük. Yolda rastgeldiği Müslüman, Hristiyan, küçük, büyük herkese "Selâmün aleyküm, selâmün aleyküm" diyordu. Evinin önüne vardığında ise şöyle dedi: "Yeğenim! Allah Resûlü, bize aramızda selamı yaygınlaştırmamızı emretmişti."[163]

Hz. Selmân anlatıyor: Bir adam, Allah Resûlüne gelerek: "Esselâmü aleyküm ey Allah'ın Resûlü!" dedi. Allah Resûlü de: "Ve Aleykesselam ve rahmetullahi ve berekâtüh" diye karşılık verdi. Daha sonra bir başkası gelerek: "Esselâmü aleyküm ve rahmetullah" dedi. Allah Resûlü: "Ve aleykesselam ve rahmetullahi ve berekâtüh" diye mukabelede bulundu.

Bir diğer şahıs gelerek: "Esselâmü aleyküm ve rahmetullahi ve berekâtüh" deyince Allah Resûlü: "Ve aleyke (senin de üzerine olsun)" şeklinde karşılık verdi. Bunun üzerine adam: "Yâ Resûlallah, sana falan ve falan adam geldiğinde ve sana selam verdiğinde, onlara benden daha güzel bir şekilde karşılık verdin." dedi.

Allah Resûlü: "Sen bana bir şey bırakmadın ki! Çünkü Allah Teâlâ 'Size selam verildiği zaman ondan daha iyisiyle mukabele edin.' buyurmaktadır. Bu nedenle, ben sana ancak aynen mukabele edebildim." buyurdu.[164]

---

163 Ebû Nuaym, *Hilye* 6/112.

164 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 6/246 (6114)

50. SELAM GÖNDERMEK

Selmân-ı Fârisî ile Eş'as b. Kays ve Cerir b. Abdullah'ın Hikâyesi

Ebû'l-Bahterî anlatıyor: "Eş'as b. Kays ile Cerîr b. Abdullah el-Becelî, Medâin bölgesinde bir kalenin başında bulunan Selmân-ı Fârisî'nin huzuruna çıkarak ona selam verdikten sonra: "Selmân-ı Fârisî, sen misin?" dediler. Selmân-ı Fârisî, "Evet." dedi. "Sen Peygamberimizin arkadaşı mısın?" dediler. "Bilmiyorum!" diye cevap verdi. Adamlar bu cevap üzerine şüpheye düştüler. Birbirlerine, "Herhâlde, aradığımız şahıs bu değil." dediler. Selmân (radıyallahu anh): "Aradığınız arkadaşınız benim. Evet, doğru; ben Resûlullah'ı gördüm, onun yanında oturdum; ama, arkadaşı mıyım bilemem. Çünkü onun arkadaşı olanlar, kendisiyle birlikte cennete girecek olanlardır! Her neyse, ne istiyorsunuz benden?" dedi. Onlar, "Biz, Şam'da bulunan kardeşinizin yanından geliyoruz." dediler. Selmân, "Kim o?" diye sordu. "Ebû'd-Derdâ." dediler. Nitekim, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) Medine'de sahabileri kardeş ilan ederken, Selmân ile Ebû'd-Derdâ'yı birbirine kardeş ilan etmişti. Selmân: "Peki, sizinle bana gönderdiği hediye nerede?" diye sordu. "Bizimle herhangi bir hediye göndermedi." dediler. Selmân: "Allah'tan korkun da, gönderdiği emaneti bana teslim edin; çünkü onun yanından gelenler, bana muhakkak onun bir hediyesini getirirler." dedi. "Bu husus pek fazla duyulmasın; malımız var, istediğini alabilirsin!" dediler. Selmân: "Ben sizin mallarınızı değil, onun, bana sizinle gönderdiği hediyeyi istiyorum!" diyerek ısrar etti. "Allah'a yemin ederiz ki, bizimle bir şey göndermedi. Yalnız bize şunları söyledi: 'Medâin'de öyle bir adam var ki, Resûlullah, onunla birlikte olduğunda, başka birini aramazdı. Yanına vardığınızda, selamımı söyleyin.' dedi." diye cevap verdiler. Selmân: "Bu hediyenin dışında, başka

bir hediye beklemiyordum zaten! Böyle mübarek ve güzel bir selamdan daha üstün bir hediye mi olur?" dedi.[165]

51. MUSÂFAHA ETMEK VE KUCAKLAŞMAK

Bu Konuda, Hz. Cündüb ve Hz. Ebû Hureyre'den Rivayet Edilen Hadisler

Cündüb (radıyallahu anh) şöyle diyor: "Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) sahabileriyle buluştuğunda, selam vermeden musafaha yapmazdı."[166]

Ebû Hureyre anlatıyor: Resûlü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), bir gün Huzeyfe (radıyallahu anh) ile karşılaşmış ve onunla musafaha etmek istemişti. Huzeyfe ise bundan kaçınmıştı. Musafahadan kaçınma nedeni olarak da, kendisinin cünüp olduğunu belirtmişti. Bunun üzerine Allah Resûlü: "Müslüman, din kardeşiyle musafaha ettiğinde, ağacın yaprakları nasıl dökülürse onun günahları da öylece dökülür." buyurdu.[167]

Peygamberimizin, Eğilerek Selamlaşmayı Yasaklaması

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Yâ Resûlallah, birbirimizi eğilerek selamlayabilir miyiz?" diye sorduk. Resûlullah, "Hayır." buyurdu. "Peki, kucaklaşabilir miyiz?" dedik. Buna da "Hayır" diye karşılık verdi. "Peki, musafaha yapabilir miyiz?" dedik. "Evet, yapabilirsiniz." buyurdu.[168]

Tirmizî'de ise farklı olarak şu ifadeler vardır: Hz. Enes (radıyallahu anh) diyor ki: Adamın biri: "Yâ Resûlallah! İçimizden biri, kardeşi veya dostu ile karşılaşıyor. Bu karşılaşma sırasında, onları eği-

---

165 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/20
166 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 2/176 (1721)
167 Heysemî, *Mecmauz'-Zevâid* 8/76 (12768)
168 İbn Mâce, *Sünen* 2/1220 (3702)

lerek selamlayabilir mi?" diye sordu. Allah Resûlü: "Hayır." dedi. "Peki, sarılıp öpebilir mi?" dedi. "Hayır." buyurdu. "Elini tutarak musafaha edebilir mi?" diye sordu. Efendimiz, "Evet." buyurdu. Bazı rivayetlerde, "Ancak uzak bir yoldan gelmiş olursa o başka mesele; o takdirde sarılıp öpebilir." ilavesi vardır.

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Zeyd b. Hârise (radıyallahu anh) Medine'ye gelmişti. O sırada, Resûlullah benim hücremde bulunuyordu. Zeyd geldi ve kapıyı çaldı. Allah Resûlü peştemalini sürüyerek kalktı, kapıya gitti, Zeyd'i kucaklayıp öptü... Vallahi, Resûlullah'ı o şekilde çıplak olarak ne daha önce görmüştüm ne de ondan sonra gördüm."[169]

Musafaha ve Boyuna Sarılma Hususunda, Sahabenin Genel Tutumu

Hz. Enes (radıyallahu anh) şöyle der: "Peygamber Efendimizin ashâbı, birbiriyle karşılaştığında musafaha yapar, uzun bir yolculuktan geldiğinde ise kucaklaşırdı."[170]

52. MÜSLÜMANIN ELİNİ, AYAĞINI VE ALNINI ÖPMEK

Efendimizin, Ca'fer b. Ebî Tâlib'i Alnından Öpmesi

Şa'bi anlatıyor: "Allah Resûlü, Hayber'den döndüğü zaman, onu Cafer ibn Ebi Talip karşıladı. Allah Resûlü Cafer'i kucakladı ve onu alnından öptükten sonra şöyle dedi: "Hangisine sevineceğimi bilemiyorum! Cafer'in gelişine mi, yoksa Hayber'in fethine mi?"[171]

Sahabenin, Allah Resûlünün Ellerini ve Ayaklarını Öpmesi

Seleme b. Ekva' (radıyallahu anh) anlatıyor: "Peygamber Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem) işte şu elimle biatimi sundum; elini de

---

[169] Tirmizî, *Sünen* 5/76 (2732)
[170] Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat* 1/37 (97)
[171] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/34.

öptük, hiçbir tepki göstermedi."[172]

Ümmü Ebân anlatıyor: Dedem Vâzi' b. Âmir (radıyallahu anh) şöyle nakletmişti: "Medine'ye gittiğimizde, bize 'İşte Allah Resûlü budur!' denildi. Bunun üzerine, hemen onun ellerine ve ayaklarına kapanarak öpmeye başladık."[173]

Hz. Ömer'in, Hz. Ebû Bekir'in Başını Öpmesi

Ebû Recâ el-Utaridî (radıyallahu anh) anlatıyor: Medine'ye gitmiştim. Baktım, bir yerde halk toplanmış. İnsanların ortasında bir adam, birinin başını öpüyor ve "Sana kurban olayım, sen olmasaydın, işimiz bitikti!" diyordu. "Öpen ve öpülen kimlerdi?" diye sordum. "Şu Ömer b. Hattab, zekât vermeye yanaşmayan mürtedlere savaş açtığı için Ebû Bekir'in başını öpüyor!" dediler.[174]

53. MÜSLÜMANI AYAKTA KARŞILAMAK

Allah Resûlünün, Kızı Fâtıma'yı Karşılaması

Hz. Âişe Validemiz anlatıyor: İnsanlar içinde; oturması, kalkması ve konuşması ile Allah Resûlü'ne Fâtıma'dan daha çok benzeyen birini görmedim. Allah Resûlü onun geldiğini görünce, 'hoş geldin' der, kalkar ve onu öperdi. Sonra, Fâtıma'nın elinden tutar, onu oturacağı yere kadar getirirdi. Fâtıma, Allah Resûlü'nün vefat sebebi olan hastalığı esnasında, babasını ziyarete gelmişti. Resûlullah, Fâtıma'ya 'hoş geldin' dedi, onu öptü ve onun kulağına gizlice bir şeyler söyledi. Fâtıma da ağladı. Sonra, Resûlullah yine Fâtıma'nın kulağına gizlice bir şeyler söyledi, bu kez de Fâtıma güldü.

---

172 Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat* 1/205 (657)

173 Buhârî, Edeb 1/339 (975)

174 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/737 (35625)

Diğer hanımlara dedim ki: "Bu Fâtıma, bir kadın olmakla birlikte, muhakkak onun diğer kadınlardan ayrıcalıklı tarafları ve üstünlüğü olmalı." Fâtıma'ya sordum: "Allah Resûlü sana ne söyledi?" Fâtıma, önce söylemek istemedi ve "Söylersem sırrı ifşa etmiş olurum." dedi. Allah Resûlü vefat ettikten sonra, Fâtıma: "Resûlullah, bana gizlice vefat edeceğini söylemişti ve ben de ağlamıştım. İkinci olarak da; 'Bana, ailemden ilk kavuşacak kişi sen olacaksın.' dedi ve ben de bunu duyunca gülmüştüm ve sevinmiştim." diyerek o sırrı açıkladı.[175]

Sahabenin, Allah Resûlü Geldiğinde Ayağa Kalkması ve Allah Resûlünün Bu Duruma Tepkisi

Muhammed b. Hilâl, babasından şöyle rivayet ediyor: Resûlullah gitmek üzere kalktığında ayağa kalkardık ve o evine girinceye kadar ayakta dururduk.[176]

Ebû Ümame anlatıyor: Allah Resûlü asasına dayanarak yanımıza geldi; biz de ayağa kalktık. Buyurdu ki: "Acemlerin birbirlerini tazim etmek için ayağa kalktıkları gibi ayağa kalkmayın!"

Allah Resûlünün, Bir Müslümanın Mescide Girdiğini Görünce Toparlanması

Vâsile ibnu'l-Hattab anlatıyor: Bir adam mescide girmişti. Bunu gören Allah Resûlü toparlandı. Allah Resûlüne denildi ki: "Yâ Resûlallah! Yer geniş olduğu hâlde, neden toparlandınız?" Buyurdular ki: "Bir Müslüman geldiğinde, onu gören diğer Müslümanın toparlanması ona olan saygının gereğidir."[177]

---

175 İbn Hibbân, *Sahîh* 15/403 (6953)

176 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/81 (12786)

177 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/399 (25767)

Müslümanın İkramını Kabul Etmek Hususunda, Hz. Ali ile İki Adam Arasında Geçen Bir Hadise

Ebû Ca'fer anlatıyor: Hz. Ali'nin yanına iki adam geldi. Hz. Ali, onların altına hemen minder attı. Birisi mindere oturdu; ancak diğeri, mindere değil de, yere oturdu. Hz. Ali yere oturan adama: "Kalk ve sen de mindere otur; zira, ikrama karşı ancak merkepler inat eder!" dedi.[178]

54. MÜSLÜMANIN VERDİĞİ SIRRI SAKLAMAK

Hz. Enes'in, Peygamberimizin Sırrını Saklaması

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Resûlullah'ın hizmetini görüp işimi bitirdikten sonra içimden, "Artık Resûlullah öğle uykusuna yatar." diyerek yanından ayrıldım. Baktım, çocuklar oynuyorlar. Tam onların oyunlarını seyrediyordum ki, Allah Resûlü çocukların yanlarına gelerek selam verdi. Sonra, beni çağırıp bir işe gönderdi. Verdiği o vazife bende bir sır gibidir, işini görüp hemen geldim. Annemin yanına geç kalmıştım. Bana: "Seni ne geciktirdi? Şimdiye kadar nerelerdeydin?" diye sordu. Ben de anneme: "Resûlullah, beni bir işe gönderdi." dedim. "Ne işiymiş o?" diye sorunca, "Resûlullah'a ait bir sırdır." dedim. Annem de, "Öyleyse Resûlullah'ın sırrını sakla!" diye sıkı sıkı tembih etti.

Enes, bu hadisi kendisinden rivayet eden tabiînin büyüklerinden Sâbit'e şöyle demiştir: "Vallahi, o sırrı şimdiye kadar kimseye söylemedim. Söylemiş olsaydım, ey Sâbit, muhakkak sana da söylerdim."[179]

---

178 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/395 (25756)
179 Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/395 (1154)

55. YETİMLERİ SEVİNDİRMEK

Allah Resûlünün Bu Konudaki Nasihatleri

Ebû Hureyre anlatıyor: Bir adam, Allah Resûlüne kalbinin katılaştığından yakındı. Allah Resûlü adama, "Yetimin başını okşa ve karnını doyur ki kalbin yumuşasın." buyurdu.[180]

Bişr b. Akrebe (radıyallahu anh) anlatıyor: Uhud Savaşı'ndan sonra, Peygamberimizin yanına vardım ve: "Babama ne oldu, babam nerede?" diye sordum. Resûlullah "Şehit düştü, Allah'ın rahmeti üzerine olsun." buyurdu. Ağladım. Hemen elimden tuttu, başımı okşayıp bineğine bindirdi ve: "Gel senin baban olayım, Âişe de annen olsun; istemez misin?" dedi.[181]

56. BABA DOSTLARIYLA İLGİLENMEK VE ONLARA DEĞER VERMEK

Abdullah b. Ömer'in, Babasının Dostu Olan Bir Bedevîye Olan Yakın İlgisi

Abdullah b. Dinar, İbn Ömer'le alâkalı olarak şu hikâyeyi anlatır: İbn Ömer, Mekke'ye gideceği zaman, yanına; yolda, deveye binmekten usandığında, binip istirahat edeceği bir merkep, bir de başına bağlayacağı bir sarık alırdı. İbn Ömer, bu yolculuklarından birinde merkebin sırtında iken bir bedevî ile karşılaştı. İbn Ömer bedevîye sordu: "Sen filânın oğlu değil misin?" Bedevî, "Evet, ben onun oğluyum." dedi. Bunun üzerine, İbn Ömer merkebi ve sarığı adama verdikten sonra, "Buna binersin, şunu da başına bağlarsın." buyurdu. Arkadaşlarından biri İbn Ömer'e: "Allah iyiliğini versin; üzerine binip dinlendiğin merkebi, başına sardığın sarığı, şu bedevîye mi verdin yani?" dedi. İbn Ömer: "Resûlullah'ın, şöyle buyurduğunu işittim: 'En güzel iyiliklerden

[180] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/293 (13509)
[181] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/295 (13517)

biri de; insanın, babası öldükten sonra onun dostlarını ve yakınlarını görüp gözetmesidir.' O bedevînin babası, Hz. Ömer'in dostu idi." buyurdu.[182]

Anneye ve Babaya, Vefatlarından Sonra da İyilik Yapmak

Ebû Üseyd es-Sâidî (radıyallahu anh) anlatıyor: Selemeoğullarından biri: "Ey Allah'ın Nebisi! Anneme ve babama vefatlarından sonra da yapabileceğim bir iyilik var mıdır?" diye sordu. Allah Resûlü: "Evet, vardır. Onlar için dua ve istiğfar etmek, onların hayattayken vermiş oldukları sözleri ve vasiyetleri yerine getirmek, onlar vasıtasıyla meydana gelmiş olan akrabalık haklarına riayet etmek ve dostlarına da ikramda bulunmaktır." buyurdu.[183]

57. MÜSLÜMANIN DAVETİNE İCABET ETMEK

Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin Bir Deniz Seferinde, Gazilerin Davetine İcabet Etmesi

Ziyâd b. En'am el-İfrikî anlatıyor: Hz. Muâviye'nin hilâfeti döneminde, deniz savaşlarına katılmıştık. Bizim gemimiz ile Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin bulunduğu gemi birbirlerine yanaştı. Öğle yemeği hazırlandığında, Ebû Eyyûb'a haber gönderip onu yanımıza davet ettik. Geldi ve: "Beni çağırdınız, oruçlu olmama rağmen muhakkak davetinize gelmem gerektiği için geldim. Çünkü Resûlullah: 'Müslümanın, din kardeşi üzerinde, yerine getirilmesi gereken altı hakkı vardır. Bunlardan birini yapmazsa, kardeşinin altı hakkından birini vermemiş sayılır. Bu haklar şunlardır: Rastladığında ona selam vermesi, davetine icabet etmesi, aksırdığında 'Allah sana merhamet etsin' demesi, hastalandığında ziyaretine

---

[182] Müslim, *Sahîh* 4/1979 (2552)
[183] Ebû Dâvûd, *Sünen* 2/758 (5142)

gitmesi, vefat ettiğinde cenazesine iştirak etmesi ve nasihat istediğinde ona nasihatte bulunmasıdır.' buyurmuştu." dedi.[184]

58. YOLLARDAKİ EZİYET VERİCİ ŞEYLERİ KALDIRMAK

Muâviye b. Kurre anlatıyor: Ma'kıl el-Müzenî (radıyallahu anh) ile yürüyordum; gördüğü eza verici bir şeyi yoldan kaldırıp attı. Biraz sonra ben de, gelip geçenleri rahatsız eden bir şey gördüm ve ondan önce davranıp onu yolun kenarına attım. "Yeğenim, böyle davranmanın sebebi nedir?" diye sordu. "Sen yapınca ben de yaptım." dedim. Bunun üzerine, "Aferin sana yeğenim! Peygamberimizin şöyle buyurduğunu duymuştum: Müslümanların güzergâhlarından gelip geçenleri rahatsız eden nesneleri uzaklaştıran için bir hasene yazılır. Makbul bir iyiliği olan kişi de cennete girer." dedi.[185]

59. AKSIRANA, 'YERHAMÜKELLAH' DEMEK

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Peygamberimizin huzurunda oturuyorduk. Bir ara, Resûlullah aksırdı. Cemaat, "Yerhamükallah" dedi. Efendimiz de: "Allah da sizi hidayet üzere sabit kılsın, kalplerinizi ıslah etsin." buyurdu.[186]

Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Adamın biri, Peygamberimizin huzurunda aksırdı ve: "Yâ Resûlallah, ne diyeyim?" diye sordu. Resûlullah, "Elhamdülillah de!" buyurdu. Orada bulunanlar: "Peki, yâ Resûlallah, aksıran için biz ne diyelim?" dediler. Efendimiz: "Allah sana merhamet etsin, deyiniz." buyurdu. Bu kez aksıran zat: "Ben, onlara nasıl mukabelede bulunayım?" diye sordu. Resûlullah, "Yehdîkümullah ve yuslih bâleküm (Allah sizi hidayette sabit kılsın, işlerinize mükemmellik bahşeylesin) de!" buyurdu.[187]

---

[184] Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/317 (922)
[185] Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/208 (593)
[186] Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 12/411 (13516)
[187] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 6/79 (24540)

60. MÜSLÜMANLARIN HASTALARINI ZİYARET ETMEK

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü bir gün, "Bugün hanginiz oruçlu?" diye sordu. Hz. Ebû Bekir: "Ben" dedi. Efendimiz, "Bugün kim bir hastayı ziyaret etti?" diye sordu. Hz. Ebû Bekir yine, "Ben" dedi. Resûlullah, "Bugün hanginiz bir cenazeye katıldı?" diye sorunca Hz. Ebû Bekir, "Ben" dedi. Efendimizin "Bugün hanginiz bir fakiri doyurdu?" şeklindeki sorusuna da yine Hz. Ebû Bekir "Ben" cevabını verince Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Bir gün içinde, bu kadar hayırlı haslet bir adamda bulunursa o muhakkak cennete girer."[188]

Ebû Musa'nın Hz. Hasan'ı Hastalandığında Ziyaret Etmesi

Abdullah ibn Nâfi anlatıyor: Hz. Hasan hasta idi ve Ebû Musa, onun ziyaretine gitmişti. O sırada, orada bulunan Hz. Ali şöyle dedi: "Şunu bilesiniz ki, hasta ziyaretinde bulunan bir Müslümana yetmiş bin melek eşlik eder. Yanındaki melekler, ziyaret eden kişi için istiğfarda bulunurlar. Eğer ziyaret sabah yapılmış ise; melekler, akşama kadar istiğfara devam ederler. Ona, cennet meyvelerinden toplanmış bir ikram vardır. Hasta, akşam ziyaret edilmişse, melekler o kişi için sabaha kadar istiğfar ederler." [189]

Hz. Selmân'ın, Kinde'de Ziyaret Ettiği Bir Hastaya Söyledikleri

Abdurrahman b. Said (radıyallahu anh), babasından naklen anlatıyor: Selmân ile birlikteydim. Selmân ile Kufe'de Kinde denilen mahalledeki bir hastayı ziyarete gittik. Selmân, hastanın yanına vardığında ona şöyle dedi: "Müjdeler olsun sana. Bir mümin hastalandığı vakit, Allah o hastalığı müminin günahlarına kefaret kılar ve hastalık vesilesiyle ondan razı olur. Şayet hastalanan kişi

188 Müslim, *Sahîh* 2/713 (1028)
189 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/121(976)

inkârcı ise; onun durumu, sahipleri tarafından ayakları bağlanıp terk edilen, ama niçin bağlandığını ve niçin terk edildiğini bilmeyen deveye benzer."[190]

Allah Resûlü Hasta Ziyaretlerinde Ne Yapardı?

Abdullah b. Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), bir hastayı ziyaret ettiğinde hastanın baş ucunda oturur ve yedi kere: "Yüce Allah'tan, muazzam arşın Rabbinden sana şifa vermesini diliyorum." diye dua ederdi. Eğer hastanın ömrü varsa, o muhakkak şifa bulurdu.[191]

Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem bir hastanın yanına girdiğinde, "Allah'ım, ey insanların Rabbi! Bunun ızdırabını gider, şifa ver buna. Sensin şifa veren, senden başka şifa veren yok." diye dua buyururdu.[192]

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Peygamberimiz, bir hastaya ziyaret için uğradığında veya hasta birisi Allah Resûlünün yanına getirildiğinde şöyle buyururdu: "Ey insanlann Rabbi! Bunun ızdırabını gider, şifa ver buna. Sensin şifayı lütfeden, senin şifandan başka şifa yoktur. Öyle ki, senin şifan hiçbir hastalık bırakmaz."[193]

İbn Sa'd'ın rivayetinde ise, şu ifadeleri görüyoruz:

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) diyor ki: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) vefat etmesine sebep olan hastalığında ağırlaşınca, elini tuttum ve vücuduna sürmeye başladım. Birdenbire elini çekti ve "Ey Rabbim, beni bağışla, beni Refik-i Âlâ'ya ulaştır." diye dua etti. Allah Resûlünden duyduğum en son söz bu dua oldu.[194]

---

[190] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/206.

[191] İbn Hibbân, *Sahîh* 7/243 (2978)

[192] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/372 (25694)

[193] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 3/24 (3780)

[194] İbn Sa'd, Tanakât 2/14.

61. İZİN İSTEME VE KAPI ÇALMA ÂDÂBI

Allah Resûlünün Huzuruna Selam Vermeden Girmek İsteyen Bir Adamın Hikâyesi

Rib'î ibn Hırâş anlatıyor: Âmiroğulları kabilesinden biri, bana şu hadiseyi anlatmıştı: "Allah Resûlünün evine geldim ve 'Girebilir miyim?' dedim. Allah Resûlü; hizmetçiye, 'Dışarı çık ve ona önce selam vermesini, ondan sonra girmek için izin istemesini söyle! Çünkü bu gelen kim ise, izin isteme âdâbını bilmiyor olmalı.' buyurdu. Ben Allah Resûlünü, bunları cariyeye söylerken duymuştum. Henüz cariye dışarı çıkmadan ben: 'Esselâmü aleyküm, girebilir miyim?' dedim. Allah Resûlü: 'Ve aleyküm selam, gir.' dedi."[195]

Allah Resûlünün, Sahabiyi Yüzü Kapıya Dönük Vaziyette Kapıyı Çalmaktan Menetmesi

Sa'd b. Ubade anlatıyor: Bir gün, yüzüm kapıya dönük vaziyette Allah Resûlünün huzuruna girmek için izin istedim. Bunu gören Allah Resûlü: "Sakın bundan böyle yüzün kapıya dönük olduğu hâlde girmek için izin isteme!" buyurdu. Başka bir rivayette bu edebin, ev sahibinin mahremiyetini görmemek için olduğu ifade edilmiştir.[196]

Ebû Mûsâ el-Eş'ari ile Hz. Ömer Arasında Geçen Bir Hadise

Ebû Saîd el-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir defasında Ensâr meclislerinden birinde oturuyordum ki, Ebû Mûsâ el-Eş'arî (radıyallahu anh) çıkageldi; korkmuş gibiydi. Hemen söze başladı:

"Ömer'den ziyaret için üç defa izin istedim, izin verilmeyince ben de geri döndüm. Sonra Ömer, bana, 'Neden geri döndün

---

195 Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/372 (1084)

196 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/87 (12808)

ve gittin?' dedi. Ben de 'Üç kere izin istedim; izin verilmeyince de geri döndüm. Çünkü Peygamberimiz, 'Biriniz izin istediğinde üç defa istesin; izin verilirse girsin, verilmezse geri dönsün.' buyurmuştu.' dedim. Ömer: 'Vallahi, bu hadisi duyduğuna dair muhakkak bir delil getirmelisin. Aranızda, bu hadisi Resûlullah'tan duyan biri var mı?' diye sordu. Übeyy b. Kâ'b: 'Bu mesele hakkında büyüklerin şahit gösterilmesine gerek yok; en küçüklerimizin şehadeti bile yeterlidir.' dedi.

Ebû Said el-Hudri der ki: Oradakilerin en küçüğü ben idim. Ebû Mûsâ ile birlikte Ömer'e gittim. Bahse konu olan hadisi, Peygamberimizin söylediğini haber verdim. Bunun üzerine Ömer (radıyallahu anh): 'Resûlullah'ın bu emri, yani üçüncü defa izin istendikten sonra verilmediği takdirde geri dönme emri bana kapalı kalmış. Öyle ya, ticaret için çarşılara ve pazarlara çıkıyor olmam, beni her vakit Allah Resûlünün meclisinde bulunmaktan alıkoydu.' dedi."[197]

62. MÜSLÜMANI ALLAH İÇİN SEVMEK

Ebû Zer anlatıyor: Allah Resûlü yanımıza geldi ve "Biliyor musunuz, hangi amel Allah'a daha sevimlidir?" Diye sordu. Birisi, "Namaz ve zekattır." derken biri de, "Cihattır." diye cevap verdi. Allah Resûlü buyurdu ki: "Allah'a en çok sevimli gelen haslet, Allah için sevmek ve Allah için buğzetmektir. '[198]

Resûlü Ekrem'in, Hz. Âişe ile Hz. Ebû Bekir'e Olan Muhabbeti

Amr b. Âs (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimize: "Yâ Resûlallah, yanınızda insanların en sevimlisi kimdir?" diye soruldu. Peygamberimiz, "Âişe'dir." buyurdu. "Erkeklerden kimdir?" diye

---

[197] Buhârî, *Sahîh* 5/2305 (5891)
[198] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/268 (307)

sorulunca, "Ebû Bekir'dir." dedi. "Sonra kimdir?" denilince de "Ebû Ubeyde b. Cerrah!" dedi.[199]

Seven Kişinin, Sevdiğine Sevgisini Söylemesi

İbn Ömer anlatıyor: Allah Resûlünün yanında oturuyordum. Bir adam çıkageldi ve selam verdi; sonra ayrıldı ve gitti. Dedim ki: "Bu giden adamı ben seviyorum." Allah Resûlü: "Ona sevdiğini bildirdin mi?" diye sordu. Ben, "Hayır, bildirmedim." dedim. Resûlullah, "O hâlde, ona sevdiğini bildir." buyurdu. Ben de, adamın arkasından koştum ve ona yetiştim. Selam verdim; elimi omzuna koydum. Ona: "Vallahi, seni Allah için seviyorum." dedim. "Ben de, seni Allah için seviyorum." dedi bana. Ona dedim ki: "Vallahi, bunu Allah Resûlü yapmamı emretti; yoksa yanına kadar gelip seni alıkoymazdım."[200]

Mücâhid der ki: İbn Ömer bana şöyle demişti: "Allah için sev. Allah için nefret et. Allah için dost ol. Allah için düşman ol. Allah dostu olmanın yegâne yolu budur. Bir kimse, namazı ve orucu ne kadar çok olursa olsun, böyle olmadıkça imanın gerçek tadını alamaz. Bu kişinin insanlarla olan kardeşliği, dünyevî münasebetlerden öteye geçmez."[201]

63. MÜSLÜMANLARIN BİRBİRLERİNE DARILMALARI VE KÜSMELERİ

Hz. Âişe'nin, İbnü'z-Zübeyr'e Küsmesi

Urve b. Zübeyr anlatıyor: Âişe'nin (radıyallahu anhâ), Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ve babası Ebû Bekir'den sonra en çok sevdiği insan, yeğeni Abdullah b. Zübeyr idi. Abdullah da,

---

199 Hâkim, *Müstedrek* 4/13 (6740)

200 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/501 (18035)

201 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/486 (17986)

teyzesi Âişe'ye inanılmaz derecede saygı gösterirdi. Hz. Âişe'nin eli çok açıktı, çok cömertti. Allah'ın lütfettiği her şeyi sadaka olarak verir, yanında bir şey tutmazdı. Bunun için, bir gün yeğeni Abdullah: "Onun ellerini bağlamak lazım." dedi. Hz. Âişe yeğeninin bu sözlerini işitince: "Benim mi ellerim bağlanmalıymış? Bundan böyle onunla konuşursam, adağım olsun!" dedi ve sınırsız bir nezirde bulundu; gerçekten de konuşmamaya başladı.

İbnü'z-Zübeyr; Kureyş'in ileri gelenlerinden, özellikle Resûlullah'ın dayıları olan Zühreoğullarından pek çok kişiyi teyzesi Hz. Âişe'ye ricacı olarak gönderdiyse de, Hz. Âişe barışa bir türlü yanaşmadı. Son olarak; Resûlullah'ın dayıları olan Zühreoğullarından Abdurrahman b. Esved ile Misver b. Mahreme, Abdullah'a: "Biz içeri girmek için izin istediğimizde, sen hemen perdenin arkasına geç; teyzenin boynuna sarıl." dediler. O da denileni yaptı. Daha sonra, teyzesine on köle gönderdi. Hz. Âişe, köleleri azat etti. Bu adağı için azat ettiği kölelerin sayısı kırka ulaşmıştı. Bunun için Hz. Âişe şöyle dedi: "Yemin ettiğim zaman, keşke belirli bir iş tayin etseydim de o işi yaptığımda yeminimin kefaretinden kurtulmuş olsaydım!"[202]

64. İNSANLARIN ARALARINI BULMAK, İNSANLARI BARIŞTIRMAK

Resûlü Ekrem'in, Kubâ Halkını Barıştırması

Sehl b. Sa'd (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün Kubâ halkı birbiriyle kavga etmiş, birbirini taşlaşmıştı. Resûlullah durumdan haberdar edilince, sahâbilerine: "Haydi gidip aralarını bulalım." buyurdu.[203]

[202] Buhârî, *Sahîh* 5/2255 (5725)
[203] Buhârî, *Sahîh* 2/958 (2547)

Allah Resûlünün, Evs ile Hazreç Kabilelerinin Arasını Bulması

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: Câhiliye Devrinde, Ensâr'ın iki kabilesi olan Evs ile Hazreç arasında, bitmek bilmeyen bir düşmanlık vardı. Peygamberimiz, Medine'ye teşrif edince, o düşmanlık gitmiş; Allah onların gönüllerini birbirlerine ısındırmıştı. Bir gün Ensâr Müslümanları bir mecliste otururken, Evs kabilesinden bir zat Hazreç kabilesini kötüleyici bir şiir okudu. Bunun üzerine, Hazreç kabilesinden biri de Evs kabilesini kötüleyen bir şiir okudu. Birbirleriyle şiirle atışmaya başladılar. Derken, birbirlerine hücum ettiler. Daha sonra silahlarına sarıldılar ve büyük bir kargaşa çıktı. Olay, Resûlü Ekrem'e haber verildi. O sırada, semadan Allah Resûlüne vahy indirildi. Resûlullah, hızla koşarak topluluğun yanına geldi. Koşarken, Resûlullah'ın baldırları açılıyordu. Onları görünce, yüksek sesle şu âyeti okudu:

"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten nasıl sakınmak gerekirse öylece sakının. Ona layık olduğu tazimi gösterin ve ancak O'na teslim olan Müslüman olarak can verin. Hepiniz toptan, Allah'ın ipine (dinine) sımsıkı sarılın, bölünüp ayrılmayın. Allah'ın sizin üzerinizdeki nimetini hatırlayın: Hani siz birbirinize düşman idiniz de Allah kalplerinizi birbirine ısındırmış ve onun lütfu ile kardeş oluvermiştiniz. Siz bir ateş çukurunun tam kenarında iken, oraya düşmekten de sizi O kurtarmıştı. Allah, size âyetlerini böylece açıklıyor, tâ ki doğru yola eresiniz." (Âli İmrân, 3/102,103)

Resûlullah'ın bu ikazı üzerine, taraflar silahlarını attılar; birbirlerine sarılıp ağlaştılar.[204]

---

204 Taberâni, Mu'cemü's-Sağîr 1/359 (602); Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/153 (13054)

65. SÛİZANDAN KAÇINMAK

Bir Kıssa

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) zamanında, adamın biri bir grubun yanından geçerken gruptakilere selam verdi. Oradakiler, adamın selamını aldılar. Adam ilerleyince içlerinden biri: "Ben bu adamdan nefret ediyorum!" dedi. Arkadaşları: "Sus! Vallahi dediğini ona söyleriz!" dediler. Hatta birisine, "Sen git, bunun kendisiyle alâkalı sözlerini o adama ilet." dediler. Aleyhinde konuşulan kişi, durumu öğrenince doğru Peygamberimizin yanına vararak hadiseyi ve adamın söylediklerini nakletti. Sonra da "Yâ Resûlallah! İstersen ona haber gönder, benden niçin nefret ettiğini sor." dedi. Nefret eden adam gelince, Resûlullah: "Sen buna niçin buğzediyorsun?" dedi. Adam, "Yâ Resûlallah! Ben onun komşusuyum, durumunu biliyorum; herkesin kıldığı şu beş vakit namazın dışında namaz kıldığını hiç görmedim!" dedi. O zât: "Yâ Resûlallah, ona sorunuz: Acaba abdestte kusurum mu var? Namazın vaktini mi geçiriyorum?" dedi. Adam: "Hayır." dedi. Sonra sûizan edilen şahıs: "Yâ Resûlallah, ben de onun komşusuyum; durumunu biliyorum. İyi ve kötü herkesin verdiği şu zekâtın dışında, onun bir yoksulun karnını doyurduğunu görmedim!" dedi. Bunun üzerine, aleyhte konuşan şahıs söze girdi: "Ey Allah'ın Resûlü, ona sorunuz: Zekâta müstahak birisini geri çevirdiğimi görmüş mü acaba?" dedi. Resûlullah sordu. Adam: "Hayır." dedi. Yine aleyhte konuşan şahıs: "Yâ Resûlallah! Ben onun komşusuyum, durumunu biliyorum; herkesin tuttuğu bir aylık Ramazan orucunun dışında onun oruç tuttuğunu görmedim!" dedi. Bu kez de aleyhinde konuşulan zat: "Yâ Resûlallah, kendisine sorunuz: Hastalık ve yolculuk durumları hariç, benim Ramazanda oruç yediğimi görmüş mü acaba?" dedi. Efendimiz de sordu. O şahıs: "Hayır." dedi. Bunun üzerine Resûlü Ekrem ilk önce sûizanda bulunan

şahsa dönerek: "Bilmiyorum; ama muhtemelen, sûizan ettiğin kişi senden daha hayırlıdır." buyurdu.[205]

66. MÜSLÜMANLAR HAKKINDA MAKBUL OLAN VE OLMAYAN ÖVGÜ

Hz. Ebû Bekir anlatıyor: Bir zat, Allah Resûlünün huzurunda başka bir kişiyi övmüştü. Allah Resûlü adama: "Yazıklar olsun sana, arkadaşının boynunu kopardın!" dedi ve sözlerini şöyle sürdürdü: "Kim bir din kardeşinin överse, mutlaka, onun hakkında, 'Öyle zannederim ki, filân zat…' tarzında konuşsun. Çünkü, insanların gerçek mahiyetini Allah bilir. Allah'a karşı hiçbir insan tezkiye edilmemeli veya temize çıkarılmamalıdır. Şayet, övgüde bulunulan kişinin hakikatte de zannedildiği gibi olduğuna inanılıyorsa, 'Öyle zannediyorum ki, o zat şöyle şöyledir..' deyiniz."[206]

Nâfi anlatıyor: "Adamın biri, İbn Ömer'e, "Ey insanların en faziletlisinin oğlu!" diye seslendi. Bunu duyan İbn Ömer: "Ben insanların ne en iyisiyim, ne de en hayırlısının oğluyum. Ben sadece Allah'ın âciz bir kuluyum. O'nun rızasının peşindeyim ve O'nun gazabından endişe duyuyorum. Vallahi, siz bu şekilde devam ederseniz, insanı dininden edersiniz. Sizin gibi birisi, bir adama gelerek, 'Sen şöylesin, sen böyle iyisin' diye methederse, onu helak edersiniz, haberiniz olsun."[207]

Hz. Mikdâd'ın, Meddahların Yüzlerine Toprak Saçması

Hemmân b. Hâris anlatıyor: Adamın biri Osman'ı (radıyallahu anh) yüzüne karşı övünce, iri yarı bir zat olan Mikdâd (radıyallahu anh), dizleri üzerine çöktükten sonra yerden çakıllar alarak adamın yüzüne atmaya başladı. Hz. Osman: "Ne yapıyorsun!" diye tepki

---

205 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/18 (1601)
206 Buhârî, *Sahîh* 2/946 (2519)
207 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/307.

gösterdi. Mikdâd (radıyallahu anh): "Resûlü Ekrem Efendimiz: 'Meddahları gördüğünüzde, onların yüzlerine toprak atın.' buyurmuştu." dedi.[208]

67. SILA-YI RAHİMİ VE AKRABALIK İLİŞKİLERİNİ KESMEK

Peygamberimizin, Akrabalarının Kendisine İyi Davranmadıklarından Yakınan Bir Şahsa Söyledikleri

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir adam, "Yâ Resûlallah, yakınlarım var; ben onlara gidiyorum, ama onlar bana gelmiyorlar! Ben onlara iyilik ediyorum, onlar ise bana kötülük yapıyorlar! Ben onlara yumuşak davranıyorum, onlar ise bana kaba saba davranıyorlar." dedi. Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem): "Eğer sen, gerçekten dediğin gibi isen, görevini yapmış sayılırsın. Hatta sen böyle davranmaya devam ettiğin sürece, Allah'ın yardımı onlardan gelecek kötülüklere karşı hep seninledir." buyurdu.[209]

Ebû Hureyre'nin, Sıla-yı Rahîm Yapmayanları Uyarması

Ebû Eyyûb Süleyman naklediyor: Bir cuma gecesi, sabaha karşı Ebû Hureyre yanımıza geldi ve şöyle dedi: "Buradan, yakınlarını ziyaret etmeyenleri uyarıyorum. Aramızda böyle biri varsa, çıksın ve aramızdan ayrılsın."

Ebû Hureyre, bu sözünü üç kere tekrar etti. Kimse ayağa kalkmayınca, sözünü üç kere daha tekrar etti. Bunun üzerine, bir genç iki yıldan beri halasının yanına gitmediğini ifade ederek, halasının yanına gitti. Halasının yanına vardığında, halası ona: "Yeğenim, seni buraya getiren nedir?" diye sordu. Genç şöyle dedi: "Ebû Hureyre'nin şöyle şöyle dediğini duyunca gel-

---

208 İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 5/297 (26260)
209 Müslim, *Sahîh* 4/1982 (2558)

dim." Halası: "Ona git ve niçin böyle dediğini sor." dedi. Genç, Ebû Hureyre'ye gelerek durumu anlatınca, Ebû Hureyre ona şu cevabı verdi: "Ben, Allah Resûlünün: 'Âdemoğlunun amelleri, her cuma gecesi Allah Teâlâ'ya arz olunur. Eğer sıla-yı rahimde bulunmayan varsa, Allah onların amelini kabul etmez.' buyurduğunu işittim."[210]

İbn Mesud'un, Dua Esnasında, Sıla-yı Rahimi Kesenlerin Çıkmasını İstemesi

A'meş anlatıyor: İbn Mesud, sabah namazından sonra bir cemaate hitap ediyordu, birdenbire şöyle dedi: "Allah aşkına, içinizde sıla-yı rahimde bulunmayan varsa aramızdan ayrılsın, çıksın. Biz, burada, Rabbimize dua etmeyi arzu ediyoruz. Zira, sıla-yı rahimi kesenlere semanın kapıları açılmaz ve onların duaları kabul olmaz!"[211]

---

210 Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/35 (61)

211 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 9/158 (8793)

ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBININ AHLÂK VE ŞEMÂİLİ

Peygamber Efendimizle (sallallahu aleyhi ve sellem) sahâbilerinin ahlâkı, yaşayışları nasıldı? Sahâbiler, içtimaî münasebetlerinde nasıl davranıyorlardı? Sevgi, saygı, şefkat ve merhametleri, tevâzu ve nezaketleri, feragat ve cömertlikleri, hakka riayetleri, sabırları, tevekkülleri, şakacılıkları, ağlama ve gülmeleri, yemeleri, içmeleri, giyim kuşamları, vakar, öfke ve kıskançlıkları, kadın, erkek ve çocuklarla ilişkileri, birbirleriyle iyi geçinmeleri nasıl ve ne derecedeydi?

1. RESÛLÜ EKREM'İN AHLÂKI

Allah Resûlünün Ahlâkı Konusunda Hz. Âişe'nin Söyledikleri

Sa'd ibn Hişam (radıyallahu anh) anlatıyor: Müminlerin anası Hz. Âişe'ye, "Bana Peygamber Efendimizin ahlâkından bahseder misin?" dedim. Bana, "Sen Kur'ân okumuyor musun?" diye cevap verdi. "Tabii ki okuyorum." dedim. Hz. Âişe: "İşte; onun ahlâkı Kur'ân'ın ta kendisidir." dedi.[1]

Bu Konuda, Zeyd b. Sâbit'in Söyledikleri

Hârice b. Zeyd anlatıyor: Beş, on kişilik bir topluluk, babam Zeyd b. Sâbit'in (radıyallahu anh) yanına geldi ve: "Bize Peygamberi-

---

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 6/91 (24645)

miz'in (sallallahu aleyhi ve sellem) ahlâkından bahset." dedi. Babam: "Ben, Resûlullah'ın komşusuydum. Kendisine vahy indiğinde bana haber gönderir, beni yanına çağırırdı. Ben de gider, inen vahyi yazıya geçirirdim. Bizler, dünyadan söz ettiğimizde o da dünyadan bahsederdi; ahiretten bahis açtığımızda da, bizimle birlikte ahiretten söz ederdi. Yemekle ilgili konuşsak, yemekten söz açardı. İşte; size bu söylediklerimin tamamı, onun ahlâkına dairdir." dedi.[2]

Hz. Enes'in, Bu Konudaki Gözlemleri ve Kanaati

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü, insanların en nezaketlisiydi. Soğuk bir günün sabahında, bir hizmetkârın ve bir çocuğun getirdiği su ile abdest alır ve onları asla reddetmez, kırmazdı. Kendisine bir şey soran kişiyi, can kulağıyla dinlerdi. Soruyu soran kişi yanından ayrılmadığı sürece, o da onun yanından ayrılmazdı. Bir insan Allah Resûlünün elinden tutsa, o kimse onun elini bırakmadıkça Resûlullah da o kişinin elini bırakmazdı."[3]

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlüne, on sene hizmet ettim. Yapmakta geciktiğim veya yapmadığım bir emrinden dolayı beni asla azarlamadı. Şayet ailesinden beni azarlayanlar olmuşsa da, onlara şöyle demiştir: "Onu rahat bırakın. Eğer bu işi yapması takdir edilmiş olsaydı, zaten o iş olurdu."[4]

Yine Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Peygamberimiz sabah namazını kılınca, Medine'deki evlerde hizmetçilik yapanlar, su dolu kaplarını getirirler ve Allah Resûlünün önüne koyarlardı. O da, elini getirilen kaplardaki suya daldırırdı. Çok soğuk olan sabahlarda bile, getirilen kaba elini daldırmaktan yüksünmez ve o insanları kırmazdı."[5]

2 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/42
3 Ebû Nuaym, *Hilye* 3/62
4 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/37; İbn Sa'd, *Tabakât* 7/11.
5 Müslim, *Sahîh* 4/1812 (2324)

Bu Konuda, Hz. Ebû Hureyre'nin Kanaati

Ebû Hureyre anlatıyor: "Allah Resûlü, musafaha ederken, karşısındaki şahıs elini çekmedikçe, Allah Resûlü de elini çekmezdi. Otururken, yanındakilerle aynı hizada otururdu. Biriyle tokalaşırken bütün bedeniyle ona dönerdi ve muhatabı, sözünü tamamlamadan yüzünü çevirip ayrılmazdı."[6]

Peygamber Efendimizin, Tercihine Bırakılan İki İşten En Kolayını Tercih Etmesi

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ), şöyle demiştir: Peygamberimiz; iki iş arasında muhayyer bırakıldığında, günah olmadıkça, kesinlikle en kolay olanını seçerdi. Günah bir iş ise, insanların o işten en uzak duranı, Efendimiz olurdu. Resûlullah, hiçbir vakit şahsı için intikam almamıştır. Allah'ın kanunları çiğnenirse, ancak o zaman Allah için intikam alırdı."

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ), diğer bir rivayette ise şöyle demiştir: "Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), savaş haricinde, ne bir hizmetçisine ne bir kadına ne de bir çocuğa eliyle vurmuştur. İki iş arasında muhayyer bırakıldığında, günah olmadıkça bunların en kolayını tercih ederdi. Eğer günah ise, insanlar içinde o günahtan en uzak duran kişi o olurdu."[7]

Peygamberimizin Üstün Ahlâkıyla İlgili Başka Bir Rivâyet

Ebû Abdullah el-Cedelî rivâyet ediyor: Hz. Âişe'ye (radıyallahu anh), Allah Resûlünün ahlâkını sordum. Bana şu cevabı verdi: "Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) asla çirkin söz söylemezdi. Sokaklarda bağırıp çağırmaz ve çığırtkanlık yapmazdı. Kötülüğe kötü-

---

6 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/858 (35969)

7 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/36

lükle karşılık vermez; aksine kötülüğü bağışlar, kötülük yapana hoşgörü ile yaklaşırdı."[8]

2. ASHÂB-I KİRÂMIN AHLÂKI

Hz. Ömer'in Güzel Ahlâkı

İbn Ömer anlatıyor: "Hz. Ömer öfkelendiğinde, yanında Allah'ın zikredildiği veya Allah'ın azabıyla korkutulduğu veyahut birisi Kur'ân'dan bir âyeti onun yanında okuduğu zaman, yapmayı düşündüğü şeyden muhakkak vazgeçerdi.[9]

Mus'ab b. Umeyr'in Güzel Ahlâkı

Amr ibn Rebîa anlatıyor: "Mus'ab b. Umeyr, İslâm'a girdiği günden, Uhud'da şehit edildiği güne kadar, benim iyi bir dostum ve arkadaşım oldu. Bizimle birlikte, her iki hicrette de (Habeşistan ve Medine) bulundu. Her iki hicrette de, benim yol arkadaşım oldu. Hayatımda, onun kadar güzel huylu ve insanlarla onun kadar arızasız geçinen birini görmedim."[10]

Abdullah b. Mesud'un Güzel Ahlâkı

Habbe b. Cüveyn anlatıyor: Bir gün, Ali'nin (radıyallahu anh) yanında iken ona Abdullah b. Mesud'un (radıyallahu anh) bazı sözlerini aktardık. Mecliste bulunanlar, İbn Mesud'u medh ü sena ettiler ve Hz. Ali'ye: "Ey Müminlerin Emîri! Biz İbn Mesud'dan daha güzel huya sahip, bir şeyler öğretirken onun kadar hâlim olan, birlikte olduğu arkadaşlarına onun kadar iyi davranan, ondan daha çok takva sahibi birini görmedik." dediler. Hz. Ali: "Allah aşkına doğru söyleyiniz, bu sözlerinizde samimi misiniz?" buyur-

---

8 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/36.
9 Buhârî, *Sahîh* 4/1702 (4366)
10 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/82.

du. "Evet." dediler. Hz. Ali: "Allah'ım, seni şahit tutuyorum! Allah'ım, bunların İbn Mesud hakkında söylediklerinin aynısını, hatta daha fazlasını ben de söylüyorum." dedi.[11]

3. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBININ HİLMİ VE HOŞGÖRÜSÜ

Resûlü Ekrem'in Hoşgörülü ve Affedici Olması

Abdullah anlatıyor: Huneyn Harbi sona erince, Allah Resûlü bazı kimselere ganimetten fazlaca pay ayırdı. Mesela, Akra' b. Hâbis'e yüz deve verdi. Keza, Uyeyne'ye de aynı miktarı verdi. Diğer insanlara da, takdirince bir şeyler verdi. O sırada bir adam çıktı ve "Bu yapılan taksim, Allah'ın razı olacağı bir taksim olmadı." dedi. Ben, "Senin bu söylediğini Allah Resûlüne aktaracağım!" dedim ve aynen adamın sözlerini Resûlullah'a aktardım. Allah Resûlü buyurdu: "Allah, Musa'ya merhamet eylesin. O, bundan daha fazla eza ve cefaya maruz kalmıştı; ama yine de sabretmişti."[12]

Allah Resûlünün Zülhuveysire'ye Karşı Tavrı

Ebû Saîd anlatıyor: Allah Resûlünün, ganimetleri taksim ederken, yanında duruyorduk. O sırada Temimoğullarından Zülhuveysire adında biri çıktı ve şöyle dedi:

"Ey Allah'ın Resûlü, adaletli ol!" Bunun üzerine, Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Yazıklar olsun sana, ben de adaletli olmazsam kim adaletli olabilir? Ben de âdil olmazsam işim bitik demektir!" Hz. Ömer adama çıkıştı ve şöyle dedi: "İzin ver ey Allah'ın Resûlü, onun boynunu vurayım!" Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Bırak onu; onun gibi pek çokları var ki, sizler, onların kıldığı namazı ve tuttuğu orucu görseniz, kendi namaz ve oruçlarınızı azımsarsı-

---

11 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/110.

12 Buhârî, *Sahîh* 3/1148 (2981)

nız. Hatta, onlar Kur'ân okurlar; ama okudukları Kur'ân, gırtlaklarından öteye geçmez. Yani, okudukları Kur'ân âyetlerini uygulamazlar. Bunlar, zamanı gelecek, hedef tahtasını delip geçen ok gibi İslâm'dan çıkacak ve irtidat edecekler…"[13]

Allah Resûlünün, İbn Übey Vefat Ettiğinde Gösterdiği Hilm

Abdullah ibn Ömer anlatıyor: Abdullah ibn Übey ibn Selül vefat ettiğinde, oğlu Allah Resûlüne geldi ve: "Bana gömleğini ver de, onu senin gömleğinle kefenleyeyim. Bir de, onun cenaze namazını kıldırıp onun için Allah'tan af dileyiniz." diye ricada bulundu. Allah Resûlü: "Bana haber gönderin de, namazını kıldırayım." buyurdu. Ölüm haberi gelince Hz. Ömer, Efendimizin gitmesine engel olmaya çalıştı. Hatta ona, "Allah seni münafıkların cenaze namazını kılmaktan menetmedi mi?" dedi. Allah Resûlü: "Ben, bu konuda muhayyer bırakıldım." dedi ve "Onlar için Allah'tan ister af dile, istersen de af dileme." (Tevbe, 80) âyetini okudu. Namazını kıldırdı ve akabinde şu âyet nazil oldu: "Onlardan ölen hiç kimsenin cenaze namazını kılma ve kabri başında dua etmek üzere durma! Çünkü, onlar Allah'ı ve Resûlünü tanımadılar ve yoldan çıkmış olarak öldüler." (Tevbe, 84) [14]

Allah Resûlünün, Kendisine Sihir Yapan Kişiye Kızmaması

Zeyd b. Erkam anlatıyor: Yahudilerden biri, Allah Resûlüne büyü yapmıştı. Bu nedenle, Allah Resûlü rahatsızlandı. Hz. Cibril gelerek: "Yahudilerden biri sana büyü yaptı. Senin için düğümlediği şeyleri, falan yerdeki kuyuya yerleştirdi. Birini gönder de, o düğümü oradan çıkarıp getirsin." dedi. Efendimiz de, Hz. Ali'yi gönderdi. Hz. Ali, düğümü kuyudan çıkarttı ve Peygamberimi-

---

13 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/362.

14 Buhârî, *Sahîh* 1/427 (1210)

ze getirdi. Efendimiz, düğümü çözdü. Düğümler çözülürken, Efendimiz sanki kendisini bağlayan iplerden kurtulur gibi oldu ve rahatladı. Allah Resûlü, bu olayı büyü yapan Yahudi'ye haber vermedi. Allah Resûlü, vefat edinceye kadar o Yahudi'ye bir şey hissettirmedi.[15]

Allah Resûlünün, Kendisine Zehirli Koyun Eti Veren Kadına Kızmaması

Ebû Hureyre anlatıyor: Hayberli Yahudi bir kadın Allah Resûlüne kızartılmış ve içine zehir katılmış koyun eti takdim etti. Allah Resûlü, etten bir parça yedi ve sahâbilerden de yiyenler oldu. Sonra, Resûlullah ashâbına: "Sakın yemeyiniz, elinizi çekiniz!" dedi. Eti getiren kadına haber gönderdi ve kadına: "Bu koyun etinin içine sen mi zehir kattın?" diye sordu. Kadın: "Sana kim haber verdi zehir katıldığını?" diye sorunca Allah Resûlü: "Bana bu et, zehirli olduğunu kendisi haber verdi." dedi. Sonra Allah Resûlü o kadına: "Bunu neden yaptın?" diye sordu. Kadın, "Senin gerçekten bir peygamber olup olmadığını anlamak için bunu yaptım. Eğer gerçek bir peygamber isen, zehir sana zarar veremez. Ama yalancı isen, insanları senden kurtarmış olurum, diye düşündüm." dedi. Hz. Resûlullah da kadını affetti ve ona herhangi bir ceza vermedi.[16]

Resûlü Ekrem'in, Hudeybiye Günü Kendisine Baskın Yapmak İsteyen Kureyşli Bir Grubu Affetmesi

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Hudeybiye günü, Mekkelilerden silahlı seksen kişinin, Ten'im Dağı yönünden Resûlullah'a baskın yapmak istemeleri üzerine; Allah Resûlü onlara beddua etti. Adamlar, sonra yakalanıp huzura getirildiler ve Resûlullah onları

15 Nesâî, *Sünen* 7/112 (4080)
16 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/230

affetti. Bunun üzerine şu âyet nazil oldu: "Mekke vadisinde, size kâfirlere karşı zafer nasip ettikten sonra, onların ellerini sizden, sizin ellerinizi de onlardan çeken O'dur. Allah, bütün yaptıklarınızı görür." (Fetih, 48/24) [17]

4. ALLAH RESÛLÜ VE SAHÂBİLERİN ŞEFKAT VE MERHAMETİNİN ENGİNLİĞİ

Hz. Enes anlatıyor: "Namaza duruyorum ve namazı uzunca kıldırmayı arzu ediyorum. Bazen bir bebek ağlaması duyuyorum ve hemen namazı kısa kesiyorum. Zira ben o anda, çocuğun ağlamasından dolayı annesinin duyduğu ızdırabı bizatihi yaşıyorum."[18]

Sahâbilerin Şefkati

Esmaî anlatıyor: Bazıları Abdurrahman b. Avf'a (radıyallahu anh) giderek, ondan; halka daha yumuşak davranması için Hz. Ömer (radıyallahu anh) ile konuşmasını rica ettiler. Perde arkasındaki kızların bile ondan korktuklarını söylediler. Abdurrahman b. Avf, durumu Hz. Ömer'e iletince Hz. Ömer: "Vallahi, onlar benim kendilerine karşı duyduğum şefkat ve merhameti bilselerdi, omzumdaki elbisemi bile alırlardı." buyurdu.[19]

5. ALLAH RESÛLÜNÜN HAYÂ DUYGUSU

Ebû Saîd el-Hudrî'nin, Efendimizin Hayâ Duygusunu Tasviri

Ebû Saîd anlatıyor: "Allah Resûlü, zifaf odasındaki gelinden çok daha fazla hayâlı idi. Öyle ki, onun bir şeyden hoşlanmadığı hemen yüzünden belli olurdu."[20]

---

17 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/122 (12249)

18 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/109 (12086)

19 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/861 (35979)

20 İbn Kesîr' *el-Bidâye* 6/36.

Peygamberimizin, Sahâbilerin Kusurunu Yüzlerine Vurmaktan Hayâ Etmesi

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün Peygamberimiz, adamın birinin vücudunun üzerinde sarı boyalar görünce bundan hoşlanmadı. Oradan ayrılmak üzere kalktığında, yanındakilere: "Şu adama söyleseniz de, vücudundaki o sarı boyaları yıkasa!" buyurdu. Allah Resûlü birisinde hoşlanmadığı bir şey gördüğünde, onu yüzüne vurmazdı.[21]

Hz. Âişe'nin, Efendimizin Hayâ Duygusunu Tasviri

Âişe (radıyallahu anhâ) diyor ki: Peygamberimiz birisinin kendisi hakkında bir şey söylediğini duyduğunda, "Falan şahsa ne oluyor ki, şöyle şöyle diyor!" demezdi de, "Bazı topluluklara ne oluyor ki, şöyle şöyle söylüyorlar!" derdi.[22]

Tirmizî'deki rivayette ise, Hz. Âişe (radıyallahu anhâ): "Peygamberimizin edep yerine bakmadım." veya "Resûlullah'ın edep yerini asla görmedim." demiştir.[23]

6. SAHABE-İ KİRÂM'IN HAYÂ DUYGUSU

Hz. Osman'ın Hayâ Duygusu

İbn Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Peygamberimiz arka tarafında Âişe (radıyallahu anhâ) olduğu hâlde otururken Ebû Bekir (radıyallahu anh) izin isteyip içeri girdi. Daha sonra, Sa'd b. Mâlik izin isteyerek içeri girdi. Bunlar girdiklerinde, Resûlullah'ın diz kapağı açıktı ve Resûlullah onlarla o şekilde konuşuyordu. Sonra Osman (radıyallahu anh) Huzur-u Nebevî'ye çıkmak için izin istedi. Resûlullah, elbisesini diz kapağının üzerine örttü; hanımına da, "Sen geri

21 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/133 (12390)

22 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/38.

23 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 8/193

çekil!" diye işaret etti. Onlar bir süre konuştuktan sonra çıkıp gittiler. Bunun üzerine Âişe (radıyallahu anhâ): "Ey Allah'ın Resûlü! Babam ve onun arkadaşları içeri girdiklerinde, dizlerini örtmediğin gibi, beni de yanından uzaklaştırmadın?" dedi. Resûlullah: "Meleklerin hayâ ettiği bir adamdan ben hayâ etmeyeyim mi? Nefsim kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki; melekler, Allah'tan ve O'nun Resûlünden utandıkları gibi, Osman'dan da utanıyorlar. Eğer sen benim yanımda iken Osman içeri girseydi, sen çıkıncaya kadar ne konuşur ne de başını kaldırırdı." diye cevap verdi.[24]

Eşec b. Abdülkays'ın Hayâ Duygusu

Eşec b. Abdülkays (radıyallahu anh) naklediyor: Bir gün, Resûlullah bana: "Ey Eşec, sende Allah ve Resûlünün sevdiği iki huy var." buyurdu. "Nelerdir onlar yâ Resûlallah?" dedim. "Hilm ve hayâ duygusu!" buyurdu. "Bu iki huy, bende fıtraten mi var, yoksa sonradan mı kazandım?" diye sordum. "Sende bu iki huy fıtrî olarak var." buyurdu. Bunun üzerine: "Beni sevdiği iki huya sahip olarak yaratan Allah'a hamdolsun." dedim.[25]

7. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBININ TEVAZUU

Resûlü Ekrem ile Hz. Cibril Arasında Geçen Hadise

Ebû Hureyre anlatıyor: Hz. Cibril, Allah Resûlünün yanında oturuyordu. Semadan bir meleğin indiğini görünce gözünü göğe dikti ve "Bu melek yaratıldığından bu yana, ilk defa yeryüzüne inmiştir." buyurdu. Gelen melek: "Ey Muhammed! Beni sana Rabbim gönderdi. Bir kral peygamber mi, yoksa kul peygamber mi olmak istediğini soruyor." dedi. Öbür yandan Hz. Cibril: "Yâ

---

24 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/203-204.

25 Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/205 (584)

Muhammed! Rabbine karşı mütevazi ol." diyordu. Allah Resûlü ise şöyle buyurdu: "Ben, kul bir peygamber olmak isterim."[26]

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) der ki: Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem), bu meleğin inişinden ve kul bir peygamber olmayı tercih ettikten sonra, yaslanarak yemek yemez ve "Köle nasıl yemek yerse, ben de öyle yiyorum; köle nasıl oturuyorsa ben de öyle oturuyorum." derdi.[27]

Ebû Ümame el-Bâhilî'nin, Allah Resûlünün Tevazuu Hakkındaki Sözleri

Ebû Ğâlib anlatıyor: Ebû Ümâme'ye (radıyallahu anh), "Bize, Peygamberimizden duyduğun bir hadisi anlat." diye rica ettik. Bize şöyle anlattı: "Peygamberimizin sözleri hep Kur'ân'dı. Çok zikir yapardı, hutbelerini kısa tutar, namazını uzun kıldırırdı. Bir yoksulun, bir biçarenin işini görmek için, onunla birlikte yürümekten yüksünmezdi."[28]

Resûlullah ve Kötü Tabiatlı Bir Kadın

Ebû Ümame (radıyallahu anh) anlatıyor: Erkeklerle oturup kalkan bir kadın vardı. Argo sözleri çokça kullanırdı. Bir gün, yüksekçe bir yerde tirit yiyen Allah Resûlünün yanına geldi ve "Şuna bakın, bir köle gibi yemek yiyor!" dedi. Allah Resûlü, kadına: "Hangi köle benden daha güzel kulluk edebilir ki?" diye karşılık verdi. Bu sefer de kadın şöyle dedi: "Sadece kendisi yiyor da, beni davet etmiyor!" Bunun üzerine, Allah Resûlü: "Sen de buyur, ye!" dedi. Bu kez kadın, "Senin elinden yemek istiyorum!" diye ısrar etti. Allah Resûlü, kadına eliyle yedirmeye başladı. Kadın, daha da ileri giderek: "Bana ağzına aldığın lok-

26 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/582 (14209)
27 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/582 (14210)
28 Taberânî; *Mu'cemu'l-Kebîr* 8/287 (8103)

mayı ver; onu yiyeyim." dedi. Allah Resûlü, kadının bu isteğini de yerine getirdi. Bu lokmayı yedikten sonra, o kadının hayâ ve edep duygusu öylesine değişti ki; kadın bir daha erkeklerle hiç haşir neşir olmadı.[29]

Resûlü Ekrem'in, Karşısında Titreyen Adama Söyledikleri

Cerir (radıyallahu anh) anlatıyor: Mekke'nin fethedildiği gün, adamın biri Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) huzuruna çıktı. O sırada, adamı bir titreme tuttu. Resûlü Ekrem: "Rahat ol, sıkılma! Ben hükümdar değilim; ben, Kureyş kabilesinden, kurutulmuş et yiyen bir kadının oğluyum!" buyurdu.[30]

Resûlü Ekrem'in, Kendisine Farklı Muamele Yapılmasından Hoşlanmaması

Abdullah b. Cübeyr el-Hüzaî (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir gün Peygamberimiz, sahâbilerinden bir grupla yolda yürürken, biri bir örtü ile Allah Resûlünü güneşten korumak istedi. Resûlullah, örtünün gölgesini görünce başını kaldırdı; baktı ki üzerine çarşafla gölgelik yapılmış. Adama, "Bırak!" dedi. Sonra da, çarşafı alıp yere koydu ve: "Ben de sizin gibi bir insanım!" buyurdu.[31]

Hz. Âişe'nin, Allah Resûlünün Ev Hâliyle İlgili Söyledikleri

Hz. Urve (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir adam Hz. Âişe'ye, "Allah Resûlü evinde iş yapar mıydı?" diye sordu. Hz. Âişe: "Tabii ki, hepinizin evlerinizde yaptığı gibi, o da ayakkabısını tamir eder, elbisesini dikerdi." diye cevap verdi.[32]

---

[29] Taberânî; *Mu'cemu'l-Kebîr* 8/200 (7812)

[30] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/294.

[31] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/586 (14225)

[32] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/44.

Mekke Fethi Esnasında, Allah Resûlünün Gösterdiği Tevazu

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü Mekke Fethi sırasında Mekke'ye girerken, halk gruplar hâlinde tepelere çıkmış onu seyrediyordu. O ise, tevazuundan dolayı başını devesinin üzerine koymuştu.[33]

8. ASHÂB-I KİRÂM'IN TEVAZUU

Hz. Ömer'in Şam Yolculuğu Sırasında Deveye Binmesi

Eslem (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer (radıyallahu anh) Şam'a deve üzerinde gelmişti. Şam halkı Hz. Ömer'in deveye binişini yadırgayınca, Hz. Ömer: "Bunların gözleri, ahiretten nasipsiz kimselerin şaşaalı bineklerini görmeye alışmış!" dedi.[34]

Hz. Ömer'in, Kadınlara Bulamaç Yapmayı Öğretmesi

Hişâm b. Hâlid (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer'i (radıyallahu anh) bir kadına şöyle derken duymuştum: "Herhangi biriniz bulamaç yaparken, su iyice ısınmadan unu koymasın. Isınınca da, unu azar azar koysun ve kaşığıyla karıştırsın. Böyle yapılırsa, bulamaç hem daha çok olur hem de un topaklanmaz."[35]

Hz. Ömer'in, Hutbede Kendini Levmetmesi

Muhammed ibn Ömer el-Mahzûmî (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer bir gün "Haydi namaza!" diye seslendi. Cemaat toplanınca da minbere çıktı. Allah'a hamd ü sena, Resûlullah'a salât ve selamdan sonra: "Ey cemaat, Mahzumoğulları kabilesindeki halalarımın koyunlarını güttüğümü çok iyi hatırlıyorum. Bu işi,

---

33 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/249 (10238)

34 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/865 (35987)

35 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/865 (35989)

bir avuç hurma ve üzüm karşılığı yapardım. Nereden nereye! İşte; bugünkü durumumu da görüyorsunuz." diyerek minberden indi. Abdurrahman ibn Avf, "Ey Müminlerin Emîri, kendini çok fazla ırgalama bu kadar!" diyerek Hz. Ömer'i ikaz etti. Hz. Ömer: "Bırak ey Abdurrahman! Yalnız kalmıştım, nefsim bana: 'Sen Müminlerin Emîrisin! Senden daha üstünü var mı?' diye telkinde bulundu. İşte; ben de nefsime kim olduğunu hatırlatıyorum!" diye karşılık verdi.[36]

Hz. Ömer'in, Bir Çocuğu Diğer Arkadaşlarından Korumak İçin Evine Kadar Götürmesi

Sinan b. Mesleme el-Hüzelî (radıyallahu anh) anlatıyor: Medine'de bulunuyorduk. Bir gün, çocuklarla birlikte dışarı çıktık; yere düşen olgunlaşmamış hurmaları topluyorduk. Derken, elinde kamçısı ile Hz. Ömer (radıyallahu anh) çıkageldi. Çocuklar, onu görünce hurma ağaçlarının aralarına kaçıştılar. Ben ise kaçmadım, yerimde durdum. Eteğimde, yerden topladığım bir miktar hurma vardı. "Ey Mü'minlerin Emîri, bunlar rüzgârın düşürdüğü şeyler." dedim. Ömer eteğimdeki hurmalara baktı, beni dövmedi. Ben: "Yâ Emîre'l Mü'minîn! Çocuklar buradalar, şimdi sen gidersen elimdeki hurmaları alırlar." dedim. Hz. Ömer, "Hayır alamazlar, sen yürü!" dedi ve beni ailemin yanına kadar götürdü.[37]

Hz. Osman'ın Tevazuu

Abdullah er-Rumî (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Osman, gece abdest alırken, abdest suyunu kendisi getirtirdi. Ona, "Hizmetçilerden birine söylesen de o getirse!" denildiği zaman "Hayır, gece onların dinlenme vaktidir." derdi.[38]

---

36 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/866 (35992)

37 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 7/90.

38 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/355 (25648)

Hasan-ı Basrî (radıyallahu anh) diyor ki: "Bir defasında, Osman'ı (radıyallahu anh) gördüm. Halife idi. Çarşafa sarılmış, mescitte uyuyordu; yanında da kimse yoktu."[39]

Selmân-ı Fârisî'nin Tevazuu

Sâbit anlatıyor: Hz. Selmân, Medâin şehrinde vali idi. Şam'dan Teymoğullarından biri geldi. Adamın yanında, bir yük incir vardı. Selmân-ı Fârisî'nin üzerinde de bir şalvar ve bir de hırka bulunuyordu. Şam'dan gelen adam -onu tanımadığı hâlde- Hz. Selmân'a: "Gel de şu çuvalı taşıyıver." dedi. Ancak çevreden görenler, Hz. Selmân'ı tanımışlar ve: "Bak, o zat validir!" diye adamı uyarmışlardı. Bu uyarı üzerine adam, Hz. Selmân'a kendisini tanımadığını söylediyse de, Hz. Selmân, "Bu yükü senin evine kadar taşıyacağım." dedi.[40]

Huzeyfetü'l-Yemânî'nin Tevazuu

Muhammed b. Sîrîn anlatıyor: Ömer (radıyallahu anh), bir yere bir vali gönderdiğinde, o yörenin halkına okunmak üzere gönderdiği atama belgesine şunları yazardı: "Size adil davrandığı sürece bu valinizi dinleyiniz, kendisine itaat ediniz."

Huzeyfe'yi (radıyallahu anh) Medâin'e vali olarak atadığında onun kararnamesine de: "Onu dinleyip ona itaat ediniz, istediklerini veriniz." diye yazdı. Huzeyfe, palan vurulmuş bir merkeple Medine'den ayrıldı; yol azığını da yanına almıştı. Medâin'e varınca, şehir halkı ve şehrin ileri gelenleri Huzeyfe'yi karşıladılar. Huzeyfe'nin elinde yuvarlak bir ekmek, bir parça da et vardı. Huzeyfe, palanlı merkebine yanlamasına binerek, halka Hz. Ömer'in mektubunu okudu. Medâin halkı: "Bizden herhangi bir isteğin var mı?" dedi.

---

39 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/60.

40 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/63.

O da: "Aranızda bulunduğum sürece, benim için gıda ve yiyecek; hayvanım için de yem temin etmenizi istiyorum." dedi.

Huzeyfe, bir süre Medâin'de kaldıktan sonra Hz. Ömer (radıyallahu anh) onu geri çağırdı. Huzeyfe'nin Medine'ye girmek üzere olduğunu haber alan Ömer, yolun kenarında bir yere saklandı. Huzeyfe'nin, ayrıldığı gibi beş parasız döndüğünü görünce, saklandığı yerden çıkarak ona sarıldı ve: "Sen benim kardeşimsin, ben de senin kardeşinim!" dedi.[41]

Abdullah b. Selâm'ın Tevazuu

Abdullah b. Selam, sırtına vurduğu bir yük odunla çarşıda dolaşıyordu. Kendisine dediler ki: "Allah seni böyle bir işi yapmaya muhtaç etmediği halde, neden bu işi yapıyorsun?" Abdullah b. Selâm şu cevabı verdi: "Kibirimden kurtulmak istedim. Çünkü ben, Allah Resûlünün: 'Kalbinde hardal tanesi kadar dahi kibir barındıran insan, cennete giremez.' dediğini işitmiştim."[42]

9. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBINDAN MİZAH VE ŞAKALAŞMA ÖRNEKLERİ

Allah Resûlünün Şaka ve Espri Anlayışı

Ebû Hureyre anlatıyor: Bir defasında sahâbiler Resûlullah'a: "Ey Allah'ın Resûlü, sen bizimle şakalaşıyorsun!" dediler. Resûlullah, "Şaka bile yapsam ben sadece gerçeği söylerim!" buyurdu.[43]

Allah Resûlünün, Bir Adamla Şakalaşması

Enes b. Malik anlatıyor: Bir adam, Allah Resûlüne geldi ve onu devesine bindirmek istedi. Allah Resûlü adama: "Biz de, seni

---

41 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/277.

42 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/283 (361)

43 Tirmizî, *Sünen* 4/357 (1990)

devenin yavrusuna bindirelim." dedi. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü, devenin yavrusuna nasıl bineceğim?" deyince, Peygamberimiz şöyle buyurdu: "Bütün develeri dişi deve doğurmaz mı?"[44]

Resûlü Ekrem'in Yaşlı Bir Kadınla Şakalaşması

Hz. Hasan anlatıyor: Yaşlı bir kadın, Hz. Resûlullah'a geldi ve şöyle dedi: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'a, beni cennetine koyması için dua et." Allah Resûlü: "Ey filânın annesi, yaşlı hanımlar cennete giremeyecekler." dedi. Kadın, arkasına döndü ve ağlayarak gitti. Allah Resûlü, "O kadına haber verin ve deyin ki 'İhtiyar olduğun hâlde cennete giremeyeceksin!' Zira, Allah Teâlâ: 'Böylece onları, ashâb-ı yemîn için bâkire kızlar, kocalarına âşık yaşıtlar kıldık.' (Vâkıa, 56/36-38) buyurmuştur." dedi.[45]

10. SAHÂBİLERİN ŞAKALARI

Avf b. Mâlik'in, Peygamberimizle Şakalaşması

Avf b. Mâlik el-Eşcaî (radıyallahu anh) anlatıyor: Tebûk Savaşı'nda Resûlullah'ın yanına gittim. Resûlullah, deriden yapılmış küçük bir çadırın içindeydi. Selam verdim, selamımı aldı ve: "İçeri gir!" buyurdu. Çadır küçük olduğu için: "Yâ Resûlallah, bütün bedenimle mi gireyim?" dedim. "Bütün bedeninle gir!" buyurdu. Ben de girdim.[46]

Nuaymân'ın, Suveybit'i Şakacıktan Köle Olarak Satması

Ümmü Seleme (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh), ticaret maksadıyla yola çıkmıştı. Nuaymân ile Suveybit'i de yanına almıştı. Bu zatların her ikisi de, Bedir Harbi'ne katılmıştı. Yol azığı Suveybit'a teslim edilmişti. Bir gün Nuaymân ona: "Bana

---

44 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/46; İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 8/224.

45 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/776

46 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/46.

yiyecek ver." dedi. O da "Ebû Bekir gelsin de öyle veririm." dedi. Nuaymân komik ve şakacı biriydi. Yakınlarındaki sürü sahiplerinden birine giderek: "Benim çok güçlü ve kuvvetli bir kölem var, alır mısın?" dedi. Adam, "Evet, alırım." dedi. "Ancak, kölem konuşmasını iyi becerir; size: 'Ben hürüm.' diyebilir. Eğer onun bu sözüne inanarak onu bırakacaksanız şimdiden bu işten vazgeçin." dedi. Sürü sahipleri, "Tamam, aldık; kabul ettik." dediler. Nuaymân, Suveybit'i on genç dişi deve karşılığı sattı ve develeri önüne katarak götürdü. Sürü sahiplerine de Suveybit'i göstererek: "İşte köle budur; alın, götürün." dedi. Suveybit: "Ona inanmayın, yalan söylüyor; ben hürüm." dedi ise de sürü sahipleri: "Biz, senin haberini aldık; böyle söyleyeceğini önceden biliyorduk." dediler ve Suveybit'in boynuna ip bağlayıp götürdüler.

Bir süre sonra, Ebû Bekir (radıyallahu anh) gelip de durumu öğrenince, arkadaşlarıyla birlikte sürü sahiplerinin yanına gitti; develeri geri vererek Suveybit'i kurtardı. Medine'ye döndüklerinde, olayı Allah Resûlüne (sallallahu aleyhi ve sellem) anlattılar. Resûlullah ve sahâbiler güldüler. Hatta bir yıl boyunca bu olayı hiç unutmadılar, hatırladıkça gülüştüler.[47]

11. ALLAH RESÛLÜNÜN CÖMERTLİĞİ

İbn Abbas anlatıyor: "Allah Resûlü, insanların en civanmerdi ve en iyisiydi. Ramazanda Hz. Cibril ile birlikte olduğu zamanlarda, elinde ne varsa infak ederdi. Cibril, her Ramazan gecesi Allah Resûlünün yanına gelir ve Kur'ân'ı karşılıklı okurlardı. Allah Resûlü, bereketli rüzgârlardan daha cömertti.'[48]

Câbir b. Abdullah anlatıyor: "Allah Resûlü, kendisinden istenilen hiçbir şeye 'hayır' dememiştir.[49]

47 İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/98.

48 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/195.

49 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/42.

Hz. Ali (radıyallahu anh) diyor ki: "Peygamberimizden bir şey istendiğinde, o şeyi yerine getirmek isterse 'Tamam, olur.' derdi. Yerine getiremeyeceği bir şeyse, sükût ederdi. Resûlullah, hiçbir şey için 'Hayır' demezdi."[50]

12. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂB-I KİRÂMDA SABIR

Peygamberimizin Hastalıklara Sabretmesi

Ebû Said anlatıyor: Allah Resûlünün, sıtmaya tutulduğu zaman, yanına vardım. Üzerinde kadifeden bir örtü örtülüydü. Elimi örtünün üzerine koydum, "Bu ne kadar da şiddetli bir sıtma ey Allah'ın Resûlü!" dedim. Resûlü Ekrem, şöyle buyurdu: "Gördüğün gibi, biz bu derece şiddetli belalara maruz kalırız. Alacağımız mükâfat ise musibetin şiddeti oranında artar." Dedim ki: "Yâ Resûlallah, en şiddetli musibet kimlerin başına gelir?" Resûlullah, "Peygamberlerin." buyurdu. "Sonra kimlerin?" dedim. "Âlimlerin." buyurdu. "Sonra?" dedim. "Sâlihlerin." buyurdu ve ekledi: "Bu saydığım insanların bazılarının başına bitler üşüşür ve hatta onların ölümüne bile neden olur. Bazıları da, öyle fakr u zarurete dûçar olurlar ki, üzerlerine giyecek hırkayı zor bulurlar. Onlar, başlarına gelen belalara Allah'ın lütuflarına kavuşmaktan daha çok sevinirler." [51]

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü, yatağında vücudundaki ağrılardan dolayı kıvranıyordu. Kendisine: "Eğer bu ıstırap ve acı, herhangi birimizden birinin başına gelse idi ve biz şikâyet etseydik, bize kızardın!" deyince Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Şunu hatırından çıkarma: Müminler, birtakım sıkıntılara maruz kalırlar. Müminin ayağına diken batmasıyla veya bedenine bir ağrı girmesiyle dahi, Allah onun bir günahını siler; manevî makamını da bir basamak daha yükseltir."[52]

---

50 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/268 (17349)

51 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/370.

52 Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 7/144 (9781)

Çocukların, Hısımların ve Dostların Ölümlerine Sabır

Enes b. Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: İbrahim'i, Allah Resûlünün önünde can çekişirken gördüm. Onun bu hâline dayanamayan Resûlü Ekrem'in gözleri doldu ve şöyle buyurdu:

"Göz yaşarır, kalp hüzünlenir; ancak biz Allah'ın rızasına ters bir şey söyleyemeyiz. İbrahim! Seni kaybedeceğimiz için üzülüyoruz. Gözyaşı, Allah'ın rahmetinin eseridir. Merhamet etmeyene merhamet edilmez. Biz, insanları bağırıp çağırarak ve ölen kişiyi lâyık olmadığı özelliklerle anarak ağlamaktan menediyoruz. Eğer ilâhî bir vaad ve ilâhî bir nizam olmasaydı, sonra gelenler öncekilerle buluşmasaydı, o vakit başka şeylere öfkelenir ve üzülürdük.

Biz, İbrahim'e üzülüyoruz. Göz yaşarır, kalp hüzünlenir. Rabbimizin hoşuna gitmeyecek şeyleri söylemeyiz. Geri kalan emme süresini İbrahim, cennette tamamlayacak."[53]

Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ali'nin, Yakın Akrabaların Ölümünde Sabrı Tavsiye Etmeleri

Ebû Uyeyne (radıyallahu anh) diyor ki: Ebû Bekir-i Sıddîk (radıyallahu anh) birisine taziyede bulunurken: "Sabır, belanın acısını hafifletir; şikâyetin hiç faydası yoktur. Ölüm öncesi hayat basittir, asıl çetin olan, ölüm sonrası olan hayattır! Resûlullah'ın aranızdan ayrılışını hatırlayın ki, musibetiniz gözlerinizde küçülsün, Allah da ecrinizi kat kat arttırsın." derdi.

Süfyân b. Uyeyne (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ali b. Ebî Tâlib (radıyallahu anh), oğlu vefat eden Eş'as b. Kays'a (radıyallahu anh) başsağlığı dilerken şunları söylemişti: "Eğer üzülürsen bu akrabalığın bir gereğidir; ama sabredersen, Allah katında oğlundan daha iyi

---

53 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/90,189.

bir mükâfat vardır. Kaderin ne ise, başına gelecektir. Sabredersen mükâfat ve sevap; şikâyet edersen de günah kazanırsın."[54]

Hz. Ömer'in, "Müminin Hoşlanmadığı Her Şey Musibettir." Sözü

Abdullah b. Halife anlatıyor: Bir cenazede, Hz. Ömer ile birlikteydim. Bir ara, Hz. Ömer'in ayakkabısının kayışı kopuverdi. Hz. Ömer, hemen istircâ etti. ('İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn' dedi) Ona, "Yâ Ömer, ayakkabının kayışı için de istircâ edilir mi?" denilince Hz. Ömer: "Senin başına gelen her türlü nâhoş hadise senin için bir musibettir." cevabını verdi.[55]

Ebû Talha ile Ümmü Süleym'in, Vefat Eden Çocuklarının Acısına Sabretmeleri

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Ebû Talha'nın bir oğlu vardı, hastaydı. Ebû Talha evden çıktığı sırada, çocuk ölmüştü. Ebû Talha, eve dönünce: "Oğlum nasıl?" diye sordu. Çocuğun annesi Ümmü Süleym, "O, eskisinden daha rahat." dedi ve kendisine akşam yemeği getirdi. Ebû Talha yemeği yedi, sonra eşiyle birlikte oldu. Sonra, Ümmü Süleym durumu kocasına haber verdi ve: "Haydi çocuğu defnedin." dedi. Sabah olunca Ebû Talha (radıyallahu anh), Resûlullah'ın yanına vardı; olup bitenleri anlattı. Resûlullah: "Gece gerdeğe girdiniz mi?" diye sordu. Ebû Talha "Evet" dedi. Bunun üzerine, Allah Resûlü: "Allah'ım, bu geceyi haklarında mübarek kıl." diye dua etti.

O geceki beraberliklerinden, Ümmü Süleym bir erkek çocuk dünyaya getirdi. Ebû Talha, bana: "Çocuğu al, Resûlullah'a götür." dedi ve birkaç tane de hurma verdi. Çocuğu Resûlullah'a

---

54 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 15/1149 (42959)

55 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1293 (8649)

götürdüğümde, Peygamber (aleyhisselâm): "Çocuğun yanında bir şey var mı?" dedi. "Evet, birkaç tane hurma var." dedim. Resûlullah hurmaları aldı, çiğnedi, ağzından çıkarıp bebeğin ağzına koydu ve çiğnediği bu hurmalarla bebeğin damağını ovdu, çocuğun adını da Abdullah koydu."[56]

Buhârî'nin diğer bir rivâyetinde, Süfyan b. Uyeyne'nin şöyle dediği bildirilmiştir: Ensâr'dan bir kişi, "Allah Resûlünün dua buyurduğu bu birleşmeden Ümmü Süleym, Abdullah'ı doğurdu. İşte; bu Abdullah'ın dokuz oğlunu gördüm, onların hepsi de Kur'ân okumuşlardı." demişti.[57]

13. ALLAH RESÛLÜ VE SAHABEDE ŞÜKÜR

Allah Resûlü: "Şükreden Bir Kul Olmayayım mı?"

Muğîre b. Şu'be anlatıyor: "Allah Resûlü, ayakları şişinceye kadar namaz kılardı. Kendisine, 'Ey Allah'ın Resûlü, Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamadı mı?" denildiğinde, Resûlullah: "Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı?" cevabını verdi.[58]

Allah Resûlünün, Uzun Uzun Şükür Secdeleri Yapması

Muaz b. Cebel (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlüne gitmiştim. Resûlullah, namaz kılıyordu; sabaha kadar da kıyam ve secde hâlinde kaldı. Secdede o kadar kaldı ki, ruhunun kabzedilmiş olduğunu zannettim. "Niçin böyle yaptım biliyor musun?" buyurdu Allah Resûlü. "Allah ve Resûlü en doğrusunu bilir." dedim. Üç veya dört kere aynı soruyu tekrar tekrar sordu ve şöyle buyurdu: "Allah'ın farz kılmış olduğu namazı kıldım. Namazın sonunda, Allah'ın elçisi (Cibril-i Emin) geldi ve 'Ümmetin için ne

---

56 Buhârî, *Sahîh* 5/2082 (5153

57 Buhârî, *Sahîh* 1/437 (1239

58 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/58; İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/284.

yapayım?' diye sordu. 'Rabbim en iyisini bilir.' dedim. Sonra, aynı suali üç veya dört defa tekrarladı. Ben yine 'Rabbim en iyi bilir.' deyince Allah'ın elçisi Cibril, Cenab-ı Hakk'ın, 'Ümmetin hakkında seni mahzun ve mükedder etmeyeceğim.' dediğini belirtti ve bunun üzerine hemen secdeye kapandım. Zira Rabbim, şükredenlere mükâfatını verir ve şükredenleri sever."[59]

Peygamberimizin, Felçli Bir Adamı Görünce Şükür Secdesine Kapanması

İbn Ömer anlatıyor: "Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), kötürüm bir hastanın yanına uğradı. Onun o hâlini görünce hayvanından indi, secdeye kapandı. Hz. Ebû Bekir de adamın yanına uğradı, o da Allah'a şükür için secde etti. Daha sonra Hz. Ömer de uğradı, o da şükür secdesine kapandı."[60]

Hz. Ömer'in, Belaları Mukayese Ederek Şükre Vurgu Yapması

İkrime anlatıyor: Hz. Ömer; görmeyen, işitemeyen ve konuşamayan bir adama uğradı. Yanındakilere şu soruyu yöneltti: "Bu adamda, Allah'ın nimetlerinden bir şey görüyor musunuz?" Oradakiler "Hayır." dediler. Bu cevap üzerine Hz. Ömer: "Görmez misiniz, adam rahatça idrarını yapabiliyor. Ya bunu da rahatlıkla yapamasaydı? Demek bu da Allah'ın verdiği nimetlerdendir." dedi.[61]

Hz. Ömer'in Şükürle İlgili Başka Bir Tavsiyesi

Hasan Basri anlatıyor: Hz. Ömer, Ebû Musa el-Eş'ari'ye yazdığı mektubunda şöyle diyordu: "Dünyada sana verilen rızka

---

59 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 20/102 (199)
60 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/582 (3723)
61 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1295 (8654)

kanaat et. Çünkü Rahmân olan Rabbimiz, dünya hayatında kullarını imtihan etmek için, onları servetçe birbirlerinden farklı kılmıştır. Servet ve zenginlik verdiği kulunu, nasıl şükredecek diye imtihan eder. Allah'a şükretmek ise; Allah'ın bize vermiş olduğu zenginlikleri ve nimetleri, onun istediği yerlere harcamak ve sarf etmekle olur."[62]

Hz. Osman'ın, Birkaç Suçluyu, Suçüstü Yakalayamayınca Allah'a Şükretmesi

Süleyman b. Musa anlatıyor: Bir gün, Mü'minlerin Emîri Hz. Osman'a (radıyallahu anh); birkaç kişinin kötü bir iş yaptığını ve onun, bunları suçüstü yakalayabileceğini söylediler. Hz. Osman, söz konusu adamların yanına gitmek üzere yola çıktı. Suçluların bulundukları yere vardığında, onların dağıldıklarını, geride çirkin bazı izler bıraktıklarını gördü. Hz. Osman, suçlulara rastlamadığı için Allah'a hamdetti ve bir de köle azat etti.[63]

14. ALLAH RESÛLÜ VE SAHABEDE, SEVAP KAZANMA İŞTİYAKI VE AZMİ

Allah Resûlünün Sevap Kazanma İştiyakı

Abdullah b. Mesud anlatıyor: Bedir Savaşı'nda, üç kişiye ancak bir deve düşüyordu. Ebû Lübâbe, Hz. Ali ve Allah Resûlü birlikte idi. Yürüme sırası Allah Resûlüne geldiğinde, "Ey Allah'ın Resûlü, senin yerine biz yürüyelim." dediler. Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Siz, benden daha güçlü ve kuvvetli değilsiniz. Ayrıca, benim sevaba olan ihtiyacım sizinkinden daha az değildir."[64]

---

62 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1280 (8614)

63 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/60.

64 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/261

Sahabenin Sevap Kazanma Arzusu

Abdullah b. Amr b. Âs (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimiz ile sahabe, Medine'ye teşrif buyurduklarında, Muhâcirler Medine sıtmasına yakalanıp hâlsiz düştüler. Allah, Peygamberini korudu; Peygamberimiz sıtmaya yakalanmadı. Ashâb-ı Kirâm, oturarak namaz kılmaya başladı. Bir gün, Resûlullah evinden mescide çıktı. Cemaat yine oturduğu yerden namaz kılıyordu. Allah Resûlü, cemaate: "Biliniz ki; oturarak namaz kılanın sevabı, ayakta kılanın sevabının yarısı kadardır." buyurdu. Bunun üzerine sahâbiler, hâlsiz ve hasta olmalarına rağmen, daha fazla sevap elde etmek için ayakta namaz kılmaya gayret gösterdiler.[65]

Rebîa b. Kâ'b'ın Sevap Kazanma İştiyakı

Rebîa b. Kâ'b (radıyallahu anh) anlatıyor: Bütün günümü Peygamberimize hizmetle geçiriyordum. Öyle ki, Allah Resûlü yatsı namazını kılıp evine girince, "Belki Resûlullah'ın bir işi çıkar, burada bekleyeyim." diyerek Resûlullah'ın kapısının önünde oturuyordum. Allah Resûlünün sürekli, "Sübhânallahi ve bihamdih" diye tesbih ettiğini duyardım. Sonunda, ya usanır geri dönerdim yahut da uyku bastırır, oturduğum yerde uyuyakalırdım. Kendisine yaptığım hizmetlerin farkında olan Allah Resûlü, bir gün bana: "Ey Rebîa b. Ka'b! Benden iste, sana istediğini vereyim." buyurdu. Ben de: "Yâ Resûlallah, bir düşüneyim de, sana bildiririm." dedim. Kendi kendime, dünya nimetlerinin geçici olduğunu, şimdilik yeterince rızka sahip bulunduğumu düşündüm ve "Allah Resûlünden ahiret hayatımla ilgili bir şey isteyeyim, çünkü onun Allah katında bir makamı vardır." dedim. Allah Resûlüne koştum. Beni görünce: "Ey Rebîa, ne yaptın; bir karar verdin mi?" diye sordu. "Evet, yâ Resûlallah. Beni cehennemden azat etmesi için Rabbin katında bana şefaatte

---

65 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/224

bulunmanı istiyorum." dedim. "Ey Rebîa, bunu sana kim öğretti?" dedi. "Seni hak din ile gönderen Rabbime yemin ederim ki, kimse öğretmedi. Allah katında o yüce mertebeye sahip olan Sen, 'Benden iste, sana vereyim.' deyince, durumumu muhâkeme ettim: Baktım ki; bu dünya hayatı geçici, nimetleri geçici; üstelik yeterince gelirim de var. Bu nedenle, 'Allah Resûlünden ahiretim için bir şey isteyeyim.' diye karar verdim." dedim.

Benim bu cevabım üzerine Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), uzun süre sükût ettikten sonra bana: "Peki, yapacağım! Ama sen de çok secde ederek kendi hesabına bana yardımcı ol." buyurdu.[66]

Ammar b. Yâsir'in, Sıffîn Harbi'ne Giderken Söyledikleri

Abdurrahman b. Ebzî (radıyallahu anh) anlatıyor: Ammar b. Yâsir (radıyallahu anh) Sıffîn Savaşı'na iştirak etmek üzere Fırat kıyısında yürürken şunları söyledi: "Allah'ım, kendimi şu dağdan atarak aşağıya yuvarlanmamın, rızanı kazanmama vesile olacağını bilsem, hemen bunu yaparım. Büyük bir ateş yakarak içine atlamanın, senin benden daha çok razı olmanı sağlayacağını bilsem bunu da derhâl yaparım. Yâ Rabbi, kendimi suya atıp boğulmamın, senin ziyade hoşnutluğuna sebep olacağını bilsem, hemen yaparım. Allah'ım, ben sırf senin rızana talibim; senin rızan için harbe gidiyorum. Beni zarara ve hüsrana uğratmamanı diliyorum; Allah'ım, ben yalnız Seni istiyorum.[67]

15. ALLAH RESÛLÜNÜN ŞECAATİ

Hz. Enes anlatıyor: Allah Resûlü, insanların en güzeli, en kerimi ve en cesuru idi. Bir gece Medine halkı, paniğe kapılmış ve

---

66 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 5/335.

67 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/258; Ebû Nuaym, *Hilye* 1/143.

korkmuştu. Halk sesin geldiği tarafa doğru gidiyordu. İnsanlar, sesin geldiği tarafa döndüklerinde, Allah Resûlü ile, Ebû Talha'ya ait kısrağa binmiş ve kılıcını kuşanmış bir vaziyette olduğu hâlde karşılaştılar. Allah Resûlü onlara, "Korkmayın, korkmayın." diyordu. Ebû Talha'nın ağır aksak giden kısrağı onun altında iken, adeta dört nala gidiyordu. [68]

Hz. Ali der ki: "Savaş kızıştığı zaman, biz, Allah Resûlünün arkasına sığınır ve ondan cesaret alırdık. Çünkü, o insanların en cesaretlisi ve yüreklisiydi." [69]

Allah Resûlünün Huneyn Harbi'ndeki Cesareti

Berâ b. Âzib'den (radıyallahu anh) rivayete göre; ona, Kays kabilesinden bir adam: "Huneyn Savaşı'nda gerçekten Resûlullah'ın yanından kaçtınız mı?" diye sormuştu. O da: "Evet, biz kaçtık; ama Resûlullah asla kaçmadı. Düşmanlarımız, Hevâzinli usta okçulardan oluşuyordu. Biz onlara yüklenince, hemen dağılıverdiler. Onlar panik yapınca, biz de ganimetlere yöneldik. Hevâzin kabilesi bundan istifade ederek, bizi ok yağmuruna tuttu; biz de kaçtık. Vallahi; Allah Resûlünü gördüm, beyaz katırının üzerinde idi. Ebû Süfyân da, katırın gemini tutuyordu. Allah Resûlü: 'Ben peygamberim, yalan yok! Ben Abdülmuttalib'in torunuyum.' diyordu." diye cevap verdi.[70]

16. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBININ VERA'I (ŞÜPHELİ ŞEYLERDEN KAÇINMASI)

Allah Resûlünün Şüpheli Şeylerden Kaçınması

Amr b. Şuayb (radıyallahu anh) şöyle nakleder: Allah Resûlü, bir gece yanında bulduğu bir hurmayı yemişti. Ancak, o hurmayı

68 Müslim, *Sahîh* 3/1802 (2307)
69 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/328
70 Buhârî, *Sahîh* 3/1051 (2709)

yedikten sonra gözüne bir türlü uyku girmedi. Hanımlarından biri sordu: "Yâ Resûlallah! Gece hiç uyumadınız, bunun sebebi, hikmeti nedir?" diye sorunca şöyle cevap verdi: "Bulduğum bir hurmayı yemiştim. Bizim evimizde, sadaka olarak getirilen hurmalar da vardı. Acaba benim yediğim o hurma, sadaka hurmalarından mıydı, diye endişelendim."[71]

Hz. Ebû Bekir'in Şüpheli Şeylerden Kaçınması

Muhammed b. Sirin (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir'den başka, yediği yemeği istifra ederek geri çıkartan birine rastlamadım.

Bir gün, Ebû Bekir'e yemek getirildi. Yedikten sonra kendisine: "Bu yemeği Numan getirdi." denildi. Bunu duyar duymaz Ebû Bekir: "Bana Numan'ın cahiliye döneminde kâhinlik mesleğinden kazandığı yemeği yedirdiniz!" dedi ve yediğini geri çıkarttı.[72]

Hz. Ömer'in Şüpheli Şeylerden Kaçınması

Zeyd b. Eslem (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer süt içmiş ve süt çok hoşuna gitmişti. Kendisine sütü veren kişiye: "Bu süt sana nereden gelmişti?" diye sordu. O da suya gittiğini, oradakilerin zekât hayvanlarından sağıp sütü kendisine verdiklerini, getirdiği sütün de o sütten olduğunu söyledi. Bunun üzerine Hz. Ömer, parmağını boğazına soktu ve içtiği sütü geri çıkardı.[73]

17. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBINDA TEVEKKÜL

Allah Resûlünün Tevekkülü

Allah Resûlü ile birlikte Necid Gazvesi'ne katılan Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlünün, yolda giderken, dikenli

71 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/59.
72 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/31
73 Beyhaki, *Sünen* 7/14 (12943)

ağaçların bulunduğu bir vadide kaylule yapması icap etti. Herkes dağılmıştı ve bulduğu bir ağacın altında dinleniyordu. Allah Resûlü de bir ağacın altına çekilmiş, kılıcını da ağaca asmış ve uyumuştu. Biz henüz uykuya dalmıştık ki, bir baktık Allah Resûlü bize sesleniyor. Hemen Allah Resûlünün yanına koştuk. Allah Resûlünün yanında bir bedevî oturuyordu. Allah Resûlü şöyle dedi: "Bu adam, ben uyurken kılıcımı almış; uyandığımda da kılıcımı çekmiş, başımda duruyordu. Uyandığımda bana: "Seni benim elimden şimdi kim kurtarabilir?" dedi. Ben de, "Allaaah!" diye karşılık verdim. Tekrar aynı soruyu sordu; ben yine "Allaaaah!" dedim. Bunun üzerine, kılıç adamın elinden düştü ve oturdu.

Bedevî, Allah Resûlünü öldürmek istemişti. Buna rağmen Resûlullah adamı cezalandırmadı.[74]

Diğer bir rivayette, bu bedevînin adı Gavres b. Hâris olarak geçer. Gavres'i Allah Resûlü affetmiştir. Gavres, Allah Resûlüne "Müslüman olmuyorum; ancak seninle savaşmayacağıma ve seninle savaşanlara da yardım etmeyeceğime dair sana söz veriyorum." dedi. Arkadaşlarının yanına vardığında da Gavres, "İnsanların en hayırlısının yanından geliyorum." dedi.[75]

Müminlerin Emîri Hz. Ali'nin Tevekkülü

Ebû Mıclez anlatıyor: Murad kabilesinden bir zat, mescitte namaz kılmakta olan Ali'nin yanına geldi ve: "Kendini koru! Bizim kabileden bir grup, seni öldürmek istiyor!" dedi. Hz. Ali: "Her şahsın yanında; onu, kaderinde yazılı olmayan şeylerden koruyan iki melek vardır. Bir şahsın kaderinin gerçekleşme anı tamam olunca, o iki koruyucu melek kendisi ile kaderi arasından çekilir. Şüphe yok ki, ecel sağlam bir kalkandır." dedi.[76]

74 Buhârî, *Sahîh* 3/1065 (2753)
75 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/84.
76 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/75.

Abdullah b. Mesud'un Tevekkülü

Ebû Zabye anlatıyor: Osman b. Affân (radıyallahu anh), Abdullah b. Mesud'u vefat etmesine sebep olan hastalığı sırasında ziyaret ederek: "Şikâyetin nedir, neyin var?" diye sordu. İbn Mesud, "Günahlarımdan şikâyetçiyim." cevabını verdi. "Canın ne istiyor?" diye sordu. "Rabbimin rahmetini istiyorum." dedi. "Senin için bir doktor görevlendireyim mi?" dedi. İbn Mesud, "Doktor beni hasta etti!" diye cevap verdi. Hz. Osman: "Öyleyse sana maaş bağlayayım." teklifinde bulundu. "İhtiyacım yok." dedi. Hz. Osman: "Olsun, senden sonra kızlarına intikal eder." deyince, "Kızlarım fakir düşerler diye mi endişe ediyorsun? Tasalanma, ben onlara her gece Vâkıa Sûresi'ni okumalarını emrettim. Çünkü, ben Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu duymuştum: Kim her gece Vâkıa Sûresi'ni okursa hiçbir zaman maddi sıkıntıya düşmez." dedi.[77]

18. KAZAYA RIZA GÖSTERMEK

Sahabenin Bu Konudaki Görüşleri

Hz. Ömer (radıyallahu anh) diyor ki: "İster hoşlandığım isterse hoşlanmadığım bir hâl üzere sabaha çıkayım, hiç aldırış etmem. Zira ben; hayrın, sevdiğim hususlarda mı yoksa sevmediğim hususlarda mı olduğunu bilmem."[78]

Hz. Hasan (radıyallahu anh) anlatıyor: Babam Ali'ye (radıyallahu anh): "Ebû Zer, 'Fakirliği zenginliğe, hastalığı sağlığa tercih ederim!' diyor, ne diyorsun bu konuda?" denildi. Hz. Ali: "Allah, Ebû Zer'in iyiliğini versin, onun görüşüne katılmıyorum. Ben diyorum ki: Allah'ın iradesine ve güzel takdirine dayanan bir kimse, Allah'ın meşieti dışındaki bir hâlde bulunmayı aklından ve haya-

77 İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/281.
78 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1202 (8537)

linden geçirmez. İşte; insanın kazaya rıza göstermesinin sırrı ve sınırı budur!" dedi.[79]

19. ALLAH RESÛLÜ VE SAHABEDE TAKVA VE ALLAH KORKUSU

Allah Resûlünü İhtiyarlatan Şey

İbn Abbas naklediyor: Bir gün, Hz. Ebû Bekir Resûlü Ekrem'e: "Ey Allah'ın Resûlü, seni ihtiyarlamış görüyorum." dedi. Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Beni; Hûd, Vâkıa, Mürselât, Nebe' ve Tekvir sûreleri ihtiyarlattı."[80]

Allah Korkusundan Ciğeri Paramparça Olan Genç

Sehl b. Sa'd anlatıyor: Ensâr'dan bir gencin gönlünü Allah haşyeti ve saygısı sarmıştı. O şahıs, ne zaman cehennemi hatırlasa, ağlardı. Bu korku ve haşyet, o genci evine hapsetti. Bu durum, Allah Resûlüne anlatıldı. Resûlullah da hemen kalktı; o gencin evine onu ziyarete gitti. Allah Resûlü genci görünce bağrına bastı; ancak genç cansız vaziyette yere yığılıverdi. Allah Resûlü, "Arkadaşınızı teçhiz edin ve defin işlerini yerine getirin; zira, korku onun ciğerini paramparça etmiş!" buyurdu.[81]

"Eğer bildiğimi bilseydiniz..."

Ebû Zer (radıyallahu anh) şöyle demiştir: "Allah'a yemin ederim ki, eğer benim bildiğimi bilseydiniz, ne hanımlarınıza yaklaşır ne de yataklarınızda yatardınız. Allah beni kesilen ve meyvesi yenilen bir ağaç olarak yaratsaydı da, insan olmanın ağır vebali altına girmeseydim!"[82]

---

79 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1203 (8538)

80 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/59.

81 Hâkim, *Müstedrek* 2/535 (3828)

82 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/164.

Ebu'd-Derdâ (radıyallahu anh) şöyle demiştir: "Ölümden sonra göreceklerimizi bilseydiniz, ne iştahla yemek yerdiniz ne de bir şey içerdiniz. Dinlenebileceğiniz bir eve de girmezdiniz. Kalabalık yerlere çıkar ve bağrınızı döverek durumunuza ah u vah ederdiniz. Keşke Allah beni, kesilen ve meyvesi yenilen bir ağaç olarak yaratsaydı!"[83]

Hz. Ali'nin Takva İle İlgili Sözleri

Kümeyl b. Ziyâd anlatıyor: Bir gün, Hz. Ali (radıyallahu anh) ile geziye çıktık. Mezarların bulunduğu yere vardığımızda, Hz. Ali kabristana yönelerek: "Ey kabirdekiler! Ey çürümüş insanlar! Ey yalnız insanlar! Yanınızda ne haberler var? Bizdeki haberler şunlar: Mallarınız bölüşüldü, çocuklarınız yetim kaldı, hanımlarınız yeni kocaya vardı, kocalarınız da yeni hanımlarla evlendi! Bizdeki haberler bunlar, sizde ne haber var?" dedikten sonra bana dönerek: "Eğer onlara cevap vermeleri için izin verilse, 'Azığın hayırlısı Allah korkusudur.' derler." dedi ve ağladı. Sonra dedi ki: "Ey Kümeyl! Kabir amel sandığıdır, ölünce orada neler saklandığını anlarsın!" dedi.[84]

20. ALLAH'A SAYGIDAN DOLAYI GÖZYAŞI DÖKMEK

Allah Resûlünün Ağlaması

Abdullah b. Mesud anlatıyor: Allah Resûlü bana dönerek: "Bana Kur'ân oku." dedi. Ben, "Ey Allah'ın Resûlü! Kur'ân sana indirilmiş olduğu hâlde, ben mi sana Kur'ân okuyayım?" deyince "Onu başkalarından dinlemek hoşuma gider." buyurdular. Nisâ Sûresi'ni okudum. "Ey Resûlüm! Her ümmetten, haklarında tanıklık edecek bir şahit (peygamber) celbettiğimizde ve seni de bütün onlara (ümmetine) şahit olarak getirdiğimizde, bakalım

---

83 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/216.

84 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1234 (8495)

onların hâli nice olacak?" (Nisâ, 4/41) âyetine geldiğimde, Resûlullah "Yeter." dedi ve yüzünü diğer tarafa çevirdi. Baktım ki, gözlerinden inci gibi yaşlar dökülüyordu.[85]

Sahâbilerin Ağlamaları

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: "Şimdi siz bu söze mi şaşırıyorsunuz? Hep gülüyorsunuz, ama ağlamıyorsunuz." (Necm, 53/59-60) mealindeki âyetler inince Suffe ashâbı ağladı; onların gözyaşlarının yanaklarından aşağı süzüldüğü görüldü. Allah Resûlü onların etkilendiğini sezince, kendisi de ağladı. Resûlü Ekrem ağlayınca, biz de ağladık. Bunun üzerine Peygamberimiz: "Allah korkusundan ağlayan bir kimse ateşe girmez. Günahta ısrar eden de cennete giremez. Ne var ki, eğer sizler, hiç günah işlemeseydiniz, Allah başka bir topluluk yaratırdı; onlar günah işlerlerdi; O da onları bağışlardı." buyurdu.[86]

Hz. Ömer'in Ağlaması

Abdullah b. Şeddâd b. Hâd anlatıyor: Hz. Ömer (radıyallahu anh) sabah namazını kıldırıyordu. Ben, en son safta idim. Yusuf Sûresi'ni okuyordu, sessizce ağladığını hissettim. 'Ben' dedi, 'Sıkıntımı, keder ve hüznümü sadece Allah'a arzediyorum. Hem sizin bilemediğiniz birçok şeyi Allah tarafından vahiy yolu ile biliyorum." meâlindeki (Yusuf, 12/86) âyete gelince daha fazla okuyamadı ve rükûa vardı.[87]

Hz. Osman'ın Ağlaması

Hz. Osman b. Affân'ın azatlısı Hâni' anlatıyor: Hz. Osman (radıyallahu anh) bir mezarın başında durduğunda ağlar; öyle ağlardı ki,

85 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/59.
86 Beyhaki, *Şuabu'l-Îmân* 1/489 (798)
87 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/797 (35795)

sakalı gözyaşlarıyla ıslanırdı. Kendisine: "Cennet ve cehennemi hatırladığında ağlamıyorsun da, kabri hatırlayınca niçin ağlıyorsun?" diye sorulduğumda, şu cevabı verdi: "Ben Resûlullah'tan şöyle buyurduğunu duymuştum: Kabir, ahiret menzillerinin ilkidir. Bu ilk konaktan geçip kurtulan için, sonrası çok kolaydır. Kurtulamayan için ise ondan sonraki menziller daha çetindir."[88]

Abdullah b. Ömer'in Ağlaması

Kâsım b. Ebî Bezze rivayet ediyor: İbn Ömer'i (radıyallahu anh) Kur'ân okurken dinleyen bir adam, bana şunları anlatmıştı: "Abdullah b. Ömer, bir gün Mutaffifîn Sûresi'ni okumaya başladı. 'İnsanların, âlemlerin Rabbi huzuruna varmak için kabirlerinden kalkacağı günde.' mealindeki (Mutaffifîn, 83/6) âyeti okuyunca hüngür hüngür ağlayarak secdeye kapandı, devamını getiremedi."[89]

Nafi' (radıyallahu anh) anlatıyor: Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) "Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Ey insanlar! Siz içinizdeki şeyleri açığa vursanız da, gizleseniz de, Allah sizi onlardan dolayı hesaba çeker. Sonra dilediğini affeder, dilediğini azaba uğratır. Doğrusu Allah her şeye kâdirdir." (Bakara, 2/284) mealindeki âyeti ne zaman okusa mutlaka ağlardı ve "Bu amelleri sayıp dökme meselesi, şüphesiz çok çetin geçecektir." derdi.[90]

21. NEFİS MUHASEBESİ

Sâbit b. Haccâc anlatıyor: Hz. Ömer (radıyallahu anh), şöyle demişti: "Amelleriniz tartılmadan önce tartınız, hesaba çekilmeden nefislerinizi hesaba çekiniz. Bugün nefislerinizi hesaba çekmeniz, yarın hesaba çekilmekten daha kolaydır. O en büyük duruşma günü için, takva ve iyi ameller ile hazırlanınız. Evet, o, öyle bir

---

88 İbn Mâce, *Sünen* 2/1426 (4267)
89 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/305
90 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/305

gündür ki, Allah o gün hakkında şöyle buyuruyor: "O gün bütün yaptıklarınızla Allah'a arz olunursunuz; öyle ki sizden en ufak bir şey bile gizli kalmaz." (Hâkka, 69/18) [91]

22. DİLİNE SAHİP OLMAK VE SUSMAK

Allah Resûlünün Susması

Ebû Mâlik el-Eşceî anlatıyor: "Biz çocukluğumuzda Allah Resûlünün yanında otururduk. Ondan daha az konuşanına ben şahit olmadım. Hatta ashâbı konuşup sözü uzattıkları vakit, Resûlullah tebessüm ederdi."[92]

Ya Hayır Konuşmak Ya da Susmak

Ubade b. Sâmit anlatıyor: Bir gün, Allah Resûlü devesine binerek ashâbıyla yola çıkmıştı. Ashâbdan hiç kimse onun önüne geçmiyordu. Muaz b. Cebel dedi ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'tan dilerim ki, bizim canımızı senden önce alsın. Allah gecinden versin, eğer sen vefat edersen biz hangi ibadeti yapalım? Meselâ, Allah yolunda cihat mı yapalım?"

Allah Resûlü buyurdu: "Allah yolunda cihat güzel bir ameldir. Fakat insanlar için bundan dana güzel olanı var!" Muaz b. Cebel, "Oruç ve sadaka mı ey Allah'ın Resûlü?" diye sordu. Allah Resûlü: "Oruç ve sadaka da güzel ve faziletli amellerdir; ancak insanlar için bunlardan daha faziletli olanı var." buyurdu.

Bunun üzerine Muaz, bildiği bütün hayırları saydı. Allah Resûlü her biri için "Bundan daha üstün olanı var." şeklinde karşılık verdi. Sonunda Muaz, "Ey Allah'ın Resûlü! İnsanlar için bundan daha hayırlı olanı ne ola ki?" dedi. Allah Resûlü Muaz'ın ağzına işaret etti: "Susmak, konuştuğunda da hayır konuşmak" buyurdu.

---

91 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/52
92 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/372

Muaz: "Ey Allah'ın Resûlü, dilimizin konuştuğundan da sorumlu muyuz?" diye sordu. Allah Resûlü, Muaz'ın dizine vurdu ve "Allah iyiliğini versin" dedi ve daha başka şeyler söyledikten sonra şöyle buyurdu: "İnsanları cehenneme yüz üstü sukut ettirecek olan şey, insanların dillerinden başkası değildir. Kim Allah'a ve O'nun Resûlüne iman ediyorsa, ya hayırlı şeyler konuşmalı veyahut da susmalıdır. Hayırlı sözler konuşun ki, faydasını görebilesiniz. Kötü şeyler konuşmayın ki, kötülüklerden uzak ve güvende kalabilesiniz."[93]

23. ALLAH RESÛLÜNÜN KONUŞMA TARZI

Hz. Âişe anlatıyor: "Allah Resûlü tane tane konuşurdu. Eğer biri saymaya kalksa onun konuştuğu kelimelerdeki harfleri dahi sayabilirdi. O, asla acele acele konuşmazdı."[94]

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlünün şöyle dediğini işittim: "Cevâmiu'l-kelim (az sözle çok anlam ifade eden sözler) ile gönderildim. Düşmanlarıma, çok uzaktan korku salma lütfuna nail oldum. Uyurken, yeryüzü hazinelerinin anahtarları elime konuldu."[95]

Allah Resûlü Hep Tebessüm Ederdi

Hz. Âişe anlatıyor: "Allah Resûlünün, diş etleri görünecek kadar kahkaha ile güldüğüne şahit olmadım. O sadece tebessüm ederdi."[96]

Amre (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Hz. Âişe'ye, Allah Resûlünün hanımlarıyla yalnız kaldığında nasıl davrandığını sordum. Hz. Âişe: "Sizin kocalarınız nasıl davranıyorsa o öyle davranıyordu. Ancak, o insanların en civanmerdi idi. Ve o çok güler yüzlü ve çok mütebessim idi." dedi.[97]

---

93 Hâkim, *Müstedrek* 4/319 (7774)

94 Buhârî, *Sahîh* 3/1307 (3374)

95 Buhârî, *Sahîh* 3/1087 (2815)

96 Müslim, *Sahîh* 2/616 (899)

97 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/44; İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/91.

Abdullah b. Mesud anlatıyor: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Cehennemden en son çıkacak olanları tanıyorum. Oradan sürünerek çıkacak olan bir adama, 'Çık, cennete gir!' denilir. O da, cennete girmek için ilerler. Cennetteki insanları yerlerini almış olarak görünce, geriye döner ve şöyle der: 'İnsanlar cennetteki bütün yerleri doldurmuşlar ve bana yer kalmamış.' Adama: 'Dünyadaki durumunu hatırlıyor musun?' denilir. 'Evet' der. 'Öyleyse ne kadar istersen iste bakalım.' denilir ve adam da ister. Bunun üzerine ona: 'Sana istediğinin on misli verildi.' denildiğinde, 'Benimle alay mı ediyorsun, hiç Sultan alay eder mi?' der."

Bu hadiseyi anlattığında, Allah Resûlünün azı dişleri görününceye kadar güldüğüne şahit oldum.[98]

Allah Resûlünün, Fakir Bir Adamın Bir Davranışına Gülmesi

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Birisi Resûlullah'a geldi ve: "Yâ Resûlallah, ben mahvoldum! Ramazanda ailemle münasebette bulundum." dedi. Allah Resûlü, "Bir köle azat etmelisin." buyurdu. Adam, "Buna imkânım yok ki." dedi. Resûlullah, "Öyleyse aralıksız iki ay oruç tut!" buyurdu. Adam, "Buna da gücüm yetmez." dedi. Efendimiz, "Altmış fakiri doyur o hâlde." buyurdu. Adam, "Buna da gücüm yetmez." dedi. O arada Resûlullah'a bir sepet kuru hurma getirildi. Allah Resûlü: "Soru soran adam neredeydi?" dedi ve adama: "Al bu hurmayı, sadaka olarak dağıt." buyurdu. Adam: "Benden daha fakiri var mı? Allah'a yemin ederim ki, Medine'nin kara taşlı şu iki dağı arasında bizden daha fakir bir ev yoktur!" dedi. Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) adamın bu cevabına o kadar güldü ki, onun azı dişleri gözüktü. Sonunda, Resûlullah o zata: "Peki, siz yiyin hurmaları." buyurdu.[99]

---

98 Müslim, *Sahîh* 1/173 (309)

99 Buhârî, *Sahîh* 5/2260 (5737)

24. VAKAR

Resûlü Ekrem Efendimizin Vakarı

Harice b. Zeyd (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü, bulunduğu mecliste insanların en vakarlısı idi. Hemen hemen hiçbir tarafını ve uzvunu açmazdı, son derece vakarlı davranırdı."[100]

Muaz b. Cebel'in Vakarı

Ebû Müslim el-Havlânî anlatıyor: Bir gün Humus mescidine girdim, baktım içerde Resûlullah'ın sahabilerinden otuz kadar yaşlı zat oturuyor. Aralarında da genç birisi vardı; gencin gözleri sürmeli, dişleri parlaktı. Konuşmuyordu ve sessizce duruyordu. Cemaat, herhangi bir meselede şüpheye düştüğünde dönüp ona soruyordu. Yanımda oturan birine: "Bu genç kimdir?" diye sordum. "Muâz b. Cebel'dir." dedi. O anda, ona kalbim öyle ısındı ki, oradan dağılıncaya kadar yanlarında kaldım.[101]

25. ALLAH NAMINA KISKANÇ OLMAK

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Sa'd b. Ubade şöyle demişti: "Eğer eşimin yanında bir adam bulsam, suçlu olduğuna ilişkin dört şahit getirmedikçe, adama dokunamaz mıyım?" Allah Resûlü "Dokunamazsın!" buyurdu. Sa'd b. Ubade: "Asla ben buna dayanamam. Seni hak ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, ben bu durumda dört şahidi beklemeden kılıcımla adamın işini bitiririm." dedi. Allah Resûlü buyurdu: (Sa'd'ı kastederek): "Şu efendinizin söylediğini iyi dinleyin. Ben Sa'd'dan daha gayûrum, Allah da benden..."[102]

---

100 Kâdî İyâz, *Şifâ* 1/110

101 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/231.

102 Müslim, *Sahîh* 2/1136 (1499)

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü, bir gece yanımdan ayrıldı. O anda, ben onu kıskandım. Yanıma geldiğinde, benim durumumu anladı ve: "Ne oldu sana yâ Âişe, kıskandın mı?" diye sordu. Ben de: "Tabii ki ey Allah'ın Resûlü! Benim gibi biri, senin gibisini elbette kıskanır!" dedim. Allah Resûlü: "Senin şeytanın yine gelmiş." dedi. "Benim şeytanım mı var ey Allah'ın Resûlü?" diye sordum. "Evet" dedi. "Senin de şeytanın var mı?" dedim. Allah Resûlü buyurdu: "Evet, vardı; fakat Allah bana yardım etti de, sonunda bana teslim oldu."[103]

26. İYİLİĞİ EMRETMEK, KÖTÜLÜĞE ENGEL OLMAK

Kıyamet Günü, Emr-i bi'l-Ma'ruf ve Nehy-i Ani'l-Münker Vazifesini Eda Edenlerin Makamı

Hz. Enes anlatıyor: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Kıyamet günü, peygamber ve şehit olmadıkları hâlde, nurdan minberler üzerinde oturan ve Allah katındaki mertebelerinden dolayı nebi ve şehitlerin gıpta ettiği kimseleri size haber vereyim mi?" "Onlar kimdir ey Allah'ın Resûlü?" dediler. Allah Resûlü buyurdu: "Onlar, Allah'ın kullarını Allah'a sevdirirler. Allah'ı da kullarına sevdirirler. İnsanlara nasihat ve iyilikte bulunmak amacıyla yeryüzünde seyahat ederler." Dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Allah'ı kullarına sevdirmeyi anladık, ama Allah'ın kullarını Allah'a sevdirmek nasıl olur; bunu izah eder misiniz?" Allah Resûlü buyurdu: "İnsanlara Allah'ın sevdiği şeyleri emrederler, Allah'ın sevmediği şeylerden de onları sakındırırlar. Halk, onların tebliğ ve temsil ettiği hakikatlere itaat ettiği zaman, Allah da onları sever."[104]

---

103 Müslim, *Sahîh* 4/2168 (2815)
104 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/155 (5565)

Allah Resûlünün, İyiliği Emretmek, Kötülüklerden de Nehyetmek Hususunda Zaaf Gösterilmesinden Sakındırması

Muâz b. Cebel'in (radıyallahu anh) rivayetine göre, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Aranızda cehalet ve hayatı sevme sarhoşluğu olmak üzere iki sarhoşluk zuhur etmedikçe, sizler Rabbinizden gelen din üzere devam edersiniz. Çünkü iyiliği emreder, kötülükten sakındırır ve Allah yolunda cihat edersiniz. Eğer aranızda dünya sevgisi baş gösterirse, ne iyiliği emreder ne kötülükleri engeller ne de Allah yolunda mücahede edersiniz. İşte o gün; Kur'ân'ın ve sünnetin ahkâmını temsil edenler ve anlatanlar, hayırda yarışan ilk Muhâcirle Ensâr gibidirler."[105]

Hz. Ebû Bekir'in Bu Husustaki Uyarısı

Kays b. Ebi Hâzim anlatıyor: Hz. Ebû Bekir 'Resûlullah'ın halifesi' unvanını aldığı gün minbere çıktı ve Allah'a hamd ettikten sonra şöyle dedi: "Ey insanlar! Siz, 'Ey iman edenler! Siz kendinizi düzeltmeye bakın! Siz doğru yolda olduktan sonra sapanlar size zarar veremez.' (Mâide, 5/105) âyetini okuyorsunuz; ancak bu âyeti söylendiği gayeye uygun anlamıyorsunuz! Çünkü ben, Allah Resûlünden şunu işittim: "İnsanlar, kötülükleri görüp de engel olmadıkları ve fenalıklara göz yumdukları zaman, Allah'ın o insanları topyekûn cezalandırması pek yakındır."[106]

Hz. Muhammed'in Ümmeti, İyiliği Emretme ve Kötülüğü Nehyetme Vazifesini Ne Zaman Terk Edecek?

Hz. Huzeyfe (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir defasında, Peygamber Efendimize (sallallahu aleyhi ve sellem): "Yâ Resûlallah! Müttakilerin en başta gelen görevi olan iyiliği emredip fenalıktan sakındırma, ne zaman terk edilecek?" diye sordum. Efendimiz: "İsrailoğullarının

---

105 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/533 (12159)
106 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1215 (8443)

başına gelen, sizin de başınıza geldiğinde." buyurdu. "Yâ Resûlallah! İsrailoğullarının başlarına ne gelmişti ki?" diye sordum. Resûlullah: "Hayırlı olanlarınız, çürük ve kötülerinize dalkavukluk yapar; dinî bilgiler kötü niyetli olanların eline düşer; devlet ve yönetim küçüklerinize geçerse, işte o zaman fitne sizleri her yandan kuşatır. Karşı cepeye saldırırsınız, size karşı saldırıyla cevap verilir."[107] buyurdu.

27. ALLAH RESÛLÜ VE SAHÂBİLERİN NİKÂHTA İZLEDİKLERİ YOL

Peygamberimizin Hz. Hatice ile Evlenmesi

Nefîse anlatıyor: Huveylid'in kızı Hatice, zengin olmasının yanı sıra vakarlı, güzel ve asil bir kadındı. Kureyş'in en soylu ve en zengin ailesindendi. Kavminin tüm erkekleri, onunla evlenmek için can atıyordu; hatta bu uğurda bütün servetlerini feda edebilirlerdi. Hz. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ise, ticaret ile uğraşıyordu. Hatice'nin de ticaret kervanı Şam cihetine gitmişti. Efendimiz, bu Şam seferinden dönünce, Hatice, bazı haberler iletmem için gizlice beni ona gönderdi. Gittim ve: "Ey Muhammed, niçin evlenmiyorsun?" dedim. "Elimde bir şey yok, ne ile evleneyim ki?" dedi. "Güzelliği yerinde, malı mülkü bol, soy ve asalet bakımından tam sana denk birisi, senden hiçbir şey beklemeden seninle evlenmek istese kabul eder misin?" dedim. "Kimmiş o kadın?" diye sordu. "Hatice." dedim. "Bu, benim için nasıl mümkün olur?" dedi. "Sen gerisini bana bırak." dedim. "Peki, kabul ediyorum o zaman." dedi. Ben de, gittim ve durumu Hatice'ye bildirdim. Hatice de Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ile kendi amcası Amr b. Esed'e, "Şu saatte, şu yerde bulunun." diye haber gönderdi. Taraflar, denilen yer ve zamanda hazır oldular. Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem), amcalarıyla birlikte geldi. Amca-

---

107 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/560 (12238)

larından biri, ona dünürlük yaptı. Hatice'nin amcası Amr, "Bu genç, kızımızın tam dengi; geri çevrilemeyecek biri." dedi. Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem), Hatice (radıyallahu anhâ) ile evlendiğinde yirmi beş yaşındaydı, Hatice ise kırk yaşındaydı; Hatice Fîl Vak'ası'ndan on beş sene önce doğmuştu.[108]

Efendimizin Hz. Âişe ile İzdivacı

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Mekke'den Medine'ye geldik. Burada, Hâris b. El Hazreçoğullarının Sünüh'teki evlerinden birine yerleştik. Bir gün, Resûlullah evimize geldi. Tam o sırada, annem beni iki hurma direğine bağlanmış ipten bir salıncakta sallıyordu. Allah Resûlü içeri girince annem beni salıncaktan indirdi, omuzuma dökülen saçlarımı düzeltti, yüzümü az bir su ile temizledi, sonra elimden tutarak kapının önüne kadar götürdü. Ben, yorgunluktan hızlı hızlı soluyordum. Sakinleşince, annem beni içeri aldı. Baktım; Peygamberimiz içerde, bir sedirde oturuyor. Peygamberimizin yanında da, Ensâr'dan erkekler ve kadınlar vardı. Annem, beni hemen bir odaya soktu ve: "Bunlar senin akraba ve hısımların. Allah seni onlara, onları da sana mübarek kılsın." dedi.

Misafirler fazla kalmadılar ve hemen kalkıp gittiler. Düğünümde ne deve kesildi ne de koyun. Yalnız Ensâr'ın büyüklerinden Sa'd b. Ubâde (radıyallahu anh), büyükçe bir kap yemek göndermişti. Sa'd b. Ubâde (radıyallahu anh), Peygamber'in (sallallahu aleyhi ve sellem) diğer hanımlarının yanına gittiğinde de yemek göndermeyi alışkanlık edinmişti. Allah Resûlü ile evlendiğim gün, dokuz yaşında bir kızdım.[109]

Ahmed b. Hanbel'deki rivayette; Mut'im b. Adiy'in oğlunun, Hz. Âişe için daha önceden talip olduğu, ancak Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) söz konusu olunca, annesi Ümmü Ruman'ın, Mut'im'in oğlunun müşrik olmasını gerekçe göstererek veri-

108 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/131.

109 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/363 (15286)

len sözden caymış olması; Hz. Âişe'nin yaşının o gün itibariyle, dokuzdan küçük olmadığına veya en azından evlenme yaşının gelmiş olduğuna delalet eder.[110] Bu arada, Arap yarımadasında evlenme yaşının diğer soğuk bölgelere nispeten daha erken olduğunu da hatırlamak gerekir.

Sahâbilerden, Cüleybîb'in İzdivacı

Ebû Berzete'l-Eslemî (radıyallahu anh) anlatıyor: Cüleybîb adında biri vardı; kadınların yanına uğrar, onlarla şakalaşırdı. Hanımıma, "Cüleybîb'i bir daha yanınıza sokmayacaksın, eğer yanınıza girdiğini görürsem size şöyle yaparım, böyle yaparım." dedim. Ensâr'dan hiç kimse, kızı evlenme çağına geldiğinde, Resûlullah'a sormadan kızını evlendirmezdi. Bir gün Peygamberimiz, Ensâr'dan bir zata: "Kızını bana ver." dedi. Adam: "Tamam, yâ Resûlallah. Bu, benim için büyük bir şeref olur!" dedi. Efendimiz, "Ama onu kendim için istemiyorum." dedi. "Kim için?" diye sorunca, Allah Resûlü, "Cüleybîb için istiyorum." dedi. Adam, "Öyleyse, kızımın annesine bir danışayım." diyerek gitti. Hanımı: "Evet! Büyük bir şeref!" dedi. Adam: "Ama kendisi için değil! Cüleybîb için dünür oluyor." dedi. Kadın: "Cüleybîb için mi? Cüleybîb için mi? Yok vallahi, kızımı ona veremem!" dedi. Adam, sonucu Resûlullah'a bildirmek üzere kalkmak isteyince kızları: "Size benim için kim dünürlük yaptı?" diye sordu. Annesi de durumu bildirdi. Kız: "Yani, şimdi Resûlullah'a red cevabı mı veriyorsunuz? Siz beni Resûlullah'a bırakın, o beni rezil etmez." dedi. Bunun üzerine kızın babası, Resûlullah'ın yanına gitti; kızının cevabını bildirdi ve: "Kızımız hakkında karar sana ait." dedi. Resûlü Ekrem de kızı, Cüleybîb ile evlendirdi. Bir müddet sonra, Resûlullah bir harbe çıktı. Zaferle neticelenen bu savaşta Allah, Peygamberine ganimetler lütfetti. Dönecekleri sırada sahâbilerine: "Arkadaşlarınızdan, kaybettiğiniz kimse var mı?" diye sordu. "Hayır." dediler.

---

110 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 6/210 (25810)

"Ama ben Cüleybîb'i göremiyorum, onu arayın." dedi. Sahâbiler de aramaya başladılar. Cüleybîb'in, öldürülmüş yedi müşriğin yanında şehit düşmüş olduğunu gördüler. Allah Resûlüne: "Yâ Resûlallah! İşte; burada yedi kişiyi öldürmüş, düşmanlar da onu şehit etmişler." dediler. Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) geldi ve: "Yedi kişiyi öldürmüş, onlar da onu öldürmüşler! Cüleybîb benden, ben de ondanım." dedi ve bu son cümlesini iki yahut üç kez tekrarladıktan sonra bir mezar kazılmasını emretti. Mezar kazılınca, Cüleybîb'in cesedini kollarına alarak kabrine koydu.

İshak b. Abdullah diyor ki: Ben, Sâbit el-Bünânî'ye: "Resûlullah'ın, Cüleybîb'in hanımı için nasıl dua ettiğini biliyor musun?" diye sordum. "Evet. 'Allah'ım! Bu kadın üzerine hayrını ve bereketini sağanak sağanak yağdır, onun hayatını sıkıntılardan uzak eyle.' diye dua etmişti." dedi. Gerçekten de, Ensâr arasında bu kadından daha fazla hayır yapan dul kadın yoktu.[111]

Hz. Ömer'in, Kadınlara Fazla Fazla Mehir Vermeyi Yasaklaması ve Bir Kadının İtirazı Üzerine Bu Yasağı İptal Etmesi

Mesrûk anlatıyor: Bir gün, Hz. Ömer (radıyallahu anh) minbere çıktı ve: "Ey insanlar, bundan böyle dört yüz dirhemden fazla mehir veren birini duymayayım, Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) ile sahâbileri dört yüz veya dört yüzden daha az mehir verirlerdi. Eğer fazla mehir vermekte, takva ve fazilet yönü olsaydı hiç şüphesiz bu hususta da onlara yetişemezdiniz." dedi ve minberden indi. Hz. Ömer'in bu konuşmasını duyan Kureyş kabilesinden bir kadın, onun bu sözlerine karşı çıkarak: "Ey Müminlerin Emîri! Sen erkeklerin kadınlara dört yüz dirhemden fazla mehir vermelerini yasaklamışsın, doğru mu?" diye sordu. Hz. Ömer: "Evet." dedi. Kadın, "Sen Allah'ın kitabında: 'Eğer bir zevceyi bırakıp da başka bir zevce almak isterseniz öbürüne yükler ağırlığınca mehir vermiş olsanız bile içinden (o verdiğiniz mehirden) bir şey

---

111 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/913 (15977)

almayın...' (Nisâ, 4/20) buyurduğunu duymadın mı?" dedi. Hz. Ömer (radıyallahu anh), kadının bu itirazı üzerine: "Allah'ım, beni bağışlamanı diliyorum, herkes dini Ömer'den daha iyi biliyor!" dedikten sonra geri döndü ve tekrar minbere çıktı: "Ey cemaat! Sizlere, kadınlara dört yüz dirhemden fazla mehir vermeyi yasaklamıştım; şu andan itibaren bu kararımın doğru olmadığını fark ettim. Artık isteyen, istediği kadar mehir verebilir." dedi.[112]

28. ALLAH RESÛLÜNÜN, EHL-İ BEYT ERKEKLERİ, KADINLARI VE ÇOCUKLARI İLE GÜZEL GEÇİNMESİ

Allah Resûlünün Hz. Âişe ile Olan Güzel İlişkisi

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü, oturuyorken bir gürültü işitti. Bir baktı ki, Habeşliler raksediyor; ahali de onların etrafında halka olmuş, onları seyrediyor. Allah Resûlü, "Yâ Âişe, gel istersen sen de bak." dedi. Yanağımı Resûlullah'ın omzuna koydum; omuzları arasından Allah Resûlünün başına bakmaya başladım. Resûlü Ekrem, "Daha doymadın mı?" diyor, ben de onun katındaki değerimi anlamak için "Hayır" diyordum. O sırada oyuncuları seyrederken, gerçekten yorulduğu için ayaklarını değiştirdiğini gördüm. Birden, Hz. Ömer göründü ve insanlar özellikle de çocuklar oradan dağılıverdi. Allah Resûlü şöyle buyurdu: "İnsî ve cinnî şeytanların Ömer'den kaçtıklarını gördüm."[113]

Efendimizin Boşamayı Düşündüğü Sırada, Hanımlarıyla Arasında Geçen Hadise

Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: Sahâbiler, Allah Resûlünün kapısında otururken Ebû Bekir geldi. İçeride oturmakta olan Resûlü Ekrem'in huzuruna çıkmak için izin istedi. İzin verilmedi. Hz. Ömer geldi, izin istedi; ona da müsaade edilmedi. Daha sonra, her ikisine de izin verildi ve içeriye alındılar. Allah Resûlü hiç konuş-

---

112 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/761 (45798)

113 Tirmizî, *Sünen* 5/621 (3691)

muyor, hanımları da etrafında oturuyordu. Hz. Ömer, Allah Resûlünü neşelendirme ümidiyle şöyle söze başladı: "Yâ Resûlallah! (Kendi hanımını kastederek) Zeyd'in kızını bir görseydin! Benden para istedi, ben de vurdum boynuna!" Allah Resûlü, azı dişleri görünecek kadar güldü ve şöyle dedi: "Bu gördüğün etrafımdaki hanımlar da benden aynı şeyi istiyorlar." O sırada, Hz. Ebû Bekir, kızı Âişe'nin; Hz. Ömer de kızı Hafsa'nın üzerine dövmek için yürüdü. Her ikisi de şöyle diyordu: "Demek, siz Allah Resûlünden, yanında olmayan şeyleri istiyorsunuz, öyle mi?"

Allah Resûlü, onlara engel oldu. Bunun akabinde, hanımlar şöyle dediler: "Vallahi, bundan böyle biz Allah Resûlünden imkânı dışında hiçbir şey istemeyeceğiz!"

Daha sonra Allah, Peygamber hanımlarının ayrılmaları veya kalmaları ile ilgili âyetleri inzal buyurdu. Allah Resûlü, âyetin hükmünü tebliğ etmeye ilk olarak Hz. Âişe'den başladı: "Yâ Âişe! Sana bir teklifte bulunacağım; ama bana annen ve baban ile istişare etmeden kararını bildirme." dedi. Hz. Âişe, "Nedir o?" diye sordu. Allah Resûlü şu âyeti okudu: "Ey Peygamber! Eşlerine de ki: 'Eğer dünya hayatını ve süsünü istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim ve sizi güzelce boşayayım!" (Ahzâb, 33/28)

Hz. Âişe: "Ben şimdi senden ayrılma hususunda mı ana-babama danışacağım? Hayır, ben kesinlikle Allah ve Resûlünü tercih ediyorum. Senden ricam, benim bu tercihimden diğer hanımlarına bahsetmemendir."

Allah Resûlü Hz. Âişe'ye: "Allah beni sert ve kırıcı değil, eğitici ve kolaylaştırıcı olarak gönderdi. Benden, senin tercihini gizlememi isteme. Eğer benden senin neyi tercih ettiğini sorarlarsa, ben mutlaka onlara söyleyeceğim." buyurdu. Hz. Âişe der ki: "Allah Resûlü, benden sonra aynı teklifi diğer hanımlarına da tek tek götürdü. Hepsi de, benim verdiğim cevabın aynısını verdiler."[114]

---

[114] İbn Kesîr, *Tefsîr* 3/481

29. ALLAH RESÛLÜNÜN ÇOCUKLARA KARŞI TUTUMU

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Çocuklara, Allah Resûlünden daha şefkatli davranan birini görmedim. Medine'nin yukarı mahallelerinden birinde, Allah Resûlünün oğlu İbrahim'in bir süt annesi vardı. Birlikte oraya gider, onun evine girer ve ocağını yakardı. Süt annenin eşi demirci idi. Allah Resûlü İbrahim'i kucaklar, öper ve daha sonra geri dönerdik."[115]

Hz. Ömer (radıyallahu anh) anlatır: Hasan ile Hüseyin'i Allah Resûlünün omuzlarında görünce, "Altınızdaki binek ne güzel!" dedim. Allah Resûlü şöyle karşılık verdi: "Üstündeki biniciler de pek güzel!"[116]

30. ALLAH RESÛLÜNÜN, ASHÂBININ EŞLERİYLE OLAN PROBLEMLERİYLE İLGİLENMESİ

Abdullah b. Amr anlatıyor: Babam, beni Kureyş'ten biriyle evlendirdi. Eve hanım gelince ben namaz ve oruç gibi ibadetlere düşkün olduğumdan, hanımımla ilgilenmeye pek fırsat bulamadım. Amr b. Âs, gelininin yanına gelerek ona: "Kocanla aran nasıl?" diye sordu. "Çok iyi bir adam; ancak, bugüne kadar bana elini bile sürmedi." cevabını verdi. Bunun üzerine babam, beni ayıpladı ve bana çok ağır konuştu: "Ben seni Kureyş'ten soylu biriyle evlendirdim. Sen ise, onu eve bağladın ve ona haksızlık ettin. Yapacağını yaptın!" dedi. Sonra gitti; beni Allah Resûlüne şikayet etti. Allah Resûlü de beni çağırttı. Resûlullah'ın huzuruna vardım. Bana: "Gündüzleri oruç tutar mısın?" dedi. "Evet tutuyorum." dedim. "Geceleri ibadetle mi geçiriyorsun?" diye sordu. "Evet." dedim. Allah Resûlü dedi ki: "Ben bazen oruç tutarım, bazen de tutmam. Namaz kılarım, uyurum; ama, hanımlarımı da ihmal etmem. Kim benim sünnetimden yüz çevirirse benden

---

115 Ahmed İbn Hanbel 3/112 (12123)

116 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/291 (15078)

değildir!" Sonra bana dedi ki: "Kur'ân'ı ayda bir hatmet." Ben, "Daha fazla okuyabilirim." dedim. "On günde bir hatmet." dedi. "Daha çok okuyabilirim." dedim. "O hâlde, üç günde bir hatmet Kur'ân'ı." buyurdu. "Her ay, üç gün oruç tut." buyurdu. "Daha fazla tutabilirim!" dedim. En sonunda: "Bir gün tut, bir gün tutma. Orucun en faziletlisi, kardeşim Davud'un orucudur." buyurdu.

Mücâhid (radıyallahu anh) der ki: Abdullah b. Amr (radıyallahu anh) yaşlılık zamanında, birkaç gün sürekli oruç tutar, sonra da kuvvetlenebilmek için birkaç gün de tutmazdı. Kur'ân'ı da bazen çok okur, bazen de az okurdu; ama mutlaka ya üç ya da yedi günde bir kere Kur'ân'ı hatmederdi. Abdullah b. Amr şöyle derdi: "Keşke Allah Resûlünün ruhsatını uygulasaydım! Belki, bu benim için daha iyi olurdu. Ama, ben ona verdiğim sözden de caymak istemiyorum."[117]

31. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBININ YEME VE İÇME ÂDÂBI

Ebû Hureyre anlatıyor: "Allah Resûlü hiçbir yemeği beğenmemezlik etmezdi. İştahı olursa yer, olmazsa da yemezdi."[118]

Ömer b. Ebi Selem anlatıyor: "Allah Resûlü ile bir gün yemek yedim. Tabağın etrafındaki eti yemeğe başlamıştım ki, beni uyardı ve bana 'Önünden yemelisin.' dedi."[119]

Ümeyye b. Ebi Mahşâ anlatıyor: Allah Resûlü, bir adamın besmele çekmeden yemeğe başladığını gördü. Adam yemeğe devam etti, en sonunda bir lokma kaldı, o lokmayı ağzına götürürken 'Bismillahi evvelehu ve âhirahu' dedi. Allah Resûlü güldü ve şöyle buyurdu: "Vallahi, şeytan onunla beraber yemeye devam etti. Besmeleyi çekince, karnında ne varsa kustu."[120]

117 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/285
118 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/40
119 Müslim, *Sahîh* 3/1599 (2022)
120 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 15/686 (41686)

Hz. Ali'nin, Bir Adama Yeme İçme Âdâbı Konusundaki Nasihati

İbn A'bed anlatıyor: Hz. Ali, bana şöyle demişti: "Yâ İbn A'bed, yemeğin hakkı nedir biliyor musun?" "Nedir?" dedim. "Bismillah, 'Allah'ım bize verdiğim bu rızıkları bereketlendir!' diyeceksin." dedi. Sonra şu soruyu sordu: "Peki yemeğin şükrü nasıl olur?" "Nasıldır?" dedim. "Bizi yediren ve içiren Allah'a şükürler olsun, diyeceksin." dedi.[121]

Hz. Selmân'ın Rızık Konusundaki Sözü

Zeyd b. Savhan'ın azatlısı Sâlim anlatıyor: Efendim olan Zeyd ile beraber çarşıda idik. Selmân-ı Fârisî'ye rastladık. İki vesak buğday (yaklaşık olarak 200-300 kg) almıştı. Zeyd ona şöyle dedi: "Ey Ebû Abdullah! Sen de mi bunu yapıyorsun? Hâlbuki sen, Allah Resûlünün ashâbındansın?" Selmân şöyle cevap verdi: "Nefis rızkını elde ettiği zaman rahatlar, ibadete severek koşar, şeytanın vesveseleri de ondan gider."[122]

32. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBIN KIYAFETİ

Abdurrahman b. Ebi Leylâ anlatıyor: Hz. Ömer ile birlikteydim; bana şöyle demişti: "Ebu'l-Kâsım'ı (sallallahu aleyhi ve sellem), üzerinde yenleri dar bir Şam cübbesiyle gördüm."[123]

Seleme b. Ekva' anlatıyor: Osman b. Affan, bacaklarının yarısına kadar uzanan bir entari giyer ve şöyle derdi: "Sevgilim olan Efendim'in (sallallahu aleyhi ve sellem) entarisi de böyleydi."[124]

Câbir anlatıyor: "Mekke fethedildiği gün, Allah Resûlü başında siyah bir sarık ile şehre girdi."[125]

---

[121] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/153 (1312)
[122] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/200.
[123] Müslim, *Sahîh* 1/228 (274)
[124] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 15/743 (41835)
[125] Müslim, *Sahîh* 2/990 (1358)

Ümmü Seleme anlatıyor: "Allah Resûlü için en sevimli olan kıyafet, gömlek idi."[126]

Allah Resûlünün, Yeni Bir Kıyafet Giydiğinde Sarf Ettiği Sözler

Hz. Ömer anlatıyor: Allah Resûlünün; yeni bir kıyafet giyerken, elbise göğsüne kadar geldiğinde şöyle dua ettiğini gördüm:

"Hayatımda kendisiyle mahrem yerlerimi örttüğüm ve güzelleştiğim bu kıyafeti bana giydiren ve lütfeden Allah'a hamdolsun. Allah'a yemin ederim ki, yeni bir kıyafet giyip de benim söylediğimi söyleyen ve eskilerini de Allah rızası için bir fakire giydiren Müslümanlar, giydirdikleri kıyafetin bir ipi dahi o fakirin üzerinde kaldığı sürece, hayatta da olsalar ölmüş de olsalar, Allah'ın himayesinde ve yakınında olurlar."[127]

33. ALLAH RESÛLÜNÜN YATTIĞI YATAK

Hz. Âişe'ye, Allah Resûlünün yatağının nasıl olduğu sorulduğunda Hz. Âişe şu cevabı verdi: "İçi hurma lifi ile doldurulmuş deriden bir yatağı vardı."[128]

Hz. Hafsa'ya, Allah Resûlünün yatağı hakkında sorular sorulduğunda, Hz. Hafsa şöyle demiştir: "Yatağı kalın bir kumaştan ibaretti. İkiye katlardık, üzerinde uyurdu. Bir gece yatağı dörde katlarsam daha rahat uyur diye düşündüm ve dörde katladım. Sabah olduğunda Allah Resûlü, 'Bu gece, altıma ne sermiştin?' dedi. 'Her zamanki yatağınızı dörde katlamıştım. Sizin için daha yumuşak olur diye düşündüm.' dedim. 'Onu eskisi gibi katla; çünkü yatağın yumuşaklığı, gece teheccüde geç kalkmama sebep oldu.' buyurdu."[129]

---

[126] Tirmizî, *Sünen* 4/237 (1762)
[127] Tirmizî, *Sünen* 5/558 (3560)
[128] Müslim, *Sahîh* 3/1650 (2082)
[129] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/53; İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/465.

SAHABENİN GAYBA İMANI

Sahâbiler gayba nasıl inanıyorlardı? Peygamberimizin verdiği haberler karşısında dünyanın geçici lezzetlerini, insanî hazları, zamana ait duyguları, maddî birikimlerini nasıl terk edebiliyorlardı? Âdeta onlar, gaybı görüyor; göz önünde olanları ise tekzip edercesine hiçe sayıyorlardı!

1. İMANIN BÜYÜKLÜĞÜ

Allah Resûlünün, Kalben İnanarak 'Lâ ilâhe illallah' Diyenleri Cennetle Müjdelemesi

Rifâatü'l-Cühenî anlatıyor: Allah Resûlü ile beraber Kadid denilen mevkiye gelmiştik. Burada bazıları, ailelerinin yanına dönmek için Allah Resûlünden izin istediler. Bunun üzerine, Peygamberimiz ayağa kalktı ve Allah'a hamd ü sena ettikten sonra şöyle dedi: "Allah'ın Peygamberini yalnız bırakmak isteyen ve karşı tarafa geçmek isteyenler mi var aramızda?"

Bu sözler üzerine ağlamayan kalmadı. Birisi çıktı ve şöyle dedi: "Artık bunu da işittikten sonra, Allah Resûlünden izin isteyen gerçekten akılsızdır!" Bunun üzerine, Peygamberimiz şöyle dedi:

"Ben, Allah huzurunda, sıdk ile ve O'ndan başka ilâh olmadığına ve benim de Onun Resûlü olduğuma kalben inanıp, istikametli bir hayat yaşadıktan sonra vefat edenlerin mutlaka cennete

gireceklerine şahit olacağım. Rabbim, bana ümmetimden yetmiş bin kişinin hesapsız ve azap görmeksizin cennete gireceğine dair vaatte bulundu. Ümit ederim ki, cennete girecek olanlar içinde sizin sâlih olan babalarınız, eşleriniz ve nesilleriniz de bulunsun ve oradaki meskenlere yerleşsin."[1]

Şehadet Getirmiş Olanların Cehennemden Çıkacağına Dair Müjde

Ebû Musa anlatıyor: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Cehennemin kalıcı sakinleri ile Müslümanlardan bazıları orada bir araya geldiklerinde, inkârcılar Müslümanlara şöyle sorarlar: 'Sizler Müslüman değil miydiniz?' Müslümanlar, 'Evet.' derler. İnkârcılar, 'Peki Müslüman olmanız, sizi ateşten kurtarmaya yetmedi mi ki, bizimle birlikte cehenneme geldiniz?' diye sorarlar. Müslümanlar, 'Bizim bazı günahlarımız var; o günahlarımızın cezasını çekmek için buradayız.' derler.

Allah, onların bu karşılıklı konuşmalarını işitir ve cehennemdeki Müslümanların çıkarılmasını emreder. Orada kalan inkârcılar bunu gördükleri zaman, 'Keşke biz de Müslüman olsaydık da onların cehennemden çıktığı gibi çıksaydık!' derler."

Sonra Allah Resûlü şu âyeti okudu: "Elif lam ra. Bunlar Kitabın ve apaçık olan Kur'ân'ın âyetleridir. İnkârcılar, o gün Müslüman olmayı çok arzu ederler." (Hicr, 15/1-2) [2]

2. İMAN MECLİSLERİ

Enes b. Mâlik (radıyallahu anh) anlatıyor: Abdullah b. Revâha, Allah Resûlünün ashâbından biriyle karşılaştığı zaman şöyle derdi: "Hele gel otur şuraya. Rabbimize bir saat iman edelim!"

1 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/16 (16260)
2 İbn Kesîr, *Tefsîr* 2/546.

Bir gün adamın biri, İbn Revaha'ya kızmış ve doğruca soluğu Allah Resûlünün yanında almıştı: "Ey Allah'ın Resûlü! Şu İbn Revaha'ya bakar mısın, senin imanından yüz çeviriyor bir saat iman etmeye kalkışıyor?" diye İbn Revaha'yı şikâyet etmişti. Allah Resûlü buyurdu: "Allah, İbn Revaha'ya merhamet etsin. O, meleklerin imrendiği ve gıpta ettiği meclisleri sever."[3]

3. İMANI TAZELEMEK

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurdu: "İmanınızı yenileyiniz." Denildi ki: "İmanımızı nasıl yenileyelim?" Allah Resûlü: "Lâ ilâhe illallah sözünü çokça söyleyerek." buyurdu.[4]

4. İMAN, CESARET VE ÜMİDİN KAYNAĞIDIR

Alâ ibnu'l-Hadramî'nin, İmanından Gelen Cesareti

Sehm b. Mincab anlatıyor: Alâ ibnu'l-Hadramî ile bir savaşa katılmıştık. Dârîn (Bahreyn sahilinde bir yer) denen yere kadar yürüdük. Düşmanla aramızda deniz vardı. Alâ ibnu'l-Hadramî ellerini açtı ve şöyle dua etti:

"Ey her şeyi bilen Alîm, ey cezalandırmaya kâdir olduğu hâlde hemen ceza vermeyip mühlet veren Halîm! Ey her şeyden yüce olan Aliyy! Ey büyüklüğü ufuklarımızı aşan Azîm! Bizler, senin kulların ve bendeleriniz. Senin uğrunda düşmanla çarpışıyoruz. Allah'ım, bizi onlara ulaştıracak bir yol göster."

Sonra, atlarımızı denize sürmemizi emretti ve biz denize daldık. Su, atlarımızın eyerlerine bile çıkmıyordu. Nihayet, karaya çıkıp düşmanla karşı karşıya geldik.[5]

---

3 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/265 (13822)

4 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 2/359 (8695)

5 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/7

Hendek Kazılması Esnasında, Efendimizin İstikbale Dair Müjdesi

İbn Abbas anlatıyor: Hendek kazılırken ortaya büyük bir kaya çıktı. Allah Resûlü "Bırakın, ilk kazmayı ben vurayım." dedi. Kazmayı eline aldı ve 'Bismillâh' diyerek kazmayı indirdi. Kayanın üçte biri koptu. Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Allahu Ekber! Vallahi, Bizans saraylarını gördüm!" Sonra Allah Resûlü, ikinci kazmayı vurunca kayanın tamamı parçalandı ve bunun üzerine şöyle dedi: "Allahu Ekber! Vallahi, İran saraylarını da gördüm!" Bir kısım münafıklar, "Biz, burada canımızı kurtarmak için hendek kazarken, o Bizans ve İran saraylarını fethetmekten bahsediyor!" dediler.[6]

5. İMANIN HAKİKATİ VE KEMALİ

Allah Resûlünün Hâris b. Mâlik'e Sorusu ve Ondan Aldığı Cevap

Hz. Enes anlatıyor: Allah Resûlü, mescide girdiğinde Hâris b. Malik (radıyallahu anh) yerde uzanıyordu. Resûlü Ekrem, onu ayağıyla dürttü ve ona "Başını kaldır." dedi. Hâris başını kaldırdı ve "Anam babam sana feda olsun ey Allah'ın Resûlü." dedi. Allah Resûlü: "Geceyi nasıl geçirdin ey Hâris?" diye sordu. Hâris: "Gerçek bir mümin olarak sabahladım Yâ Resûlallah." dedi. Hz. Resûlullah: "Her sözün bir hakikati vardır, senin söylediğin sözün hakikati nedir?" buyurdu. Hâris: "Artık, dünya gözümde yok. Öyle ki gündüzlerim susuz, gecelerim de uykusuz geçiyor. Sanki Rabbimin arşını görür gibi oluyorum. Sanki, bir tarafta birbirini ziyarete giden cennet yârânını, diğer yanda da feryat eden cehennemlikleri seyreder gibiyim!" dedi.

Hz. Resûlullah: "Sen, Allah'ın, kalbini gerçekten nurlandırdı-

---

6 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/190 (10140)

ğı bir insansın. Sen, Allah marifetine ermişsin, bu şekilde devam et." buyurdu.[7]

Allah Resûlünün Muaz b. Cebel'e Sorusu ve Ondan Aldığı Cevap

Hz. Enes anlatıyor: Muaz b. Cebel, Allah Resûlünün huzuruna girince Allah Resûlü: "Nasıl sabahladın ya Muaz?" dedi. Muaz: "Allah'a tam inanmış biri olarak sabahladım." diye cevapladı. Allah Resûlü: "Her sözün bir hakikati ve gerçekliği vardır. Senin sözünün gerçekliği nedir?" deyince, Muaz: "Yâ Resûlallah, sabaha çıktığımda akşama kadar yaşamayacakmışım şeklinde bir hisse kapılıyorum. Akşam olduğunda da, sabaha çıkmayacakmışım gibi geliyor bana. Bir adım attığım zaman, ikinci adımı atamayacakmış gibi oluyorum. Sanki, bütün ümmetler başlarında peygamberleri olduğu hâlde, diz çökmüş vaziyette gözümün önüne geliyor. Kitaplarını almak üzere çağırıyorlar. Bir tarafta, Allah'ı bırakıp da taptıkları putlar var. Cehennemliklerin cezalarını çektiğini ve cennetliklerin de sevaba nail olduklarını seyrediyor gibi oluyorum." dedi. Bunun üzerine Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Sen gerçek marifete ermişsin, bu şekilde devam et."[8]

Hz. Enes anlatıyor: Dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü! Senin huzurunda bizler, tarif edilemez bir hâl üzere oluyoruz. Fakat, senin yanından ayrıldığımız zaman, aynı hâli devam ettiremiyor ve değişiyoruz." Allah Resûlü buyurdu: "Rabbinizle olan münasebetiniz nasıldır, neler duyuyorsunuz?" "Allah, gizli ve açık her hâlimizde Rabbimizdir." dediler. Allah Resûlü, "Bu durum münafıklık sayılmaz." buyurdu.[9]

---

7 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/221

8 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/242.

9 İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/397

6. MELEKLERE İMAN

Hz. Ali şöyle der: Nuh Tufanı hariç, yeryüzüne düşen her yağmur damlasını bir melek belirli bir ölçü ile indirmiştir. Zira Nuh Tufanı esnasında, Allah yağmuru meleğin kontrolünden çıkarmış ve sağanak sağanak yağdırmıştır. Nitekim, "... sular taştığı vakit, sizi (varlığına vesile olan atalarınızı) emniyetli gemide Biz taşımıştık!" (Hâkka, 69/11) âyeti bunu anlatır. Aynı şekilde Âd kasırgasının meydana geldiği gün müstesna, meleğin kontrolü dışında asla rüzgâr esmemiştir. O vakit de rüzgâra izin verilmiş ve rüzgâr meleğin kontrolü dışına çıkarak esmiştir. "Âd halkı da bu yüzden önüne geçilemez şiddetli bir fırtına ile yok edildi." (Hâkka, 69/6) âyeti de buna işaret eder.[10]

7. KADERE İMAN

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü, Ensâr'dan bir bebeğin cenazesine davet edilmişti. "Yâ Resûlallah! Ne mutlu o bebeğe değil mi? Cennet kuşlarından bir kuş oldu âdeta. Hiçbir günah işlemedi. Kötülüğün ne olduğunu dahi bilmiyordu." dedim. Allah Resûlü: "Başka ne olacaktı ki, yâ Âişe! Allah, cenneti ve cennetlikleri henüz babalarının sulplerinde iken yaratmıştır. Cehennemi ve cehennemlikleri de, daha babalarının sulplerinde iken halk etmiştir." dedi.[11]

Ubâde b. Sâmit'in; Oğluna, Kadere İman Etmesini Öğütlemesi

Velîd b. Ubâde anlatıyor: Babam Ubâde (radıyallahu anh) hastaydı, öleceğini tahmin ediyordum. Yanına girdim ve: "Babacığım, bana nasihatte bulun; benim için en yararlı olanı söylemeye

---

10 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/640 (4679)

11 İbn Kesîr, *Tefsîr* 2/268.

çalış." dedim. "Beni doğrultun." dedi. Hizmetini görenler kendisini doğrultup oturttuklarında bana: "Bak güzel oğlum, kadere iman etmedikçe ne hakkıyla Allah'ı tanırsın ne de imanın tadını alırsın." dedi. "Babacığım, kaderin hayır ve şerrinin neler olduğunu nereden bilebilirim ki?" dedim. Babam, "Şu noktayı iyi belle: Kaderinde olmayan bir şey asla başına gelmez; kaderin olan şey de asla senden kaçmaz. Oğlum, ben Resûlullah'ı dinledim, şöyle buyurdu: 'Allah'ın ilk yarattığı mahlûk kalemdir. Ona: 'Yaz!' dedi. O da o andan itibaren kıyamet gününe kadar olacak hadiseleri yazdı.' İşte; oğlum eğer bu inanç üzere ölmezsen cehenneme girersin." dedi.[12]

Hz. Ali'nin Bu Konudaki Sözleri

Nezzâl b. Sebre anlatıyor: Hz. Ali'ye denildi: "Ya Emire'l-Müminin! 'Allah olacak bir şey meydana gelmeden önce, onu bilmez.' diye iddia edenler var."

Hz. Ali: "Allah onları perişan ve derbeder etsin! Neye dayanarak bunu söylüyorlar ki?" dedi. Orada bulunanlar: "And olsun ki; biz gerçek mücahede eden ve sabredenleri tespit edip durumları görünceye kadar sizi imtihan edeceğiz.' (Muhammed, 47/31) âyetinin teviline dayanarak bunu öne sürüyorlar." dediler. Bunun üzerine Hz. Ali Efendimiz: "Cehalet insanı yer ve bitirir." dedi ve minbere çıkarak Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şunları söyledi:

"Ey insanlar, ilim öğreniniz, ilminizle âmil olunuz ve başkalarına da öğretiniz. Kim Kur'ân'daki konulardan birini anlayamazsa, gelsin benden sorsun. Bazılarının, 'Allah, olacak şeyleri meydana gelinceye kadar bilemez.' dediklerini ve bunu 'İçinizdeki gerçek mücahede edenleri belirleyinceye kadar sizi imtihan edeceğiz.' âyetine dayanarak iddia ettiklerini duydum. Hâlbuki,

12 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/268.

bu âyette geçen 'belirleyinceye kadar' sözüyle, 'kendilerine cihat ve sabır farz olan kimselerin, başlarına geleceklere karşı sabredip, mücadele ettiklerini hep birlikte görünceye kadar' anlamı kastedilmiştir."[13]

8. KIYAMET ALÂMETLERİNE İMAN ETMEK

İbn Abbas anlatıyor: "Sûra üflendiği günkü durum pek dehşetli olacaktır. Hele hele kâfirler için hiç de kolay olmayacaktır." (Müddessir, 74/8-9) âyetleri nazil olduğunda Allah Resûlü şöyle buyurdu: "İsrafil, sûru ağzına almış, başını eğerek üfleme emrini beklerken, ben nasıl hayattan kâm alayım?" Bunun üzerine sahabe Resûlullah'a: "Bize ne söylememizi tavsiye edersiniz?" diye sordular. Resûlü Ekrem şöyle buyurdu: "Allah bize yeter, O ne güzel vekîldir. Biz, Allah'a güvendik ve dayandık, deyiniz." buyurdu.[14]

Yahya b. Ebi Reşîd (radıyallahu anh) anlatıyor: Ölüm döşeğindeyken Hz. Ömer, oğluna şöyle demiştir:

"Yavrum, ben ölürken vücudumu çevir. İki dizini sırtıma yasla. Sağ elini alnıma, sol elini de çeneme koy. Ruhumu teslim ettiğimde de, gözlerimi kapat. Kefenim içi fazla masraf yapmayın sakın. Eğer Allah katında hayırlı bir amelim varsa, zaten o amelim beni kefenden daha iyisine kavuşturur. Şayet beni kurtaracak iyi bir amelim yoksa Allah, üzerimdekini de çabucak alır. Kabrim için de, fazla masraf etmeyin. Eğer Allah katında hayırlı amelim varsa, o amel benim mezarımı göz alabildiğince genişletir. Yoksa, kaburgalarımı birbirine geçirinceye kadar kabrimi daraltır. Cenazeme hiçbir kadın katılmasın. Sahip olmadığım özelliklerle ve hasletlerle beni temize çıkarmaya ve tezkiye etmeye de kalkışmayın. Çünkü, beni Allah daha iyi bilir. Cenazemi evimden çıkardığınız zaman süratli yürüyün. Eğer Allah katında hayırlı bir ame-

---

13 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/609 (4602)

14 Hâkim, *Müstedrek* 4/603 (8678)

lim varsa beni seri bir şekilde daha hayırlıya ulaştırmış olursunuz. Şayet yoksa, omuzlarınızda taşıdığınız mücrimi bir an evvel üzerinizden atmış ve kurtulmuş olursunuz."[15]

9. AHİRETE İMAN

Allah Resûlünün Cenneti Tavsifi

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlüne dedik ki: "Yâ Resûlallah! Seni görüp dinlediğimizde kalplerimiz yumuşuyor, inceliyor. Ancak senin yanından ayrıldığımızda, dünya bize daha cazip geliyor; daha çok hanım ve çocuklarımıza meylediyoruz." Bunun üzerine Resûlü Ekrem:

"Şayet sizler benim yanımdan ayrılıp gittiğinizde de, benim yanımda bulunduğunuz hâli devam ettirseydiniz, melekler sizinle musafaha ederler ve sizi, evinizde ziyaret ederlerdi. Siz günah işlemeseydiniz, Allah mağfiret etmek için günah işleyen bir topluluk yaratırdı." buyurdu.

"Ey Allah'ın Resûlü! Bize cenneti ve içindeki köşkleri anlatır mısın?" dediler. Allah Resûlü: "Cennetteki evler altın ve gümüş kerpiçten yapılmıştır; harcı güzel kokulu misktir. Kumu ve çakılı inci ve yakuttur. Toprağı za'ferandır. Oraya girenler, nimetlere gark olurlar ve hiç üzülmezler. Ebedî ve sermedî hayata erer ve bir daha asla ölmezler. Elbiseleri bile eskimez. Gençlikleri de zail olmaz. Şu üç kısım insanın duası reddedilmez: Adaletli devlet reisi, oruçlu kimse ve zulme uğrayan kişi. Öyle ki, mazlumun duası bulutlar üzerinde taşınır. Onun duasıyla semanın kapıları açılır ve Allah Teâlâ şöyle der mazluma: İzzet ve celalim için, sana mutlaka yardım edeceğim." buyurdu.[16]

---

15 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/358

16 İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/49.

10. SAHABEDE, KIYAMET GÜNÜ OLACAK HADİSELERE İMAN

Hz. Ömer: "Kıyamet Günü, Bunun Hesabı da Benden Sorulacak!"

Abdurrahman b. Avf (radıyallahu anh), Hz. Ömer'den (radıyallahu anh) dört bin dirhem borç para istedi. Gönderdiği adama da parayı devlet hazinesinden vermesini, sonra iade edeceğini söylemesini tembih etti. Adam Hz. Ömer'e gelip meseleyi anlatınca, Halife Hz. Ömer'in canı sıkıldı ve soluğu Abdurrahman b. Avf'ın yanında aldı:

"Parayı, devlet hazinesinden vermemi söylemişsin. Sen parayı getirmeden vefat edersen, o vakit 'Parayı Ömer almıştı!' diyeceksiniz. Kıyamet günü de, bunun hesabı benden sorulacak!" diyerek tepkisini dile getirdi.

11. SAHABENİN, ŞEFAATİN HAK OLDUĞUNA İNANCI

Hz. Ali anlatıyor: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Rabbim bana: 'Memnun oldun mu yâ Muhammed!' diye nida edecek. Ben de 'Evet, memnun ve hoşnut oldum.' deyinceye kadar ümmetime şefaat edeceğim." Sonra, Hz. Ali şöyle dedi: "Sizler ey Iraklılar, Allah'ın kitabındaki en ümit verici âyetin 'Ey aşırılıklarla kendilerine yazık eden kullarım, Allah'ın rahmetinden ümidinizi asla kesmeyin. Çünkü, Allah bütün günahları bağışlar. Çünkü O, gafûr ve rahîmdir." (Zümer, 53) âyeti olduğunu söylüyorsunuz." "Evet, biz bu kanaatteyiz; bunu söylüyoruz." dediler. Hz. Ali buna karşılık şöyle buyurdu: "Fakat, biz ehl-i beyt olarak Kur'ân'daki en ümitvar âyetin 'Rabbin sana mutlaka verecek ve sen razı olacaksın.' (Duhâ, 93/5) âyeti olduğunu söylüyoruz. Bu ise şefaattir."[17]

Yezid el-Fakîr anlatıyor: Câbir b. Abdullah'ı ziyarete gitmiştim. Bazı konulardan bahsederken, bir grup insanın cehennemden çıka-

---

[17] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 14/715 (39758)

cağını söyledi. Buna çok kızmıştım. Çünkü, o güne kadar böyle bir şeyin olacağını kabul etmiyordum. Şöyle dedim: "Halkın konuştuklarıyla ilgilenmiyorum, ama size hayret ediyorum ey Ashâb-ı Resûl! Çünkü, siz Allah'ın bir kısım insanları cehennemden çıkaracağını ileri sürüyorsunuz. Oysaki Allah, 'Cehennemden çıkmak isterler, ama oradan çıkamayacaklardır.' (Mâide, 5/37) buyuruyor."

Câbir'in (radıyallahu anh) arkadaşları beni azarlamaya kalkıştılarsa da Câbir, sükûnetini bozmadan: "Adama ilişmeyin; çünkü bu âyet kâfirler hakkındadır." dedi ve şu âyeti okudu:

"Kâfirler, kıyamet günü cezaları olan azaptan kurtulmaları için, dünyada olan her şeyi, bir misli fazlasıyla verseler dahi kendilerinden kabul edilmez. Onlara can yakıcı bir azap vardır. Onlar ateşten çıkmak isterler ama oradan çıkacak değiller. Onlara devamlı bir azap vardır." (Mâide, 5/36,37)

Sonra da devam ederek bana: "Sen hiç Kur'ân okumuyor musun?" diye sordu. "Okuyorum, hatta Kur'ân'ın tamamını okuyorum." dedim. Bu defa da şöyle dedi: "Allah, 'Ey Muhammed! Gecenin bir kısmında nafile namaz kıl. Umulur ki, Rabbin seni övülecek bir makama yükseltir.' (İsrâ, 17/79) buyurmuyor mu? İşte bu âyette anlatılan husus, şefaat makamıdır. Allah, onları işledikleri cürümler sebebiyle dilediği kadar cehennemde tutacak ve onlarla konuşmayacak. Çıkartmak isteyince de çıkartacaktır." Artık, bu hadiseden sonra şefaati inkâr etmedim.[18]

12. SAHABENİN CENNET ve CEHENNEMİN VARLIĞINA İMANI

Habeşli Bir Adamın, Allah Resûlüne Yönelttiği Bazı Sorular ve O'ndan Aldığı Cevaplar

İbn Ömer anlatıyor: Allah Resûlünün yanına, Habeşistan'dan bir adam gelmişti. Allah Resûlü, ona bilmediği şeyleri sorup öğre-

---

18 İbn Kesir, *Tefsîr* 2/54.

nebileceğini söyledi. Habeşli adam şu soruyu sordu: "Ey Allah'ın Peygamberi! Renginiz, şekliniz ve peygamberlik nimetleri itibariyle bizden üstün kılındınız. Şayet ben sizin inandıklarınıza inansam ve sizin yaptıklarınızı yapsam sizinle birlikte cennete girer miyim?"

Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Evet, Allah'a yemin ederim ki, dünyada siyah olanların beyazlığı, cennette bin yıllık mesafeden görülecektir. Kim 'Lâ ilâhe illâllah' derse, onun için Allah tarafından verilmiş bir ahd (söz) vardır. Kim de: 'Allah'ım, seni her türlü noksanlıklardan tenzih ederim, sana hamd ederim.' derse onun için yüz yirmi dört bin sevap yazılır."

Adam tekrar sordu: "Bundan böyle, bizim için bir tehlike var mı Ey Allah'ın Resûlü?" Allah Resûlü buyurdu:

"İnsanlar, kıyamet günü amelleriyle birlikte gelirler. Eğer o amellerini bir dağın üzerine koysalar, bu ameller dağı bile çökertir. Fakat Allah'ın rahmeti olmasa, bu kadar amel, Allah'ın lütfettiği bir tek nimetin karşılığı bile olamaz." Bunun üzerine şu âyetler nâzil oldu:

"Dehrin akışı içinde öyle zaman geçti ki, o dönemde, insanın adı bile anılmazdı. Biz, insanı katışık bir meniden yarattık. Onu denemek istiyoruz; bu sebeple de kendisini işiten ve gören bir varlık yaptık. Ona yolu da gösterdik; artık ister şükreder, ister nankör ve kâfir olur. Biz kâfirlere zincirler, kelepçeler, alevli ateşler hazırladık. İyi insanlar ise, kâfur suyu ile hazırlanmış içecek kâselerini yudumlarlar. Bu, Allah'ın has kullarının içip, istedikleri yere akıttıkları bir kaynaktır. Bu kullar, dünya hayatında iken sözlerinde durur, adadıkları şeyi yerine getirir ve felaketi bütün ufukları tutan kıyamet gününden endişe ederlerdi. Kendileri de ihtiyaç duydukları hâlde yiyeceklerini, sırf Allah'ın rızasına ermek için fakire, yetime ve esire ikram ederler. Ve derler ki: 'Biz, size sırf Allah rızası için ikram ediyoruz, yoksa siz-

den karşılık istemediğimiz gibi bir teşekkür bile beklemiyoruz. Biz, yüzleri ekşiten asık suratlı o günde Rabbimizin gazabından korkarız." Allah da onları o günün felaketinden korur, onların yüzlerine nûr, gönüllerine sürûr verir. Sabretmelerine karşılık onlara cennetler, ipekler ihsan eder. Koltuklarında diledikleri gibi dinlenir, orada ne güneş sıcağı görürler ne de dondurucu soğuklara uğrarlar. Cennet ağaçlarının gölgeleri üzerlerine sarkar, meyveleri devşirmeleri pek kolay olur. Etraflarında hizmet edenler gümüş kaplar, billur kâseler, gümüşî parlaklıkta billur kupalarla dolaşır, onlara ikram ederler. Cennetlikler, içeceklerini kendi iştahları ölçüsünce tayin ederler. Onlara, karışımında zencefil bulunan kadehler ikram edilir. Bu içecekler, adı Selsebil olan pınardandır. Etraflarında ebedî cennet çocukları dolaşır durur ki, onları gördüğünde parlaklıklarından ötürü etrafa saçılan inciler sanırsın. Hangi tarafa baksan hep nimet, servet, ihtişam, büyük bir saltanat görürsün." (İnsân, 76/1-20)

Bunun akabinde Habeşli adam: "Senin cennette gördüklerini ben de görecek miyim?" diye sordu. Allah Resûlü: "Evet." dedi. Bunun üzerine, adam ağlamaya başladı ve nihayet ruhunu oracıkta Allah'a teslim etti. İbn Ömer der ki: "Ben, Allah Resûlünün o adamı mezara kendi elleriyle indirdiğini gözümle gördüm."[19]

Amr b. Âs'ın, Ölmeden Önceki Muhasebesi

İbn Şemâse el-Mehrî anlatıyor: Ölüm döşeğinde uzanmış yatarken, Amr b. Âs'ın yanına vardık. Yüzünü duvara çevirdi ve hıçkıra hıçkıra ağlamaya başladı. Oğlu: "Niçin ağlıyorsun? Allah Resûlü seni şöyle şöyle mükâfatlarla müjdelememiş miydi?" deyince, yüzü duvara dönük olarak ağlayan Amr, bize dönerek şöyle dedi:

---

19 İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/457

"Hayır, ben ölümden değil; öldükten sonraki hayattan korkuyorum. Benim için en iyi amel, Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna şehadet getirmiş olmamdır. Ne var ki, ben hayatımda üç dönem geçirdim:

Allah Resûlüne kin beslediğim ve O'nu tuzağa düşürüp öldürmek istediğim günleri hatırlıyorum. Eğer o günkü hâlimle ölmüş olsaydım, mutlaka cehennemliklerden olurdum. Sonra Müslüman oldum. Biat etmek için Allah Resûlüne gelerek 'Uzat ellerini de biat edeyim sana ey Allah'ın Peygamberi!' dedim. O da ellerini uzattı. Ellerini iyice sıktım. Allah Resûlü: 'Bana bir şey mi demek istiyorsun yâ Amr?' dedi. 'Sana bir şartla biat ederim; o da beni affetmendir.' dedim. Allah Resûlü: 'Ey Amr! İslâm'ın, geçmişi tamamen sildiğini, hicretin eski cürümleri yok ettiğini, haccın da önceki günahları izale ettiğini bilmiyor musun?' dedi. O andan itibaren, gözümde, Allah Resûlünden daha sevimli biri yoktu. Şayet bana, 'Onu anlatabilir misin?' diye sorsalar anlatamazdım. Çünkü, ona doya doya bakamadım. Şayet o günkü hâlimle vefat etmiş olaydım, cennetliklerden olmayı ümit ederdim!

Daha sonraları, bir kısım olaylara karıştık. İşte bundan sonra, akıbetimin nereye varacağını kestiremiyorum. Ben öldüğümde, hiç kimse arkamdan ağlamasın. Ateş de yakılmasın. Beni gömdüğünüzde de mezarımın üstüne hafifçe bir toprak serpin. Mezarımın başında bir devenin kesilip etinin taksim edileceği süre kadar oturun ki, bir müddet yalnız kalmayayım ve Rabbimin elçilerine nasıl cevap vereceğimi bileyim."[20]

Hz. Âişe: "Acaba, kıyamet günü ehlini hatırlar mısın?"

Hz. Âişe anlatıyor: Bir gün, cehennemi hatırlayarak ağlamıştım. Allah Resûlü: "Senin neyin var ey Âişe?" dedi. Ben de:

---

[20] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/258

"Cehennemi hatırlayıp ağladım. Acaba kıyamet günü aileni hatırlar mısın?" dedim.

Şöyle buyurdu Allah Resûlü: "Üç anda kimse kimseyi hatırlayamaz: Birincisi, mizanda sevabının ağır veya hafif geldiği belli oluncaya kadarki süreç. İkincisi, 'Alın amel defterlerinizi!' denilip de herkesin, amel defterinin sağından mı solundan mı, yoksa arkasından mı verileceğini öğreninceye kadar geçen zaman. Üçüncüsü ise, kişinin; cehennem üzerine kurulan, her iki yanında da birçok çengelin, sert dikenin bulunduğu ve Allah'ın istediği kulunu üzerinden düşüreceği sırat köprüsünü geçerken kurtulup kurtulamayacağını öğreninceye kadar geçen süre."[21]

Şeddad b. Evs: "Allah'ım, cehennem korkusu uykumu kaçırdı!"

Şeddad b. Evs, gece yatağında bir o yana bir bu yana döner ve "Allah'ım, cehennem korkusu uykumu kaçırdı." diyerek kalkar ve sabaha kadar namaz kılardı.[22]

Abdullah b. Revaha: "Ne dünya sevgisi ne de sizin dostluğunuz beni alâkadar ediyor!"

Abdullah b. Revaha, Mute Savaşı esnasında ağladı ve şöyle dedi: "Vallahi ne dünya sevgisi ne de sizin dostluğunuz beni alâkadar ediyor. Ben, Allah Resûlünün: 'Sizden hiç kimse yoktur ki cehenneme varmasın. Bu, Rabbinin katında kesinleşmiş bir hükümdür.' (Meryem, 19/71) âyetini okuduğunu işitmiştim. Cehenneme vardıktan sonra, oradan çıkıp çıkmayacağımı bilmiyorum ki."[23]

---

21 Hâkim, *Müstedrek* 4/622 (8722)

22 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/264.

23 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/241.

13. ALLAH'IN GELECEKTE VADETTİKLERİNE YAKİNEN İMAN ETMEK

Hz. Ebû Bekir'in Müşriklerle Bahse Girmesi

Niyar b. Mükrem anlatıyor: "Elif, Lâm, Mîm. Rumlar yakın bir yerde mağlup oldular. Ama bu yenilgilerinden sonra galip gelecekler." (Rum, 30/1-4) âyetleri nazil olduğu sırada, Farslılar Rumları yenilgiye uğratmışlardı. Müslümanlar ise, Rumların İranlıları yenmesini istiyorlardı. Çünkü onlar da ehl-i kitaptı. Allah Teâlâ, bu hususu belirtmek için de, "O gün, müminler de, Allah'ın verdiği zafer sayesinde sevinecekler. Allah dilediğini muzaffer kılar. Zira O, azîzdir, rahîmdir." (Rum, 30/4-5) âyetlerini indirdi.

Kureyş kabilesi ise, İranlıların Rumları yenilgiye uğratmasına sevinmişlerdi. Çünkü, İranlılar da Kureyş de ehl-i kitap değildi. Ahirete de inanmıyorlardı.

İşte bu âyetler inince, Hz. Ebû Bekir, Mekke sokaklarında "Elif, Lâm, Mim. Rumlar yakın bir yerde yenildiler. Onlar bu yenilgilerinden sonra, birkaç yıl içinde galip geleceklerdir." âyetlerini okumaya başladı. Bunun üzerine bir grup Kureyşli, Hz. Ebû Bekir'e: "Siz Rumları, biz de İranlıları tutuyoruz. Büyüğünüz (Muhammed) Rumların birkaç yıl içinde İranlıları yeneceklerini iddia ediyor. Bu hususta bahse var mısınız?" dediler. Hz. Ebû Bekir, "Evet" diye cevap verdi. Henüz bahse girmek haram kılınmamıştı. Böylece, Ebû Bekir ile müşrikler bahse girdiler. Müşrikler, Ebû Bekir'e: "Üç ila dokuz yıl arasından hangi yılı tespit edecekseniz edin. O yılı belirtelim. İddiamız da o yıl sona ersin." dediler. Müddeti, altı yıl olarak tespit ettiler. Altı yıl geçtiği hâlde, Rumlar galip gelmeyince müşrikler iddiaya koydukları malı Ebû Bekir'den aldılar. Fakat, yedinci sene Rumların İranlıları yenmesi üzerine, Müslümanlar süreyi altı yıl olarak tayin ettiği için Hz. Ebû Bekir'i kınadılar. Hz. Ebû Bekir ise: "Çünkü, Allah 'birkaç

yıl içinde' buyurmuştu. Benim amacım ise, Allah'ın ve Resûlünün sözünü tasdik etmekti." dedi. Bunun üzerine, Allah Resûlü şöyle dedi: "Onlarla yeniden bahse gir. Ortaya konan ödülü arttır ve zamanı da birkaç yıl tehir et."

Hz. Ebû Bekir, onlara yine gitti ve "Bir daha iddiaya var mısınız, yeniden iddialaşmak iyidir!" dedi. Onlar da: "Evet, varız!" dediler. Belirtilen seneler dolmadan, Rumlar İranlıları mağlup ederek Medâin'i aldılar ve Roma İmparatorluğu'na kattılar. Bunun üzerine, Hz. Ebû Bekir Allah Resûlüne geldi ve: "Müşriklerden alacağım mal haramdır." dedi. Allah Resûlü ise: "Onu alıp sadaka olarak dağıtırsın." buyurdu.[24]

14. ALLAH RESÛLÜNÜN HABER VERDİKLERİNE KESİN OLARAK İMAN ETMEK

Ebû Bekir'e 'Sıddîk' Lakabının Verilmesi

Hz. Âişe anlatıyor: Resûlullah gece Mescid-i Aksa'ya götürülünce, sabahleyin bunu halka anlattı. Kendisine inananlardan ve kendisini tasdik edenlerden bile böyle bir şeyi kabul etmeyenler oldu. Ve meseleyi Ebû Bekir'e iletip: "Arkadaşının, bir gecede Beyt-i Makdis'e götürülüp geri getirildiğini iddia etmesine ne dersin?" dediler. Ebû Bekir: "O böyle bir şey söyledi mi?" diye sordu. "Evet." dediler. "Eğer o böyle bir şey söylemişse muhakkak doğrudur." dedi. Ebû Bekir'e: "Onun bir gecede Beyt-i Makdis'e gittiğini ve sabah olmadan geri eve döndüğünü sen de mi tasdik ediyorsun şimdi?" dediler. Hz. Ebû Bekir: "Evet, ben onun söyleyeceği daha ilginç şeyleri de tasdik ederim. Ben, ona sabah ve akşam gelen bütün haberleri tasdik ediyorum." dedi. Bu sebeple Ebû Bekir'e 'Sıddîk' lakabı verildi.[25]

---

24 İbn Kesîr, *Tefsîr* 3/423.

25 İbn Kesîr, *Tefsîr* 3/21

15. HER AMELİN KARŞILIĞININ VERİLECEĞİNE KESİN OLARAK İNANMAK

Hz. Ebû Bekir'in, Allah Resûlüne Kesin İmanı

Ebû Esma anlatıyor: Ebû Bekir (radıyallahu anh), Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) ile bir öğle yemeği yerken, "İşte kim zerre ağırlığınca bir hayır yaparsa onu görecek. Kim de zerre ağırlığınca şer yaparsa onu görecek." (Zilzâl, 99/7,8) âyetleri nâzil oldu. Ebû Bekir (radıyallahu anh) hemen yemekten geri çekildi ve: "Yâ Resûlallah! Yaptığımız her kötü amelin karşılığını ahirette görecek miyiz?" dedi. Efendimiz şöyle buyurdu:

"Bu dünyada karşılaştığınız tüm üzücü hadiseler, yaptığınız kötülüklerin karşılığıdır. Hayırların karşılığı ise ahirete bırakılır."[26]

Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Allah Resûlünün yanında bulunuyordum. "Başınıza gelen her musibet, işlediğiniz günahlar (ihmal ve kusurlarınız) sebebiyledir; hatta Allah günahlarınızın çoğunu da affeder." (Şûrâ, 42/30) âyeti inince, Allah Resûlü bana: "Ebû Bekir, bana inen âyeti sana okuyayım mı?" diye sordu. "Oku ey Allah'ın Resûlü." dedim. Okuduktan sonra, kendimden geçerek yere düştüm. Allah Resûlü: "Neyin var senin Ebû Bekir!" dedi. "Ey Allah'ın Resûlü, hangimiz kötülük işlemedi ki? Yaptıklarımızın karşılığını mutlaka göreceğiz!" dedim. Allah Resûlü: "Ey Ebû Bekir! Sen ve müminler, Rabbinize kavuşuncaya kadar dünyada ceza göreceksiniz. Böylece ahirete bir şey kalmayacaktır. İnkârcılara gelince, Allah, kıyamet günü onların hesabını toptan görecektir." buyurdu.[27]

---

26 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/656 (4709)
27 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/500 (4310)

Hz. Ömer'in, Amellerinin Karşılığının Verileceğine Kesin Olarak İman Etmesi

Muhammed b. Münteşir anlatıyor: Adamın biri, Ömer b. Hattâb'a: "Ben, Allah'ın kitabındaki en ürpertici âyeti kesinlikle biliyorum." deyince, Hz. Ömer (radıyallahu anh) kamçısıyla adama vurdu ve: "Ne diye âyetler üzerinde bu kadar inceleme yaptın da onu öğrendin?" dedi ve gitti. Ertesi gün, Hz. Ömer (radıyallahu anh) o şahsa: "Dün bahsettiğin âyet hangisidir?" diye sordu. Adam da, "Allah'ın vadettiği bu mükâfat, ne sizin temennileriniz ne de ehl-i kitabın temennileri ile elde edilir. Kim kötü iş yaparsa onun cezasını bulur ve Allah'tan başka, kendisini o azaptan kurtaracak ne bir hâmi, ne de bir yardımcı bulabilir." (Nisâ, 4/123) âyetini okudu ve: "Demek ki, içimizden kötülük yapan herkes cezasını çekecek." dedi.

Hz. Ömer (radıyallahu anh): "Bu âyet indiğinde o kadar üzülmüştük ki, ne yediğimiz yemeğin ne de içtiğimiz suyun tadını alabiliyorduk. Derken, Allah kurtuluş kapısını araladı ve şu âyeti inzâl buyurdu: Kim kötülük eder veya günah işleyerek nefsine zulmeder de sonra Allah'tan af dilerse, Allah'ı gafûr ve rahim (affı ve merhameti bol) bulur." (Nisâ, 4/110) dedi.[28]

16. SAHABENİN İMAN KUVVETİ

Sahabenin, "Siz, içinizdeki şeyleri açığa vursanız da, gizleseniz de, Allah sizi onlardan dolayı hesaba çeker." Âyeti Karşındaki Tutumu

Ebû Hureyre anlatıyor: "Göklerde ve yerde olan her şey Allah'ındır. Ey insanlar! Siz içinizdeki şeyleri açığa vursanız da, gizleseniz de, Allah sizi onlardan dolayı hesaba çeker. Sonra dilediğini affe-

[28] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/501 (4315)

der, dilediğini azaba uğratır. Doğrusu, Allah her şeye kâdirdir." (Bakara, 2/284) âyeti nazil olduğu zaman, bu âyet Ashâb-ı Kirâm'a pek dokunmuştu. Hemen, Allah Resûlüne gelerek onun önünde diz çöküp şöyle dediler: "Ey Allah'ın Resûlü! Namaz, oruç, cihat ve zekat gibi gücümüzün yeteceği amellerle mükellef kılındık. Fakat, sana inen bu âyetin gereğini yerine getirmeye gücümüz yetmiyor."

Allah Resûlü: "Siz de mi sizden önceki ehl-i kitabın dediği gibi, 'İşittik ve isyan ettik.' demek istiyorsunuz! Öyle demeyin de, 'İşittik, itaat ettik; bizi affet ey Rabbimiz; dönüşümüz Sanadır.' deyiniz." buyurdu. Müslümanlar bu âyeti tasdik edip rahatlayınca, Allah şu âyetleri indirdi:

"Peygamber, Rabbi tarafından kendisine ne indirildi ise ona iman etti, müminler de. Onlardan her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına ve resûllerine iman etti. 'O'nun resûllerinden hiçbirini diğerinden ayırt etmeyiz.' dediler ve eklediler: İşittik ve itaat ettik ya Rabbenâ, affını dileriz, dönüşümüz Sanadır." (Bakara, 2/285)

Daha sonra da Cenâb-ı Hak, Müslümanlara ağır gelen önceki âyeti neshederek şöyle buyurdu:

"Allah, hiçbir kimseyi güç yetiremeyeceği bir şekilde yükümlü tutmaz. Herkesin kazandığı iyilik kendi lehine, işlediği fenalık da kendi aleyhinedir. Yâ Rabbenâ! Eğer unuttuk veya kasıtsız olarak yanlış yaptıysak, bundan dolayı bizi sorumlu tutma. Yâ Rabbenâ! Bizden öncekilere yüklediğin gibi ağır yük yükleme. Yâ Rabbenâ! Takat getiremeyeceğimiz şeylerle bizi yükümlü tutma. Affet bizi, lütfen bağışla kusurlarımızı, merhamet buyur bize! Sensin Mevlâmız, yardımcımız! Kâfir topluluklara karşı Sen yardım eyle bize!" (Bakara, 2/286) [29]

---

[29] Müslim, *Sahîh* 1/115 (199)

Nâzil Olan Bir Âyetten Dolayı, Sahabenin Endişeye Kapılması

Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: "İnananlar ve imanlarına zulüm karıştırmayanlar güvenlik bulanların ta kendileridir Onlar, doğru yoldadırlar." âyetinin inmesi sahabeye ağır gelmişti. Resûlullah'a: "Hangimiz kendine zulmetmedi ki?" dediler. O da: "Zannettiğiniz gibi değil! Burada anlatılan zulüm, Lokman'ın oğluna verdiği şu öğütteki zulümdür: Oğlum, Allah'a hiçbir şeyi ortak koşma. Şüphesiz ki, şirk büyük bir zulümdür." (Lokman, 31/13) diye cevap verdi.[30]

"Şairlerle ilgili âyet inince..."

Ebu'l-Hasen anlatıyor: "Şairlere ancak azgınlar uyar." (Şuarâ, 26/224) âyeti inince; Hassan b. Sabit, Abdullah b. Revaha ve Ka'b b. Mâlik ağlayarak Allah Resûlüne geldi ve: "Allah biliyor ki, bu âyet indirildiği zaman biz şairdik." dediler. Bunun üzerine Resûlullah: "Sûrede, 'Ancak inanıp salih amellerde bulunanlar müstesnadır.' buyuruluyor ki sizler de bu gruba dahilsiniz. Yine 'Allah'ı çok çok ananlar' buyuruluyor; sizler buna da dâhilsiniz." dedi. Allah Resûlü, "Haksızlığa maruz kaldıklarında haklarını almaya muvaffak olanlar müstesna" kısmını da okudu ve "Bunlar da sizsiniz." buyurdu.[31]

"Yer o müthiş depremiyle sarsıldığı zaman..." Âyeti Karşısında Hz. Ebû Bekir

Abdullah b. Amr b. Âs anlatıyor: "Yer o müthiş depremiyle sarsıldığı zaman..." (Zilzâl, 99/1) âyetiyle başlayan sûre indiğinde, Hz. Ebû Bekir Allah Resûlünün yanında oturuyordu. Hz. Ebû Bekir,

---

30 Buhârî, *Sahîh* 2/2542 (6538)

31 İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 5/277 (26051)

bunu dinler dinlemez ağlamaya başladı. Allah Resûlü, "Seni ağlatan nedir yâ Ebû Bekir?" diye sordu. Hz. Ebû Bekir, "Bu sûre, beni ağlatıyor." diye cevap verince, Allah Resûlü: "Eğer siz hata günah işlemeyip, Allah'ın affının tecellisine vesile olmasaydınız; Allah, hata ve günah işleyen yeni bir ümmet yaratır, onlara mağfiret ederdi." buyurdu.[32]

[32] İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/540.

RESÛLÜ EKREM VE SAHABENİN NAMAZ KONUSUNDAKİ HASSASİYETLERİ

1. RESÛLÜ EKREM'İN İNSANLARI NAMAZA TEŞVİKİ

Hz. Osman'ın Bu Konudaki Hadisi

Osman'ın kölesi Hâris anlatıyor: Bir gün, Hz. Osman ile (radıyallahu anh) oturuyorduk. Namaz vakti gelince, Hz. Osman bir kap su istedi. Abdest aldıktan sonra şöyle buyurdu: "Resûlullah'ın da benim gibi abdest aldığını ve abdest aldıktan sonra şöyle buyurduğuna şahit oldum: 'Kim benim gibi abdest alır, sonra öğle namazını kılarsa, Allah, onun sabahla öğle arasında işlediği günahları affeder. Sonra ikindi namazını kılarsa, öğle ile ikindi arasında işlediği günahları affeder. Daha sonra akşam namazını kılarsa, ikindi ile akşam namazı arasında işlediği günahları affeder. Yatsı namazını kılarsa, akşam ile yatsı arasında işlediği günahlarını affeder. Belki, o kimse geceleyin günah işleyebilir. Eğer abdest alır ve sabah namazını kılarsa, Allah yatsı ile sabah namazı arasında işlediği günahlarını affeder.' İşte; bu namazlar günahları gideren iyiliklerdir."

Orada bulunanlar: "İyiliklerin neler olduğunu anladık, ya diğer salih ameller nelerdir ey Osman?" diye sordular. Hz. Osman: "Bunlar da 'Lâ ilâhe illâllah, Sübhânallah, Elhamdülillah, Allahu

Ekber, Velâ Havle ve lâ kuvvete illâ billah' demektir." diye cevap verdi.[1]

Resûlullah'ın, Birisine, "Namaz günahına kefaret olur." Buyurması

Hz. Ali anlatıyor: Allah Resûlü ile birlikte, mescitte namaz vaktinin girmesini bekliyorduk. Birdenbire aramızdan birisi kalkarak: "Ben bir günah işledim." dedi; ancak Allah Resûlü onunla ilgilenmedi. Namazdan sonra adam, tekrar aynı şeyi söyleyince, Allah Resûlü ona "Sen biraz evvel güzelce abdest alıp namaz kılmadın mı?" diye sordu. Adam, "Kıldım." diye cevap verdi. Allah Resûlü bu defa, "İşte kıldığın o namazın, evvelce işlediğini söylediğin günahına kefarettir." buyurdu.[2]

Resûlullah, Vefat Ederken Bile Namazı Vasiyet Etmişti

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Peygamberimizin (sallallahu aleyhi ve sellem), vefat ederken ettiği vasiyetinin tamamı şuydu: "Aman namaza sarılın! Ellerinizin sahip olduğu (kölelerinizin, cariyelerinizin, hizmetçilerinizin) hukukunu da gözetin!" Resûlullah, canı boğazına gelene kadar, dili dönene kadar bu cümleyi tekrar edip durmuştu.[3]

Allah Resûlünün Namaza Düşkünlüğü

Enes b. Mâlik'ten (radıyallahu anh) edilen rivayete göre, Nebiler Nebisi (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştur: "Sizin dünyanızdan bana üç şey sevdirildi: Güzel koku, kadın ve namaz. Ama gözümün aydınlığı namazın değeri bambaşkadır benim için."[4]

---

1 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/30 (1649)

2 Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat* 7/301 (7560)

3 Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 6/369 (8552)

4 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/128 (12315)

2. SAHABENİN, MÜSLÜMANLARI NAMAZA TEŞVİK ETMESİ

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) diyor ki: "Hiçbir Müslüman yoktur ki, bir tümseğe çıkarak yahut kendi malı olan taşlarla yapılmış bir mescide vararak namaz kılsın da o yer kendisine, 'Allah'ın toprağında Allah için namaz kıldın; kıyamet günü O'nun huzuruna çıktığında, senin lehinde şehadette bulunacağım.' demesin."[5]

Târık b. Şihâb anlatıyor: Bir gece, Selmân-ı Fârisî'nin (radıyallahu anh) yanında kalarak, onun gece nasıl ibadet ettiğini görmek istedim. Gecenin sonuna doğru kalktı, sadece namaz kıldı. Bu durumu yadırgadığım için, kendisine niyetimi açıkladım. Şu cevabı verdi:

"Beş vakit namaz üzerinde titizlikle durun. Kişi öldürücü günahlar sahasına girmedikçe, bu namazlar onun küçük günahları için kefarettir. İnsanlar akşama eriştiklerinde, üç sınıfa ayrılırlar: Gece, kiminin tamamen lehine, kiminin tamamen aleyhine olur. Kiminin de ne lehine ne de aleyhine olur. Şöyle ki; kişi, gece karanlığını, insanların uykuda oluşunu fırsat bilerek kalkar, sabaha kadar namaz kılar. İşte; gece bu kimse için bütünüyle kâr zamanıdır. Kişi de vardır ki insanların uykuda oluşlarını, gecenin karanlığını ganimet bilerek günahlara dalar. Bu kimse için de, gece tamamiyle hüsran vaktidir. Birisi de vardır ki, yatsıyı kıldığı gibi yatar, uyur. Gece, böylesinin ne aleyhine ne de lehinedir.

Ey Târık! Yorucu yürüyüşlerden uzak dur, mutedil; fakat sürekli yürü!.."[6]

---

5 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/10 (21638)

6 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/10 (21636)

3. ALLAH RESÛLÜNÜN, NAMAZIN ÖNEMİNE DAİR BAZI SÖZ VE FİİLERİ

Ebû Zer (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, gece kalkıp sabaha kadar namaz kıldı. Namazda hep şu âyeti okuyordu: "Eğer onları cezalandırırsan, şüphe yok ki onlar Senin kullarındır. Onları affedersen, aziz ü hakîm (üstün kudret, tam hüküm ve hikmet sahibi) ancak Sensin!" (Mâide, 5/118) [7]

Esved (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Âişe'nin yanında idik. Namaza devamdan ve bağlılıktan söz açıldı. Hz. Âişe şunları anlattı: Allah Resûlü, son hastalığına yakalanmıştı. Namaz vakti gelince ezan okundu. Allah Resûlü, "Ebû Bekir'e söyleyin namazı kıldırsın." buyurdu. Orada bulunanlar, "Ebû Bekir duygulu bir insandır, senin yerine imamlığa geçince ağlamaktan namaz kıldıramaz." dediler. Allah Resûlü, sözlerini aynı şekilde tekrar etti. Yakınında bulunanlar da aynı cevabı verdiler.

Nihayet üçüncü defa Allah Resûlü: "Siz de Hz. Yusuf zamanındaki kadınlar gibi her şeye müdahale ediyorsunuz! Ebû Bekir'e söyleyin de namazı kıldırsın!" buyurdu.

Hz. Ebû Bekir namaz kıldırmaya başlamıştı ki, Allah Resûlü hastalığının hafiflediğini hissederek iki kişinin kolları arasında mescide gitti. Ağrıdan dolayı ayaklarının yere süründüğünü şu anda görür gibiyim. Allah Resûlü mescide girince, Hz. Ebû Bekir geri çekilmek istedi. Fakat, Allah Resûlü ona yerinde durmasını işaret etti. Sonra Hz. Ebû Bekir'in yanına getirildi ve oraya oturdu.[8]

Hz. Enes anlatıyor: Resûlullah, üç gün mescide gelmedi. Üçüncü gün, kamet getirilip de Hz. Ebû Bekir öne geçmek üzereyken, Resûlullah: "Perdeyi açın!" buyurdu. Açtılar. Resûlullah'ın yüzünün o günkü kadar tatlı olduğu bir başka gün hatırla-

---

7 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/58.

8 Buhârî, *Sahîh* 2/236 (633)

mıyorduk. Hz. Ebû Bekir'e öne geçmesini işaret ederek, perdeyi çekti. Ruhunu teslim edinceye kadar, Resûlullah'ın bir daha bize namaz kıldırması nasip olmadı.[9]

4. SAHABE-İ KİRAM'IN NAMAZA VERDİĞİ ÖNEM

Misver b. Mahreme anlatıyor: Hz. Ömer'in, hançerlendikten sonra, yanına gittim. Orada bulunanlara "Durumu nasıl?" diye sordum. "Gördüğün gibi." dediler. Onlara dedim ki: "Onu, namazı hatırlatarak uyandırın. Namazın dışında bir şeyle – daha önemli görünse bile- onu ayıltamazsınız!" Bunun üzerine, "Ey Müminlerin Emîri! Namaz vakti geldi." dediler. "Ha, pekâlâ kalkayım." dedi. İslâmiyet'te namazı terk edenin durumunu hatırlamış olmalıydı ki, yarasından kan aka aka namazını kıldı.[10]

İbn Abbas anlatıyor: Gözlerim görmez olmuştu. Bana: "Eğer birkaç gün namazı bırakırsan senin gözlerini tedavi ederiz." diye bir teklifte bulundular. Ben de: "Hayır, namazı terk edemem. Çünkü Allah Resûlü: 'Namazı terk ettiği bir zamanda, bir insan vefat ederse Allah'ın gazabıyla karşılanır.' buyurmuştu." dedim.[11]

5. MESCİT İNŞA ETMEK

Muttalip b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: Hicri 24. yılda Hz. Osman (radıyallahu anh) halife olunca, halk kendisine başvurarak mescitlerinin genişletilmesini istedi ve cuma günleri mescidin cemaate yeterli olmadığından yakındı. Bu nedenle, insanlar rahatlıkla namaz kılabilecekleri bir mescit yapılmasını talep ettiler. Hz. Osman, bu hususta Allah Resûlünün ashâbından ileri gelenlere danıştı. Onlar da, mescidin yıktırılıp genişletilmesi fikrinde karar

---

9 Buhârî, *Sahîh* 1/240 (648)

10 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/27 (1636)

11 Hâkim, *Müstedrek* 3/629 (6319)

kıldılar. Hz. Osman, öğle namazını kıldıktan sonra minbere çıkarak Allah'a hamd ü sena edip şunları söyledi:

"Ey cemaat! Ben, Allah Resûlünün mescidini yıktırıp genişletmeye karar verdim. Allah Resûlünün: 'Kim Allah için bir mescit inşa ederse Allah da onun için cennette bir köşk bina eder.' buyurduğunu işitmiştim. Selefim, halife Ömer ibnü'l-Hattab'tır. Ömer, daha önce onu genişletmişti. Ben de, Allah Resûlünün ashâbından önde gelenlere danıştım. Onlar da, mescidin yıkılarak yeniden inşa edilip genişletilmesi hususunda hemfikir oldular."[12]

6. MESCİTLERİN TEMİZ TUTULMASI

Urve b. Zübeyr anlatıyor: "Allah Resûlü, bize evlerimizde namaz kılacak yerler yapmamızı, bu yerlere ihtimam göstermemizi ve temiz tutmamızı emrederdi."[13]

İbn Abbas anlatıyor: Harkâu's- Sevdâ adlı bir kadın, mescidin temizliğini yapardı. Bir gün bu kadın vefat etti; ancak, vefatından Efendimiz haberdar edilmedi. Bunu duyan Allah Resûlü: "İçinizden biri vefat ettiği zaman, bana mutlaka haber verin." buyurdu. Ölen kadın için, gıyabî cenaze namazı kıldı ve şöyle dedi: "Ben bu kadını, cennette mescidi süpürürken görüyorum."[14]

7. MESCİDE YÜRÜYEREK GİTMENİN FAZİLETİ

Zeyd b. Sâbit (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü ile beraber mescide gidiyorduk. Allah Resûlü, adımlarını çok sık atıyordu. "Neden adımlarımı kısa tuttuğumu biliyor musunuz?" diye sordu. "Allah ve Resûlü en doğrusunu bilir." dedim. Allah Resû-

12 Muhammed Rızâ, Osman b. Afvân 1/30
13 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/117 (1963)
14 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/115 (1957)

lü şöyle buyurdu: "Müslüman, namaz kılmak istediği müddetçe, namazda kabul edilir. Bu yüzden, adımlarımı sık atıyorum."[15]

8. MESCİTLERİN HİKMETLERİ VE FONKSİYONLARI

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü ile birlikte mescitte otururken bir bedevî geldi ve küçük abdestini yapmaya başladı. Bunu gören sahabe, adama çıkıştı. Fakat Allah Resûlü: "Dokunmayın; işini bitirsin." dedi. Sahâbiler, adam işini bitirinceye kadar adama ilişmediler. Daha sonra, Allah Resûlü adamı çağırarak ona:

"Mescitleri kirletmek, asla doğru bir davranış değildir. Mescitler, Allah'ı zikretmek, namaz kılmak ve Kur'ân okumak için inşa edilmiştir." buyurdu. Birine kova ile su getirmesini söyledi ve suyu bedevînin kirlettiği yere döktü. [16]

Yezid b. Abdullah anlatıyor: Suffe Ashâbı, Allah Resûlünün sahâbileri arasında evleri olmayan kimselerdi. Bu kişiler, Allah Resûlünün sağlığında geceleri mescitte uyurlar ve gündüzleri de orada ikamet ederlerdi. Onların, buradan başka barınabilecekleri yerleri yurtları da yoktu. Allah Resûlü, akşamları Suffe'dekileri çağırırdı. Onlardan bazılarını, yemek yemeleri için evi olan sahabilerin yanlarına gönderirdi; bir kısmını da yanında tutardı. Allah, Müslümanlara zenginlik lütfedinceye kadar bu hâl böylece devam etti.[17]

Esma binti Yezid anlatıyor: Ebû Zer el-Ğıfârî, Allah Resûlüne hizmet ederdi. İşini bitirince mescide gelir ve orada yatardı. Orası, onun evi gibiydi. Bir gün, Allah Resûlü onun mescitte yattığını gördü ve ayağıyla onu uyandırdı. Ebû Zer doğruldu ve kalktı. Ona: "Sen de mi burada uyuyorsun yâ Eba Zer?" dedi.

---

15 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/151 (2092)
16 Müslim, *Sahîh* 1/236 (285)
17 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/20

Ebû Zer: "Nerede uyuyayım ey Allah'ın Resûlü; benim başka evim mi var!" diye cevap verdi.[18]

Ebû Hureyre'nin Çarşı Esnafına Çağrısı

Bir gün, Ebû Hureyre (radıyallahu anh) Medine çarşısına uğradı; çarşıya hâkim bir yerde durdu ve: "Ey çarşı esnafı! Sizler ne kadar beceriksizsiniz!" dedi. "Nedenmiş o?" diye sordular. "Resûlullah'ın mirası bölüştürülüyor, siz burada duruyorsunuz. Gidip oradaki payınızı almayacak mısınız?" dedi. "Nerede dağıtılıyor?" diye sordular. Ebû Hureyre: "Mescitte." dedi.

Çarşı ahalisi, koşarak mescide gitti. Ebû Hureyre, orada bekledi. Adamlar, gittikleri gibi geri döndüler. Ebû Hureyre: "Niçin döndünüz?" diye sordu. "Mescide vardık, içeri girdik, orada taksim edilen bir şey göremedik!" dediler. Ebû Hureyre: "Mescitte hiç kimseyi göremediniz mi?" diye sordu. "Evet, gördük. Bazıları namaz kılıyor, bazıları Kur'ân okuyor, bazıları da helâl ve haram konuları üzerine sohbet yapıyorlardı." dediler. Ebû Hureyre: "Yazık size! Muhammed'in mirası işte odur; ilimdir!" dedi.[19]

9. MESCİTTE YAPILMASI HOŞ KARŞILANMAYAN DAVRANIŞLAR

Mescitlere Sarımsak Yiyerek Gitmek

Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü Hayber'i fethettikten sonra, insanlar sarımsak bolluğuna kavuştuğu için, sarımsak yemeye alışmışlardı. Bu duruma, Allah Resûlü şu sözüyle müdahele etti: "Kim bu iğrenç kokulu bitkiyi yerse, mescidimize yaklaşmasın!"[20]

---

18 Ahmed İbn Hanbel, *Sünen* 6/457 (27629)

19 Taberânî, *Mucemu'l-Evsat* 2/114 (1429)

20 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/388 (3824)

Mescitte Kaybolan Yitiği Aramak

İbn Sîrîn (radıyallahu anh) anlatıyor: İbn Mesud, mescitte kaybolan yitiğini ilan eden bir adamın sesini duydu. İbn Mesud adamı azarlayıp susturdu ve dedi ki: "Bizler mescitlerde yitik ilanı yapmaktan menedildik."[21]

Mescitte Bağırarak Konuşmak

Saîd b. Yezîd anlatıyor: Bir gün, mescitte uyuyordum. Birisi, bana bir çakıl taşı attı ve beni uyandırdı. Baktım ki Hz. Ömer, bana: "Git, bana şu iki kişiyi getir." diyor. Adamları getirdim. Hz. Ömer onlara: "Nerelisiniz siz?" diye sordu. "Taifliyiz." dediler. Hz. Ömer: "Şayet buranın yerlisi olsaydınız, ben sizin hesabınızı görürdüm. Hiç olacak şey midir Allah Resûlünün mescidinde bağıra çağıra konuşmak?" diyerek onları uyardı.[22]

10. ALLAH RESÛLÜ VE SAHÂBE-İ KİRÂMIN EZANA VERDİKLERİ EHEMMİYET

Abdullah b. Zeyd anlatıyor: Allah Resûlü, Müslümanları namaza davet edecek bir vesile düşünüyordu. Namaz vakti geldiğinde, birini yüksekçe bir yere çıkartıyor; o kimse de eliyle işaret ediyordu. İşareti görenler namaza geliyor, görmeyenler ise namaz vaktinin geldiğini fark edemiyorlardı. Bu durum, Resûlü Ekrem'i ciddi bir şekilde düşündürüyordu. Bazıları Allah Resûlüne: "Yâ Resûlallah! Çan çaldırsan." diye öneride bulundular. Allah Resûlü: "Hristiyanlarınki gibi mi? Olmaz!" buyurdu. Diğer bir grup insan da: "Borazan çaldırsan!" dedi. Allah Resûlü buna da, Yahudilere benzemiş olma gerekçesiyle karşı çıktı.

Bu konuşmalardan sonra, eve döndüm. Allah Resûlünün bu

---

21 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/139 (2045)

22 Buhârî, *Sahîh* 1/179 (458)

mesele üzerinde çok düşünmesi ve çözüm araması beni de derin düşüncelere sevk etmişti. O gece, tan yeri ağarmadan evvel etrafımı bir duman kapladı. Üzerine iki kat yeşil kıyafet giymiş olan bir zat gördüm. Uyku ile uyanıklık arası bir hâldeydim. O zat, mescidin damına çıktı; parmaklarını kulakları üzerine koyarak bildiğimiz ezanı okumaya başladı.[23]

Ezanın Önemine Dair Hz. Âişe'nin Tesbiti ve Yorumu

Hz. Âişe anlatıyor: "Allah yoluna çağıran, makbul ve güzel işler işleyen ve 'Ben Müslümanlardanım.' diyen kimseden daha güzel söz söyleyen kim olabilir?" âyeti müezzinler hakkında nazil olmuştur. Bu âyette zikri geçen kimseler müezzinlerdir. Müezzin, "hayyealessalah/ haydi namaza" dediğinde, Müslümanları Allah'ın yoluna çağırmış oluyor. Namaz kılarken amel-i sâlih işlemiş oluyor. 'Eşhedü en lâ ilâhe illâllah' dediğinde de Müslümanlardan olmuş oluyor.[24]

Hz. Ömer'in Ezana Verdiği Önem

Ebû Ma'şer anlatır: Hz. Ömer'in şöyle dediğini işitmiştim: "Müezzin olsaydım, farz olan haccın dışında hac yapmasam hiç üzülmezdim. Eğer melekler yeryüzünde yaşasalardı, ezan okuma işini kimseye kaptırmazlardı."[25]

11. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBIN NAMAZ VAKTİNİN GİRMESİNİ VE CEMAATİN TOPLANMASINI BEKLEMESİ

Abdullah b. Ebî Evfâ (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü, dışarıdan takunya sesleri duyduğu sürece namaza başlamazdı."[26]

Abdullah b. Amr anlatıyor: Resûlullah, akşam namazını kıl-

---

[23] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/551 (23143)
[24] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/557 (23158)
[25] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/556 (23157)
[26] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/444 (22851)

dırdı. Cemaatten bazıları evlerine gittiler. Bir kısmı da, mescitte kaldı. Biraz sonra, Allah Resûlü geldi ve şöyle buyurdu: "Rabbiniz, sema kapılarından birini açtı. Meleklere karşı sizinle şöyle iftihar ediyor: Kullarım bir vaktin namazını kıldılar, şimdi de diğer vakti bekliyorlar."[27]

Cabir b. Abdullah anlatıyor: Allah Resûlü buyurdu: "Size gühahlarınızın silinmesine ve derecelerinizin artmasına vesile olacak amelleri haber vereyim mi?" "Söyle ey Allah'ın Resûlü!" deyince Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Abdesti tastamam ve kusursuz almak, mescide giderken çok adım atmak veya adımları sık atmak, bir vakit namazı kıldıktan sonra diğer namaz vaktinin girmesini gözlemek. İşte; sizi Rabbinize sıkı sıkıya bağlayan irtibat noktaları."[28]

12. BEŞ VAKİT NAMAZI CEMAATLE KILMANIN EHEMMİYETİ

Amr b. Ümmü Mektum anlatıyor: Allah Resûlüne dedim ki: "Ey Allah'ın Peygamberi! Ben, iki gözü de görmeyen biriyim. Evim ise, camiye epeyce uzaktır. Bir de, beni camiye götürecek birini her zaman bulma imkânım olmuyor. Acaba, namazımı evimde kılmama izin var mıdır?" Efendimiz, "Ezanı işitiyor musun?" dedi. "Evet." dedim. "O hâlde sana, bu konuda izin yok." buyurdu.[29]

Anbese b. Anber (radıyallahu anh) anlatıyor: Hâris b. Hassan evlenmişti. (Hâris ashâbdandır.) O zamanlar, yeni evlenen erkekler günlerce eve çekilirlerdi ve dolayısıyla sabah namazına da gelemezlerdi. Arkadaşları Hâris'e dediler ki: "Sen henüz bir gecelik evlisin, neden sabah namazına çıktın?" Hâris: "Vallahi, beni cemaate gitmekten alıkoyan kadın, kötü bir kadındır." dedi.[30]

---

27 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/434 (22824)
28 Müslim, *Sahîh* 1/219 (251)
29 Münzirî, *et-Tergîb* 1/167 (623)
30 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/167 (2158)

13. NAMAZDA SAFLARIN SIK VE DÜZGÜN TUTULMASI

Numan b. Beşir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, okları kabına düzgün şekilde yerleştiriyormuşçasına, saflarımızı düzeltirdi. Nihayet, biz de alıştık ve bunu kendi kendimize yapar hâle geldik. Bir gün tam tekbir alacaktı ki, birinin göğsünün biraz ileri çıktığını fark etti. Hemen müdahale etti ve: "Ey Allah'ın kulları, saflarınızı düzeltiniz; aksi hâlde birlik ve beraberliğiniz bozulur." buyurdu.[31]

Numan b. Beşir (radıyallahu anh) der ki: "Ben, bir adamın omzunun yanındakinin omzuna; topuklarının da yanındakinin topuklarına değdiğini gördüm."[32]

14. İMAMIN, CEMAATİN İHTİYAÇLARIYLA İLGİLENMESİ

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü çok merhametliydi. Cemaatinden birinin herhangi bir isteği ve ihtiyacı olduğunda, imkânı varsa hemen karşılar; ihtiyacını giderirdi. Veyahut, o an için elinde imkân yoksa, söz verirdi. Bir gün namaz için kamet getirilmişti. Bedevînin biri gelerek, Allah Resûlünün elbisesinden tuttu ve: "Bir ihtiyacım kalmıştı, unuturum diye korkuyorum." dedi. Allah Resûlü hemen gitti, adamın ihtiyacını gördü ve ondan sonra namazı kıldırdı.[33]

15. İMAMLIK YAPMAK VE İMAMA UYMAK

Abdullah b. Hanzala (radıyallahu anh) anlatıyor: Sa'd b. Ubade'nin oğlu Kays'ın evindeydik. Bir grup sahabe de vardı. Kays'a "Buyur namazı sen kıldır!" dedik. "Olmaz." diye cevap verince Abdullah b. Hanzala: "Resûlullah, 'Bir kimsenin kendi yatağında

---

31 Müslim, *Sahîh* 1/324 (436)

32 Ebû Dâvud, *Sünen* 1/234 (662)

33 Buhârî, *Edebu'l-Müfred* 1/105 (278)

yatıp uyuması, kendi bineğine binmesi ve kendi evinde imamlık yapması daha evladır, daha uygundur." buyurdu." deyince, Kays, azatlı kölesini öne geçirdi ve namazı kölesi kıldırdı.[34]

Talha b. Ubeydullah anlatıyor: Bir cemaate, namaz kıldırmıştım. Namazı kıldırdıktan sonra, onlara dönerek şöyle dedim: "İmamlığa geçmeden önce size teklifte bulunmayı unuttum. Sahi, benim imametimi beğendiniz mi?" "Hiç beğenmez miyiz senin imamlığını! Kim Allah Resûlünün seçkin ve güzide arkadaşlarının kıldırdığı namazı beğenmezlik eder ki!" dediler. Onlara: "Ben Allah Resûlünün, 'Bir kimse, kendisini istemeyen bir cemaate imamlık yaparsa onun imameti makbul olmaz.' buyurduğunu işitmiştim." diye karşılık verdim.[35]

16. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBIN NAMAZDA AĞLAMALARI

Ubeyd b. Umeyr (radıyallahu anh) Hz. Âişe'ye (radıyallahu anhâ) sordu: "Allah Resûlünden gördüğün en ilginç olayı bana anlatır mısın?" Hz. Âişe, bir müddet sustu ve sonra şunları anlattı: "Bir gece, Allah Resûlü bana: 'Ey Âişe! Bu gece beni yalnız bırak. Rabbime ibadetle meşgul olacağım.' dedi. 'Vallahi, hem yanında olmayı isterim hem de senin sevdiğin şeyi ben de severim.' dedim. Allah Resûlü kalktı, abdest aldı ve namaz kılmaya başladı. Oturur vaziyetteydi, sakalı ıslanıncaya kadar ağladı. Hatta, ağlamasından dolayı yeri dahi ıslattı. Bilâl geldi ve namaz vaktinin girdiğini bildirdi. Bilâl onun ağladığını görünce, 'Yâ Resûlallah! Allah, senin geçmiş ve gelecek bütün günahlarını bağışladığı halde ağlıyor musun?' dedi. Allah Resûlü, ona şöyle cevap verdi: 'Allah'a şükreden bir kul olmayayım mı? Bu gece, bana bir âyet nazil oldu. O âyeti okuyup da düşünmeyen ve tefekkür etmeyenlere yazıklar

34 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/208 (2332)
35 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/212 (2344)

olsun! Âyet şöyledir: 'Muhakkak göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde düşünen insanlar için elbette birçok dersler vardır.' (Âl-i İmrân, 3/190) [36]

17. NAMAZDA HUŞÛ

Ümmü Rûman anlatıyor: Hz. Ebû Bekir, beni namazda sağa sola bakar vaziyette görünce öyle azarlamıştı ki, neredeyse namazı bozacaktım. Namazı tamamladıktan sonra, bana döndü ve şöyle dedi: "Ben, Allah Resûlünün: 'Namaza durduğumuz zaman, etrafınızla ilişkinizi ve irtibatınızı kesin; Yahudiler gibi sağa sola dönmeyin. Çünkü namazda iken çevre ile ilişkiyi kesmek de namazın bir parçasıdır.' dediğini işittim."[37]

18. ALLAH RESÛLÜNÜN SÜNNETLERE GÖSTERDİĞİ İHTİMAM

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Allah Resûlü, sabah namazının sünnetine diğer sünnetlerden daha çok ehemmiyet verirdi."[38]

Abdullah b. es-Sâib (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü zevalden sonra öğlenin farzını kılmadan önce, dört rekat sünnet kılar ve 'Semanın kapılarının açıldığı bu saatlerde sâlih amelimin Allah'a ulaşmasını isterim.' buyururdu.[39]

Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü, öğlenin farzından önce dört; sonra ise iki rekât sünnet kılardı."

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Allah Resûlü, öğlenin farzından evvel kılamadığı dört rekât sünneti, farzdan sonra kılardı."[40]

Hz. Ali anlatıyor: "Allah Resûlü, ikindi namazından önce dört

---

36 İbn Hibbân, *Sahîh* 2/386 (620)
37 Ebû Nuaym, *Hilye* 9/304
38 Ebû Nuaym, *Hilye* 3/276
39 Tirmizî, *Sünen* 2/342 (478)
40 Tirmizî, *Sünen* 2/291 (426)

rekât sünnet kılar; bu dört rekâtı, mukarrebin meleklere ve onlara tâbi olan müminlere selam vererek ikişer rekât hâlinde eda ederdi."[41]

İbn Abbas anlatıyor: "Allah Resûlü, akşam namazının farzından sonra iki rekât da sünnet kılardı. Bu iki rekâtta o kadar uzun okurdu ki, selam verinceye kadar cemaat dağılmış olurdu."[42]

Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü, bana yaşadığım sürece terk etmemem gereken üç şeyi tavsiye buyurmuştu. Bunlardan birisi de ikindinin farzından evvel dört rekât sünnet kılmamdı. Yaşadığım sürece, bunu kesinlikle terk etmeyeceğim."[43]

İbn Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: "Akşam namazından sonra, dört rekât daha kılan kimse, bir cihattan sonra başka bir cihada daha katılmış gibidir."[44]

19. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBIN GECE NAMAZINA VERDİKLERİ ÖNEM

Abdullah b. Kays (radıyallahu anh) anlatır: Hz. Âişe demişti ki: "Gece namazını asla terk etme. Zira, Allah Resûlü gece namazını hiç ihmal etmezdi. Hasta veyahut bitkin olduğu hâllerde, oturarak da olsa kılardı."[45]

Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: "Ey örtüsüne bürünen Resûlüm! Geceleyin kalk da, az bir kısmı hariç geceyi ibadetle geçir. Duruma göre gecenin yarısında veya bundan biraz daha azında veya fazlasında ibadet etmen de yeterlidir. Kur'ân'ı tertîl ile, düşünerek oku." (Müzzemmil, 73/1-4) âyetleri nazil olduğunda, biz sahabeye de gece namazını eda etmek farz olmuştu. Bu emir üzeri-

41 Tirmizî, *Sünen* 2/293 (429)
42 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/483 (3381)
43 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/70 (21801)
44 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/82 (21837)
45 Ebû Dâvud, *Sünen* 1/417 (1307)

ne, geceleri ayaklarımız şişinceye kadar namaz kılmaya başladık. Ancak, daha sonra şu âyet nazil oldu:

"Senin Rabbin, gecenin bazan üçte ikisine yakın bir kısmını, bazan yarısını, bazan üçte birini ibadetle geçirdiğini, senin yanında yer alan müminlerden bir cemaatin de böyle yaptığını elbette biliyor. Gece ve gündüzü yaratıp sürelerini ölçen Allah'tır. O sizin bu gece ibadetini gözetemeyeceğinizi bildiği için, lütuf ve merhametiyle size yeniden bakıp sizi muaf tuttu. Artık Kur'ân'dan kolayınıza gelen miktarı okuyun. Allah bilmektedir ki, aranızda hastalananlar olacaktır. Kimileri Allah'ın lütfundan nasiplerini aramak için yol tepecek, dünyanın çeşitli yerlerinde dolaşacaklardır. Bazıları, Allah yolunda muharebe için sefere çıkacaklardır. Haydi artık Kur'ân'dan, kolayınıza gelen miktarı okuyun. Namazı hakkıyla ifa edin, zekâtı verin ve bir de Allah'a güzel ödünç takdim edin. Unutmayın ki, kendi iyiliğiniz için ahirete hazırlık olarak her ne gönderirseniz mutlaka onu, Allah'ın nezdinde bulursunuz. Hem daha üstün ve daha hayırlı, mükâfatı kat kat artmış olarak! Allah'tan mağfiret dileyin. Muhakkak ki Allah gafurdur, rahîmdir (affı, merhamet ve ihsanı boldur)." (Müzzemmil, 73/ 20) [46]

Hz. Ömer ve Gece Namazı

Eslem anlatır: Hz. Ömer, geceleyin kılabildiği kadar teheccüd kılar; daha sonra gecenin yarısı olduğunda ailesini namaza kaldırır ve "Namaz!.." derdi. Ayrıca, şu âyeti de okurdu: "Ailene ve ümmetine namaz kılmalarını emret, kendin de namaza devam et. Biz senden rızık istemiyoruz, bilâkis senin rızkın Bize aittir. Güzel âkıbet, takvadadır; yani Allah'ı sayıp haramlardan korunmaktadır." (Tâhâ, 20/ 132) [47]

---

[46] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/519 (3517)
[47] Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 3/127 (3086)

İbn Ömer ve Gece Namazı

Nâfi anlatıyor: İbn Ömer gecesini namazla ihya eder, sonra da "Nâfi, sabah namazı vakti girdi mi?" diye seslenirdi. Ben de, "Hayır henüz vakit girmedi." deyince, namaza devam ederdi. Bir süre sonra, yine: "Nafi, namaz vakti girdi mi?" diye sorardı. Ben, "Evet." deyince, tan yeri iyice ağarıncaya kadar oturur, dua ve istiğfar ederdi.[48]

Ebû Gâlib (radıyallahu anh) anlatıyor: İbn Ömer, Mekke'de bize misafir olmuştu. Geceleri kalkar, teheccüd namazı kılardı. Bir gece, sabaha karşı dedi ki: "Ey Ebû Galib, kalkıp namaz kılmayacak mısın? Hiç olmazsa, Kur'ân'ın üçte birini okurdun!" Ben: "Neredeyse sabah olacak, bu kadar kısa zamanda Kur'ân'ın üçte birini nasıl okuyabilirim ki?" dedim. Bana dedi ki: "İhlâs Sûresi, Kur'ân'ın üçte birine denktir."[49]

20. ALLAH RESÛLÜ VE ASHÂBIN NAFİLE NAMAZLARA VERDİĞİ EHEMMİYET

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlü, bir yere müfreze göndermişti. Askerler, hem çabuk hem de pek büyük ganimetlerle geriye döndüler. Bu olay üzerine, birisi çıktı şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Şimdiye kadar, bu kadar süratli gidip dönen ve büyük ganimet getiren müfreze görmedik." Allah Resûlü: "Size, onlardan daha hızlı dönen ve daha büyük ganimet getiren birini haber vereyim mi? O; güzelce abdest alarak mescide giden ve orada sabah namazını eda ettikten sonra duha namazını kılan kimsedir." buyurdu.[50]

Âişe binti Sa'd (radıyallahu anhâ) anlatıyor: "Sa'd b. Ebî Vakkas (radıyallahu anh), duha namazını sekiz rekât kılardı."[51]

---

48 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/303; İbn Hacer, *el-İsâbe* 1/349
49 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/304
50 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/491 (3406)
51 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/667 (23462)

Muhammed b. Ammar b. Yâsir (radıyallahu anh) anlatıyor: Ammar b. Yâsir'in akşam namazından sonra, altı rekât namaz kıldığını görmüştüm. Bana şöyle dedi: "Habîbim Resûlü Ekrem'in akşam namazından sonra, altı rekât nafile kıldığını gördüm. 'Kim akşam namazından sonra, altı rekât daha namaz kılarsa, deniz köpüğü kadar dahi günahları olsa affedilir.' buyurduğunu işittim." dedi.[52]

21. TERAVİH NAMAZI VE SAHABE

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Ramazan ayında, Allah Resûlü bir gün Müslümanları mescidin bir tarafında namaz kılarken gördü. Bunun üzerine, Resûlü Ekrem onların ne yaptıklarını sordu. Orada bulunan Müslümanlar: "Bunlar Kur'ân'dan ezberleri fazla olmadığı için, Übey b. Ka'b'a iktida ederek namaz kılıyorlar." diye cevap verdiler. Allah Resûlü: "Ne güzel yapıyorlar, çok isabetli!" diyerek istihsan buyurdu.[53]

Urve (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer, Ramazan ayının ihya edilmesi için Müslümanları topladı ve: "Erkekler Übey b. Ka'b'ın; kadınlar da Süleyman b. Ebû Hasme'nin arkasında namaz kılsınlar." dedi.[54]

Ömer b. Abdullah el-Ansî anlatır: Übey b. Ka'b ve Temim-i Dârî, Allah Resûlünün makamına geçer ve erkeklere teravih namazı kıldırırlardı. Süleyman b. Ebû Hasme de, mescidin ek bölümünde kadınlara teravih kıldırırdı. Hz. Osman hilafete geçince, teravih namazını hem erkeklere hem de kadınlara Süleyman b. Ebû Hasme'nin kıldırmasını istedi. Kadınlara da, erkekler mescitten ayrılıncaya kadar beklemelerini emretti.[55]

---

52 Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat* 7/191 (7245)

53 Beyhakî, *Sünen* 2/495 (4388)

54 Beyhakî, *Sünen* 2/493 (4380)

55 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 5/26.

22. HACET NAMAZI

Allah Resûlünün, Hz. Ali İçin Hacet Namazı Kılması

Hz. Ali anlatıyor: Vücudumda, tarifi kâbil olmayan bir ağrı vardı. Allah Resûlüne geldim. Resûlü Ekrem, beni yerine oturttu ve namaz kılmak üzere kalktı. Elbisesinin bir ucunu da, üzerime attı. Namazını bitirdikten sonra bana dönerek: "Bir şeyin yok Ebû Tâlib'in oğlu! Kendim için ne istemişsem, Rabbimden senin için de aynısını istedim. Allah, O'ndan her ne istemişsem bana muhakkak lütfetmiştir; ancak bana: 'Senden sonra bir daha peygamber gelmeyecek.' denmiştir." buyurdu. Hz. Ali der ki: "Kalktığımda, sanki şiddetli ağrıdan müştekî olan ben değildim!"[56]

Ebû Muallak'ın Kıssası

Enes b. Malik anlatıyor: Ashâb-ı Resûlullah'tan, Ebû Muallak adlı bir zat vardı. Ebû Muallak, ticarî ortaklık kuran, dürüst ve müttakî biriydi. Bir gün, yola çıkmıştı. Karşısına silahlı bir haydut çıkıverdi. Haydut: "Neyin varsa çıkar, seni öldüreceğim!" dedi. Ebû Muallak: "Amacın mal ise al götür hepsini." dedi. Bu kez haydut: "Hayır, ben yalnızca senin canını istiyorum!" deyince Ebû Muallak: "Bana izin ver de bir namaz kılayım." dedi. Haydut: "İstediğin kadar namaz kılabilirsin!" dedi. Ebû Muallak, namazını tamamladıktan sonra Rabbine teveccüh ederek üç kere şöyle niyaz etti:

"Ey kalplerin mahbubu ve sevgilisi, ey büyük arşın sahibi, ey dilediğini yapan Allah'ım! Ulaşılamayan izzet ve şerefin, olağanüstü saltanatın ve arşını ihata eden nurunun yüzü suyu hürmetine, beni şu hırsızın ve haydutun şerrinden muhafaza etmeni diliyorum. Ey darda kalanların imdadına yetişen Allah'ım! Yetiş imdadıma, kurtar beni!"

---

56 Beyhakî, *Sünen* 5/151 (8533)

Ebû Muallak duasını bitirir bitirmez, elindeki mızrağı kulağının hizasında tutan bir atlı çıkageldi. Süvari o haydutu yakaladı, öldürdü ve Ebû Muallak'a döndü. Ebû Muallak: "Sen de kimsin, kimsin sen; yoksa, Allah, senin vesilenle mi beni bu haydutan kurtardı?" dedi. Süvari, şöyle cevap verdi:

"Ben, dördüncü kat semadanım. Sen ilk duanı yapınca, semanın kapılarının çatırdadığını duydum. İkinci defa dua ettiğinde, gök sakinlerinin arbedesini işittim. Üçüncü kere dua ettiğini duyunca, 'Zorda kalan biri dua ediyor.' denildi. Bunu duyduktan sonra Cenab-ı Allah'tan, beni o zalim adamı öldürmeye memur etmesini niyaz ettim. Allah Teâlâ da, isteğime: 'Bilesin ki; abdest alıp dört rekât namaz kılan ve bu duayı yapanlara darda kalsa da kalmasa da yardım ederim.' buyurdu."[57]

---

[57] İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/182.

ALLAH RESÛLÜ VE SAHABENİN İLİM AŞKI VE İLME TEŞVİKİ

1. ALLAH RESÛLÜNÜN İLME TEŞVİKİ

Safvan b. Assâl (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, mescitte kırmızı bir elbise giymiş vaziyette otururken onun yanına vardım. Kendisine dedim ki: "Yâ Resûlallah! Ben, ilim talep etmeye ve öğrenmeye geldim." Resûlullah: "Hoş geldin ey ilim meraklısı! Melekler, sevgilerinden dolayı, ilim talep edenin çevresinde kanatlarını açarak tâ göğe kadar yükselirler ve bir halka oluştururlar." buyurdu.[1]

Ebû Ümame el-Bâhili (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlüne, biri âlim diğeri ise âbid iki insandan söz edildi. Resûlullah şöyle buyurdu: "Âlimin (kendini ilme verenin) âbide (kendini ibadete verene) olan üstünlüğü; benim, sizin en alt seviyede bulunanınıza olan üstünlüğüm gibidir. Allah, melekler, mele-i a'lânın sakinleri, hatta yuvasındaki karınca ve denizdeki balıklar bile insanlara güzel şeyler öğretenlere dua ve istiğfarda bulunurlar." dedi ve şu âyeti okudu: "Allah'tan hakkıyla korkanlar, onun kullarından âlim olanlardır." (Fâtır, 35/28) [2]

1 Münzirî, *et-Tergîb* 1/52 (108)
2 Tirmizî, *Sünen* 5/50 (2685)

2. HAZRETİ ALİ'NİN İLME TEŞVİKİ

Kümeyl b. Ziyad anlatır: Hz. Ali, elimden tuttu ve beni sahraya doğru götürdü. Bir yere oturduk. Biraz dinlendikten sonra, bana şunları söyledi: "Bak Kümeyl! Kalpler kaplara benzer. En iyi kalp ise, kavrayışı en güçlü olandır. Şimdi, benim diyeceklerimi iyi belle: İnsanlar üç çeşittir. Birinci grupta olanlar Rabbanî âlimlerdir. İkinciler, kurtuluş yolunda ilerleyen ilim talebeleridir. Üçüncü kısım insanlara gelince, onlar ise bilgisiz kalabalıklardır. Bu kitleler, rüzgâr nereden eserse o yana doğru savrulurlar. İlim ışığıyla aydınlanmamışlardır. Onların, sağlam bir dayanak noktaları da yoktur.

İlim, maldan hayırlıdır. İlim seni korur; malı ise sen korursun. İlim amel edildikçe ziyadeleşir; mal ise harcandıkça eksilir. Âlimi sevmek, herkesin üzerine düşen bir vecibedir. İlim, âlime hayatı boyunca itibar ve şeref kazandırır; âlimin, ölümünden sonra da hep hatırlanmasını sağlar. Ancak malın sağladığı itibar, malın gitmesiyle kaybolur. Nice zenginler vardır ki, hayattayken ölü sayılırlar. Âlimlere gelince, onlar dünya var oldukça hayattadırlar. Kendileri vefat etmiş olsa da, eserleri ve namları ile gönüllerde yâd-ı cemil olarak yaşarlar.

(Eliyle göğsünü işaret ederek) Âh, âh; şuradaki ilmi aktarabileceğim liyakatli kimseleri keşke bulabilsem! Bulduğum kimseler var; ama güven telkin etmiyorlar bana. Dini anlamaları için kendilerine verilen ilmi, dünya menfaati için kullanıyorlar. Allah'ın serdettiği delilleri, kitabının rağmına; verdiği nimetleri de kulları aleyhine istimal ediyorlar. Bazıları var ki, Hak ehlinin arkasında yer almalarına karşın, Hakk'ın ihya edilmesi mevzuunda hiçbir basiretleri yok. Daha işin başında iken şek ve şüpheye düşüyorlar. Bu iki kısmın ikisi de hayırsızdır. Bir kısmı var ki, onlar da iradelerini arzu ve hevalarına teslim etmişler. Diğer bazıları ise, mal biriktirmekle meşgul. Bunlar, asla dine çağıran davetçiler olamazlar. Meralarda otlayan hayvanlara benzerler bu tür kimseler.

Gerçek âlimlerin vefatıyla, ilim de bir nevi ölür. Hayır; Allah'ım! Böyle olmasın; varlığını ispat eden delillerin ve âyât-ı beyyinâtının abes olduğunun iddia edilmemesi için, dünyamız âlimsiz kalmasın Allah'ım! Bunların sayıları oldukça azdır. Fakat, Allah nezdindeki kıymetleri çok ulvidir. Allah, yüce dinini bunlara müdafaa ettirir. Bu âlimler, kendilerine bahşedilen emaneti layık olanlara intikal ettirirler. Dünyanın zevk ü sefasına dalan insanlar arasında, onlar olabildiğince mülayimdirler. Cahillerin iltifat etmedikleri ilmi, samimi dost gibi telakki ederler. İlmin verdiği aşk ve şevkle, bedenleri dünyada olsa da, ruhları mânâ âleminde yaşar. İşte; yeryüzünün halifeleri ve İslâmiyet'in hakiki davetçileri! Ah keşke böylelerini görebilsem! Bana ve sana, Allah'tan bağışlanma niyaz ederim. İstersen kalkabilirsin artık."[3]

3. EBU'D-DERDÂ'NIN İLME TEŞVİKİ

Hasan Basri'den; Ebu'd-Derdâ şöyle demiştir: "Ya âlim ol ya öğrenci ya da ilmi seven veya ona tâbi olan. Ama asla beşincisi olma. Aksi hâlde, helak olursun."[4]

4. EBU ZER VE EBU HUREYRE'NİN İLME TEŞVİKİ

Ebû Zer ve Ebû Hureyre şöyle demişlerdir: "İnsanın ilmî bir konuyu öğrenmesi, bin rekât nafile namaz kılmasından yeğdir ve daha sevimlidir. Zira Allah Resûlü: 'İlim tahsil ederken vefat eden kişi şehittir.' buyurmuştur."[5]

5. EBU HUREYRE'NİN İLİM PEŞİNDE KOŞMASI

Ebû Hureyre der ki: "Ebû Hureyre, çok hadis rivayeti naklediyor." diyorlar. Yarın, Allah'ın huzuruna çıkacağım. Şayet

3 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/79
4 İbnü'l-Cevzî, *Sıfatu's-Safve* 1/629
5 Münzirî, *et-Tergîb* 1/54 (115)

yalan söylersem beni hesaba çeker. Yine "Muhacirler ve Ensâr, Ebû Hureyre'den daha çok rivayette bulunmalı değil mi?" diyorlar. Muhacir kardeşlerim pazar ve çarşılarda, alışverişle; Ensâr ise bağ-bahçeleriyle meşgul olurken, ben yoksul biri olduğum için, hep Allah Resûlünü izledim, onun yanından hiç ayrılmadım. Diğerleri, işleriyle meşgul olurken, ben hep onun yanındaydım. Onların unuttuklarını ise, ben hatırlardım. Bir gün, Resûlü Ekrem şöyle buyurdu:

"Sizin içinizden her kim, sözlerimi tamamlayıncaya kadar elbisesini yere yayar; sonra da çabucak toplayıp giyerse, söylediklerimi asla unutmaz." buyurdu. Hemen üzerimdeki yeleğimi yere serdim. Efendimiz, sözünü bitirir bitirmez de toparladım ve giydim. Onu İslâmiyet ile gönderen Allah'a yemin ederim ki, bugüne kadar onun hiçbir sözünü unutmadım. Vallahi, eğer Allah'ın kitabındaki şu iki âyet olmasaydı, size hiçbir hadis rivayet etmezdim:

"İnsanlar için biz kitapta açıkladıktan sonra, indirmiş olduğumuz aşikâr delilleri ve hidayeti gizleyenler var ya, işte onlara Allah lanet ettiği gibi, lanet edebilecek herkes de lanet eder. Ancak onlardan tövbe edip hâllerini düzelten ve gerçekleri açıklayanlara gelince; Ben onların tövbelerini kabul ederim. Zira tövbeleri kabul eden, çok merhametli olan Benim." (Bakara, 2/ 159-160) [6]

Diğer bir rivayette şu ilave vardır: "… açlıktan karnım belime geçerdi. Bazen beni evine götürüp karnımı doyursun diye, hafızamdaki bir âyeti bellettiğim kimseler de olmuştur. Fakirlere en iyi davranan, Cafer b. Ebî Talib (radıyallahu anh) idi. Bizi evine götürür, neyi varsa bize ikram ederdi. Hatta içine bal veya yağ konmuş olan deri tulumu getirip yarardı da, içinde kalanları yalardık."[7]

---

6 Buhârî, *Sahîh* 1/55 (118)

7 Buhârî, *Sahîh* 3/1359 (3505)

6. İLMİN HAKİKATİ NEDİR?

Ebû Musa (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Allah'ın bana gönderdiği hidayet ve ilim, yere düşen bol ve bereketli yağmura benzer. Bazı yerler vardır, toprağı çok verimlidir. Suyu çeker ve otları, çayırları bitirir. Bazı topraklar da killidir, suyu tutar; insanlar ve hayvanlar bu biriken sudan yararlanırlar. Ekinlerini ve hayvanlarını onunla sularlar. Bir kısım arazi de vardır ki, çöldür. Ne suyu tutar ne de bir bitkiye dâyelik yapar. İşte; Allah'ın dinini anlayan ve onu öğrenip öğretenle, bu dine lakayt kalıp bana gönderilen hidayeti kabul etmeyen kişi de bu misale benzer."[8]

İbn Mesud anlatıyor: Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Allah'ın benden evvel göndermiş olduğu her peygamberinin; kavmi içinde onun izinden giden havarileri ve yardımcıları olmuştur. Ancak, bunlardan bir zaman sonra birtakım nesiller gelmiştir ki, onlar yapmadıklarını, yapmayacaklarını söylerler ve emrolunmadıkları işleri irtikap ederler. Bunlarla, her kim eliyle mücadele ederse o hakikî mümindir; diliyle mücadele ederse de mümindir; kalbiyle tavır koysa yine mümindir. Bunu da yapamayanın, bir hardal tanesi kadar dahi imandan nasibi yoktur."[9]

7. HAZRETİ RESÛLULLAH'IN GETİRDİĞİ İLE YETİNMEK

Abdullah b. Sâbit anlatıyor: Bir gün Hz. Ömer, Resûlü Ekrem'e geldi ve: "Yâ Resûlallah! Benî Kureyza'dan olan bir kardeşimin yanına gitmiştim. Bana Tevrat'tan bazı cümleler yazıverdi. Görmek ister misiniz?" diye sordu. Allah Resûlünün yüz rengi birdenbire değişmişti. Hz. Ömer'e dedim ki: "Resûlullah'ın yüzünü görmüyor musun?" Bunun üzerine, Hz. Ömer hemen toparlandı ve: "Biz Rab olarak Allah'dan, din olarak İslâmiyet'ten ve pey-

---

8 Buhârî, *Sahîh* 1/42 (79)

9 Müslim, *Sahîh* 1/69 (80)

gamber olarak da Muhammed'den razıyız!" deyince Resûlü Ekrem'in yüzünde sanki çiçek açıverdi ve şöyle buyurdu:

"Hayatım, kudret elinde olan Rabbime kasem ederim ki; eğer şimdi Hz. Musa aranızda olsaydı ve siz beni bırakıp ona tâbi olsaydınız, dalalete düşerdiniz. Sizler benim nasibim olan ümmetimsiniz ve ben de size nasip olmuş bir peygamberim."[10]

Diğer bir rivayette ise; "Eğer Musa hayatta olsaydı mutlaka bana tâbi olurdu." şeklinde kayıt vardır.

8. ALLAH VE RESÛLÜNÜN VERDİĞİ HABERLER KARŞISINDA SAHABENİN TAVRI

Şufeyye el-Ashâbî anlatıyor: Medine'ye girdiğimde, insanların bir adamın çevresinde toplandığını gördüm ve bu zatın kim olduğunu sordum. Bana, onun Ebû Hureyre olduğunu söylediler. Yanına yaklaştım ve dizinin dibine oturdum. Halka bazı şeyler anlatıyordu. Konuşmasını bitirir bitirmez, kendisine şöyle dedim:

"Senden bir isteğim olacak. Ne olursun, bana Allah Resûlünden duyduğun, öğrendiğin ve anladığın şeylerden bahset." Ebû Hureyre: "Peki olur, sana Allah Resûlünün bana söylediği ve benim de kavradığım bir hadis anlatayım." dedi. Bu cümlesini bitirdikten sonra Ebû Hureyre kendinden geçti, bayıldı; bir süre bekledikten sonra kendisine geldi ve şöyle dedi:

"Sana, Allah Resûlünün şu evde ikimizden başkasının bulunmadığı bir zamanda söylediği bir hadisi nakledeyim." dedi ve tekrar kendinden geçti. Ayılınca eliyle yüzünü sildi. Yine: "Pekâlâ, sana Resûlü Ekrem ile baş başa olduğumuz vakit bana söylediği bir hadisi söyleyeyim." dedi. Ebû Hureyre, yinede kendisinden geçti ve yüzüstü yere düştü. Uzun süre, onu tutmak durumunda kaldım. Sonunda ayıldı ve Allah Resûlünün kendisine şu sözleri söylediğini nakletti:

---

10 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/420 (808)

"Allah, kıyamet günü bütün milletlerin diz çöktüğü bir anda kulları arasında hüküm vermek için onlara yönelir. Allah'ın huzuruna ilk çağırılanlar Kur'ân hafızları, şehitler ve zenginlerdir. Hafıza şöyle sorar Cenab-ı Mevlâ: "Ben, sana Peygamberime indirdiğim Kur'ân'ı öğretmedim mi?" Kur'ân hafızı: "Evet yâ Rabbi, öğrettin." der. "Peki, öğrendiklerini tatbik ettin mi?" diye sorar. Hafız: "Gece gündüz namaz kıldım." der. Allah Teâlâ: "Yalan söyledin." buyurur. Melekler de: "Yalan söyledin." derler. Allah buyurur: "Sen, tam aksine, 'Filân kişi ne kadar güzel Kur'ân okuyor!' desinler diye Kur'ân öğrendin ve zaten öyle denildi de."

Daha sonra, zengin adam huzura getirilir. Allah zengine şöyle sorar: "Ben sana servet verip, seni başkalarına muhtaç duruma düşmekten kurtarmadım mı?" Zengin adam: "Evet yâ Rabbi." der. "Sana verdiğim serveti nerelere harcadın?" diye sorar. Adam: "Akrabalarıma ve muhtaçlara sadaka verdim." der. Allah: "Yalan söyledin!" der; melekler de aynı şekilde söylerler. Yüce Allah: "Tam tersine, sen, 'Ne cömert adammış!' denilsin diye sadaka verdin. Nitekim öyle de de oldu." buyurur.

En sonunda, Yüce Allah'ın huzuruna şehit getirilir. Allah ona şöyle sorar: "Sen niçin öldürüldün?" Adam: "Senin yolunda cihat etmem gerektiği söylendi ve ben de şehit oluncaya kadar savaştım." der. Allah Teâlâ, ona "Yalan söylüyorsun!" der. Melekler de "Yalan söylüyorsun!" derler. Allah buyurur: "Aksine, sen, insanların 'Filân adam ne kadar cesaretliymiş!' demelerini arzu ettin. Nitekim öyle denildi de."

Sonra, Allah Resûlü dizlerine vurarak şöyle dedi: "Bak Ebû Hureyre! Bu üç grup, ilk olarak cehenneme girecek olanlardır." buyurdu.[11]

Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf anlatıyor: Abdullah b. Amr ile Abdullah b. Ömer Merve'de karşılaştılar ve bir müddet

11 Tirmizî, *Sünen* 4/591 (2382)

sohbet ettiler. Abdullah b. Amr, yoluna devam etti; İbn Ömer ise ağlıyarak orada kalıverdi. Yanındaki arkadaşlarından biri: "Niçin ağlıyorsun ey Ebû Abdurrahman?" deyince İbn Ömer: "Abdullah b. Amr bana, Allah Resûlünden şöyle bir hadis nakletti: 'Kim kalbinde zerre kadar kibir barındırırsa, Allah onu yüzüstü cehenneme atar.' İşte bundan dolayı ağlıyorum." dedi.[12]

Muaz b. Cebel'in, Vefatı Öncesinde Yaptığı Bir Vasiyet

Yezîd b. Umeyre anlatıyor: Muaz b. Cebel, ölüm döşeğinde yatmakta ve etrafındaki yakınları da ağlamaktadır. Hz. Muaz, onlara: "Niçin ağlıyorsunuz?" diye sordu. Dediler ki: "Biz, senin ölümünle kaybolup gidecek ilim için ağlıyoruz." Hz. Muaz şöyle dedi:

"İlim ve iman, kıyamete kadar kalacaktır; asla kaybolmaz. Kim merak ederse ve ararsa, iman ve ilmi elde eder. Bunlar ise; Kitabullah olan Kur'ân ve Sünnet-i Resûlullah'tır. İlmi başkasından değil; Ömer, Osman ve Ali'den alın. Onları da kaybederseniz, ilmi şu zatlardan almaya bakın: Ebu'd-Derdâ, İbn Mesud, Selmân-ı Farisî ve Yahudilikten dönüp Müslüman olan Abdullah b. Selâm. Ben Allah Resûlünün İbn Selâm için: 'O, cennetlik olanların onuncusudur.' dediğini işittim. Âlimin zellesinden (hata yapmasından) endişe edin. Hak kimden getirilirse, onu alıp kabul edin. Bâtılı da kime karşı olursa olsun yüzüne çarpın."[13]

9. SAHABEDE İMAN, İLİM VE AMEL BÜTÜNLÜĞÜ

Cündüb b. Abdullah anlatıyor: "Gençlik/delikanlılık dönemlerimizde, Allah Resûlü ile birlikte olduk. Allah Resûlü bize, Kur'ân'ı öğretmeden önce iman etmemizi telkin etti ve biz iman

12 Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 6/280 (8154)
13 Hâkim, *Müstedrek* 4/513 (8440)

etmeyi öğrendik. Daha sonra, Kur'ân'ı öğrendik ve onunla imanımızı kuvvetlendirip arttırdık."[14]

Hz. Ali anlatıyor: "Resûlü Ekrem hayattayken, ona nazil olan bir veya birkaç âyet, müminlerin imanını ve Allah'a karşı olan saygılarını arttırırdı ve müminler, yasak olan fiili yapmaktan hemen vazgeçerlerdi."[15]

Sahabe-Kirâm'ın, Öğrendiği Âyetleri Hayatına Mâl Etmeden, Diğerlerine Geçmemesi

İbn Mesud anlatıyor: "Bizler, Allah Resûlünden on âyet öğrenince bu âyetlerde geçen ahkâmı iyice belleyip hayatımıza mâl etmedikçe diğer on âyete geçmezdik."[16]

10. İSLÂM DİNİNİN FARZLARININ ÖĞRETİLMESİ

Resûlü Ekrem'in Bedevîlere Dini Öğretmesi

Cerir (radıyallahu anh) anlatıyor: Bedevînin biri Allah Resûlüne geldi ve "Bana, İslâmiyet'i öğret!" dedi. Resûlü Kibriyâ şöyle buyurdu: "İslâm; Allah'tan başka ilâh bulunmadığına ve Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadet getirmen, namazı hakkını vererek kılman, malının zekâtını vermen, Ramazan orucunu tutman, hacca gitmen, kendin için istediğini başkaları için de arzu etmen, kendin için istemediğini başkaları için de arzu etmemendir."[17]

Sahabenin Dini Öğretmesi

Hasan Basri anlatıyor: Bir adam, Hz. Ömer'e geldi ve şöyle dedi: "Ey Müminlerin Emîri, ben sahrada yaşıyorum. Çok da

---

14 İbn Mâce, *Sünen* 1/23 (61)

15 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/466 (4216)

16 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/465 (4213)

17 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/327

meşguliyetim var. Bana, manevî destek olacak ve başkalarına da tebliğ edebileceğim bilgiler öğret." Hz. Ömer:

"Elini uzat bana ve söyleyeceklerimi iyi belle: Allah'a ibadet eder, namazını kılar, malının zekâtını verir, hac ve umre ibadetini yapar ve idarecilere de itaat edersin. Açık ve dobra dobra ol, gizli işler peşinde olma. İnsanlar öğrendiğinde, seni mahcup etmeyecek ve utandırmayacak işleri yap. Duyulduğu zaman utanacağın ve rezil olacağın işlere sakın girme!" dedi.

Adam: "Ey Müminlerin Emîri! Bu dediklerini yerine getirecek ve Rabbimin huzuruna vardığımda da 'Bunları bana Ömer b. Hattab söyledi.' diyeceğim." dedi. Hz. Ömer: "Sen, benim dediklerimi yerine getir de; Rabbime kavuştuğun zaman ne söylersen söyle zararı yok." dedi.[18]

11. ALLAH RESÛLÜ VE SAHABENİN NAMAZI ÖĞRETMESİ

Ebû Malik el-Eşcaî babasından naklen anlatıyor: Allah Resûlünün; bir adam Müslüman olduğunda ona ilk öğrettiği şey namazın nasıl kılınacağı olurdu veya ashâbından birine "Buna namazı öğret." diye görev verirdi.[19]

İbn Abbas anlatıyor: "Allah Resûlü, bize Kur'ân'dan bir sûre öğretir gibi tahiyyat duasını öğretirdi."[20]

Huzeyfe'nin, Rükûu ve Secdeyi Tam Yapmayan Bir Zata Namazı Öğretmesi

Zeyd b. Vehb anlatıyor: Huzeyfe (radıyallahu anh) mescite girdi, içeride biri namaz kılıyor; fakat rükûyu ve secdeyi tam yapmıyordu. Adam namazını bitirince Huzeyfe: "Kaç senedir böyle namaz kılıyorsun?" diye sordu. "Kırk senedir." dedi. Huzeyfe:

---

18 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 1/477 (1366)

19 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/22 (1618)

20 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/257 (22336)

"Kırk seneden beri kılageldiğin o namazlar tam olmamış. Eğer bu şekilde namaz kılarak ölürsen, Muhammed'in (sallallahu aleyhi ve sellem) getirdiği din üzere ölmezsin!" dedi. Bu şahsa nasıl namaz kılınacağını öğreterek, "Kişi namazını hafif tutabilir, yani çabuk kılabilir; ama rükûsunu ve secdesini tam yapmak kayıt ve şartıyla!" dedi.[21]

12. ALLAH RESÛLÜ VE SAHABENİN, DUA VE ZİKİRLERİ ÖĞRETMESİ

Hz. Ali anlatıyor: Allah Resûlü bana şöyle dedi: "Sana beş bin koyun vermemi mi, yoksa hem dinine hem de dünyana faydalı olacak beş cümle mi öğretmemi istersin?" Ben dedim ki: "Yâ Resûlallah! Her ne kadar beş bin koyun iyi bir servet sayılsa da, sen bana yine de o beş cümleyi öğret." Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Allah'ım, günahlarımı mağfiret eyle. Bana vicdan genişliği lütfeyle. Kazancımı helalinden eyle. Verdiğin rızıklara kanaatkâr eyle. Kalbimi, yasakladığın şeylere doğru kaydırma."[22]

Abdullah b. Cafer anlatıyor: Hz. Ali bana şunları anlattı: "Yeğenim, sana Allah Resûlünden öğrendiğim bir duayı öğreteyim. Kim ölürken bu duayı okursa cennete girmeyi hak eder: Lâ ilâhe illallahu'l-Halîmü'l-Kerîm (üç kere), Elhamdü lillahi Rabbi'l-Alemîn (üç kere), Tebarake'llezi biyedihi'l-mülk yuhyî ve yümît ve hüve alâ külli şeyin kadîr."[23]

Sa'd anlatıyor: Allah Resûlü; şu duayı bizlere bir muallimin öğrencilerine yazmayı öğrettiği gibi öğretirdi: "Allah'ım! Cimrilikten, korkaklıktan, elden ayaktan düşecek kadar yaşlanmaktan, dünyevî fitnelerden ve kabir azabından sana sığınırım."[24]

---

21 Ebû Nuaym, *Hilye* 4/174

22 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/332 (3834)

23 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/762 (4993)

24 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/798 (5095)

13. MEDİNE-İ MÜNEVVERE'YE GELEN MİSAFİRLERE DİNÎ BİLGİLERİN ÖĞRETİLMESİ

Ebû Saîd-i Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Peygamberimizin yanında oturuyorduk. Peygamberimiz, "Abdulkays heyeti geldi." buyurdu. Etrafa baktık, kimseyi göremedik. Bir süre beklemiştik ki, heyet geldi ve heyettekiler Allah Resûlüne selam verdiler. Efendimiz onlara: "Yanınızdaki hurmalardan bir şey arttı mı?" diye sordu. "Evet." dediler. Resûlü Ekrem, deri bir yaygı serilmesini emretti. Yaygı serilince, misafir heyet de hurmalarını getirip yaygının üzerine döktü. Ardından, Peygamberimiz, sahabilerini bir araya topladı; renklerine göre hurmaları göstererek: "Sizler şu hurmaya bernî; şuna şu adı, buna da şu adı veriyorsunuz, değil mi?" dedi. "Evet." dediler.

Daha sonra, Resûlullah heyette bulunan her bir şahsı Müslümanlardan birine teslim etti. Ayrıca Müslümanlara da; onları misafir edip ağırlamalarını, Kur'ân okutmalarını, namazı öğretmelerini emretti. Heyet üyeleri, bu şekilde bir hafta teslim edildikleri Müslümanların yanında kaldılar. Sürenin nihayetinde, Allah Resûlü o misafirleri çağırarak onlara neler öğrendiklerini sordu. Biraz bir şeyler öğrenip kavradıklarını tespit ettiyse de, yeteri kadar öğrenemedikleri için heyetteki misafirleri bu defa başka sahabilere havale etti ve bir hafta da onların yanında kalmalarını istedi. Sonra, heyeti çağırıp neler öğrendiklerini tekrar kontrol etti. Bu defa, her birinin Kur'ân'ı okuyup anladıklarını gördü.

Heyetteki misafirler: "Yâ Resûlallah! Memleketlerimizi özledik. Allah, bize hayrı ve iyilikleri öğretti; bize dinimizi iyice kavrattı." dediler. Allah Resûlü de: "Memleketlerinize dönebilirsiniz artık!" buyurdu.[25]

---

[25] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 5/756 (13841)

14. SAHABENİN, CİHAT İLE BİRLİKTE İLMİ DE İHMAL ETMEMESİ

Ebû Said-i Hudri (radıyallahu anh) anlatıyor: Bizler, cihada gidip savaşırken, bir iki kişiyi nöbetçi bırakırdık ki Allah Resûlünün hadislerini öğrensin, biz cihattan döndüğümüzde de bize aktarsın. Böylelikle, biz de: "Allah Resûlü şöyle buyurdu." diyerek duyduğumuz o hadisleri naklederdik. [26]

15. SAHABENİN, ÇALIŞIP KAZANIRKEN İLMİ TERK ETMEMESİ

Sâbit el-Bünani anlatıyor: Bir grup insan, Allah Resûlüne gelerek: "Bizimle birlikte bir heyet göndersen de bize Kur'ân'ı ve senin sünnetini öğretse." diye teklifte bulundular. Allah Resûlü de, Ensâr içinden 'kurrâ' denilen yetmiş kişilik bir topluluğu yola çıkardı. Aralarında, dayım olan Harâm da bulunuyordu. Bu kurrâ denilen grupta yer alanlar, gecelerini Kur'ân okumakla ve ilim öğrenmekle geçirirler; gündüzlerini ise su ve odun taşıyarak ve bunları getirip mescidin avlusunda satarak geçirirlerdi. Kazandıkları parayı da Suffe'deki fakirlere ve yoksullara harcarlardı.

Allah Resûlü, bunları yola koydu ve gittiler. Giderken müşrikler, bu Müslümanların yoluna barikat kurarak hepsini şehit ettiler. İçlerinden bazıları şehit olurken şöyle dua ettiler: "Ey Allah'ımız! Peygamberimize; sana kavuştuğumuz, bizim senden razı, senin de bizden razı olduğun haberini ulaştır."

Çarpışma esnasında müşriğin teki, dayım Haram'ın arkasından sokulup mızrağı böğrüne saplamıştı. Dayım şehadet şerbetini içerken: "Kâbe'nin Rabbine yemin ederim ki, kurtuldum!" demişti. Bu elîm hadisenin akabinde, Allah Resûlü ashâbına şöyle buyurdu:

---

[26] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 5/240.

"Kardeşleriniz şehit oldular. Ruhlarını teslim ederken: 'Ey Allah'ımız! Peygamberimize sana kavuştuğumuzu, bizim senden razı olduğumuzu senin de bizden razı olduğunu duyur." dediler."[27]

16. ALLAH RESÛLÜNÜN, BABALARDAN AİLE FERTLERİNE DİNİ ÖĞRETMELERİNİ İSTEMESİ

Mâlik b. Nüveyris (radıyallahu anh) anlatıyor: Biz birbirine yakın olan gençler, Allah Resûlünün yanına gelerek onun yanında yirmi gün kaldık. Allah Resûlü bize; eşlerimizi ve çocuklarımızı özlediğimizi düşünerek, geride kimleri bırakıp geldiğimizi sordu. Biz de durumu anlattık. O, çok şefkat ve merhametliydi. Bize dedi ki: "Ailelerinizin yanına dönün. Burada öğrendiklerinizi onlara da öğretin, onların da yapmalarını temin edin. Benim namaz kıldığım gibi namaz kılın. Namaz vakti gelince biriniz ezan okusun, en büyük olanınız imamlık yapsın."[28]

17. ALLAH RESÛLÜNÜN, SAHABİLERİNİ RAKİPLERİNİN DİLİNİ ÖĞRENMEYE TEŞVİK ETMESİ

Zeyd b. Sabit anlatıyor: Allah Resûlü Medine'ye geldiğinde, beni onun yanına götürdüler. Dediler ki: "Yâ Resûlallah! Bu çocuk, Neccaroğullarındandır. Sana indirilen Kur'ân'ın on yedi sûresini ezberledi." Ben de ezberlediğim sûreleri Allah Resûlüne okudum, çok beğendi ve şöyle dedi:

"Bak Zeyd, Yahudilerin dilini ve yazısını da öğren; bu bizim için gerekli. Vallahi; ben Yahudilere yazdırdığım mektuplara pek güvenemiyorum."

Ben de, hemen İbranice'yi öğrenmeye koyuldum ve aradan on beş gün geçmeden İbranice'ye tam tamına vâkıf oldum.

27 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/514.
28 Buhârî, *Sahîh* 1/226 (605)

Artık, hem Allah Resûlünün Yahudilere yazılacak mektuplarını yazıyor hem de onlardan kendisine gelen mektupları okuyordum.[29]

Diğer bir rivayete göre ise; Resûlullah, kendisine Süryanice mektuplar geldiğini ve Zeyd b. Sâbit'e Süryâniceyi iyi bilip bilmediğini sormuş, Zeyd'in de bilmediğini söylemesi üzerine: "Öyleyse Süryâniceyi öğren." buyurmuştur. Zeyd der ki: "Ben de on yedi günde Süryaniceyi öğrendim."[30]

İmamın Ayrılırken, Cemaate Dini Öğreten Birini Vekil Bırakması

Urve (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, Huneyn Muharebesi'ne giderken, Muaz b. Cebel'i Mekke'de yerine vekil tayin etti. Ona, halka Kur'ân öğretmesini ve dinin esaslarını izah etmesini emretti. Daha sonraları, Medine'ye giderken de Muaz'ı Mekke'de aynı maksatla yerine vekil olarak bırakmıştı.[31]

18. HALİFENİN, İHTİYAÇ DURUMUNDA, İLİM EHLİNİ MERKEZDE TUTMASI

Kâsım anlatıyor: Hz. Ömer, çıktığı her yolculukta yerine vekil olarak Zeyd b. Sabit'i bırakırdı. Bazı şahısları komşu ülkelere gönderir ve onları görevlere tayin ederdi. Bazen, belirli kişiler ondan yönetici olarak talep edilirdi. Meselâ, "Zeyd b. Sabit'i niçin bir yere tayin etmiyorsun?" denildiğinde şöyle demişti:

"Zeyd'in değerini ben de biliyorum. Ancak, burada insanlar kendi aralarında çözemedikleri bir kısım meselelerde Zeyd'e ihtiyaç duyuyorlar."[32]

---

29 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/186 (21658)

30 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/182 (21627)

31 Hâkim, *Müstedrek* 3/303 (5181); İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* ,4/164.

32 Hâkîm, *Müstedrek* 3/245 (4979).

19. İSLÂMİYET'İ ÖĞRETMEK ÜZERE SAHABENİN MUHTELİF YERLERE GÖNDERİLMESİ

İbn Katâde (Âsım b. Ömer) anlatıyor: Udal ve Kâre boylarından bir kısım insanlar, Uhud Savaşı'ndan sonra Allah Resûlüne gelerek şöyle dediler: "Bizim yurdumuzda Müslüman olanlar var. Ashâbından bir grup göndersen de, bize Kur'ân okumayı ve dinin esaslarını öğretse." Resûlü Ekrem, hemen onlara altı kişiden oluşan bir grup sahabisini gönderdi. İçlerinde, Hz. Hamza'nın kefili olan Mersed b. Ebî Mersed de vardı ve aynı zamanda, Mersed bu grubun imamıydı.[33]

Muhammed b. Ka'b el-Kurazi anlatıyor: Hz. Ömer halifeyken, Zeyd b. Ebî Süfyan ona şöyle bir mektup yazdı: "Şam'ın nüfusu çoğaldı ve kozmopolit bir hâl aldı. Bu yüzden onlara Kur'ân öğretecek, onların dinî bilgilerini geliştirecek muallimlere ihtiyaç vardır ey Müminlerin Emîri! Bana bu konuda yardımcı ol."

Bunun üzerine Hz. Ömer; Muaz b. Cebel, Ubade b. Samit, Übey b. Ka'b, Ebû Eyyub ve Ebu'd-Derdâ'yı çağırarak onlara:

"Şam'daki mümin kardeşleriniz, kendilerine Kur'ân öğretecek ve dini bilgilerini geliştirecek öğretmenler gördermemi istiyorlar. Allah rahmetini üzerinizden eksik etmesin, bana üçünüz bu konuda yardımcı olunuz. Dilerseniz, aranızda kura da çekebilirsiniz. Ya da üç kişi gönüllü olarak gitsin."

Dediler ki: "Kura çekmemize gerek yoktur. Ebû Eyyub yaşlıdır, Übey b. Ka'b ise zaten hastadır." Üç kişi; yani Muaz b. Cebel, Ubade ve Ebu'd-Derdâ gönüllü olarak ileriye atıldı. Hz. Ömer onlara: "Önce Humus'a gidin. Orada, çeşitli insanlarla karşılaşırsınız. İçlerinde zeki olanları vardır mutlaka. Böyle zeki olan kişilere rastgelirseniz, bunları hemen yetiştirin ve birer grup insanın eğitim ve öğretimini onlara devredin. Humus halkından hoşnut

[33] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/174.

kalırsanız, biriniz oraya yerleşsin. Sonra biriniz Şam'a ve bir diğeriniz de Filistin'e gitsin." diye talimat verdi.

Bu üç sahabi Humus'a gitti. Orada, bir süre ikamet ettiler. Halkın tavrından ve tutumundan memnun kalınca, Ubade'yi orada bıraktılar. Ebu'd-Derdâ Şam'a; Muaz da Filistin'e gitti. Muaz, Amvas'da çıkan veba salgınında vefat etti. Ubade Filistin'e gitti ve orada Hakk'a vâsıl oldu. Ebû'd-Derdâ ise, Rahmet-i Rahmân'a vâsıl oluncaya dek Şam'da ikamet etti.[34]

20. İLİM ÖĞRENMEK İÇİN YAPILAN YOLCULUK

Mesleme b. Muhalled anlatıyor: Mısır'da olduğum bir sırada, hizmetçim gelerek: "Dışarıda, deve üzerinde bekleyen bir adam var; seninle görüşmek istiyor." dedi. Hemen dışarı çıktım. Adama kim olduğunu sordum. "Câbir b. Abdullah el-Ensâri" dedi. "Buyurunuz, ben yanınıza mı geleyim; yoksa siz yukarıya teşrif eder misiniz?" dedim. "Ne sen gel ne de ben aşağıya ineyim. Ben, buraya sadece senden; Allah Resûlünün müminin kusurunu örtmekle alâkalı hadisini öğrenmek maksadıyla geldim." dedi.

"Evet, Resûlü Ekrem'den (sallallahu aleyhi ve sellem) dinledim; şöyle buyurdu: Kim bir müminin kusurunu gizlerse, toprağa diri diri gömülen bir kız çocuğunu ihya etmiş gibi olur." dedim. Adam bu hadisi dinledikten sonra, devesini çevirdi ve geldiği gibi döndü, gitti.[35]

21. İLMİ, EHLİNDEN ALMAK

İlmin, Ehil Olmayanlardan Alınması, Kıyamet Alâmetlerinden Sayılmıştır

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: "Yâ Resûlallah! Marufu emredip münkerden sakındırma vazifesi ne zaman terk edilecek?" diye

---

34 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/172

35 Taberâni, *Mu'cemu'l-Evsat* 8/114 (8133)

sordum. "Sizden önceki İsrâiloğulları arasında baş gösteren şey, sizlerin arasında da ortaya çıktığında." buyurdu. "Yâ Resûlallah, o ortaya çıkan şey nedir?" dedim. "İyileriniz arasında yalan ve dalkavukluk, kötüleriniz arasında da ahlâksızlık yaygınlaştığı; işlerin idaresi küçüklerinizin eline geçtiği; ilim de karaktersiz insanların ellerine geçtiği zaman!" buyurdu.[36]

Kur'ân'ı Kendi Hevalarına Göre Yorumlayanlara İtibar Etmemek

Hz. Ömer anlatıyor: "İmanı kendisini kötülükten alıkoyan bir mümin ve açıktan günah işleyen fâsık hakkında endişe duymuyorum ve bunlardan korkmuyorum. Beni asıl endişelendiren, Kur'ân'ı okuduğu hâlde mesnetsiz bir şekilde yorumlayanlardır."[37]

Ukbe b. Âmir, ölüm döşeğinde yatarken, evlatlarına şu vasiyette bulunmuştur: "Evlatlarım, sizi üç şeyden sakındırırım, bunu sakın unutmayın: Allah Resûlünün sözlerini, güvenilir kimselerden alın. Yamalı da giyseniz, borçlanmamaya gayret edin. Gönlünüzü, Kur'ân'dan uzaklaştıracak ölçüde şiir yazmayın."[38]

22. SAHABENİN İLİM TALİPLERİNİ TEŞVİK ETMESİ VE ONLARA İLTİFAT ETMESİ

Ebû Harun anlatıyor: Ebû Said'in yanına geldiğimizde bize derdi ki: "Hoş geldiniz ey Allah Resûlünün bize vasiyet ettiği misafirler! Resûlü Ekrem: 'Halk, size tâbi olacak, yeryüzünün her yerinden insanlar size gelecekler. İslâmiyet'i öğrenmek isteyecekler. Size bu insanlar geldiğinde onlara iyi davranın; güzel tavsiyelerde bulunun.' buyururdu."[39]

---

36 Ebû Nuaym, *Hilye* 5/185

37 İbn Abdilberr, *Câmiu Beyani'l-İlm* 2/194.

38 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/358 (599)

39 Tirmizî, *Sünen* 5/30 (2650)

Ebû Hureyre'nin, İlim Öğrenenlere İltifatta Bulunması

İsmaîl anlatıyor: Hasta yatağında yatan Hasan-ı Basrî'yi ziyarete gittik. Evi, lebalep doldurduk. Ayaklarını toparladıktan sonra şöyle dedi: "Biz de, hasta iken Ebû Hureyre'yi (radıyallahu anh) ziyarete gitmiş; onun evini doldurmuştuk Ayaklarını toplamış ve şu rivayeti yapmıştı: 'Resûlü Ekrem'in (sallallahu aleyhi ve sellem) yanına girmiş, evi doldurmuştuk. Kendisi, yanı üzerine yatıyordu. Bizi görünce ayaklarını topladı ve şöyle buyurdu: Benden sonra yanınıza birtakım kimseler gelecek, sizden ilim öğrenmek isteyecekler. Onlara 'Hoş geldiniz!' deyin, onları selamlayın, onlara bildiklerinizi öğretin."

Hasanı Basrî der ki: "Vallahi biz öyle kimselere yetiştik ki, ne bize merhaba dediler, ne selam verdiler, ne de öğrettiler. Yanlarına gittiğimizde de, bize sert davranıyorlardı!"[40]

Allah Resûlünün, Âlimlerin Meclislerinde Bulunmayı Teşvik Etmesi

Abdullah b. Amr anlatıyor: Bir gün, Allah Resûlü mescitte bulunan iki grubun yanına uğradı. Bu grupların biri Allah'a dua ediyordu, evrad u ezkar ile meşgul idi; diğer grup ise fıkıh ve dinî ahkâmı öğrenip öğretiyorlardı. Allah Resûlü:

"Her iki grup da hayırlı birer işle meşgul. Fakat biri diğerinden daha efdaldir. Berikiler Allah'a dua ediyorlar, ondan yardım diliyorlar. Allah isterse verir, istemezse de vermez. Ötekiler ise hem öğreniyorlar hem de bilmeyenlere öğretiyorlar. Nitekim, ben de muallim olarak gönderildim." buyurdu. Sonra da gitti ve fıkıh ile meşgul olanların yanına oturdu.[41]

---

40 İbn Mâce, *Sünen* 1/91 (248)

41 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/301 (28873)

23. ALLAH RESÛLÜ ve SAHABENİN İLİM MECLİSLERİNE VERDİĞİ ÖNEM

Resûlullah'ın, İlim Meclislerinde Bulunmayı Teşvik Etmesi

Abdullah b. Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Peygamberimize (sallallahu aleyhi ve sellem): "Yâ Resûlallah, birlikte oturduğumuz kişilerin en hayırlısı kimdir?" diye sorduk. "Gördüğünüzde size Allah'ı hatırlatan, konuştuğunuzda ilminizi artıran, davranış ve tutumu, size ahireti düşündüren kimsedir." buyurdu.[42]

24. İLİM MECLİSLERİNDE SAYGILI OLMAK

Ebû Hâzım, Sehl'den naklen anlatıyor: Sehl, akrabaları ve aşireti arasında oturmuş; onlara, Allah Resûlünden bahisle sohbet ediyordu. O konuşurken, mecliste bulunan bazıları kendi aralarında konuşunca buna sinirlenen Sehl: "Şunların hâline bakın. Ben, bizzat gözümle görüp kulağımla duyduğum hadiselerden bahsediyorum!.. Bir daha da yanınıza gelmeyeceğim!" dedi. Ona nereye gideceğini sordum. "Giderim, Allah yolunda savaşırım." diye karşılık verdi. Dedim ki: "Sen artık savaşamazsın, ne kılıç kullanabilirsin ne de mızrak atabilirsin; çünkü epeyce yaşlısın." Bana döndü ve şunu söyledi: "Ebû Hâzım! Hiçbir şey yapamazsam orduya iştirak ederim. Belki, orada nereden geldiği bilinmeyen bir ok ya da taş ile şehit olurum."[43]

25. ÂLİMLERİN VE TALEBELERİN ÂDÂBI

Allah Resûlünün, Sorulan Sorular Karşısındaki Mantık ve Fetaneti

Ebû Ümâme (radıyallahu anh) anlatıyor: Kureyşli bir genç gelerek Allah Resûlüne: "Yâ Resûlallah! Bana zina yapmam için izin

---

[42] Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 7/57 (9446)

[43] Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 6/108 (5656)

ver." dedi. Bunu duyan sahabe hemen gencin üzerine yürümeye kalkıştı ise de, Resûlü Ekrem, ona ilişmemelerini söyledi. Gence: "Yaklaş bana!" dedi. Genç yaklaştıktan sonra, Allah Resûlü ona: "Annen ile zina yapılması senin hoşuna gider mi?" dedi. Genç, "Hayır vallahi, istemem yâ Resûlallah!" diye cevap verdi. Allah Resûlü: "O hâlde, diğer insanlar da annelerinin zina yapmasını arzu etmezler." buyurdu. Allah Resûlü devam etti: "Kızınla o fiilin yapılmasını ister misin?" "Hayır asla yâ Resûlallah, istemem." dedi genç. Allah Resûlü, "O hâlde, başkaları da kızlarının o çirkinliği irtikap etmesini istemez." dedi. Allah Resûlü devam etti ve: "Kızkardeşin ile yapılmasını ister misin?", "Halan ile yapılmasını ister misin?", "Teyzen ile yapılmasını ister misin?" gibi sorular daha sordu. Delikanlıdan yine aynı şekilde cevaplar alınca, Allah Resûlü, elini gencin omzuna koydu ve onun için şöyle dua etti:

"Allah'ım, onun günahını affeyle, kalbini tertemiz eyle ve onu iffetli kıl." Bu olaydan sonra, o genç öyle iffetli hâle geldi ki, insanlara bakmaktan bile utanır oldu.[44]

26. SAHABENİN İLİM ÖĞRETME ÂDÂBI

Şakîk b. Seleme anlatıyor: Abdullah b. Mesud, yanımıza gelerek şöyle dedi: "Gelip toplandığınızdan haberim var. Sizinle çok sohbet etmeme engel olan şey, yalnızca sizleri usandırmak istemeyişimdir. Zira Allah Resûlü bizde bıkkınlığın hâsıl olmaması için planlı ve programlı sohbet ederdi."[45]

Hz. Ali der ki: "Size, gerçek din âliminin kim olduğunu haber vereyim mi? Halka, Allah'ın rahmetinden ümit kesecek ölçüde dini zorlaştırmayan, günah işlemelerini kolaylaştıracak kadar da kolaylaştırmayan, insanları Allah'ın azabına maruz kalabilecek-

---

44 Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, *Müsned* 5/256 (22265)

45 Buhârî, *Sahîh* 5/2355 (6048)

leri konusunda endişelendiren ve başka taraflara rağbet ederek Kur'ân'ı terk etmeyen kimsedir. Fıkhî boyuta iyice vâkıf olmayanın ibadetinde hayır olmadığı gibi, iyice kavranılmayan fıkıhta da hayır yoktur. Keza, Kur'ân'ı tefekkür etmeden okumakta da pek fazla hayır yoktur."[46]

Hz. Ömer der ki: "İlim öğrenin, başkalarına da öğretin. İlim ile beraber ağırbaşlı ve mütevazi olun. İlim öğrendiğiniz hocalarınıza ve ilim öğrettiğiniz talebelerinize karşı daima mütevazi olun. Despot ilim adamlarından olmayın ki, bu tavrınız ilminizin değerini düşürmesin."[47]

Sahabenin 'Bilmiyorum' Diyebilme Faziletini Göstermesi

Osman b. Abdullah b. Mevheb anlatır: Cübeyr b. Mut'im, bir su kenarına vardı. Oradakiler, Cübeyr'e miras hakkında bir mesele sordular. Cübeyr de: "Bilmiyorum; ancak benimle birisini gönderin, ben o meseleyi birine sorup öğreneyim." dedi. Sonra Hz. Ömer'e gelerek o soruyu ona sorunca, Hz. Ömer: "Gerçek din âlimi olmak isteyen Cübeyr b. Mut'im gibi yapsın." dedi. Cübeyr, kendisinin bilmediği soruyu Hz. Ömer'e sorunca ondan da "Allah bilir." karşılığını aldı.[48]

Muhammed b. Ka'b el-Kurazi (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir adam, Hz. Ali'ye soru sordu. Hz. Ali soruya cevap verdi; ancak adam, "Hayır ey Müminlerin Emîri, öyle değil; şöyledir." dedi. Hz. Ali Efendimiz ise: "Sen haklısın, ben yanıldım. Zira, 'Her bilenin üzerinde daha iyi bir bilen bulunur.' (Yusuf, 12/ 76) " âyetini okuyarak cevap verdi.[49]

---

46 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/77
47 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/463 (29348)
48 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/519 (29508)
49 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/522 (29517)

Hz. Ali'nin,
Talebelik Âdâbı Hakkındaki Tavsiyeleri

Hz. Ali (radıyallahu anh) diyor ki: İlminden istifade ettiğin âlimin senin üzerindeki haklarından bazıları şunlardır: Kendisine çok ve zor soru yöneltmeyeceksin. Cevap vermek istemediğinde, onu illaki cevaba zorlamayacaksın. Çekingenlik gösterdiği zaman, öğrenmek için elbisesine yapışıp ısrar etmeyeceksin. El ve göz işaretleri yapmayacaksın. Bir mecliste, kendisine soru sormayacaksın. Hata etse dahi, hatasını arzulamayacaksın; böyle durumlarda sabır gösterip hatasından dönmesini bekleyeceksin. Ona, "Falan senin tam aksini söylüyor!" demeyeceksin. Sırrını ifşa etmeyeceksin. Yanında kimseyi çekiştirmeyeceksin, huzurunda ve gıyabında daima onu savunacaksın. Bulunduğu bir meclise girdiğinde, cemaati umumî olarak; onu ise özel olarak selamlayacaksın. Önünde oturacaksın, bir ihtiyacı belirdiğinde herkesten önce onun hizmetine sen koşacaksın. Uzun sohbetlerinden usanmayacaksın! Çünkü âlim, meyveli bir hurma ağacı gibidir; ağaçtan hurmanın düşmesini beklediğin gibi, âlimin, yararlanacağın bir sözü söyleyeceği zamanı sabırla bekleyeceksin! Zira âlim, oruçlu olarak Allah yolunda savaşan bir mücahit gibidir. Bir âlim öldüğünde İslâm kalesinde, kıyamete kadar onarılması imkânsız bir gedik açılır. İlim öğrenen bir kimse vefat ettiğinde, cenazesine semadaki mukarreb meleklerden yetmiş bin melek iştirak eder.[50]

Sahâbilerin, İlmi Kendi Aralarında Müzakere Etmeleri

Enes anlatıyor: Allah Resûlü ile birlikte oturuyorduk. Sayımız, altmışa yakın idi. Resûlü Ekrem bize bir hadis söylüyordu, az sonra bir işi için evine gidince biz o hadisi kendi aramızda müza-

---

[50] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/523 (29520)

kere ediyorduk ve onun yanından hafızamıza iyice kaydetmiş olarak ayrılıyorduk.[51]

Hz. Ömer'in, Ashâbına, Bir Âyetin Anlamını Sorması ve İbn Abbas'ın Verdiği Cevabı Beğenmesi

İbn Abbas anlatıyor: Hz. Ömer, beni, Bedir Harbi'ne iştirak etmiş olan büyük sahabilerin bulunduğu meclislere götürürdü. Bir gün Abdurrahan b. Avf, ona: "Niçin bu genci bizimle birlikte oturtuyorsun? Bizim de onun yaşına gelmiş evlatlarımız var; ama getirmiyoruz!" demişti. Hz. Ömer de ona: "Onu siz de iyi bilir ve tanırsınız." cevabını vermişti.

Hz. Ömer, yine bir gün beni ve sahabenin ileri gelenlerini davet etti. Ben, o gün Hz. Ömer'in, beni onlara daha iyi göstermek için çağırdığını sezmiştim. Hz. Ömer: "Allah'ın yardım ve zaferi geldiği zaman ve insanların kafile kafile Allah'ın dinine girdiklerini gördüğün zaman, Rabbine hamd ile tesbih et ve O'ndan af dile. Çünkü O tevvâbdır, tövbeleri çok kabul eder." (Nasr, 110/ 1-5) âyetleri hakkında ne dersiniz?" diye sordu. Bazıları, "Bu âyetler, Allah'ın yardımı ve zaferi geldiği zaman hamd etmemizi ve kendisinden mağfiret dilememizi emrediyor." dedi. Bir kısmı da: "Bilmiyoruz." karşılığını verdi. Bir kısmı da, sükût etmeyi tercih etti. Hz. Ömer bana yöneldi ve: "Sen ey Abbas'ın oğlu, sen de aynı görüşte misin?" diye sordu. Ben şöyle dedim:

"Allah, bu âyetlerle Resûlü Ekrem'in ecelinin yaklaştığını bildiriyor. Allah'ın yardımından ve zaferinden maksat ise Mekke Fethi'dir. Zaten Mekke'nin fethi de, onun ecelinin emaresidir. Bunun için âyetler, 'Rabbine hamd ile tesbih et ve O'ndan af dile. Çünkü O tevvâbdır, tövbeleri çok kabul eder.' şeklinde sona

---

[51] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/397 (734)

ermiştir." Bu sözlerim üzerine Hz. Ömer: "Ben de senin gibi anlıyorum." dedi.[52]

Sahabe, Az Soru Sorardı

İbn Abbas anlatıyor: Allah Resûlünün ashâbından daha hayırlı bir topluluk görmedim. Yaşadıkları sürece, Resûlü Ekrem'e Kur'ân'da olan şu on üç soru dışında pek bir şey sormadılar: "Sana haram aylarından soruyorlar", "Sana içki ve kumar hakkında soruyorlar", "Sana yetimler hakkında soruyorlar", "Sana miras bırakılan maldan soruyorlar", "Sana ganimetler hakkında soruyorlar", "Sana neleri infak edeceklerini soruyorlar…"

Onlar sadece kendilerine yararlı olacak hususlarda soru sorarlardı.[53]

Ensâr Kadınları, Soru Sormaktan Çekinmezdi

Hz. Âişe anlatıyor: "Şu Ensâr hanımları ne iyi insanlar! Utanma hisleri, onları dinî konularda soru sormaktan ve dinî bilgilerini derinleştirmekten alıkoymuyor."[54]

Hz. Enes'in (radıyallahu anh) annesi Ümmü Süleym (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Peygamberimizin hanımı Ümmü Seleme'nin (radıyallahu anhâ) komşusuydum. Bir gün Peygamberimize: "Yâ Resûlallah! Bir kadın, rüyasında kocasıyla münasebette bulunursa, o kadının gusletmesi gerekir mi?" diye sordum. Benim bu sorum üzerine Ümmü Seleme: "Ümmü Süleym, Allah iyiliğini versin! Resûlullah'ın nezdinde, kadınları rezil rüsva ettin!" dedi. "Allah bile hakkı açıklamaktan çekinmez. Müşkillerimizi, Peygamberimize sorup öğrenmemiz o hususta cahil kalmaktan iyidir." dedim. Resûlul-

---

52 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/317

53 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/393 (723)

54 Müslim, *Sahîh* 1/260 (332)

lah: "Ümmü Süleym, Allah iyiliğini versin! Evet, uyandığında su ıslaklığını görürse kadının yıkanması gerekir." buyurdu.

Hanımı Ümmü Seleme: "Yâ Resûlallah, kadının da suyu (menisi) var mıdır?" diye sordu. Allah Resûlü: "Suyu olmasaydı, çocuğu kendisine nereden benzeyecekti? Kadınlar da erkeklerin birer parçası, benzeridirler." buyurdu.[55]

27. KUR'ÂN'IN ÖĞRENİLMESİ, ÖĞRETİLMESİ VE CEMAATE OKUNMASI

Hz. Enes anlatıyor: "Ebû Talha, bir gün Allah Resûlünün yanına gelmişti. O sırada Resûlü Ekrem de, açlıktan karnına taş bağlamış vaziyetteydi. Suffe ashâbına Kur'ân öğretiyordu."[56]

Yine Hz. Enes anlatıyor: Ebû Musa el-Eş'ari, evinde oturmuş; insanlar da onun çevresinde halka olmuşlardı. Ebû Musa, onlara Kur'ân okumaya başladı. Bu sırada, birisi Allah Resûlüne gelerek: "Yâ Resûlallah! Ebû Musa evinde oturuyordu. Halk yanına gelince, onlara Kur'ân okumaya başladı." dedi. Allah Resûlü, adama: "Beni oradaki cemaatten hiç kimsenin göremeyeceği bir yere oturtabilir misin?" dedi. Adam, "Evet" deyince Resûlü Ekrem, onunla beraber Ebû Musa'nın evine geldi ve hiç kimsenin göremeyeceği bir yere oturdu. Ebû Musa'nın okuyuşunu dinleyen Resûlü Ekrem, "O, Kur'ân'ı, Hz. Davud'un yakın çevresine okuduğu gibi (Mezâmîr-i Âl-i Dâvûd) okuyor!" buyurdu.[57]

Kur'ân Allah'ın Sofrasıdır

İbn Mesud der ki: "Kur'ân'ı öğrenin, çünkü Kur'ân Allah'ın sofrası hükmündedir. Kim o sofradan bir nasip alabiliyorsa,

---

55 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/404 (754)
56 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 25/114 (284)
57 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/581 (37561)

almaya baksın. Çünkü hayır adına boş olan ev, Allah'ın kitabından hiçbir nasibi olmayan evdir. Allah'ın kitabından hissesi olmayan ev ise, bakıcısı olmayan harabe gibidir. Şeytan, Bakara Sûresi'nin okunduğu evde duramaz, kaçar gider."[58]

Müslüman, Kur'ân'dan Asgari Ne Kadar Ezbere Bilmelidir?

Hz. Ömer der ki: "Müslümanın mutlaka Kur'ân'dan altı sûreyi ezbere bilmesi gerekir. Sabah namazı için iki, akşam namazı için iki ve yatsı namazı için iki sûre."[59]

Hz. Ömer (radıyallahu anh) şöyle demiştir: "Bakara, Nisâ, Mâide, Hacc ve Nûr Sûrelerini öğreniniz; çünkü Kur'ân'ın hükümleri bu sûrelerdedir."

Hz. Ömer (radıyallahu anh) diyor ki: "Berâe Sûresi'ni öğreniniz. Kadınlarınıza da Nûr Sûresi'ni öğretiniz ve onlara süs olarak gümüş takınız."[60]

Kur'ân Ezberlemekte Zorlanan veya Ezberlediklerini Çabuk Unutanlar Ne Yapmalı?

Sahabilerden Ebû Reyhâne (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlüne geldim; Kur'ân'ı ezberimde tutamadığımı ve ezberlemekte zorlandığımı söyledim. Resûlü Ekrem buyurdu:

"Gücünü aşacak kadar kendini bu konuda zorlama. Çok secde etmeye bak."[61]

Kur'ân ile Meşgul Olmayı Başka Şeylere Tercih Etmek

Karaza b. Ka'b (radıyallahu anh) anlatıyor: Irak'a gitmek üzere yola çıkmıştık. Hz. Ömer de bize Sırar denilen yere kadar (Medine'ye üç mil mesafede bir yer) eşlik etti. Abdest aldı ve şöyle dedi: "Siz biliyor

---

58 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/130.

59 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/397 (4016)

60 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/426 (4096)

61 İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/156.

musunuz, ben niçin sizinle buraya kadar yürüdüm?" Dediler ki: "Evet, biz Resûlullah'ın ashâbı olduğumuz için bize buraya kadar eşlik ettin." Hz. Ömer bunun üzerine şöyle buyurdu:

"Sizler arı vızıltısı gibi sürekli Kur'ân ile meşgul olan bir toplumun içine gideceksiniz. Onlara hadislerden fazla söz açmayın ki, Kur'ân'dan uzaklaşmasınlar. Kur'ân'ı başka şeylerden tecrid edin. Allah Resûlünden çok az rivayette bulunun. Yolunuza devam edin. Manen arkanızdayım."

Karaza b. Ka'b'a, gideceği yere varınca hadis rivayet etmesini söylediler. O da: "Hz. Ömer bizi bundan menetti." dedi.[62]

28. KUR'ÂN ÖĞRETİMİ KARŞILIĞINDA ÜCRET ALINMASININ HOŞ KARŞILANMAMASI

Übey b. Ka'b (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir kişiye, Kur'ân'dan bir sûre öğretmiştim. O da bana, ücret olarak bir elbise hediye etmişti. Allah Resûlüne geldim ve bu olayı anlattım. Resûlü Ekrem bana şöyle dedi: "Eğer kabul edersen sırtına ateşten bir elbise giyinmiş olursun."[63]

Avf b. Malik (radıyallahu anh) anlatır: Beraberimdeki bir adama Kur'ân öğretmiştim, o da bana bir yay hediye etmişti. Bunu, Allah Resûlüne anlattığımda Resûlullah bana şöyle dedi: "Bak Avf, iki omzunun arasında cehennem ateşinden bir parça olduğu halde Rabbine kavuşmayı ister misin?"[64]

29. ASHÂBIN KUR'ÂN OKUYANLARA NASİHATİ

Ebû Kinane anlatıyor: Ebû Musa, Kur'ân okuyanları bir araya topladı. Bunların sayıları üç yüz kadardı. Kur'ân'ı öpüp tazim ettikten sonra, Ebû Musa şöyle dedi:

62 Hâkim, *Müstedrek* 1/183 (347)
63 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/459 (4194)
64 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/466 (4214)

"Bu Kur'ân, sizin için hem sevap hem de vebal vesilesidir. Siz, Kur'ân'a tâbi olun; onu kendinize benzetmeyin. Kim Kur'ân'ın izinden giderse, Kur'ân onu cennet bahçelerine götürür. Kim de Kur'ân'ı kendisine tâbi kılarsa, Kur'ân, onu baş aşağı cehenneme atar."[65]

İbn Mesud der ki: "Kur'ân ehli olan birinin, gece insanlar uyurken uyanık olması; gündüz halk yiyip içerken oruç tutması; onlar gülüp eğlenirlerken vakarlı olması; başkaları kibirlenirken tevazu sahibi olması gerekir. Kur'ân ehli, hüzünlü ve gözü yaşlı olmalıdır. Hikmet, ilim ve hilm sahibi olmalı ve az konuşmalıdır. Kaba saba, gafil, bağırıp çağıran ve çabucak sinirlenen biri olmamalıdır."[66]

30. HADİSLERLE MEŞGUL OLANLARIN TAŞIMALARI GEREKEN HUSUSİYETLER

Eslem (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer'e: "Bize, Allah Resûlünün hadislerinden anlatır mısın?" dediğimizde şöyle cevap verirdi: "Onun sözüne bir harf katmak veya sözünden bir harf eksiltmekten endişe duyarım. Çünkü Allah Resûlü: 'Kim kasten benim adıma yalan söylerse cehennemdedir.' buyurdu."[67]

Amr b. Meymun (radıyallahu anh) anlatıyor: Abdullah b. Mesud'a Resûlü Ekrem'in sünnetine dair bir soru yöneltildiği vakit, ondan hiçbir şey nakletmezdi. Bir gün, Allah Resûlünden duyduğu bir hadisi naklediyordu. Daha söze başlamadan, onu bir sıkıntı aldı; yüzünden aşağı terler boşanmaya başladı. İbn Mesud konuşurken "Allah Resûlü bunun gibi veya buna yakın söyledi." diyordu.[68]

---

65 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/257.
66 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/130.
67 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/510 (29481)
68 Hâkim, *Müstedrek* 3/355 (5374)

31. SAHABENİN KURU İLİMDEN ZİYADE, AMELE VERDİĞİ ÖNEM

Hz. Enes şöyle der: "Dilediğiniz ilmi öğrenin. Şunu bilin ki, bildiklerinizle amel etmedikçe sevabına erişemezsiniz."[69]

Hz. Ali der ki: "Ey ilim sahipleri, ilminizi pratik hayatınıza intikal ettirin. Âlim o kimsedir ki, öğrendiklerini hayatına intikal ettirir ve ilmi ameliyle ters düşmez. Yakın gelecekte, ilimleri gırtlaklarından öteye geçmeyecek kimseleri göreceksiniz. Bunların iç dünyaları dış görünümleriyle taban tabana zıttır. Bir araya gelip oturduklarında, birbirlerine karşı övünüp dururlar. Hatta bunlardan bazıları, arkadaşının kendi meclisini bırakıp diğer bir grubun yanına gidip oturmasına bile öfkelenir. Bunların bu tür meclislerinde yaptıkları amelleri, asla Allah'a ulaşmaz; makbul olmaz."[70]

Muaz b. Cebel (radıyallahu anh) der ki: "Dilediğinizi öğrenin; ama öğrendiğiniz ilimlerle amel etmediğiniz takdirde, Allah size ilim hazinesinin kapılarını açmaz."[71]

32. SÜNNET-İ SENİYYEYE İTTİBA ETMEK, SELEF-İ SALİHÎNİN YOLUNDAN GİTMEK VE BİDATLERİ REDDETMEK

İbn Mesud anlatıyor: İbn Mesud, perşembe günleri cemaate hitap ederdi. Şöyle derdi: "Hayatta önemli olan iki husus vardır: Biri hidayet, diğeri ise söz. En doğru söz, Allah kelamı olan Kur'ân'dır. En güzel hidayet ve yol ise, Allah Resûlünün gittiği yoldur. En fena şey, sonradan uydurulup dine sokulan şeydir. Her bidat dinden sapmadır. Dünyaya çok dalarsanız kalbiniz katılaşır. Bir de, sizi ebediyen bu dünyada kalma hissi (tûl-i emel) aldatmasın...."[72]

---

69 Münâvî, Feyzu'k-Kadîr 3/253 (3323)

70 Dârimî, *Sünen* 1/118 (382)

71 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/214.

72 İbnu'l-Cevzî, *Sıfatu's-Safve* 1/409

Bir başka zaman da, İbn Mesud şöyle demiştir: "Sizler birilerini örnek alacaksanız, Allah Resûlünün ashâbını örnek alınız. Zira, onlar bu ümmet içinde en ihlaslı olanlardır ve en derin ilim de, onların nezdindedir. Onlar, tekellüften uzak ve son derece fıtrî insanlardır. En doğru yolda olanlar onlar olduğu gibi, en güzel hâle sahip olanlar da yine onlardır. Ve onlar Allah'ın dinini ikame etmek ve Peygamberine arkadaşlık etmek için seçtiği özel şahsiyetlerdir. Onları, bu gibi üstün yanlarıyla iyi tanıyın ve onların peşlerinden gidin. Zira, onlar dosdoğru yoldadırlar."[73]

33. SAHABENİN, ASLI OLMAYAN GÖRÜŞLERE UYMAKTAN SAKINMASI

İbn Şihab şöyle nakleder: Hz. Ömer, minberde insanlara şöyle hitap etti:

"Ey insanlar! Şahsî görüş, ancak Allah Resûlü için söz konusu olabilir; çünkü Allah, ona gerçekleri birdiriyor ve gösteriyordu. Bize gelince, bizim şahsî görüşlerimiz zan ve tekellüften ibarettir."[74]

Sadaka b. Ebû Abdullah anlatır: Hz. Ömer şöyle derdi: "Asla dayanmadan kendi görüşlerini ileri sürenler, aslında sünnet karşıtı kimselerdir. Bunlar, Hz. Resûlullah'ın sünnetlerini iyice kavramaktan ve ezberlemekten yoksundurlar ve bu fırsatı da kaçırmışlardır. Ayrıca, bu kimseler kendilerine bir şey sorulduğunda ve sorunun cevabını bilemediklerinde "Bunu bilmiyoruz." demekten utanırlar. Bunlar, kendi görüşleriyle sünnete meydan okurlar. Aman, bu gibilerden sakının."[75]

İbn Abbas şöyle der: "Esas yolumuz; Allah'ın kitabı Kur'ân ve Peygamberimizin sünnetidir. Kur'ân ve sünnet dururken,

---

73 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/305.

74 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/326 (3586)

75 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/482 (29406)

kendi görüşünü ileri sürenlerin sevap mı yoksa günah mı kazanacaklarını bilemem."[76]

34. SAHABENİN İÇTİHADI

İbn Mesud der ki: "Birinize bir soru sorulur da, sizden hüküm vermeniz istenirse, Allah'ın kitabına göre hüküm veriniz. Eğer sorunun cevabı Kur'ân'da bulunmuyorsa, Allah Resûlünün sünnetine göre hüküm verin. Hem Kur'ân'da hem de sünnette bulunmayan bir mesele ise, o vakit salih zatların görüşlerine başvurun. Sorunun çözümü bu kaynakların hiçbirinde bulunmuyorsa, o zaman da kendi içtihadınıza göre hüküm verin; bundan çekinmeyin."[77]

Abdurrahman b. Ebû Leyla anlatır: "Allah Resûlünün ashâbından, yüze yakın zatla görüştüm. Bunların tamamı, bir hadis rivayet ettiğinde diğer sahabilerden birinin kendisini tasdik etmesini; bir fetva verirken de yine sahabilerden birinin kendi görüşünü tasvip etmesini isterdi."[78]

35. SAHABENİN İLMİNİN FARKLI DERECELERDE OLMASI

Mesruk anlatır: "Allah Resûlünün ashâbı ile oturup kalktım, onlarla sohbet ettim. Onların, gerçekten birer umman gibi derin olduklarını müşahede ettim. Onlardan bazısı vardı ki, bir kişinin bütün ilmî açlığını giderecek kadar geniş ilme sahipti. Bazısı, iki kişiyi; bazısı on kişiyi; bazısı yüz kişiyi; hatta bazıları da bütün yeryüzü insanlarını ilimde ihya edecek ölçüde ilme sahipti. İşte; Abdullah b. Mesud da bunlardan biriydi."[79]

---

76 İbn Abdilber, *el-İstîâb* 2/136
77 Nesâî, *Sünen* 8/230 (5398)
78 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 6/110.
79 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/159.

36. SAHABEYE GÖRE, RABBANÎ VE KÖTÜ ÂLİMLER

Abdullah b. Mesud'un kendi öğrencilerine şöyle dediği anlatılır: "İlim pınarları olun; hidayetin kandilleri hâline gelin; belirli evleriniz olsun; kandiller gibi ışık saçın çevrenize. Elbiseleriniz eski olabilir; bu hiç önemli değil. Önemli olan, kalplerinizin her gün ter ü taze, yepyeni olmasıdır. Yeryüzündekiler sizi tanımasalar da sema ehli tarafından çok iyi bilinirsiniz ve değeriniz mutlaka takdir edilir."[80]

Süfyan b. Uyeyne der ki: Bize, İbn Abbas'ın şöyle buyurduğu intikal etti: "Şayet ilim ehli, ilmi hakkıyla alsaydı ve gereğiyle amel etseydi; Allah, melekler ve salih kullar bu ilim ehlini sever, halk da saygı duyardı. Fakat ne yazık ki, onlar ilmi dünyalık elde etmek için öğrendiklerinden, hem Allah'ın buğzuna hem de insanların tahkirine müstehak oldular."[81]

Yine İbn Mesud şöyle der: "Küçük insanların kibirlendikleri, büyüklerin ise iyice yaşlandıkları ve müessir olamadıkları zaman geldiğinde, sizin hâliniz nice olur? Sünnetin terk edilip bidatlerin benimseneceği, hakiki sünnetten bahsedildiğinde de 'Bu, asla kabul edilemez!' denileceği zaman geldiğinde hâliniz nice olur..."

Denildi ki: "Ne zaman olacak senin bu dediklerin?" İbn Mesud: "Güvenilir insanların azaldığı, yöneticilerinizin çoğaldığı, gerçek din âlimlerinin azalıp sadece Kur'ân okuyanların/ezberleyenlerin arttığı ve dine hizmet gayesi dışında dinin öğretildiği zaman." diye cevap verdi.

Bir diğer rivayette ise, şu ilave vardır: "Halkın kabullendiği bidatlerin sünnet kabul edildiği ve bu bidatlerden bazısı kaldırılmaya teşebbüs edildiğinde de 'Sünnet elden gidiyor!' diye feryat edildiği zaman!"[82]

---

80 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/77.

81 İbn Mâce, *Sünen* 1/95 (257)

82 Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 5/361 (6951)

Ebû Osman en-Nehdi anlatır: Bir gün, Hz. Ömer minberde şöyle seslenir: "Bilgili münafıklardan sakının!" Dediler ki: "Bilgili münafık nasıl olur?" Hz. Ömer: "Gerçeği söyler ama zıddını yapar." diye cevap verdi.[83]

37. İLMİN KALKMASI VE UNUTULMASI

Abdullah b. Mesud (radıyallahu anh) sordu: "İslâmiyet'in nasıl zayıflayacağını bilir misiniz?" "Elbise kumaşının solması, devenin izinin kaybolması veya uzun süre elden ele dolaşan paraların yüzündeki yazıların silinmesi gibi." dediler. İbn Mesud: "Doğru söylediniz; ama bunlardan daha önemlisi nedir biliyor musunuz: Âlimlerin vefat etmesi."[84]

Ammar b. Ebû Ammar (radıyallahu anh) anlatır: Zeyd b. Sabit (radıyallahu anh) vefat ettiğinde, köşkün gölgesinde oturan İbn Abbas'ın yanına yaklaştık. İbn Abbas şöyle dedi: "İşte; ilim böyle gider ve böyle kaybolur. Bugün pek çok ilim, bununla beraber defnedildi."[85]

Ebû Hureyre rivayet eder: Allah Resûlü şöyle dua ederdi: "Allah'ım, dört şeyden sana sığınırım: Faydasız ilimden, Allah saygısıyla ürpermeyen kalpten, doymak bilmeyen nefisten ve kabul edilmeyen duadan."[86]

83 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/479 (29395)
84 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 1/473 (990)
85 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/177.
86 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/283 (14055)

ZİKİR

1. ALLAH RESÛLÜNÜN ZİKİR KONUSUNDAKİ TEŞVİKLERİ

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Fahr-i Kâinat, bir gün Mekke'ye gidiyordu. Cümdan adı verilen bir dağa gelindiğinde, beraberinde bulunanlara şöyle dedi: "Cümdan'ı geçin, zira müferridler çoktan geçip gittiler." "Müferridler de kimdir, neyin nesidir ey Allah'ın Resûlü?" diye sordukları zaman şöyle cevap verdi: "Onlar Allah'ı çokça zikredenlerdir."

Diğer bir rivayette ise: "Aşk ve tutku derecesinde zikir yörüngeli yaşayanlardır ki, yaptıkları zikirler, onların yüklerini hafifletecektir ve kıyamet günü yüklerden kurtulmuş ve rahatlamış olarak Allah'ın huzuruna geleceklerdir." buyurmuştur.[1]

Muaz b. Enes (radıyallahu anh) anlatır: Bir adam, Allah Resûlüne: "Hangi mücahidlerin mükâfatı daha fazladır?" diye bir soru sordu. Resûlü Ekrem buyurdu: "Allah'ı en çok zikredenlerin." Bu kez soru soran kişi: "Hangi salih kulların mükâfatı daha çoktur?" diye sordu. Allah Resûlü, yine aynı cevabı verdi: "Allah'ı en çok zikredenlerin." Adam aynı soruyu; namaz kılanlar, zekat verenler ve hacca gidenler için de sordu ve hepsine de "Allah'ı en çok

1 Müslim, *Sahîh* 4/2062 (2676)

zikredenlerin." cevabını verdi Resûlü Ekrem. Bunun üzerine, Hz. Ebû Bekir, Hz. Ömer'e: "Yâ Ebâ Hafs! Allah'ı zikredenler bize hiç sevap bırakmadılar." deyince Efendimiz, "Evet." buyurdu.[2]

Abdullah b. Büsr anlatıyor: Bir adam Allah Resûlüne geldi ve şöyle dedi: "Yâ Resûlallah, İslâmiyet'in bütün gereklerini yerine getiremiyorum. Bana öyle bir tavsiyede bulun ki, onu her halükarda yapabileyim." Allah Resûlü: "Allah'ı zikretmeyi asla terk etme!" buyurdu.[3]

Allah'ı Zikredenlerle Oturan Kişi Bedbaht Olmaz

İbn Abbâs (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün Allah Resûlü, arkadaşlarına öğüt vermekte olan Abdullah b. Revâha'nın (radıyallahu anh) yanından geçerken onlara şöyle dedi: "Sizler, Allah'ın sizinle birlikte sabretmemi emrettiği bir cemaatsiniz." Sözlerini şöyle sürdürdü:

"İyi dinleyiniz! Siz burada kaç kişi oturuyorsanız, sizin bu sayınız kadar melek de sizinle birlikte oturuyor. Siz Allah'ı tesbih ettiğinizde onlar da tesbih ederler; siz Allah'a hamdettiğinizde onlar da hamdederler; siz Allah'ı tazim ettiğiniz zaman onlar da Allah'u Ekber diyerek O'nu tazim ederler. Sonra, Yüce Allah'ın huzuruna çıkarlar. Allah, kullarının ne yaptığını meleklerden çok daha iyi bildiği hâlde melekler: 'Ey Rabbimiz! Kulların seni tesbih ettiler, biz de tesbih ettik. Allahu ekber dediler, biz de dedik. Sana hamdler sundular, biz de sana hamdettik.' derler. Rabbimiz de: 'Ey Meleklerim! Sizi şahit tutuyorum, ben onları bağışladım.' buyurur. Melekler: 'Fakat onların içinde çok günahkâr falan ve filân da vardı.' derler. Allah: 'Onlar öyle

---

2 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/71 (16748)

3 Tirmizî, *Sünen* 5/458 (3375)

bir cemaattir ki, onlarla birlikte oturan kimse bedbaht olmaz!' buyurur."[4]

2. SAHABE-İ KİRÂM'IN ZİKRİ TEŞVİK ETMESİ

Hz. Ömer (radıyallahu anh) der ki: Allah'ı zikretmeye bakın; çünkü O'nu zikretmek, şifadır. İnsanları, dilinize dolayıp dedikodu yapmaktan da kaçının; çünkü bu bir hastalıktır.[5]

Hubeyb b. Ubeyd anlatır: Ebû'd-Derdâ'ya gelen bir adam: "Bana öğüt ver." dedi. Ebû'd-Derdâ, ona şu tavsiyede bulundu: "Rahat ve iyi zamanlarında Allah'ı çokça an ki, dar ve sıkıntılı günlerinde de, O seni ansın. Herhangi bir dünya nimetine nail olduğunda, o nimetin zevalini ve akıbetini düşün."[6]

Hz. Enes anlatır: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Sabah namazından sonra güneş doğuncaya kadar Allah'ı zikredenlerle hemhâl olmak; benim için, her birine on iki bin dirhem diyet vererek, İsmail neslinden dört köleyi azat etmekten daha faziletlidir. Keza, ikindi namazından sonra da güneş batıncaya kadar Allah'ı anan bir cemaat ile birlikte olmak, benim için İsmail neslinden her biri on iki bin dirhem diyet karşılığında dört köleyi azat etmekten daha hayırlıdır."[7]

Enes b. Malik anlatır: Ebû Musa ile bir yere doğru yürüyerek gidiyorduk. Yüksek sesle ve etkili bir tarzda insanların konuştuğunu duyunca şöyle dedi Ebû Musa: "Bunların konuştukları bizi ne ilgilendirir ki Enes? Gel, biz Rabbimizi zikretmeye bakalım. Baksana şuna, fasih konuşmak için neredeyse avurtlarını yırtacak!"[8]

---

4 İbn Hibbân, *Sahîh* 3/139 (857)
5 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/362 (3922)
6 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/259
7 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/347 (3667)
8 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/259.

3. ALLAH ADININ ANILDIĞI TOPLULUKLAR / MÜZAKERE MECLİSLERİ

Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Allah Resûlü yanımıza geldi ve bize şöyle hitap etti:

"Ey insanlar! Allah'ın melekleri içinde küçük birlikler bulunur; bu birlikler, yeryüzündeki zikir meclislerinde yer alır ve zikre katılırlar. O halde, sizler de melekler gibi zikrin cennet yamaçlarında gezin, dolaşın." "Yâ Resûlallah! Cennet bahçeleri neredWith?" diye sorduklarında Resûlullah şöyle cevap verdi:

"Müzakere meclislerindedir. Sabah ve akşam aksatmadan Allah'ı zikre koşunuz. Kendinize, hep onu hatırlatınız. Kim Allah katındaki değer ve mertebesini öğrenmek istiyorsa, Allah'ın kendi iç dünyasındaki kıymetine baksın. Zira Allah'ın kula verdiği değer ve mertebe, kulun Allah'a karşı olan tutumuyla doğru orantılıdır."[9]

Müzakere Meclislerinin Semeresi

Abdullah b. Amr anlatıyor: "Yâ Resûlallah, müzakere meclislerinin bize faydası nedir?" diye sordum. Resûlü Ekrem şöyle buyurdu: "Müzakere meclislerinin ganimeti ve semeresi cennettir."[10]

Müzakere Meclisinde Bulunmanın Kefareti

Ebû Berze el-Eslemi anlatır: Resûlü Ekrem, ömrünün son zamanlarında, sohbet ettiği topluluktan ayrılmadan önce şöyle derdi: "Sübhanekellahümme vebi hamdik. Eşhedü en la ilâhe illa ente. Estağfiruke ve etûbu ileyk." (Allah'ım, Seni her tür eksiklikten ve noksanlıktan tenzih ederim, Seni en güzel sıfatlarla tavsif ederim. Sana hamd ederim. Senden başka ilâh olmadığına şahidim.)

---

9 Hâkim, *Müstedrek* 1/671 (1820)

10 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 2/177 (6651)

Biri şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Şimdi öyle bir şey söyledin ki, daha önce bunu pek duymamıştım!" Allah Resûlü, "Bu sohbet meclisinde yapılan hata ve günahların kefaretidir." buyurdu. Diğer bir rivayette ise, Allah Resûlü: "Evet, bana Cibril geldi ve şöyle dedi: Yâ Muhammed, bu kelimeler mecliste işlenen hatalara kefarettir."[11]

4. DÜZENLİ OLARAK KUR'ÂN-I KERİM OKUMAK

Evs b. Huzeyfe es-Sakafi (radıyallahu anh) anlatır: Biz, Sakif kabilesinin temsilcileri olarak Allah Resûlüne gelmiştik. Orada Benû Sa'd, Muğire b. Şu'be'nin evine konuk olmuş; Malikoğulları ise Allah Resûlünün mescidine kurulan çadırda misafir olmuştu. O günlerde Resûlullah, yanımıza gelir ve yatsı namazından sonra bize sohbet ederdi. Bazen, ayakta çok durduğundan ayak değiştirmek durumunda kalırdı. Bize en çok bahsettiği konulardan biri, Kureyş'le ilgili yakınmaları idi. Şöyle derdi: "Bizler Mekke'de iken zayıf idik ve ezilen bir toplum durumundaydık. Ama Medine'ye geldikten sonra, onlardan öcümüzü aldık. Kâh biz onları mağlup ettik, kâh onlar bizi."

Bir gece, her zaman geldiğinden daha geç vakitte yanımıza gelince sorduk: "Yâ Resûlallah! Bu gece, neden her zamanki vakitte gelemediniz acaba?" Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Birdenbire, Kur'ân'dan okumam gereken hizbim hatırıma geldi. Onu okuyup bitirmeden çıkmak istemedim." Sabah olunca Allah Resûlünün yakın sahabilerine, Kur'ân hiziplerini nasıl oluşturduklarını sorduk. "Kur'ân'ı; üç, beş, yedi, dokuz, on, on bir ve on üç kısma ayırıyoruz. Ayrıca Hucurat Sûresi'nden aşağısı da bir hizip oluyor." dediler.[12]

---

11 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/681 (4859)

12 el-Hindi, *Kenzu'l-Ummâl* 2/467 (4217)

Ebû Seleme anlatır: "Hz. Ömer, Ebû Musa el-Eş'ari'ye: 'Rabbimizi bize hatırlat!' derdi, o da Kur'ân okurdu. Ebû Musa, sesi güzel olduğu için çok güzel Kur'ân okurdu."[13]

Hasan Basri anlatır: Hz. Osman şöyle demiştir: "Eğer kalplerimiz temiz olsaydı, Rabbimizin kelamını okumaya doyamazdık. Ben, bir tek günümün dahi Kur'ân okumadan geçmesini istemem." Hakikaten de vefat ettiği gün Hz. Osman'ın okuduğu Mushaf, çok okumasından dolayı yıpranmış ve Mushaf'ın yaprakları iyice eskimişti.[14]

Ukbe b. Âmir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü ile görüştüğümde bana şöyle demişti: "Senden ilişkisini kesenle sen münasebet kur, sana vermeyene sen ver, sana haksızlık edene af ile muamele et." Daha sonra yine görüştüm ve bu kez bana şöyle dedi:

"Bak Ukbe b. Amir, sana şimdiye kadar Allah'ın ne Tevrat'ta ne İncil'de ne de Zebur'da indirdiği sûreleri öğreteyim mi? Her gece onları mutlaka oku. İşte o bahsini ettiğim sûreler; İhlâs, Felak ve Nâs Sûreleridir."

Allah Resûlü, bana bu sûreleri okumamı emrettiğinden beri hiç terk etmedim. Zaten, okumayı terk etmek de bana yakışmazdı.[15]

Hz. Âişe der ki: "Allah Resûlü, Zümer ve İsra Sûrelerini okumadıkça uyumazdı."[16]

Hz. Ali şöyle anlatır: "Allah Resûlünün minberde şöyle dediğini duydum: Her kim kıldığı her namazın akabinde Âyetü'l-Kürsi'yi okursa, onun cennete girmesine hiçbir şey engel olamaz. Kim de yatağına uzandığında Âyetü'l-Kürsi'yi okursa, Allah onu evi,

---

13 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/258; İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/109.

14 Beyhaki, *Şuabu'l-Îmân* 2/409 (2223)

15 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/148 (17372)

16 Tirmizî, *Sünen* 5/475 (3405)

komşusu ve etrafındaki diğer insanlar hakkında emniyet ve güvene kavuşturur."[17]

Abdullah b. Büsr (radıyallahu anh) anlatır: Humus'tan yola çıktım. Geceyi Bakîa'da geçirmek zorunda kaldım. Cinler etrafımı sarınca, ben hemen A'raf Sûresi'nin şu âyetini okudum: "Rabbiniz o Allah'tır ki gökleri ve yeri altı günde yarattı. Sonra da arşa istiva buyurdu. O Allah ki geceyi, durmadan onu kovalayan gündüze bürür. Güneş, ay ve bütün yıldızlar hep O'nun buyruğu ile hareket ederler. İyi bilesiniz ki yaratmak da, emretmek yetkisi de O'na mahsustur. Evet o Rabbülâlemin olan Allah ne yücedir!" (A'râf, 7/ 54)

Bu âyeti bitirince, cinler, "Onu sabahlayıncaya kadar koruyun!" dediler. Ben de sabah olunca, deveme binerek yoluma devam ettim.[18]

Abdullah b. Ubeyd b. Umeyr anlatır: "Abdurrahman b. Avf evine girdiğinde, evin muhtelif köşelerinde Âyetü'l-Kürsi'yi okurdu."[19]

5. KELİME-İ TAYYİBE OLAN "LÂ İLÂHE İLLALLAH"I ZİKRETMENİN FAZİLETİ

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatır: Efendimize: "Yâ Resûlallah, kıyamet gününde şefaatinizle bahtiyar olacak olanlar en çok kimlerdir?" dedim. Şöyle buyurdular: "Ebû Hureyre, bu soruyu senden evvel kimsenin sormadığını zannediyorum. Çünkü, senin benim hadislerime karşı olan iştiyakını ve düşkünlüğünü biliyorum. Evet, kıyamet günü benim şefaatimle en ziyade sevinecek olanlar, içlerinden gele gele ve ihlas ile "Lâ ilâhe illallah" diyenlerdir."[20]

---

17 Beyhaki, *Şuabu'l-Îmân* 2/458 (2395)

18 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/94 (11015)

19 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/179 (17076)

20 Buhârî, *Sahîh* 1/49 (99)

Ebû Zer (radıyallahu anh) anlatır: Hz. Resûlullah'a: "Ey Allah'ın Resûlü, bana bir tavsiyede bulun!" dedim. Bana dedi ki: "Bir fenalık yaptığında hemen onun peşinden bir iyilik yap ki, işlemiş olduğun hataya ve günaha kefaret olsun." "Yâ Resûlallah, 'Lâ ilâhe illallah' demek de iyilik sayılır mı?" dedim. "Elbette, hem de o kelimeyi söylemek; iyiliklerin en üstünüdür." buyurdu.[21]

6. BAZI ZİKİRLER VE FAZİLETLERİ

Zikirlerin 'Bâkıyât-ı Sâlihât' Oluşu

Said-i Hudri anlatıyor: Allah Resûlü buyurdular ki: Bâkıyât-ı sâlihâtı (insana ebedî hayatında yararlı olacak amelleri) çokça yapın. "Bâkıyât-ı sâlihât nedir yâ Resûlallah?" diye sorulduğu vakit: "Allahu Ekber, Sübhânallah, Elhamdülillah ve Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah kelimeleridir." buyurdu.[22]

Cennet Bahçeleri

Ebû Hureyre anlatır: Allah Resûlü: "Cennet bahçelerine uğradığınız vakit, oradan mutlaka istifade edin." buyurdu. "Yâ Resûlallah, cennet bahçeleri nerelerdir?" dedim. "Cennet bahçeleri mescitlerdir." buyurdu. "Peki, oralardan nasıl istifade ederiz?" diye sordum. "Sübhanallah, elhamdülillah, lâ ilâhe illallah ve Allahu Ekber diyerek zikretmek suretiyle." buyurdu.[23]

Allah'ın En Çok Sevdiği Söz

Ebû Zer (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü buyurdu: "Allah'ın en çok sevdiği sözü haber vereyim mi size?" Ben, "Evet" dedim.

---

21 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/86 (16797)
22 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 2/75 (11731)
23 Tirmizî, *Sünen* 5/532 (3509)

Efendimiz: "Allah'ın en çok hoşuna giden söz; 'Sübhânellâhi ve bi hamdihi'dir." buyurdu.[24]

Cennet Hazineleri Değerinde Bir Söz

Ebû Zer (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlünün peşinden yürüyordum. Bana dedi ki: "Ey Ebû Zer, sana cennet hazinlerinden birini göstereyim mi?" "Göster yâ Resûlallah." dedim. "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah." buyurdu.[25]

Cennet Fidanları

Ebû Eyyüb el-Ensâri (radıyallahu anh) anlatıyor: Miraç Gecesi Allah Resûlü, Hz. İbrahim'in yanına uğradı. İbrahim (aleyhisselâm), Cebrail'e yanındakinin kim olduğunu sordu. O da: "Muhammed'dir (sallallahu aleyhi ve sellem)." dedi. Hz. İbrahim şöyle dedi: "Yâ Muhammed! Ümmetine emret, cennete çok fazla fidan diksin. Çünkü cennetin toprağı verimli ve yeri de geniştir." Allah Resûlü, cennet fidanının ne olduğunu sorduğunda da şu cevabı verdi Hz. İbrahim: "Lâ havle ve lâ kuvvete illa billahtır."[26]

Abdullah b. Mesud'un, "Güzel Kelimeler Ona Yükselir" Âyetini Tefsîri

İbn Mesud (radıyallahu anh) şöyle demiş: "Size bir söz söylediğimde, bu sözümü teyit için Allah'ın Kitab'ından bir delil getiririm. Müslüman bir kul "Sübhânallahi velhamdülillâhi ve lâ ilâhe illâllahü vallahü ekberü ve tebârekellah." dediği zaman, bir melek, bu kelimeleri alarak kanatlarının altına koyar ve göğe doğru yükselmeye başlar. Yanlarına uğradığı her melek cemaati, bu kelimeleri

---

24 Müslim, *Sahîh* 4/2093 (2731)
25 Müslim, *Sahîh* 4/2076 (2704)
26 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/418 (23598)

söyleyen Müslüman için mağfiret diler. Nihayet melekler varır, bu kelimeleri çok yüce, noksan sıfatlardan münezzeh Rahmân'ın nezdine götürür." Abdullah b. Mesud bu tefsirini teyit için şu âyeti okudu: "O'na güzel kelimeler yükselir, o güzel kelimeleri de iyi amel yükseltir." (Fâtır, 35/10) [27]

7. KISA VE VECİZ KELİMELERLE DUA VE ZİKRETMEK

Cüveyriye (radıyallahu anhâ) anlatır: Bir gün, Allah Resûlü yanımdan ayrıldı; kuşluk vakti olduğunda tekrar geldi. O sırada ben oturuyordum. Bana dedi ki: "Ben ayrıldığımdan beri oturuyor musun?" "Evet." dedim. Buyurdular ki: "Senin yanından ayrıldıktan sonra, dört duayı üç defa tekrar ettim. Şayet bu kelimeler senin bugüne kadar yaptığın zikirlerle kıyaslansa yine de ağır basar: "Sübhanellahi ve bi hamdihi, adede halkihi ve ridâ nefsihi ve zinete arşihi ve midade kelimatih (Allah'ı her türlü noksan sıfatlardan tenzih ve takdis ederim. Ona, mahlûkatı sayısınca, razı olacağı şekilde, arşının ağırlığınca ve kelimelerinin mürekkebi kadar hamd ederim)."[28]

Meleklerin, Sevabını Kaydetmekten Âciz Kaldıkları Zikir

Hz. Enes anlatır: Bir gün, Peygamberimiz ile bir halkada otururken adamın biri geldi. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) ile oradakilere: "Esselâmü aleyküm ve rahmetullah" diyerek selam verdi. Allah Resûlü: "Ve aleykümüsselâm ve rahmetullahi ve berekâtühu" sözleriyle onun selamını aldı. Adam oturunca: "Elhamdülillah! Hamden kesîren tayyiben mübâreken fihi kemâ yuhibbü Rabbüna en yuhmede ve yenbağî lehu (Rabbimize şayeste bir şekilde ve onun razı olacağı tarzda, en çok, en güzel ve mübarek hamdler, Allah'a mahsustur)." dedi. Resûlullah: "Nasıl dedin?" buyurdu. Adam sözlerini tekrarladı. Bunun üzerine, Peygamber Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) buyurdu:

---

27 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/105 (13858)

28 Müslim, *Sahîh* 4/2090 (2726)

"Allah'a yemin ederim ki bunları yazmak için on melek koştu, nasıl yazacaklarını bilemedikleri için, izzet ve azamet sahibi Allah'ın huzuruna çıkardılar. Cenâb-ı Allah da, 'Onları kulumun söylediği gibi yazın!' buyurdu."[29]

8. NAMAZLARDAN SONRA VE UYKU ÖNCESİ OKUNACAK ZİKİRLER VE DUALAR

Peygamberimizin, Fakir Sahabilerine Öğrettiği Zikir

Ebû Hureyre anlatıyor: Ekonomik durumu zayıf olan Muhacirler, Allah Resûlüne gelerek: "Zenginler bütün sevapları alıp götürüyorlar ve cennetteki yüksek makamları kazanıyorlar." dediler. Allah Resûlü, "Ne demek oluyor bu?" diye sordu. Muhacirler: "Onlar da bizim gibi namaz kılıyorlar, oruç tutuyorlar. Ama zekât ve sadakaya gelince, biz onlar gibi veremiyoruz. Köle azat ediyor ve onları hürriyete kavuşturuyorlar, biz bunu da yapamıyoruz!" dediler. Resûlü Ekrem onlara: "Sizi sevap cihetiyle o zenginlere ulaştıracak bir şey öğreteyim mi? Şayet bunu yaparsanız, sizin gibi olup da bunu yapmayanları da geçmiş olacaksınız. Ancak sizin yaptığınızı yapanlar sizinle boy ölçüşebilir!" buyurunca, "Öğret yâ Resûlallah!" dediler. İnsanlığın İftihar Tablosu şöyle buyurdu: "Her namazın sonunda 33 defa Sübhânallah, 33 defa Elhamdülillah ve 33 defa Allahu Ekber deyiniz."

Daha sonra Muhacirler, Resûlü Ekrem'e tekrar gelerek: "Bunu zengin kardeşlerimiz de duydular, onlar da aynı şekilde söylüyorlar." dediler. Allah Resûlü, "Zenginlik Allah'ın bir lütfudur, onu dilediğine verir." buyurdu.[30]

---

29 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/117 (16894)

30 Müslim, *Sahîh* 1/416 (595)

Efendimizin, Hz. Ali ile Hz. Fâtıma'ya Namazdan Sonra ve Uyku Öncesi Okuması İçin Öğrettiği Zikir

Hz. Ali anlatır: Allah Resûlü, kızı Fâtıma'yı benimle nikâhlarken ona çeyiz olarak bir kadife kumaş, içi hurma lifi ile doldurulmuş bir yastık, bir el değirmeni, bir su kabı ve iki de çömlek kabı vermişti. Bir gün Fâtıma'ya dedim ki: "Kuyudan su çektim, göğsüm ağrıdı. Allah, babana birçok esir ihsan etti. Gidip de bizim için bir hizmetçi istesen." Fâtıma, "Benim de, el değirmeninde un öğütmekten ellerim nasır bağladı." diye yakınarak Allah Resûlüne gitti. Resûlü Ekrem, Fâtıma'ya geliş sebebini sordu. O da utandığı için: "Hâlini ve hatırını sormaya geldim." diyerek geri döndü. Fâtıma'ya, "Ne yaptın?" diye sordum. "Hizmetçi istemeye çekindim." dedi. Bunun üzerine, Fâtıma ile birlikte Allah Resûlünün yanına gittik. Ben: "Yâ Resûlallah, kuyudan su çeke çeke göğsüm ağrıdı." dedim. Fâtıma da: "Benim de değirmen çevirmekten dolayı ellerim nasır bağladı. Allah'ın sana ihsan ettiği esirlerden birini bize hizmetçi olarak versen." dedi. Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Suffe ashâbını aç bırakıp da size hizmetçi veremem. Ben, onların ihtiyaçlarını bile karşılayamıyorum. Esirleri satıp onların ihtiyaçlarını gidereceğim." Bu şekilde, elimiz boş eve döndük. Allah Resûlü evimize gelmişti. Biz, o sırada kadife kumaşı başımıza çekip yatmıştık. Kumaş örtüyü başımıza çektiğimizde ayaklarımız açılıyor, ayaklarımızı kapatınca da başımız açıkta kalıyordu. Resûlü Ekrem'i görünce hemen ayağa kalktık. Allah Resûlü, "Kalkmayın, size benden istediğinizden daha hayırlı olanı haber vereyim mi?" dedi. Biz de "Yâ Resûlallah, söyle!" dedik. Efendimiz buyurdu:

"Size söyleyeceklerimi bana Cibril öğretti: Her namazdan

sonra on defa Sübhanellah, on defa Elhamdülillah, on defa Allahu Ekber deyin. Yatağınıza girdiğinizde de, otuz üç defa Sübhanellah, otuz üç defa Elhamdülillah, otuz dört defa da Allahu Ekber deyin." Bunları, Allah Resûlünden duyduğumdan beri hiç terk etmedim.

İbnü'l-Kevvâ, Hz. Ali'ye: "Sıffin'de de mi terk etmedin?" diye sordu. Hz. Ali "Evet, o zaman dahi terk etmedim." dedi.[31]

Sabah ve Akşam Okunacak Zikir

Ebu'd-Derdâ (radıyallahu anh) anlatır: Her kim sabahladığında ve akşama eriştiğinde, ister duyarak isterse de hissetmeksizin yedi defa: "Hasbiyallahu la ilâhe illa hu. Aleyhi tevekkeltü ve hüve Rabbü'l-Arşi'l-Azîm (Allah bana yeter, O'ndan başka ilâh yoktur. O'na tevekkül ettim. O, büyük arşın Rabbidir) " derse, Allah onun bütün sıkıntılarını giderir.[32]

9. İNSANLARIN GAFLETE DALDIĞI ZAMANLARDA ALLAH'I ZİKRETMEK

Ebû İdris el-Havlani anlatır: Ben Muaz'dan şöyle duymuştum: "Bir grup insanın yanına oturduğun zaman, onlar konuşmaya dalarlar. Onların Allah'ı unuttuklarına şahit olduğun an, Allah'a teveccüh et ve onu zikret."

Velid şöyle der: "Muaz'ın bu sözünden, Abdurrahman b. Yezid b. Câbir'e bahsedildiğinde: 'Gerçekten Ebû Talha ve Hakîm b. Dînar da bana aynı şeyi anlattı. İnsanların gaflete daldıklarını gördüğün an Rabbine yönelerek onu zikretmen, dualarının kabulüne bir işarettir.''[33]

---

31 Buhârî, *Sahîh* 5/2051 (5047)

32 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/742 (5081)

33 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/236.

10. YOLCULUKTA ZİKİR

Ebul'-Melîh b. Üsame (radıyallahu anh) babasından naklen anlatır: Resûlü Ekrem'in (sallallahu aleyhi ve sellem) arkasında deveyle gidiyorken, deve aniden sürçtü. O anda: "Kör olası şeytan!" deyiverdim. Allah Resûlü buyurdu ki: "Kör olası şeytan deme! Çünkü, o vakit şeytan kibirlenir, şişer ve bir ev kadar büyür ve 'Benim kuvvetimle oldu!' der. Ama sen 'Bismillah' dersen, o kendisini sinekten daha küçük görecek kadar hakir görür."[34]

Avf anlatır (radıyallahu anh): Abdullah b. Mesud (radıyallahu anh) evinden çıkarken şöyle derdi: "Bismillahi tevekkeltü alellah. La havle ve la kuvvete illa billah (Allah'ın yardımıyla. Allah'a dayandım, O'na itimat ettim. Bütün güç ve kuvvet Allah'tandır).[35]

11. RESÛLÜ EKREM'E SALÂT U SELAM GETİRMEK

Übey b. Ka'b anlatır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) gecenin üçte ikisi geçtikten sonra kalkar ve "Ey insanlar, Allah'ı anın, Allah'ı anın; birinci sûra üflendi, peşinden ikincisine de üflenecek. Ölüm ve beraberinde hesap kitap anı gelecek." derdi.

Ben, "Yâ Resûlallah! Ben, sana çok salat u selam getiriyorum, ne kadar yapsam daha iyidir?" dedim. "Dilediğin kadar söyle." buyurdu. "Dualarımın dörtte birini sana salat u selama ayırsam?" dedim. "Sen bilirsin, ama arttırsan daha iyi olur." buyurdu. "Üçte ikisini salat u selama ayırsam?" dedim. "Sen bilirsin, ancak daha fazla yapsan daha iyi olur." buyurdu. "Dualarımın tamamını size salat u selam getirmeye tahsis etmek istiyorum." dedim. Allah Resûlü şöyle buyurdu: "O zaman sıkıntıların giderilir ve günahların affedilir."[36]

---

34 Hâkim, *Müstedrek* 4/325 (7793)

35 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 9/180 (8889)

36 Tirmizî, *Sünen* 4/636 (2457)

En Cimri Olan İnsan

Ebû Zer anlatır: Bir gün, evden çıkarak Allah Resûlünün bulunduğu cemaatin yanına geldim. "Size en cimri insanın kim olduğunu haber vereyim mi?" buyurdu. "Söyleyin ey Allah'ın Resûlü!" dediler. "En cimri insan, yanında ismim anıldığı hâlde bana salat u selam getirmeyendir." buyurdu Allah Resûlü.[37]

Kâ'b b. Ucre (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün Resûlullah: "Minbere doğru yaklaşınız." buyurdu. Biz de yaklaştık. Bir basamak çıkınca "Amin" dedi. İkinci basamağa çıkınca yine "Amin" dedi. Üçüncü basamağa çıkınca da yine "Amin" dedi. Minberden indikten sonra: "Yâ Resûlallah! Bugün senden, şimdiye kadar duymadığımız bir şey duyduk!" dedik. Resûlullah: "Cibril-i Emin geldi ve 'Ramazan'a yetişip de günahları bağışlanmayan kimse cennetten uzak olsun!' dedi. Ben de, 'Amin' dedim, ikinci basamağa çıktığımda Cebrâil, 'Yanında anıldığında sana salâvat getirmeyen, cennetten uzak olsun!' dedi. Ben de, 'Amin' dedim. Üçüncü basamağa çıktığımda Cebrâil, 'Annesinden ve babasından her ikisi veya birisi yanında yaşlanıp da, onların rızasını kazanmayan kişi de cennetten uzak olsun!' dedi. Ben de, 'Amin' dedim." buyurdu.[38]

Duaların Kabulü Neye Bağlıdır?

Hz. Ömer (radıyallahu anh) der ki: "Allah Resûlüne salavat getirilmeden yapılan hiçbir dua Allah'a ulaşmaz; ancak ona salat u selam getirildikten sonra Allah'a ulaşır."[39]

---

37 Münzirî, *et-Tergîb* 2/332 (2601)

38 Hâkim, *Müstedrek* 4/170 (7256)

39 Tirmizî, *Sünen* 2/356 (486)

12. ZİKRİN BİR DİĞER BUUDU: İSTİĞFAR

İbn Ömer der ki: Biz, Allah Resûlünün bir mecliste yüz kere "Rabbim beni bağışla, tevbemi kabul eyle; şüphesiz ki sen tevbeleri kabul edensin ve senin merhametinden öte merhamet eden kimse yoktur." dediğini duyardık.[40]

Allah Resûlü, Nasıl İstiğfar Edileceğini Öğretirdi

Câbir b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlüne, bir adam geldi ve iki veya üç defa "Vah benim günahlarım!.." diyerek günahlarının çokluğundan şikâyet etti. Bunun üzerine, Resûlü Ekrem Efendimiz: "Allah'ım, senin mağfiretin ve affın benim günahlarımdan daha geniştir. Rahmetin ise, işlediğim fenalıkların yanında bana daha ziyade ümit vermekte.' de." buyurdu.

Adam, bunu aynen tekrar etti. Efendimiz, adama yine tekrarlamasını söyledi. Adam, bir kere daha tekrar etti. Peygamberimiz bir kez daha tekrar etmesini istedi; adam yine tekrar etti. Efendimiz buyurdular ki: "Kalk, Allah senin günahlarını mağfiret etti."[41]

Bir Günah İşleyip de, "Allah Beni Affetmez!" Diyen Şahsın Durumu

Berâ b. Âzib (radıyallahu anh) anlatır: Bir adam, bana şöyle dedi: "Ebû Umâre, 'Ellerinizle kendi kendinizi tehlikeye atmayın' (Bakara, 2/ 195) âyetiyle, düşmana saldırıp öldürülünceye kadar çarpışan bir insan mı kastediliyor?" Ben dedim ki: "Hayır, bir günah işleyip de, 'Bu günahımı Allah bile affetmez!' diyen şahıs kastediliyor."[42]

---

40 Ebû Dâvud, *Sünen* 1/475 (1516)
41 Hâkim, *Müstedrek* 1/728 (1994)
42 Münzirî, *et-Tergîb* 2/311 (2513)

13. ZİKRİN MUHTEVASI VE ÇERÇEVESİ

Ebû'd-Derdâ anlatır: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Kıyamet günü, Allah Teâlâ bazı cemaatleri, inciden yapılmış minberler üzerinde yüzleri par par olduğu halde haşreder. Herkes, onlara gıpta ile bakar. Hâlbuki onlar, ne peygamber ne de şehittirler."

Bu hadisi dinleyen bir bedevî dizleri üzerine doğruldu ve: "Yâ Resûlallah! Onların kim olduğunu ve özelliklerini anlat da, onları iyice tanımış olalım." dedi. Allah Resûlü, şöyle buyurdu:

"Onlar, farklı soylardan ve aşiretlerden, ülkelerden oldukları hâlde Allah'ı zikretmek için bir araya gelir ve onu zikrederler."[43]

Zikrin Alâmetleri ve Hakikati

İbn Abbas anlatır: "Yâ Resûlallah! Allah dostları kimlerdir?" diye sordu birisi. Şu cevabı verdi Resûlü Ekrem: "Kendilerine bakıldığı zaman Allah'ı hatırlatan kimselerdir."[44]

Zikrin Gizli Olanı Daha Faziletlidir

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü misvak kullandıktan sonra kılınan namazı, misvaksız kılınan namazdan yetmiş kat daha üstün tutardı. "Gizli zikir, âşikare yapılan zikirden yetmiş kat daha faziletlidir." derdi. Yine Allah Resûlü: "Kıyamet günü, Allah, mahlûkatını hesaba çekmek için topladığı zaman, melekler kaydettikleri ve yazdıkları amelleri getirirler. Allah Teâlâ o meleklere: 'Bakın bakalım kaydedilmeyen amel kalmış mı?' der. Melekler de 'Hayır, yâ Rab, bildiğimiz ve kaydettiğimiz her şey burada; yazmadığımız bir şey yok.' derler. Allah Teâlâ, o kula: 'Senin dahi bilmediğin gizli amellerin var ve onların ecrini sana

---

43 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/77 (16770)

44 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/175 (13138)

vereceğim. O gizli olan amelin ise, gizlice yaptığın zikirlerdir.' buyurur." demişti.[45]

14. TESBİH ÇEKMEK NE ZAMAN BAŞLADI?

Safiyye Validemiz anlatır: Bir gün, Efendimiz odama gelmişti. O sırada, önümde dört tane hurma çekirdeği vardı ve ben onlarla tesbih çekiyordum. Bana dedi ki: "Böyle sayarak tesbih çekmekten daha faziletli olanını sana öğreteyim mi?" Ben de: "Öğret!" dedim. "Yaratıkların sayısınca, Allah'ı tesbih ederim, de!" buyurdu.[46]

Ebû Hureyre anlatır: "Üzerinde iki bin düğüm bulunan bir ipim vardı. Onu, başından sonuna kadar tesbih gibi çekmeden uykuya dalmazdım."[47]

---

45 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/86 (16796)

46 Münzirî, *et-Tergîb* 2/286 (2425)

47 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/383

SAHABE VE DUA

Resûlullah Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) ve O'nun sahabileri, duada seslerini nasıl ayarlıyorlardı? Dualarında neler isterlerdi ve dua etmek için daha çok hangi vakitleri tercih ederlerdi?

1. DUADA NELER İSTENMELİ VEYA İSTENMEMELİ? "DUANIN ÂDÂBI"

Muaz b. Cebel anlatır: Bir zat, "Allah'ım bana sabır vermeni istiyorum." diye dua ediyordu. Allah Resûlü onun yanına gelerek: "Allah'tan bela ve musibet istedin. Ondan afiyet iste!" buyurdu.

Yine bir gün Allah Resûlü: "Allah'ım! Senden, bütün nimetleri istiyorum!" diye dua eden birine rastladı. Ona da şunları söyledi: "Ey Âdemoğlu! Sen, bütün nimetlerin ne demek olduğunu bilir misin?" Adam dedi ki: "Yâ Resûlallah! Benim, bu duadan maksadım maddî ve manevî hayır istemektir." Allah Resûlü buyurdu: "Cennete girmek ve cehennem azabından kurtulmak da birer nimettir."

Fahr-i Kâinat Efendimiz "Ey yüce Rabbim, ey ikramı bol Rabbim!" diye yalvaran birine rastladı ve ona da: "İstemeye devam et, Allah duanı kabul eder." buyurdu.[1]

---

1 İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 6/46 (29356)

Beşir b. Hasasiye anlatır: Allah Resûlü: "Seni, Rabîatü'l-Kaş'am'dan getirip Allah Resûlünün önünden Müslüman olma şerefine erdiren Allah'a hamd ederim." deyince ben de: "Yâ Resûlallah, Allah'a dua et de benim ruhumu senden önce alsın!" Allah Resûlü: "Hiç kimse için bu duayı yapmam." buyurdu.[2]

Dua Ederken Elleri Açıp Kaldırmak ve Duadan Sonra da Yüze Sürmek

Hz. Ömer (radıyallahu anh) anlatır: "Allah Resûlü, dua ederken ellerini kaldırır; duasını bitirince de ellerini yüzüne sürerdi."[3]

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) der ki: "Allah Resûlü, dua ederken ellerini kaldırırdı. Hatta, uzun müddet ellerini indirmeyince bana bıkkınlık hissi gelirdi."[4]

2. CEMAAT İÇİNDE YÜKSEK SESLE DUA EDİLMESİ VE CEMAATİN DE DUAYA "AMİN" DEMESİ

Câmi b. Şeddad, bir yakınından naklen şöyle der: Hz. Ömer'in şöyle dediğini işittim: "Size üç cümle söyleyeceğim; bunların her birini söylediğimde amin deyiniz: Allah'ım zayıfım ben, bana güç kuvvet ver. Allah'ım ben sert ve haşin biriyim; beni yumuşat, Allah'ım ben cimri bir insanım; beni cömert eyle."[5]

Numan b. Mukarrin (radıyallahu anh) anlatır: "Şimdi ben dua edeceğim, hepiniz mutlaka bu duaya amin diyeceksiniz: Allah'ım, bugün Müslümanların muzaffer olması için Numan'ı şehit eyle, onlara fetih nasip eyle!"[6]

---

2 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/282 (36868)

3 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/724 (4892)

4 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 6/225 (25925)

5 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/275.

6 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/318 (10379)

3. SALİH MÜMİNLERDEN DUA TALEBİNDE BULUNMAK

Hz. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Umre ziyaretini yapmak için, Allah Resûlünden izin talep etmiştim. Bana izin verdikten sonra da: "Kardeşim, dualarında bizi de unutma." buyurdu. Bu, benim için öyle değerli bir şeydi ki; bütün dünya benim olsa, o kadar sevinmezdim.[7]

Büreyde (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Allah Resûlü ashâbıyla bir yöne doğru gidiyordu. Yolda, kızgın kumlar üzerinde debelenen bir adama rastgeldiler. Adam, kendi kendine: "Ey nefis! Gündüzleri tembel tembel oturur, geceleri de uyursun, sonra da cennete girmeyi ümit edersin!" diyordu. Her zaman âdet edindiği bu işi tamamlayan adam, bize yöneldi. Allah Resûlü bize döndü ve: "İşte; bu kardeşinizden dua isteyin." buyurdu. Ona, "Allah sana merhamet eylesin, bizim için de dua et." dedik. Şöyle dua etti bize:

"Allah'ım, onlara bütün işlerinde hidayet nasip eyle." Biraz daha dua etmesini istedik. "Allah'ım, onların azığını takva eyle." diye dua etti. Allah Resûlü: "Biraz daha dua et." deyince adam: "Allah'ım, Resûlünü muvaffak eyle. Varacakları yeri cennet eyle." dedi.[8]

4. DALALETE DÜŞEN ASİLER İÇİN DUA EDİLMESİ

Yezid b. Esam anlatır: Şam'da, geçim sıkıntısı çeken bir adam vardı. Zaman zaman, Hz. Ömer'in yanına gelip giderdi. Uzun süre gelmeyince, Hz. Ömer adamı merak etti ve: "Filânın oğlu filân ne durumdadır?" dedi. "Efendim, o adam kendisini iyice içkiye sardırmış." dediler. Hz. Ömer, kâtibini çağırdı ve ona: "Yaz! Ömer b. Hattab'tan filân oğlu falana. Sana selam olsun.

---

7 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/290.
8 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/297 (17440)

Kendisinden başka ilâh olmayan, günahları bağışlayan, tevbeleri kabul eden ve cezası da çetin olan Yüce Allah'a hamd ederim. Ondan başka ilâh yoktur ve hepimizin dönüp varacağı yer, O'nun huzurudur."

Sonra, Hz. Ömer çevresindeki arkadaşlarına döndü ve: "Kardeşinize, Allah'a kalbiyle yönelmesi ve Allah'ın tevbesini kabul etmesi için dua edin." dedi. Hz. Ömer'in mektubunu alan adam, mektubu defalarca okudu ve kendi kendine: "Günahları affeden, tevbeleri kabul eden ve çetin bir şekilde cezalandıran…" demek Hz. Ömer, beni, Allah'ın cezasıyla tehdit ediyor ve Allah'ın affedeceği vaadiyle bana ümit veriyor." diyordu.

Hz. Ömer, bu adamın daha sonra düzeldiğini ve içkiyi terk ettiğini öğrenince, şöyle dedi: "Bir Müslüman kardeşinizin hidayetten saptığını gördüğünüzde, siz de şöyle yapın ve ona dua edin. Onu ıslah etme yolunu arayın. Allah'ın, kendisini affedeceğini söyleyin. Tevbe etmesi için, Allah'a dua edin. Tam aksine, daha da kötüye gitmesi için şeytana yardım etmeyin."[9]

5. DUAYA NASIL BAŞLANMALIDIR?

Selem b. Ekva' el-Eslemi (radıyallahu anh) anlatır: "Allah Resûlünün 'Sübhâne Rabbiye'l-Aliyyi'l-A'le'l-Vehhâb' demeden dua etmeye başladığını duymadım."[10]

Fedâle b. Ubeyd (radıyallahu anh) anlatır: Resûlü Ekrem otururken içeriye bir adam girdi ve namaz kıldı. Namazını bitirince de şöyle dua etti: "Allah'ım! Beni affet, bana merhamet et."

Bunun üzerine Allah Resûlü, adama şöyle dedi: "Acele ettin. Bak, namazı tamamladıktan sonra, önce Allah'a güzelce hamd ü

9 İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/70
10 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/54 (16596)

sena etmelisin. Ardından, bana salat u selam getirmelisin. Sonra da, Allah'a dilediğin gibi dua edebilirsin."

Daha sonra başka bir adam geldi ve namaz kıldıktan sonra Allah'a hamd etti ve Resûlü Ekrem'e salat u selam getirdi. Allah Resûlü, adama dönerek şöyle dedi: "Ey namaz kılan adam! Artık, dile Allah'tan ne dilersen; duan kabul edilir."[11]

6. ALLAH RESÛLÜNÜN ÜMMETİNE DUASI

Abdullah b. Amr anlatıyor: Resûlü Ekrem Efendimiz, Hz. İbrahim'in: "Ya Rab! Onlar, insanların pek çoğunu yoldan çıkardı." (İbrahim, 14/ 36) sözünü ve Hz. İsa'nın "Eğer onlara azap edersen onlar senin kullarındır..." (Mâide, 5/118) şeklindeki niyazını okudu ve ellerini kaldırarak: "Allah'ım ümmetimi isterim. Allah'ım ümmetimi isterim. Allah'ım ümmetimi isterim!" diye dua etti ve ağladı. Bunun üzerine Cenab-ı Allah:

"Ya Cibril! Muhammed'e git, niçin ağladığını sor." Cibril-i Emin geldi ve Efendimizin niçin ağladığını sordu. Allah Resûlü sebebini söyleyince, Allah-ı Zülcelal Hazretleri Cibril'e şöyle dedi: "Muhammed'e git. Ümmetin hakkında seni hoşnut edecek ve seni bu konuda zorda bırakmayacağız, de!"[12]

7. ALLAH RESÛLÜNÜN DÖRT HALİFE HAKKINDAKİ DUALARI

Habbab b. Eret (radıyallahu anh), Resûlü Ekrem'in şöyle dediğini rivayet etmiştir: "Allah'ım, şu iki adamdan hangisi sana daha sevimli ise, onunla İslâm'ı güçlendir: Ömer b. Hattab ve Ebû Cehil b. Hişam."[13]

---

11 Tirmizî, *Sünen* 5/516 (3476)

12 İbn Kesîr, *Tefsîr* 2/540.

13 Tirmizî, *Sünen* 5/617 (3681)

Ebû Saîd (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü, Hz. Osman için şöyle dua etti: "Allah'ım! Ben, Osman'dan razıyım ve hoşnudum; sen de ondan razı ve hoşnut ol."[14]

İbn Abbas, Allah Resûlünün Hz. Ali'ye şöyle dua ettiğini nakleder: "Allah'ım! Ali'ye yardım eyle. Onun aracılığıyla başkalarına da yardımını lütfeyle. Onu sevenleri sen de sev. Ona kin besleyenlere buğzet. Ona yardım eden ve destek olanlara yardım et, onu yalnız bırakanları sen de yardımından mahrum et." buyurdu.[15]

8. FAHR-İ KÂİNAT'IN ÂL-İ BEYTİNE YAPTIĞI DUA

Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) validemiz anlatır: Allah Resûlü, Fâtıma'ya: "Kocanı ve iki oğlunu yanıma getir." dedi. Fâtıma onları getirdi ve Efendimiz, Hayber ganimetlerinden bana verdiği kumaş parçasını, oturmaları için onlara uzattı. Daha sonra şöyle buyurdu: "Allah'ım, bunlar Âl-i Muuhammed'dir. İbrahim ailesinden rahmet ve bereketini esirgemediğin gibi, bunlardan da rahmet ve bereketini esirgeme. Sen, her türlü övgüye layıksın ve yüceler yücesisin."[16]

Resûlullah'ın Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin İçin Yaptığı Dua

İbn Mesud anlatır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), Hasan ve Hüseyin'e şöyle dua etti: "Allah'ım ben onları seviyorum, sen de onları sev. Onları kim severse beni de sevmiş olur."[17]

14 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/45 (36217)
15 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/118 (950)
16 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 6/323 (26789)
17 Buhârî, *Sahîh* 3/1369 (3537)

Resûlullah'ın Hz. Abbas'a ve Hz. Abbas'ın Evlatlarına Yaptığı Dua

İbn Abbas, Resûlü Ekrem'in şöyle dua ettiğini anlatır: "Allah'ım! Abbas'ın ve evlatlarının gizli ve açıktan işlemiş oldukları günahlarını affeyle. Allah'ım, onun evlatlarını da onun gibi hayırlı eyle."[18]

Abdullah b. Abbas (radıyallahu anh) için yaptığı dua ise şöyledir: "Allah'ım, ona kitabı öğret. Onu dinde derin kavrayış sahibi (fakih) eyle."[19]

9. ALLAH RESÛLÜNÜN DİĞER SAHABİLERE YAPTIĞI DUALAR

Allah Resûlünün Sa'd b. Ebî Vakkas İçin Ettiği Dua

Sa'd b. Ebî Vakkas (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Allah'ım, dua ettiği zaman Sa'd'ın dualarını kabul buyur."[20]

Efendimizin, Mûte'de Şehit Düşenler İçin Yaptığı Dua

Ebû Hureyre anlatır: "Resûlü Ekrem; Zeyd b. Harise, Cafer b. Ebî Tâlib ve Abdullah b. Revâha'nın Mûte Savaşı'nda şehit edildiği haberini alınca, ayağa kalktı ve onların mertebelerinden söz etti. Zeyd'den başlayarak şöyle dua etti: Allah'ım Zeyd'i affet. Allah'ım Zeyd'i affet. Allah'ım, Cafer ve Abdullah b. Revaha'yı da affet."[21]

---

18 Tirmizî, *Sünen* 5/653 (3762)
19 Buhârî, *Sahîh* 1/66 (143)
20 Tirmizî, *Sünen* 5/649 (3751)
21 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/46.

Resûlullah'ın Yâsir Ailesine Duası

Hz. Osman, Allah Resûlünün Yasir ailesine şöyle dua ettiğini nakleder: "Allah'ım Âl-i Yasir'i mağfiret eyle. Zaten onları affetmiştin."[22]

Resûlullah'ın Ebû Seleme'ye Duası

Ümmü Seleme (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü, Ebû Seleme için şöyle dua etmişti: "Allah'ım Ebû Seleme'yi affeyle. Onu, kendine yakın olan kulların arasına al. Onun neslinden gelenleri de ona layık eyle. Ey Âlemlerin Rabbi, bizi ve onları affet. Kabrini genişlet ve nurlandır."[23]

Efendimizin Hakîm b. Hizam İçin Dua Etmesi

Hakîm b. Hizam (radıyallahu anh), Allah Resûlünün kendisine şöyle dua ettiğini nakleder: "Allah'ım, onun alışverişini ve ticaretini bereketli kıl."[24]

Resûlullah'ın Abdullah b. Büsr ve Ailesi için Dua Etmesi

Abdullah b. Büsr (radıyallahu anh) anlatıyor: Babamla ben, evimizin kapı eşiğinde oturuyorduk. Allah Resûlü, katırı üzerinde çıkageldi. Babam dedi ki: "Yâ Resûlallah, inip bir yemek yiyip bize bir hayır duada bulunmaz mısınız?" Allah Resûlü katırından indi, yemek yedi ve şöyle dua etti: "Allah'ım! Onlara merhamet et, onların günahlarını affet. Bereketli ve hayırlı rızıklarla rızıklandır onları."

Diğer bir rivayette ise şu ek bilgi vardır: "O zamandan beri, Cenab-ı Allah rızkımızda bolluk ve bereket ihsan etti."[25]

---

22 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/62 (439)
23 Müslim, *Sahîh* 2/634 (920)
24 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 3/259 (4531)
25 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 13/458 (37275)

Resûlullah'ın Ebû Katâde İçin Dua Etmesi

Ebû Katade anlatıyor: Seferlerinden birinde, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikteydim. Uykusuz olduğu için, devesinden düşecek gibiydi. Kendiliğinden uyanıncaya kadar onu elimle tuttum. Yine uyudu. Aynı şekilde, düşme tehlikesiyle karşı karşıya idi. Kendisi uyanıncaya kadar onu, düşmesin diye tutmaya devam ettim. Uyanınca bana şöyle dua etti: "Allah'ım, Ebû Katade beni nasıl koruduysa, sen de onu muhafaza eyle." Daha sonra bana şöyle dedi: "Sana da epey eziyet verdik."[26]

Efendimizin, Harmele İsimli Şahıs İçin Dua Etmesi

Ebû'd-Derdâ anlatıyor: Harmele denilen bir zat, Allah Resûlüne geldi ve dilini işaret ederek: "İman burada. (Kalbini işaret ederek) Nifak da burada; çünkü ben Allah'ı pek az zikrediyorum." dedi. Efendimiz, adama şöyle dua etti: "Allah'ım, bu kuluna seni zikreden bir dil ve sana şükreden bir kalp nasip eyle. Ona öyle rızık ver ki, beni sevenleri sevsin. Onun bütün işlerini hayra tebdil eyle."[27]

Resûlullah'ın, Mekke'de Kalan Yoksul ve Zayıf Ashâbı İçin Dua Etmesi

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlü, namazdan selam verdikten sonra başını kaldırdı. Yönü kıbleye dönük olduğu halde şöyle dua etti: "Allah'ım! Seleme b. Hişam'a, Ayyaş b. Ebî Rebia'ya, Velid b. Velid'e ve naçar kalıp kurtuluş yolu arayan diğer zayıf Müslümanlara inayet eyle; onları darlıktan kurtar; rahata kavuştur."[28]

---

26 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 3/239 (3271)

27 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/669 (16108)

28 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/233 (17237)

10. ALLAH RESÛLÜNÜN NAMAZLARDAN SONRA YAPTIĞI DUALAR

Allah Resûlü, bir gün Muaz b. Cebel'in elinden tuttu ve: "Bak Muaz, seni severim." dedi. Muaz: "Anam babam sana feda yâ Resûlallah; vallahi ben de seni seviyorum." dedi. Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Muaz! Her namazın akabinde şu duayı sakın terk etme: Allah'ım, sana şükretmem, seni zikretmem ve sana kullukta bulunmam için bana yardım eyle; inayetini eksiltme üzerimden."[29]

Hz. Ebû Bekir anlatır: "Namazlardan sonra Efendimiz şöyle dua ederdi: Allah'ım, küfürden, fakirlikten ve kabir azabından sana sığınırım."[30]

Hz. Ali anlatır: Allah Resûlü, namazdan selam verdikten sonra şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Geçmiş, gelecek, gizli, açık bütün günahlarımı, ölçüsüz sözlerimi ve tavırlarımı ve benim farkında olmadığım ama senin bildiğin bütün hatalarımı bağışla, affet."[31]

Avn b. Abdullah b. Utbe (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bir gün, adamın biri Abdullah b. Amr b. Âs'ın (radıyallahu anh) yanında namaz kılarken onun: "Allah'umme ente's- Selâm ve minke's-Selâm, Tebârakte yâ ze'l-Celâli ve'l-İkrâm (Allah'ım! Huzurun ve barışın kaynağı demek olan selam sensin, sendendir bütün huzur ve selamet. Ey azamet ve ihsan sahibi Allah'ım! Şanın ne kadar yücedir Senin.) " dediğini duydu. Sonra adam, Abdullah b. Ömer'in (radıyallahu anh) yanında namaz kıldığında, onun da aynı şeyleri söylediğini işitti ve tebessüm etti. İbn Ömer (radıyallahu anh) ona, "Niçin güldün?" diye sordu. "Abdullah b. Amr b. Âs'ın yanında namaz kıldım, onun da böyle söylediğini duydum da." dedi. İbn Ömer: "Evet, Resû-

29 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/244 (22172).

30 Nesâî, *Sünen* 8/262 (5465)

31 Ebû Dâvud, *Sünen* 1/260 (760)

lullah Efendimiz selam verince bunları söylerdi." diye cevap verdi.[32]

11. ALLAH RESÛLÜNÜN SABAH VE AKŞAM SÜREKLİ YAPTIĞI DUA

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) anlatır: "Allah Resûlü, sabah ve akşamları daima şu duayı yapardı ve ömrünün sonuna kadar da bu duayı terk etmedi:

"Allah'ım! Senden dünyada ve ahirette afiyet istiyorum. Allah'ım! Senden, dinim, dünyam, ailem ve malım hakkında af ve afiyet diliyorum. Allah'ım! Açıklarımı ört, korkularımı gider ve beni güvene erdir. Önümden, arkamdan, sağımdan, solumdan ve üstümden gelecek tehlikelere karşı beni muhafaza eyle. Altımdan gelecek kötülüklerden de sana sığınırım."[33]

12. ALLAH RESÛLÜNÜN YATARKEN VE KALKARKEN YAPTIĞI DUALAR

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü, yatağına girdiğinde şöyle derdi: "Bizi yediren, içiren, her tür tehlikeden koruyan, barındıran Allah'a hamd olsun. Niceleri vardır ki, ne himaye edeni vardır ne de barındıranı."[34]

Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü gece yatağına yattığı vakit şöyle dua ederdi: "Senin hükmün altında bulunan bütün canlılardan Senin kerim olan Zatına ve hükmüne sığınırım. Allah'ım, bütün zorlukları Sen asan edersin. Allah'ım, Senin orduların asla yenilmez. Senin verdiğin sözde cayma asla olmaz. Senin güç ve kuvvetinin söz konusu olduğu yerde, hiçbir güç ve kuv-

32 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/127 (16920)
33 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 12/343 (13296)
34 Müslim, *Sahîh* 4/2085 (2715)

vetten bahsedilemez. Seni, bize ait olan her türlü noksanlıklardan tenzih ederim; sana hamd ederim Allah'ım."[35]

Berâ b. Âzib (radıyallahu anh) anlatır: Resûlü Ekrem yattığı zaman şöyle dua ederdi: "Allah'ım, vücudumu sana teslim ettim. Yüzümü sana döndürdüm. İşlerimi sana havale ettim. Sırtımı sana dayadım, rahmetini ümit ederek ve azabından endişe duyarak. Senden başka bir sığınak ve kaçış yeri yok. İndirdiğin kitabına ve gönderdiğin peygamberine iman ettim."[36]

Huzeyfetü'l-Yemâni anlatır: Allah Resûlü yatağına girdiğinde, "Allah'ım, senin adınla yaşıyorum ve ölüyorum."; sabah uyandığında ise, "Bizi vefat ettirdikten sonra yeniden dirilten Allah'a hamd ederim; hepimizin dönüşü O'nadır." derdi.[37]

Hz. Âişe anlatır: "Allah Resûlü, gece uykusundan uyandığı zaman şöyle dua ederdi: "Senden başka ilâh yoktur. Seni her türlü noksan sıfatlardan tenzih ederim. Sana hamd ederim. Günahlarım için senden mağfiret diliyorum. Senin rahmetini diliyor ve dileniyorum. Allah'ım, ilmimi ziyadeleştir. Bana hidayet verdikten sonra kalbimi saptırma ve katından bana bir rahmet bağışla. Şüphesiz, bağışı bol olan Vehhâb Sensin Sen!"[38]

13. ALLAH RESÛLÜNÜN, MESCİDE, EVE GİRİP ÇIKARKEN VE TOPLUM İÇİNDE OKUDUĞU DUALAR

Resûlullah'ın Bir Meclisten Ayrılırken Ettiği Dua

Abdullah b. Ömer (radıyallahu anh) anlatır: Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bulunduğu bir meclisten kalkıp ayrılacağı sırada, sahabilerine şu cümlelerle dua ederdi:

---

35 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/732 (5052)
36 Buhârî, *Sahîh* 5/2326 (5954)
37 Nesâî, *Sünen* 6/187 (10584)
38 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/735 (5061)

"Allah'ım! Bize, sana isyankâr olmamıza engel olabilececek kadar haşyet ve saygı lütfeyle. Bize, cennetine ulaştıracak itaat nasip eyle. Dünya musibetlerine kolayca göğüs gerebilmemiz için güçlü bir iman nasip eyle. Yaşattığın sürece kulaklarımızdan, gözlerimizden ve gücümüzden bizi faydalandır. İntikam hissimizi, bize zulmedenlere karşı kullanmayı nasip eyle. Düşmanlarımıza karşı, bize yardım eyle. Dinî hayatımıza yönelik imtihanlara tâbi kılma. Dünyayı, en büyük derdimiz ve davamız eyleme. İlmimizin hedefi, dünyalık olmasın Allah'ım. Bize acımayanları da, başımıza musallat etme Allah'ım!"[39]

Resûlullah'ın Evden Çıkarken Okuduğu Dua

Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) validemiz anlatıyor: Allah Resûlü, evinden çıkarken şöyle derdi: "Bismillah, Allah'a tevekkül ettim. Allah'ım, ayağımızın kaymasından veya doğru yoldan sapmaktan, zulmetmekten veya zulme uğramaktan, kaba ve cahilce davranmaktan veya bize karşı kaba/cahilce davranılmasından sana sığınıyorum."[40]

Resûlullah'ın Mescide Girerken Okuduğu Dua

Abdullah b. Amr b. el-As (radıyallahu anh) anlatıyor: Nebiler Nebisi, mescide girerken şu duayı okurdu:

"Allah'ın rahmetinden uzaklaştırılmış ve kovulmuş olan şeytanın şerrinden Allah'ın ezelî gücüne ve himayesine sığınıyorum." Allah Resûlü bu duayı yapınca, şeytan şöyle derdi: "Diğer günlerde de benim şerrimden korunmuş oldu."[41]

Tirmizi'deki rivayette ise şu şekildedir: "Allah Resûlü mescide

39 Tirmizî, *Sünen* 5/528 (3502)
40 Tirmizî, *Sünen* 5/490 (3427)
41 Ebû Dâvud, *Sünen* 1/180 (466)

girerken, 'Rabbim, günahlarımı bağışla, rahmet kapılarını bana aç.' derdi. Çıkarken de, 'Bismillah ve's-selâmü alâ Resûlillah' derdi."[42]

Efendimizin Yolculuğa Çıkarken Yaptığı Dua

Hz. Ali anlatır: Allah Resûlü sefere çıkarken şöyle derdi: "Allah'ım, Senin inâyetinle ve yardımınla bineğimi sürüyor; Senin yardımınla geziyor ve yolculuk ediyorum."[43]

İbn Ömer anlatıyor: Nebiler Nebisi, yolculuğa çıkarken, bineğine binip de harekete hazır hale geldiğinde, Allah'a hamd ve tesbihten sonra üç kere tekbir getirir ve şu duayı yapardı: "Bunları bizim hizmetimize veren Allah, yüceler yücesidir ve O, her türlü eksikliklerden münezzehtir. O lütfetmeseydi biz buna güç yetiremezdik. Muhakkak ki, biz sonunda Rabbimize döneceğiz. (Zuhruf, 43/13) Allah'ımız, bu yolculuğumuzda iyi ve takvalı olmayı, Senin razı olacağın işler yapmayı diliyoruz. Ey Rabbimiz, bu yolculuğumuzu kolaylaştır, yolumuzu kısalt. Ey Rabbimiz, yolculuğumuzda sensin bizim yoldaşımız, sensin geride bıraktığımız ailemizi gözeten. Ey Rabbimiz, yolculuk meşakkatinden, bizi üzecek olaylardan, çoluk çocuğumuza ve mallarımıza gelebilecek zararlardan sana sığınırız."[44]

Allah Resûlünün Vedalaşırken Yaptığı Dua

Kazea anlatıyor: Bana, İbn Ömer (radıyallahu anh) şöyle demişti: "Gel de seninle Allah Resûlünün vedalaştığı gibi vedalaşalım: Dinini, yol güvenliğini ve en son işleyeceğin amelleri Allah'ın himayesine ve inayetine havale ediyorum."[45]

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Adamın biri, Resûlullah'a geldi ve: "Yâ Resûlallah! Yolculuğa çıkmak istiyorum, bana azık

---

42 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 6/283 (26460)
43 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/183 (17088)
44 Müslim, *Sahîh* 2/978 (1342)
45 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/39 (2600)

ver." dedi. Resûlullah, "Allah, seni takva ile azıklandırsın." dedi. Adam, "Yâ Resûlallah! Azığımı artır." dedi. Resûlullah: "Günahlarını da bağışlasın." buyurdu. "Anam babam sana feda olsun! Azığımı daha da artır." diyen adama Resûlullah: "Bulunduğun her yerde seni hayra kolayca ulaştırsın." buyurdu.[46]

Allah Resûlünün, Yiyip İçtikten Sonra ve Yeni Bir şey Giydiğinde Yaptığı Dualar

Ebû Ümâme anlatıyor: Allah Resûlü, sofrasını kaldırdığında şöyle dua ederdi:

"Allah'a sonsuz hamd ediyorum. Ne kadar hamd edersek edelim bu, onun nimetleri karşısında yine de kâfi değildir."[47]

Ebû Said (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, bir şey yediği veya içtiği vakit şöyle derdi: "Bizi yediren, içiren ve Müslümanlardan bir fert olarak yaratan Allah'a hamd olsun."[48]

Yine Ebû Said anlatıyor: Allah Resûlü, yeni bir elbise giyeceği zaman şöyle derdi: "Allah'ım, sana hamdolsun. Sensin bana bunu giydiren. (Giydiği şeyi ismiyle zikrederdi; gömlek, sarık veya elbise) Onu hayırlı işlerde kullanmayı ve onun yapılış gayesinin hayırlı olmasını senden diliyorum. Onunla gelebilecek kötülüklerden ve yapılış maksadındaki kötülüklerden de, senin engin rahmetine sığınıyorum."[49]

14. ALLAH RESÛLÜNÜN HİLALİ GÖRDÜĞÜNDE, GÖK GÜRÜLTÜSÜ İŞİTTİĞİNDE, RÜZGÂR VE BULUT MÜŞAHEDE ETTİĞİNDE YAPTIĞI DUA

Talha b. Ubeydullah (radıyallahu anh) anlatır: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) hilali gördüğü vakit şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Bu

---

46 Tirmizî, *Sünen* 5/500 (3444)

47 Buhârî, *Sahîh* 5/2078 (5142)

48 Ebû Dâvud, *Sünen* 2/394 (3850)

49 İbn Hibbân, *Sahîh* 12/239 (5420)

hilal ile birlikte bize bereketler ihsan eyle, bize emniyet ve sükûn lütfeyle. Her ikimizin Rabbi de Allah'tır."[50]

Allah Resûlünün, Gök Gürültüsü Duyduğunda Ettiği Dua

İbn Ömer anlatır: İnsanlığın İftihar Tablosu (sallallahu aleyhi ve sellem), gök gürültüsü ve yıldırım sesi işittiği zaman şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Bizi gazabınla öldürme, azabınla helak etme. Bize, her şeyden önce afiyet ihsan eyle."[51]

Resûlullah'ın Şiddetli Rüzgâr Estiğinde Yaptığı Dua

Hz. Âişe anlatır: Allah Resûlü, şiddetli fırtına estiğinde şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Senden bunun hayırlı olmasını, hayırlı tarafını ve hayırlara vesile olmasını diliyorum. Fırtınanın getireceği zararlardan, belalardan ve afetlerden de sana sığınırım."[52]

Resûlulah'ın Yoğun Bulutları Gördüğünde Yaptığı Dua

Hz. Âişe anlatıyor: Allah Resûlü, semada yoğun bulutlar gördüğü zaman işini bırakır; eğer namazda ise hemen kıldıktan sonra şöyle derdi: "Allah'ım, bulutların getireceği zararlardan sana sığınırız." Yağmur yağdığında da, "Allah'ım, bereketli ve faydalı yağmur gönder." diye dua ederdi.[53]

15. ALLAH RESÛLÜNÜN BELİRLİ ZAMANA BAĞLI OLMADAN YAPTIĞI DUALAR

İbn Mesud (radıyallahu anh) anlatıyor: Nebiler Nebisi (sallallahu aleyhi ve sellem) şöyle buyurmuştu: "Allah'ım senden hidayet, takva, iffet ve gönül zenginliği istiyorum."[54]

---

50 Tirmizî, *Sünen* 5/504 (3451)
51 Tirmizî, *Sünen* 5/503 (3450)
52 Müslim, *Sahîh* 2/616 (899)
53 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/696 (23541)
54 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/796 (5089)

Ümmü Seleme (radıyallahu anhâ) validemiz anlatıyor: Allah Resûlünün en çok yaptığı dualardan biri şuydu: "Ey kalpleri evirip çeviren Allah'ım, kalbimi senin dininden ayırma!"[55]

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatır: Allah Resûlü, şöyle dua ederdi: "Allah'ım, beni güzel yarattığın gibi ahlâkımı da güzelleştir."[56]

Büsr b. Ebû Ertât (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlünün şöyle dua ettiğini işittim: "Allah'ım, her türlü işimizde akıbetimizi güzel ve hayırlı eyle. Bizi dünyada da, ahirette de rezil ve rüsva olmaktan muhafaza et."[57]

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) validemiz anlatır: Allah Resûlü şöyle diyordu: "Allah'ım, yaşlandığımda ve ömrümün sonuna geldiğimde rızkımı genişlet."[58]

16. ALLAH RESÛLÜNÜN CÂMİ' / GENİŞ KAPSAMLI DUALARI SEVMESİ

Hz. Âişe Validemiz anlatır: Allah Resûlü, bana şu duayı yapmamı tavsiye etti: "Allah'ım senden; benim bildiğim veya bilmediğim, şu an veya ileride gelecek olan bütün hayırları istiyorum. Allah'ım! Bildiğim, bilmediğim, şimdiki ve ileride gelecek bütün kötülüklerden sana sığınıyorum."[59]

17. ALLAH RESÛLÜ, DUALARINDA NELERDEN ALLAH'A SIĞINIRDI?

Hz. Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, şöyle dua ederdi: "Allah'ım! Âcizlikten, tembellikten, korkaklıktan, cimrilikten, ihtiyarlıktan sana sığınırım. Kabir azabından, hayatın

55 Tirmizî, *Sünen* 5/538 (3522)
56 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/403 (3823)
57 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/181(17665)
58 Hâkim, *Müstedrek* 1/726 (1987)
59 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/733 (4919)

ve ölümün getirdiği imtihanlardan da senin inayetine dehalet ederim."[60]

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Nebiler Nebisi, duasında şöyle diyordu: "Allah'ım, bildiğim ve bilmediğim şeylerin getireceği kötülüklerden sana sığınırım."[61]

Kutbe b. Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem şöyle buyurdu: "Allah'ım, her türlü kötü ahlâk ve alışkanlıktan, kötü davranışlardan ve nefsanî arzulara tâbi olmaktan sana sığınırım."[62]

Ukbe b. Âmir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, şöyle dua ederdi: "Allah'ım kötü geçen günden, kötü geçen geceden, kötü geçen saatten, kötülük telkin eden arkadaştan ve mahalledeki kötü komşudan sana sığınırım."[63]

Allah Resûlünün, Cinlerin Şerrinden İstiâzede Bulunması ve Cin Çarpması Şikâyetiyle Gelen Hasta İçin Dua Etmesi

Übey b. Ka'b (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlünün yanında otururken bir bedevî geldi ve: "Yâ Resûlallah! Bu benim kardeşimdir, şiddetli ağrıları var." dedi. Resûlü Ekrem, "Neresi ağrıyor?" diye sordu. Adam da, ona cinlerin musallat olduğunu söyledi. Peygamberimiz, "Onu benim yanıma getir." dedi. Hastayı önüne oturttu. Ona Fatiha Sûresi'ni, Bakara Sûresi'nin ilk dört âyetini, Bakara Sûresi'nin 163. âyetini, Âyetü'l-Kürsi'yi, Bakara Sûresi'nin son üç âyetini, Âl-i İmrân Sûresi'nin 18. âyetini, A'râf Sûresi'nin 54. âyetini, Müminûn Sûresi'nin sonlarındaki 114. âyetini, Cin Sûresi'nin 2. âyetini, Sâffât Sûresi'nin başından 10 âyeti, Haşr Sûresi'nin son üç âyetini, İhlâs sûresini ve Muavvizeteyn

60 Müslim, *Sahîh* 4/2079 (2706)
61 Müslim, *Sahîh* 4/2085 (2716)
62 Tirmizî, *Sünen* 5/575 (3591)
63 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 17/294 (810)

(Felak, Nâs) Sûrelerini okudu. Hasta adam, sanki hiçbir şikâyeti yokmuş gibi ayağa kalktı."[64]

Uykuda Korkanların Yapacakları Dua

İmam Malik (radıyallahu anh) Hazretleri nakleder: Halid b. Velid Allah Resûlüne: "Uyurken beni korkutuyorlar." dedi. Allah Resûlü, ona şu duayı okumasını söyledi:

"Bismillah. Gazabından, cezalandırmasından, kullarının kötülük yapmasından, şeytanların vesveselerinden ve manevi dünyamı kirletip huzurumu bozmalarından, Allah'ın himayesine sığınırım."[65]

Sıkıntı ve Üzüntü Vaktinde Okunacak Dua

Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü, bana şu kelimeleri öğretti ve sıkıntılı zamanlarımda bunları okumamı emretti: "Lâ ilâhe illallahu'l Halîmü'l-Kerîm, Sübhânellâhi ve tebâreke Rabbu'l-Arşi'l-Azîm ve'l-Hamdü lillâhi Rabbi'l-Alemîn (Halîm ve Kerîm olan Allah'tan başka ilâh yoktur. Büyük Arş'ın Rabbi olan Allah her türlü eksikten ve noksandan münezzeh ve yücedir. Hamd, âlemlerin Rabbi Allah'a mahsustur)"[66]

18. ZALİM DEVLET REİSİNDEN KORKULDUĞU VAKİT YAPILACAK DUA

İbn Mesud (radıyallahu anh) anlatıyor: Zulmetmesinden ve baskı kurmasından endişe duyduğunuz bir kral başınıza gelirse, "Ey yedi kat semanın ve büyük arşın Rabbi olan Allah'ım! Filân zatın ve onun insî ve cinnî yardımcılarının, bana zulüm etmelerinden

64 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* ,5/128 (21212)
65 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/176 (17067)
66 Nesâî, *Sünen* 6/162 (10466)

beni koru; beni onlara ezdirme. Senin koruman altındakiler hep aziz olurlar. Sen, çok yüce övgülere layıksın. Senden başka ilâh yoktur." derseniz, o kraldan size bir zarar gelmez.[67]

19. BORÇLU OLANIN YAPMASI TAVSİYE EDİLEN DUA

Ebû Vâil (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ali'ye, mükâtep bir köle (hürriyete kavuşması, sahibine yapacağı bir ödeme takvimine bağlı köle) gelir. Der ki: "Ödemelerimi yapamaz oldum, bana yardım et." Hz. Ali: "Sana, Allah Resûlünün bana öğrettiği bir duayı öğreteyim mi? Eğer bu duayı yapsan, dağlar kadar borcun olsa, Allah sana yardım eder. Şöyle dua et: Allah'ım, beni helal ve mübahlarla iktifa ettir; harama girmeyi aklımın ucuna dahi getirme. Lütfun ile bana zenginlik ver, senden başkasına muhtaç etme."[68]

Ebû Said el-Hudri (radıyallahu anh) anlatıyor: "Allah Resûlü bir gün mescide girdi; bir de baktı ki, Ensâr'dan Ebû Ümâme adında biri oturuyor! Allah Resûlü: "Ey Ebû Ümame! Seni namaz vakti dışında mescitte görmek beni meraklandırdı." dedi.

Ebû Ümame: "Bazı sıkıntılarım ve borçlarım var yâ Resûllullah!" dedi. Allah Resûlü: "Sana Allah'ın, sıkıntılarını gidereceği ve borçlarını ödemende de sana yardım edeceği bazı kelimeler öğreteyim mi?" buyurdu. Ebû Ümâme, "Evet yâ Resûlallah öğret!" dedi. Allah Resûlü: "Sabah ve akşam şu duayı oku: Allah'ım, sıkıntılardan ve üzüntülerden Sana sığınırım. Âcizlikten ve tembellikten Sana sığınırım. Cimrilikten ve korkaklıktan Sana sığınırım. Borç batağına girmekten ve alacaklıların kapıma dayanmasından da Sana sığınırım." buyurdu.

---

67 Buhârî, el-Edeb 1/247 (707)

68 Tirmizî, *Sünen* 5/560 (3563)

Ebû Ümame der ki: "Bu duaları yapmaya başladıktan sonra, sıkıntılardan ve borçlardan Allah'ın inayetiyle kurtuldum."[69]

20. KUR'ÂN HAFIZI OLMAK İÇİN YAPILACAK DUA

İbn Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlünün (sallallahu aleyhi ve sellem) huzurunda otururken Hz. Ali (radıyallahu anh) çıkageldi ve şöyle dedi: "Anam baba sana feda olsun, ezberlediğim Kur'ân hafızamdan gitmiş; kendimi bu konuda yeterli görmüyorum." Allah Resûlü: "Ey Ebu'l-Hasen! Sana, Kur'ân öğrettiğin kişilere Allah'ın izni ve inayetiyle faydalı olacak bazı kelimeler öğreteyim mi?" dedi. Hz. Ali de, "Öğret yâ Resûlallah." dedi. Allah Resûlü:

"Cuma gecesi -eğer gücün yeterse- gecenin son üçte birinde kalkacaksın. Çünkü bu zaman dilimi, meleklerin şahit olduğu bir vakittir ve bu saatte yapılan dualar makbuldür. Kardeşim Yakub da, 'Sizin için Rabbime istiğfarda bulunacağım.' (Yusuf, 12/98) derken cuma gecesini kastetmişti. Bu vakitte kalkamazsan, gecenin ikinci üçte birlik zaman diliminde kalk. Bunu da yapamazsan, gecenin ilk üçte birinde kalk. Dört rekât namaz kıl. Birinci rekâtta Fatiha ile birlikte Yasin Sûresi'ni; ikinci rekâtta Fatiha ile birlikte Duhân Sûresi'ni; üçüncü rekâtta Fatiha ile birlikte Secde Sûresi'ni ve son rekâtta da Fatiha ile Mülk Sûresi'ni oku. Teşehhûdü bitirdiğin zaman Allah'a hamd ve sena, bana ve diğer nebilere salat u selam getir. Yaşayan ve imanla göçen bütün müminler için istiğfarda bulun. En sonunda da şu duayı yap:

Allah'ım, beni yaşattığın sürece isyanlardan uzak tutmak suretiyle bana merhamet et. Malayânî ve fuzulî işlerden beni uzak tutmak suretiyle bana acı. Seni hoşnut edecek işlere beni yönlendir.

---

[69] Ebû Dâvud, *Sünen* 1/484 (1555)

Ey yer ve gökleri emsalsiz biçimde yaratan, yetişilemez güç ve sonsuz ikram sahibi Allah'ım! Ey Allah, ey Rahmân! Celal ve cemalin hürmetine, Senden, kitabını bana öğrettiğin gibi hafızama nakşetmeni diliyorum. Onu razı olacağın tarzda okuyabilmeyi bana lütfetmeni diliyorum.

Ey yer ve gökleri emsalsiz biçimde yaratan, yetişilemez güç ve sonsuz ikram sahibi Allah'ım, ey Allah, ey Rahmân! Celal ve cemalin hürmetine, gözlerimi kitabınla nurlandır, bedenimi onunla tertemiz hale getir. Çünkü Senden başkası, bana bu konuda yardım edemez. Bu kabiliyeti, bana Senden başkası veremez. Senin vereceğin güç ve kuvvet olmadan hiçbir şey olmaz.'

Ey Ebu'l-Hasen! Bu dediğimi üç, beş veya yedi cuma gecesi yaparsan, duan kabul edilir Allah'ın izniyle. Beni Hak ile gönderen Rabbime yemin ederim ki, o bir mümini asla yarı yolda bırakmaz." buyurdu.[70]

21. SAHABE-İ KİRÂMIN YAPTIĞI DUALAR

Hz. Ebû Bekir'in Duası

Ebû Yezid el-Medâini (radıyallahu anh) anlatır: Hz. Ebû Bekir'in dualarının arasında, şu da vardı: "Allah'ım! Bana sarsılmaz bir iman, imanda yakîn, sıhhat-afiyet ve halis niyet lütfeyle."[71]

Hz. Ömer'in Duası

Hasan Basri nakleder: Hz. Ömer (radıyallahu anh) şöyle derdi: "Allah'ım, amelimi salih eyle ve öyle ihlaslı amel edeyim ki, içinde senden başka kimsenin payı olmasın."[72]

---

70 Hâkim, *Müstedrek* 1/461 (1190)

71 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/776 (5031)

72 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/779 (5041)

Ebu'l-Âliye anlatır: Hz. Ömer'den en çok işittiğim dua şuydu: "Allah'ım! Bize afiyet, dirlik ve düzen ver; bizi affet."[73]

Zeyd b. Eslem (radıyallahu anh) babasından naklen anlatır: Hz. Ömer (radıyallahu anh) şöyle dua etti: "Allah'ım! Benim ölümümü, ömründe bir rekât namaz kılmış veya bir kere secde etmiş olan bir insana nasip etme ki, ettiği o secdeyi veya kıldığı o namazı öne sürerek, kıyamet gününde senin huzurunda benimle cedelleşmesin."[74]

Hz. Ali'nin Duası

Süfyan-ı Sevrî (radıyallahu anh) anlatır: Hz. Ali'nin şöyle dua ettiğini işitmiştim: "Allah'ım, benim günahlarım sana zarar veremez. Bana rahmetinle muamele etmen ise rahmetinden eksiltmez."[75]

Abdurrahman b. Avf'ın Duası

Ebu'l-Heyyac el-Esedi anlatır: Kâbe'yi tavaf ederken gözüme bir adam ilişti. Adam, sürekli şu duayı yapıyordu: "Allah'ım, beni nefsimin cimriliğinden muhafaza et." Neden hep bu duayı yaptığını sorduğumda, bana şöyle cevap verdi: "Eğer nefsimin cimrilik ve açgözlülüğünden korunmuş olsam, ne hırsızlık yaparım ne zina ederim ne de başka bir fenalık işlerim; öyle değil mi?" Bir de öğrendim ki, o adam Abdurrahman b. Avf imiş!"[76]

Abdullah b. Mesud'u Duası

Ebû Ubeyde (İbn Mesud'un oğlu) anlatır: İbn Mesud'a: "Sana, Allah Resûlünün: 'İste, ne istersen verilecektir.' dediği gece etti-

---

[73] İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 6/65 (29515)
[74] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/856 (35964)
[75] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 2/787 (5064)
[76] İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/339.

ğin dua neydi, onu söyler misin?" denildiğinde, şöyle dediğini söylemiştir: "Allah'ım, senden irtidatın semtine yaklaşmayan sapasağlam bir iman, bitip tükenmeyen nimetler ve cennetin en üst mertebesindeki Kâinatın İftihar Tablosu'na komşu olmayı diliyorum."[77]

Muaz b. Cebel'in Duası

Sevre b. Yezîd anlatıyor: Muaz (radıyallahu anh), gece teheccüd namazına kalktığı vakit şöyle dua ederdi: "Allah'ım, bütün gözler uyumuş durumda, yıldızlar da görünmez oldu. Ama sen Hay ve Kayyum'sun. Allah'ım, Senden bir taraftan cennet isterken, amel konusunda ağır davranıyorum. Cehennem azabından kaçma hususunda da gevşek duruyorum. Allah'ım Senin yüce katında bana ait bir hediyenin var olduğuna inanıyorum ki, kıyamette onu vereceksin. Zira Sen, verdiğin sözden caymazsın."[78]

Hz. Bilâl'in Duası

Bilâl'in hanımı Hind anlatıyor: Bilâl yatağa girdiğinde, şöyle dua ederdi: "Allah'ım! günahlarımı bağışla; hastalıklarımı da özür olarak kabul eyle."[79]

Zeyd b. Sabit'in Duası

Zeyd b. Sabit (radıyallahu anh), yatağına uzandığı zaman şöyle derdi: "Allah'ım! Beni, yakınlarıma muhtaç duruma düşürmemeni diliyorum. Akrabalık bağını kopardığım birinin, bana beddua-da bulunmasından da, senin engin rahmetine sığınıyorum."[80]

---

77 Hâkim, *Müstedrek* 1/707 (1928)
78 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/233.
79 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/173 (17058)
80 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 5/131 (4849)

Ebu'd-Derdâ'nın Duası

Bilâl b. Sa'd (radıyallahu anh) anlatır: Ebû'd-Derdâ şöyle derdi: "Allah'ım sana sığınırım kalbî ve rûhî dağınıklıktan." Ebû'd-Derdâ'ya, "Kalbî dağınıklık nedir?" diye sorulduğu zaman Ebû'd-Derdâ şöyle dedi: "Her yerde bana ait malın olmasıdır."[81]

Abdullah b. Ömer'in Duası

Nâfi, İbn Ömer'in (radıyallahu anh) Safa'da şöyle dua ettiğini anlatır: "Allah'ım, beni dininle muhafaza eyle. Sana ve Resûlüne itaat ile serfiraz kıl. Haramlarından uzak durmaya muvaffak eyle. Beni, seni sevenlerden; meleklerini, peygamberlerini ve salih kullarını sevenlerden eyle. Allah'ım, beni Yüce Zâtına, meleklerine, peygamberlerine ve salih kullarına sevdir. Allah'ım, benim hakkımda cennete giden yolu kolaylaştır. Cehenneme götüren yolların önünü kapat. Ahirette ve dünyada beni bağışla. Beni takva sahibi önderlerden eyle. Allah'ım, Sen: 'Bana dua edin ki, ben de sizin duanıza cevap vereyim.' (Mümin, 40/60) buyuruyorsun ve verdiğin sözlerden caymayacağını da biliyorum. Allah'ım, bana lütfettiğin İslâm'ı benden çekip geri alma. Beni, yanına alıncaya kadar Müslüman olarak kalmaya muvaffak eyle."[82]

Abdullah b. Abbas'ın Duası

Said b. Cübeyr (radıyallahu anh) anlatır: İbn Abbas şöyle dua ederdi: "Allah'ım, yer ve gökleri aydınlatan Zatının nuru hürmetine, Senden, beni özel himayen altına almanı ve Sana yakın olanlardan kılmanı diliyorum."[83]

---

[81] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/614.

[82] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/308.

[83] Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/294 (17432)

Fedâle b. Ubeyd'in Duası

Ümmü'd-Derdâ (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Fedâle b. Ubeyd şöyle derdi: "Allah'ım! Senden; kaderime ve kazaya razı olmayı, öldükten sonra rahat bir hayat yaşamayı, Senin cemaline ve Sana kavuşma zevkini duymayı istiyorum. Yönümü değiştirecek sıkıntılardan ve beni yoldan çıkarıcı imtihanlardan da senin inayetine sığınırım."[84]

---

84 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/280 (17386)

NEBİLER NEBİSİ VE SAHABENİN HİTABELERİ

1. ALLAH RESÛLÜNÜN BAZI HİTABELERİ

Allah Resûlünün, Medine'de Yaptığı İlk Konuşma

Ebû Seleme b. Abdurrahman b. Avf (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ayağa kalktı ve Allah'a gereği gibi hamd ü senadan sonra şöyle dedi:

"Ey insanlar, kendiniz için ahirete hayırlı ameller gönderin. Vallahi, sizden biriniz bir gün bağıra bağıra ölür de, koyunlarını çobansız bırakır. Sonra Rabbi ona – arada engel ve bir tercüman olmaksızın - şöyle der: 'Sana benim elçim gelip de tebliğ etmedi mi? Sana, mal mülk vermedim mi? Sana, pek çok lütuflarda bulunmadım mı? Peki, şimdi ne ile geldin huzuruma?'

Adam sağına ve soluna bakar, hiçbir şey göremez. Önüne bakar, cehennem ateşinden başka bir şey görmez.

O hâlde, ey insanlar! Sizden kim vücudunu ateşten koruyabilirse -velev ki yarım hurma ile de olsa- korumaya baksın. Bunu da bulamazsa, tatlı bir söz söylesin. Çünkü yapılan her bir haseneye karşılık on, hatta yedi yüz kat sevap verilecektir. Allah'ın rahmet, bereket ve selamı size ve Resûlü üzerine olsun."[1]

---

[1] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 6/566 (16101)

Allah Resûlünün, Bir Ramazan Ayı Öncesi Yaptığı Konuşma

Selmân-ı Fârisî (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) bize, Şaban ayının son günü şöyle bir konuşma yapmıştı:

"Ey insanlar! Mübarek, çok değerli ve içinde bin aydan daha hayırlı bir gecenin bulunduğu bir ayın gölgesi üzerimize düştü. Ramazan ayı, Allah'ın oruç tutmamızı farz kıldığı ve gecelerini nafilelerle geçirmemizi istediği bir zaman dilimidir. Bu ayda işlenen hayırlı ameller, sair aylarda işlenen farzlara denktir. Yine bu ay içinde eda edilen bir farz, diğerlerinde işlenen yetmiş farza müsavidir. Ramazan ayı, sabır ayıdır. Sabrın meyvesi de cennettir. Ramazan ayı, yardımlaşma ayıdır. Ramazan ayı, müminin rızkının bollaştığı aydır. Kim Ramazan ayında bir oruçluya iftar verirse, onun günahları bağışlanır ve o cehennem ateşinden kurtulur. Oruç tutan kişinin sevabının bir misli de iftar veren kişiye yazılır ve oruç tutanın sevabı da eksilmez."

"Yâ Resûlallah! Hepimiz oruç tutanlara iftar ettirme imkânı bulamıyoruz." diye sorulması üzerine Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Yüce Allah bu sevabı; bir hurma ile iftar ettirene de, bir yudum su ile iftar ettirene de, bir bardak ayranla iftar ettirene de ihsan eder. Ramazan ayının başı rahmet; ortası mağfiret ve sonu da cehennem azabından kurtuluştur. Kim bu ayda çalıştırdıklarının ve idare ettiklerinin yükünü hafifletirse, Allah onu affeder; cehennem azabından korur. O hâlde Ramazan ayında, dört şeyi yapmaya itina gösterin: Bunların ikisiyle Rabbinizi hoşnut edersiniz. Diğer ikisini de, zaten yapmak zorundasınız. Rabbinizi razı edeceğiniz iki amel, Allah'tan başka ilâh olmadığına şehadet etmeniz ve O'ndan af ve mağfiret dilemenizdir. Yapmaktan müstağni kalamayacağınız iki husus da; Allah'tan sürekli cenneti istemeniz ve devamlı olarak cehennem azabından onun rahmetine sığınmanızdır. Kim oruçlu birine su verirse, Allah da ona benim

havzımdan su içirir ve bu sudan içen biri cennete girene kadar su ihtiyacı hissetmez."[2]

Allah Resûlünün, Cuma Namazının Önemi Hakkındaki Konuşması

Hz. Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) bize şöyle bir konuşma yaptı:

"Ey insanlar, ölmeden evvel Allah'a tevbe ediniz. Sağlığınız ve sıhhatiniz bozulmadan salih amelleri çok çok yapmaya bakınız. Allah'ı çokça zikrederek Rabbinizle aranızdaki bağı güçlendiriniz. Gizli ve açık olarak sadaka veriniz ki, rızkınız artsın; ilâhî lütuflara mahzar olasınız ve eksikleriniz telafi edilsin.

Biliniz ki, Cenab-ı Mevlâ bu senenin bu ayında, burada ve bugün, kıyamete kadar cuma namazını siz Müslümanlara farz kılmıştır. Her kim ben hayattayken veya benim vefatımdan sonra –başında adaletli olsun, zalim olsun, bir devlet reisi varken- önemsemeyerek veya küçümseyerek cuma namazını terk ederse, Allah onun iki yakasını bir araya getirmesin; işlerinde hayır ve bereket ihsan etmesin.

Bakın, beni iyi dinleyin! Cuma namazını terk eden kimsenin, tevbe etmediği sürece, namazı, orucu, zekatı, haccı ve hiçbir iyiliği kabul edilmez. Kim tevbe ederse Allah onun tevbesini kabul eder. Bakın, hiçbir kadın erkeklere imamlık yapmasın. Bedevî de, hicret edenlere imam olmasın. Hiçbir facir de –silah zoruyla olmasının dışında– bir mümine imam olmaya kalkışmasın."[3]

Allah Resûlünün Veda Haccı'nda Yaptığı Konuşma

Hz. Cabir anlatıyor: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem), Arafat'a kadar geldi. Kendisine, konaklaması için hazırlanan gölgeli-

---

2 Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 3/305 (3608)

3 İbn Mace, *Sünen* 1/343 (1081)

ğin altında durdu. Güneş, zevale doğru meyledince Kasvâ isimli devesini getirmelerini söyledi ve devesine binerek yola koyuldu. Batn-ı Vadi'ye ulaştığında insanlara şöyle hitap etti:

"Nasıl ki bu belde, bu ay ve bu gününüz mukaddes ise; kanlarınız, mallarınız da kutsal ve dokunulmazdır. Şunu bilmelisiniz ki, cahiliye devrinden kalma bütün kötü âdetler ayaklarımın altındadır. Cahiliye devrindeki kan davaları da kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan davası da, Hâris oğlu Rebîa'nınkidir. O, Sa'doğullarına emzirilmek üzere verilmiş; ancak Hüzeyl tarafından katledilmişti. Cahiliye devrinden gelen faiz âdeti de artık kaldırılmıştır. İlk kaldırdığım faiz ise, Abbas b. Abdulmuttalib'in faizidir. Hepsi topyekûn kaldırılmıştır.

Kadınlar konusunda, Allah'ın emirlerine ve yasaklarına riayet ediniz. Çünkü, siz onları Allah'tan birer emanet olarak aldınız. Onlarla, Allah'ın emri ve müsaadesi ile yuva kurdunuz. Sizin onlar üzerindeki hakkınız; sevmediğiniz ve istemediğiniz kimseleri yataklarınızda yatırmamalarıdır. Şayet bunu yaparlarsa, onları incitmeden hafifçe dövebilirsiniz. Onların sizin üzerinizdeki hakkı ise; toplumun ortalamasına göre yeme, içme ve giyimlerini temin etmenizdir.

Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Arabın Aceme bir üstünlüğü yoktur. Arap olmayanın da Arap olana bir üstünlüğü söz konusu değildir. Kırmızı renkli olanların siyah renkli olanlara üstünlüğü olmadığı gibi, siyahın da kırmızı olana üstünlüğü yoktur. Üstünlük, sadece takva iledir. Allah katında en üstün olanlarınız, en müttakilerinizdir.

Ben havzın başına önceden gidip, sizi bekleyeceğim. Diğer ümmetlere, karşı sizin çokluğunuzla övüneceğim. Beni orada mahcup duruma düşürmeyin. Bazılarınızı kurtaracağım, bazılarınızı da elimden çekip alacaklar. Ben orada: 'Yâ Rabbi, onlar

ashâbımdır.' diyeceğim. Bana, 'Onların, senden sonra ne haltlar karıştırdıklarını bilmiyorsun.' denilecek. Size, sımsıkı sarıldığınız takdirde asla sapmayacağınız bir emanet bıraktım: Allah'ın kitabı Kur'ân. Ahirette, benim vazifemi yapıp yapmadığım hakkında size soru sorulacak, o zaman ne diyeceksiniz?"

Orada bulunan herkes, şöyle dedi: "Dini tebliğ ettiğine, görevini kusursuz yerine getirdiğine şahitlik ederiz."

Allah Resûlü bu cevabı alınca: "Şahit ol yâ Rab, şahit ol yâ Rab, şahit ol yâ Rab!" buyurdu.[4]

Allah Resûlünün, Deccal Hakkındaki Konuşması

Sefîne (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) bize şöyle hitap etti: "Benden evvel, ümmetini Deccal'in şerrinden sakındırmayan hiçbir peygamber yoktur. Onun sol gözü şaşıdır. Sağ gözünde ise et parçası vardır. İki gözünün arasında 'kâfir' yazılıdır. Beraberinde iki vadi vardır: Birisi cennet, diğeri ise cehennem. Onun cenneti aslında cehennemdir; cehennemi ise cennettir. Yine onunla birlikte, peygamberlere benzeyen iki melek bulunur. Biri sağında, diğeri ise solundadır. İnsanlar için bir imtihandır bu. Deccal şöyle der: 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim? Ben öldürür ve diriltirim.' Meleğin biri 'Yalan söyledin!' der. Bunu, söyleyen melekten başka hiç kimse işitmez. Bir kez de melek 'Doğru söyledin!' der ve bu sözü, tüm insanlar işitir. İnsanlar, meleğin Deccal'i tasdik ettiğini zannederler. Bu da, ayrı bir imtihandır. Sonra Deccal Medine'ye kadar yürür; ancak Deccal'in oraya girmesine izin verilmeyince, 'Burası (Peygamberimizi kastederek) o adamın beldesidir.' der. Sonra yürüyerek Şam'a kadar gider. Orada Cenab-ı Allah onu 'Efîk' denilen köyde helak eder."[5]

---

4 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 5/148

5 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/654 (12517)

Allah Resûlünün Yecüc ve Mecüc Hakkındaki Konuşması

Halit b. Abdullah b. Harmele, teyzesinden naklen anlatıyor: Resûlü Ekrem (sallallahu aleyhi ve sellem) akrep sokmasından dolayı başı sarılmış vaziyette şöyle dedi: "Siz düşman yok diyorsunuz. Yecüc ve Mecüc ortaya çıkıncaya dek, sizler savaşa devam edeceksiniz. Yecüc ve Mecüc; ablak yüzlü, küçük gözlü ve kumral saçlıdır. Yeryüzünün her tarafından akın akın gelirler ve onların yüzleri kalkan gibidir; onlar çıkık elmacık kemiklidirler."[6]

Resûlü Ekrem'in Gıybet Hakkındaki Konuşması

Berâ (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bize öyle yüksek perdeden bir konuşma yaptı ki, evlerinde oturan kadınlar dahi işitti. Şöyle dedi: "Ey diliyle iman ettiği halde kalben iman edememiş olanlar! Müslümanlar hakkında gıybet etmeyin. Onların ayıplarını araştırmayın. Zira kim kardeşinin ayıbını araştırırsa, Allah da onun ayıplarını açığa çıkarır. Allah kimin ayıbını ortaya dökerse, onu evinin ortasında rezil ve perişan eder."[7]

Resûlü Ekrem'in Şirkten Sakındırması

Ebû Musa el-Eş'ari (radıyallahu anh) anlatır: Bir gün, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bize şöyle hitap etti: "Ey insanlar, Allah'a şirk koşmaktan sakının. Çünkü şirk, yürüyen karıncanın çıkardığı ayak sesinden daha gizlidir. Bu şirkten sakınmak için Allah'a şöyle yalvarınız: Allah'ım bildiğimiz halde sana şirk koşmaktan yine senin rahmetine sığınırız. Bilmeden ve farkında olmadan girdiğimiz şirk için senin mağfiretini ve affını dileriz."[8]

---

6 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/13 (12570)
7 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 8/176 (13141)
8 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 3/1375 (8849)

Resûlü Ekrem'in Şükür Hakkındaki Bir Beyanı

Numan b. Beşir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bu minber üzerinde şöyle buyurdu: "Aza şükretmeyen, çoğa da şükretmez. İnsanlara teşekkür etmeyenler, Allah'a da şükretmezler. Allah'ın lütfettiği nimetleri anarak gereğini yapmak bir şükür, böyle yapmamak ise nankörlüktür. Cemaat rahmettir, ayrılık ise azaptır."[9]

Resûlü Ekrem'in Kendimizi Hesaba Çekmemiz Konusundaki Beyanı

Hüseyin b. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: Ey insanlar! Sanki ölüm, bizim dışımızdakiler için mukaddermiş gibi; sanki hak ve hakikat, bize değil de başkalarına gelmiş gibi… Sanki öbür âleme yolladıklarımız, kısa zaman sonra döneceklermiş ve sanki bizler ebedî dünyada kalacakmışız gibi onların geriye bıraktıklarını yiyoruz. Bütün öğüt verenleri unutmuşuz ve başımıza geleceklerden eminmişiz gibi rahat davranıyoruz. Ne mutlu kendi ayıbıyla uğraşmaktan başkalarıyla uğraşmaya vakit bulamayanlara! Ne mutlu helalinden kazananlara! İç ve dış dünyası arızasız ve güzel olanlara! İstikametten ayrılmayanlara! Ne mutlu zillete düşmeden Allah için mütevazi olanlara, helal rızkından infakta bulunanlara, ilim ehli ile birlikte olanlara! Ne mutlu düşkünlere ve yoksula şefkatle muamele edenlere, malının fazlasını Allah için infak edenlere, konuşmada haddi aşmayanlara, sünnet-i seniyye dairesinden çıkmayıp bidatlere sapmayanlara!"[10]

Allah Resûlünün, Ehli Beytten Olmanın Önemi Hakkındaki Bir Beyanı

Ebû Said anlatıyor: Allah Resûlünün (sallallahu aleyhi ve sellem) min-

---

9 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/278 (18472)

10 Ebû Nuaym, *Hilye* 3/202

berde şöyle dediğini işittim: "Bazılarına ne oluyor ki, onlar: 'Resûlullah'ın akrabalığı kıyamette fayda vermez.' diyorlar. Vallahi benim akrabalığım, hem dünyada hem de ahirette devam eder. Ey insanlar! Ben, kıyamet gününde havzımın başında size su dağıtacağım. Bazıları diyecekler ki: 'Yâ Resûlallah! Ben falan oğlu filânım.' Ben de onlara şöyle diyeceğim: "Sizin nesebinizi iyi biliyorum. Ancak siz benden sonra yolumdan ayrıldınız, gerisin geriye döndünüz.""[11]

Resûlü Ekrem'in Kamu Görevlilerini Uyarı Mahiyetindeki Sözleri

Ebû Humeyd es-Sâidi (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), bir adamı zekât toplama görevlisi (âmil) tayin etmişti. Adam işini bitirip de Hz. Resûlullah'a gelince şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Bunlar devletin; bunlar da bana hediye edildi." Bunun üzerine Resûlü Ekrem adama: "Sen ananın babanın evinde oturup bekleseydin, bu hediyeler sana verilir miydi, verilmez miydi?" diye sordu.

Allah Resûlü akşam namazdan sonra, Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle dedi: "Görevlendirdiğimiz bir zekât memuru, bize nasıl oluyor da, 'Bu size, bu da bana hediyedir.' diyebiliyor? Anasının evinde otursaydı ve bekleseydi, ona bu hediyeler gelir miydi, gelmez miydi? Allah'a kasem ederim ki, sizden biri böyle yaparsa, kıyamet gününde aldığı şeyi boynunda taşıyarak getirecektir. Eğer haksız kazancı bir deve ise, deve kükreyerek gelecek, inek ise inek böğürerek gelecek, koyun ise meleyerek gelecektir. Tebliğ ettim mi?"

Ebû Humeyd der ki: "Sonra Allah Resûlü, o esnada koltuk altını görebileceğimiz kadar ellerini havaya kaldırdı. Bu konuş-

---

11 İbn Kesîr, *Tefsîr* 3/256

mayı, benimle beraber Zeyd b. Sabit de dinledi. İsterseniz ona da sorabilirsiniz."[12]

Efendimizin Muhtelif Konularla İlgili Konuşmaları "İmanla ahirete göçmeye bakın!"

Abdullah b. Amr (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) aramızdayken kalktı ve bize şöyle hitap etti: "Cehennem ateşinden uzak tutulmayı ve cennete girmeyi sevenler, ölümü Allah'a ve ahiret gününe iman ederek karşılamaya baksınlar. Kendilerine nasıl davranılmasından hoşlanıyorlarsa, başkalarına da öyle davransınlar."[13]

"Eğer bildiğimi bilseydiniz..."

Enes (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), o güne kadar hiç duymadığım bir konuşmasında şöyle buyurdu: (Ashâbından gelen bir haber üzerine) "Cennet ve cehennem bana arz edildi. Hayır ve şer adına, bugünkü kadar tuhaf bir gün yaşamadım. Eğer benim bildiklerimi bilseydiniz, çok ağlar; az gülerdiniz." Sahabilerin başına o günden daha ağır ve şiddetli bir gün gelmemişti. Başlarını ellerinin arasına alarak hıçkıra hıçkıra ağladılar.[14]

Müminin ve Münafığın Alâmeti Hakkında Nebevî Beyanlar

Şam'lı Sâib b. Mihcan anlatıyor: Hz. Ömer Şam'a girdiğinde, Allah'a hamd ve sena ettikten sonra vaaz u nasihatte bulundu ve şöyle dedi: "Allah Resûlü, tıpkı benim sizin aranızda kalkıp konuştuğum gibi kalktı ve bir konuşma yaptı. Allah'ın buyruklarına ters düşmekten sakınmayı, akraba ziyaretini ihmal etmemeyi ve küsleri barıştırmanın önemini vurguladıktan sonra şöyle dedi:

---

12 Buhârî, *Sahîh* 2/917 (2457)

13 Ebû Nuaym, *Hilye* 4/122

14 Buhârî, *Sahîh* 4/1689 (4345)

Cemaatten sakın ayrılmayın. Cemaati dinleyip ona itaat edin. Çünkü, Allah'ın rahmeti cemaat ile beraberdir. Cemaatten ayrı iki kişi olursanız, üçüncünüz şeytan olur. Yaptığınız iyilik sizi sevindiriyor, kötülük ise üzüyorsa bu mümin olmanızın emaresidir. Yaptığı fenalığa üzülmemek ve iyiliğe de sevinmemek ise münafıklık alâmetidir. Münafık, yaptığı iyilik mukabilinde Allah'tan bir sevap beklemez. Kötülük yaptığında da Allah'ın vereceği cezadan korkmaz. Dünya malını, güzel yollarla talep ediniz. Zira, Allah size rızık vereceğine kefildir. Herkesin yaptığı iş, muhakkak bir şekilde tamam olur. Sizler işlerinizde, Allah'tan yardım istemeyi ihmal etmeyin. Allah dilediğini siler, dilerse de bırakır. Çünkü Levh-i Mahfuz onun katındadır.'

Salât, selam ve Allah'ın rahmeti Peygamberimiz Muhammed (sallallahu aleyhi ve sellem) ve onun ehl-i beytine olsun. Esselamü Aleyküm."[15]

Allah Resûlünün Son Sözleri

Ebû Saîd (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) insanlara hitap ederek şöyle buyurdu: "Allah Teâlâ, bir kulunu dünya ile kendisi arasında muhayyer bıraktı. O kul ise, Rabbine varmayı tercih etti."

Hz. Ebû Bekir, bunu duyunca ağladı. Biz, Ebû Bekir'in ağlamasına hayret ettik. Allah Resûlü, bir kulun tercihinden bahsettiği için ağlıyordu Ebû Bekir. Ancak, sonradan ondan öğrendik ki o kul Allah Resûlü imiş."

Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Sohbeti ve malı bakımından kendisine en çok güvendiğim kişi Ebû Bekir'dir. Eğer Rabbimden başka dost edinmem söz konusu olsaydı Ebû Bekir'i dost edinirdim. Ne var ki, yine de İslâm'ın emrettiği dostluk ve sevgi

15 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/183 (44188)

mahfuzdur. Mescidin bütün kapıları kapansın; ancak Ebû Bekir'-in kapısı müstesna, onunki açık kalsın."[16]

Ebû Hureyre ve İbn Abbas (radıyallahu anhuma) anlatıyor: Allah Resûlünün son yaptığı konuşmasında, şunları dediğini işittik: "Kim beş vakit namazını cemaatle kılarsa, sırat köprüsü üzerinden ilk geçenlerden olur ve köprüyü şimşek hızıyla geçer. Allah, o kimseyi sahabenin arkasından gelen neslin ilk zümresi ile beraber haşreder. Ayrıca, her gün ve her gece onun için Allah yolunda öldürülen bin şehidin mükâfatı yazılır."[17]

Allah Resûlünün Konuşma Anındaki Durumu

Câbir b. Abdullah anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), insanlara hitap ederken gözleri kızarır, sesini yükseltir ve sanki bir orduya sabah ya da akşam gelecek tehlikeyi haber verir gibi ciddi bir tavır alırdı. Sonra da, orta parmağıyla şehadet parmağını birleştirerek şöyle buyururdu: "Ben, kıyamet bu kadar yakın iken gönderildim." Daha sonra da şöyle derdi: "Yolların en güzeli Muhammedî yoldur; en kötü işler de bidatlerdir. Her bidat, bir dalalettir. Kim geriye mal bırakarak ölürse, o mal onun ailesinindir. Kim de geride borç ve yetim bırakırsa onların idare ve sorumluluğu bana aittir."[18]

2. HAZRETİ EBU BEKİR'İN BAZI KONUŞMALARI

Hz. Ebû Bekir'in Hilafete Geçtiğinde Yaptığı Konuşma

Urve (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir halifeliğe getirildiği zaman, halka bir konuşma yaptı. Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle dedi:

---

16 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 5/229.

17 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 2/163 (2143)

18 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/377

"Ey insanlar, sizin en hayırlınız olmadığım halde başınıza getirildim. Fakat Kur'ân nazil olmuştur. Allah Resûlü, bunu sünnetiyle yaşamıştır. O, bize en müttaki olanın en akıllı olduğunu, isyankârın da en ahmak olduğunu öğretmiştir. Bana göre sizin en kuvvetli olanınız, hakkı gasbedilen mazlumdur. En zayıfınız da, başkasının hakkını gasbeden kuvvet sahibidir.

Ey insanlar, ben Allah Resûlüne tâbiyim. Yeni bir yol icat edecek değilim. Eğer iyilik yaparsam bana yardımcı olunuz, haktan saparsam bana doğruyu gösteriniz. Söyleyeceklerim bunlardan ibaret. Kendim ve sizler için Allah'tan mağfiret diliyorum."[19]

Hz. Ebû Bekir'in Takvaya ve Ahirete Hazırlanmaya Dair Konuşması

Abdullah b. Ukeym (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir, bize şöyle bir konuşma yaptı: "Size Allah'tan korkmanızı, onu layıkıyla övmenizi, ümit ile korku arasında bulunmanızı ve Allah'a çok dua etmenizi tavsiye ederim. Ondan istediklerinizi ısrarla isteyin. Zira Allah Teâlâ, Zekeriya ve ailesini bu nedenle sena etmiştir: Gerçekten onlar hayırlı işlerde yarışırcasına koşturuyorlar, korku ve ümit arası bir halde bize yalvarıyorlar ve bize gönülden saygı duyuyorlardı." (Enbiyâ, 21/90)

Şunu da bilin ki ey Allah'ın kulları! Allah, kendi haklarına mukabil sizin nefislerinizi rehin almış ve bunun için de sizden söz almıştır. Allah, ebedî olana karşılık sizden geçici ve fâni olanı satın almak istemektedir. Elinizdeki Kur'ân'ın tefsiri bitmez, ışığı hiç sönmez. Onun dediklerini tasdik edin. Emirlerine uyun. Karanlık günler gelmeden onun ışığından yararlanın. Allah, sizleri kendisine kulluk edesiniz diye yarattı. Size, amellerinizi kaydetmeleri için kiramen kâtibîn meleklerini görevlendirdi.

---

19 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 5/839 (14073)

Ey Allah'ın kulları! Bilin ki sizler, sabah akşam ne zaman geleceği sizce malum olmayan bir ecelin takibi altında bulunuyorsunuz..."[20]

Nuaym b. Nemha (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh) bir konuşmasında şöyle demişti: "Allah rızası için söylenmeyen hiçbir sözde hayır yoktur. Allah yolunda harcanmayan bir malda hayır yoktur. Bilgili olduğunu öne sürerek, gurura kapılanlarda da hayır yoktur. Allah için yaptıkları işlerde, insanların kınamasından korkanlarda da hayır yoktur."[21]

Amr b. Hazm'ın torunu Ebû Bekir b. Muhammed (radıyallahu anh) anlatır: Hz. Ebû Bekir, bir konuşmasında şöyle buyurdu: "Huşû görünümlü nifaktan Allah'a sığınınız." Bunu duyanlar sordu: "Huşû görünümlü nifak nedir yâ Resûlallah?" Allah Resûlü: "Bedenen saygılı ve mütevazi, kalben nifak içinde bulunmaktır." buyurdu.[22]

3. EMİRÜ'L-MÜMİNÎN HAZRETİ ÖMER'İN KONUŞMALARI

Şa'bî anlatıyor: Hz. Ömer, hilafete seçildikten sonra minbere çıktı: "Allah, benim Ebû Bekir'in durduğu yerde durmama razı olmaz." dedi ve bir basamak aşağıya indi. Allah'a hamd ve sena ettikten sonra şöyle dedi:

"Kur'ân'ı devamlı okuyun ki onunla samimi olasınız. Onun buyruklarına uyun ki ona layık olasınız. Tartılmadan önce kendinizi tartınız. Hiçbir yanınızın Allah'tan gizlenemeyeceği büyük duruşma günü için iyi hazırlanınız. Allah'a isyanın söz konusu olduğu durumlarda, hiçbir sultana itaat edilmez.

Bakınız; ben kendimi hazineyi idare konusunda yetimlerin

20 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/35

21 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/36

22 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 8/327 (22525)

hâmisi olarak görüyorum. İhtiyacım olmadığı sürece hazineden bir şey almam. Gerçekten zaruri olan durumlarda ölçülü olarak alıp yerim."[23]

Hz. Ömer, bir hutbesinde de şöyle demiştir: "Hesaba çekilmezden önce, kendi kendinizi hesaba çekiniz. Zira bunu yaparsanız, ahiretteki hesabınız daha kolay geçer. En küçük bir amelinizin dahi gizlenemeyeceği o büyük duruşma gelmeden önce, amellerinizi sürekli ölçüp tartın."[24]

İbn Ömer (radıyallahu anh), babasının şöyle hitap ettiğini anlatıyor: Allah Resûlü, benim durduğum yerde durmuş ve şöyle demişti: "Ashâbıma iyi davranın. Onlardan sonra geleceklere ve daha sonra geleceklere de kadirşinas olun. Bir zaman sonra, yalan söyleyenler çoğalacak; o kadar ki, bazıları kendisi çağırılmadan gelip yalancı şahitlikte bulunacak. Sizden her kim cennetin en iyi makamını istiyorsa cemaatten ayrılmasın. Çünkü, şeytan yalnız kalan insanlarla birliktedir. Ancak iki kişi olursa daha uzak durur. Hiçbiriniz, kendisine nikâh düşen bir kadınla baş başa bulunmasın. Zira, şeytan üçüncü şahıs olarak onları kötülüğe sevk edebilir. Yaptığınız iyilikler sizi mutlu ediyorsa, kötülükleriniz de sizi üzüyorsa; gerçek müminsiniz demektir."[25]

Abdullah b. Adiy anlatır: Hz. Ömer'in minberde şöyle dediğini duydum:

"Kul Allah için mütevazi olursa, Allah onun makamını yüceltir ve ona şöyle der: 'Yürü kulum, Allah seni muvaffak edecektir!' O kul, kendi kendisini küçük görse de insanların nazarında çok değerlidir. Bir kul da, nimetler karşısında büyüklenir ve tavrını değiştirirse, Allah onu yerin dibine atar ve ona: 'Sen burada, olduğun yerde kalasıca!' der. Bu insan, kendisini büyük görmesi-

---

23 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/191 (44214)

24 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/188 (44203)

25 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/18 (114)

ne rağmen, insanların nazarında çok küçüktür. Hatta, insanların nazarında hınzırdan bile alçaktır!"[26]

İbn Abbas anlatır: Hz. Ömer, bir hutbesinde recmi hatırlatarak şöyle dedi:

"Recm konusunda, sakın birilerinin aldatmasına gelmeyin. Recm, Allah'ın koyduğu had cezalarından biridir. Bakınız, Allah Resûlü recmi tatbik etmiştir. Ondan sonra, biz de uyguladık. Eğer, insanların: 'Ömer, Allah'ın kitabında bulunmayan bir hükmü kitaba ekledi.' demelerinden endişe etmeseydim, mushafın bir kenarına şunu yazardım: 'Ömer b. Hattab, Abdurrahman b. Avf, falan ve filân; Allah Resûlünün recmi uyguladığını gördü. Ondan sonra, bu recm haddini bizler de tatbik ettik.' Dikkatinizi çekerim; sizden sonra, recmi, Deccal'i, şefaati, kabir azabını ve bazı müminlerin cehennemden çıkacağını inkâr edecekler."[27]

Said b. Müseyyeb (radıyallahu anh) anlatır: Hz. Ömer, Mina'dan indikten sonra Ebtah denilen yerde mola verdi. Kumdan bir öbek yaptı, elbisesinin bir yanını yere attı ve sırtüstü uzandıktan sonra, ellerini semaya kaldırarak: "Allah'ım, yaşım hayli ilerledi; gücüm azaldı; sorumlu olduğum insanlar çoğaldı. Onların başına bir iş gelmeden ve buyruklarını yerine getirme konusunda hataya düşmeden ruhumu kabzet, beni katına al."[28]

4. HAZRETİ OSMAN'IN KONUŞMALARI

Ebû Süheyl b. Malik (radıyallahu anh) babasından naklen anlatır: "Küçük çocukları, para kazanmak için zorlamayınız. Eğer onları buna zorlarsanız, hırsızlık yaparlar. Zanaatı olmayan cariyeleri de kazanca zorlamayın. Eğer onları zorlarsanız, zinaya itmiş olursu-

---

26 Beyhakî, *Şuabu'l-Îmân* 6/275 (8139)

27 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/23 (156).

28 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/334

nuz. İffet ve namusunuzu muhafaza ediniz ki, Allah da sizi iffetli kılsın. Yedikleriniz temiz ve helalinden olsun."[29]

Bedr b. Osman (radıyallahu anh) amcasından naklen anlatıyor: Hz. Osman, son hutbesinde şöyle demiştir: "Allah, size dünyayı ahireti kazanmanız için vermiştir; ona bağlanıp kalasınız diye değil! Dünya fânidir, ahiret ise bakidir. Fani olan dünya nimetleri, sizi şımartıp da ahiretten alıkoymasın. Bakiyi fâniye tercih etmeye bakın. Dünya hayatı, bir gün bitecek ve herkes Allah'ın huzuruna dönecek. Allah'ın himayesine girin. Çünkü, onun himayesine girmek ve O'ndan korkmak, hem O'ndan gelecek belalara bir kalkan hem de O'nun rızasına ulaşmanıza bir vesiledir. Başkalarına olan muamelenizde Allah'ı hatırınızdan çıkarmayın. Cemaatinizden sakın ayrılmayın. Grup grup olup da birbirinize sırt çevirmeyin."[30]

5. HAZRETİ ALİ'DEN BİRKAÇ HİTABE

Ali b. Hüseyin (radıyallahu anh) anlatır: Hz. Ali, halifeliğe getirilmesinin akabinde verdiği ilk hutbede, Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle demiştir:

"Allah, hayrı ve şerri açıklayan rehber bir kitap indirmiştir. Binaenaleyh, hayır işlemeye bakın ve kötülüğü terk edin. Allah'ın zorunlu tuttuğu farzları yerine getirin ki, Allah sizi cennetine alsın.

Allah, haramları herkesin anlayabileceği şekilde bildirmiştir. Müslüman kanını, haramlar üstü haram kılmıştır. Müslümanları, ihlas ve tevhid ile kenetlemiştir. Müslüman, hakkı ve adaleti temin etme hariç, elinden ve dilinden kimseye zararı dokunmayan kişi demektir. Hak ettiğinden fazla olarak, Müslümana eziyet edilemez.

---

29 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 9/355 (25647)
30 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/216

Bütün Müslümanlar için gayret ediniz. Ölüm için hazırlanınız. Zira görüyorsunuz ölüm gerçeğini. Arkanızdan da, kıyamet saatinin tik takları sürekli çalıyor. Dünya yüklerinizi hafifletin ki, ahiretteki dostlarınıza kavuşasınız. Önce ahirete intikal edenler, gelecek olanları bekleyip duruyorlar. Farklı insan ve farklı beldeler arasındaki münasebetlerinizde, Allah'a muhalefet etmekten sakının. Sizler bulunduğunuz mıntıkadan, hatta hayvanlardan bile sorumlusunuz. Allah'a itaat edin, ona asla isyan etmeyin. Bir hayır görürseniz, onu alıp kabullenin; kötü bir fiil görürseniz onu hemen terk edin. Devamlı şunu hatırlayın: Hani sizler yeryüzünde bir zamanlar az ve zayıf idiniz..."[31]

Alkame anlatıyor: Hz. Ali, bize şöyle bir hutbe vermiş ve konuşma yapmıştı:

"Kulağıma geliyor ki bazıları, beni Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'den daha üstün tutuyorlarmış. Eğer bu hususta daha evvel bir yasaklama getirmiş olsaydım, onları muhakkak cezalandırırdım. Fakat böyle bir yasaklamayı ilan etmeden, ceza tatbik etmek istemem. Bundan böyle, kim bu minvalde şeyler söylerse iftira etmiş olur. İftiracıya ne ceza veriliyorsa ona da aynı ceza verilir. Allah Resûlüden sonra, insanların en hayırlısı Hz. Ebû Bekir; sonra da Hz. Ömer'dir. Onlardan sonra, bazı olaylar meydana geldi; o hadiseler hakkında ise son kararı Cenab-ı Hak dilediği şekilde verecektir."[32]

6. EMİRÜ'L-MÜMİNİN HAZRETİ HASAN'IN BİR KONUŞMASI

Hübeyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ali vefat ettiğinde oğlu Hasan kalktı, minbere çıktı ve şu konuşmayı yaptı:

"Ey insanlar! Bu gece öyle bir zat vefat etti ki, onun gibisi ne

[31] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/228

[32] Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/127 (1051)

gelmiştir ne de bundan sonra gelir. Allah Resûlü onu bir yere gönderdiğinde, onun sağına Cibril-i Emin soluna da Mikail geçer ve muzaffer oluncaya kadar onu yalnız bırakmazlardı. O, aldığı ücretinden artan yedi yüz dirhemden başka geriye bir miras bırakmadı. Onunla da, bir hizmetçi tutma niyetindeydi. Onun muazzez ruhu, Meryem oğlu İsa'nın ruhunun göğe çıkarıldığı Ramazan ayının yirmi yedinci gecesi olan bu gece Allah'a vasıl oldu."[33]

7. MÜMİNLERİN EMİRİ MUAVİYE B. EBİ SÜFYAN'IN BİR KONUŞMASI

Muhammed b. Ka'b el-Kurazi (radıyallahu anh) anlatır: Muaviye b. Ebi Süfyan minberde hutbe verirken şöyle diyordu:

"Ey insanlar! Allah'ın verdiği bir şeye hiç kimse engel olamaz. Allah'ın vermek istemediği bir şeyi vermeye de kimsenin gücü yetmez. Hiçbir kuvvet sahibi, onun güç ve kuvvetiyle boy ölçüşemez. Allah, kimin hakkında hayır murat ederse onu dinde fakih kılar. Bu cümleleri, ben bu minber üzerinde Allah Resûlü söylerken işittim."[34]

8. DİĞER SAHABİLERİN KONUŞMALARI

Abdullah b. Mesud'un Konuşması

Ebû Vâil (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Osman halife seçildiği zaman, Abdullah b. Mesud Medine'den Kufe'ye sekiz günde geldi. Orada, insanlara; Allah'a hamd ve senadan sonra şöyle bir konuşma yaptı:

"Şunu iyi bilmenizi isterim ki, Hz. Ömer artık vefat etmiştir. Şimdiye kadar, insanların o günkü gibi ağladığına şahit olmadım. Bizler, Hz. Resûlullah'ın ashâbı olarak bir araya geldik. İçimizden

33 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/38.
34 İbn Hacer, *Fethu'l-Bârî* 2/332

faziletli ve üstün olan birini seçmekte kusur etmedik ve Emirü'l-Müminin Hz. Osman'a biat ettik. Sizler de ona biat ediniz."[35]

Utbe b. Gazvan'ın Konuşması

Halit b. Umeyr el-Adevi (radıyallahu anh) anlatır: Utbe, Basra'da vali olarak bulunduğu sırada şöyle bir konuşma yapmıştı:

"Sizler dünyadan ayrılıp ebedî olan ahiret âlemine göç ediyorsunuz…

Allah Resûlü ile birlikte yedi kişi idik. Ağaç yapraklarından başka yiyecek bir şeyimiz yoktu. Yediğimiz yapraklar, ağızlarımızda yara yapmıştı. O sıkıntılı günlerde bir hırka buldum. Yarısını Sa'd b. Malik'e verdim, yarısını da ben aldım. Bana düşen kısmını etek yaptım. Diğer yarısını da, Sa'd etek yapmıştı. Bugün ise, her birimiz bir şehrin başında vali konumunda bulunuyor. Kendimi büyük görüp de, Allah katında küçük ve değersiz olmaktan Allah'ın rahmetine sığınırım."[36]

Huzeyfe b. el-Yeman'ın Bir Konuşması

Ebû Davud el-Ahmedi anlatır: Medain'de, Huzeyfe bize şöyle bir konuşma yapmıştı: "Ey insanlar, kölelerinizin ne işle uğraştıklarını iyi araştırın. Size ödedikleri vergileri nereden kazanıp getirdiklerini öğrenin. Zira haramla beslenen bir beden, asla cennete giremez. Şunu da bilin ki, şarabı satan, satın alan ve elinde bulunduran onu içen gibi sorumludur."[37]

Ebû Musa el-Eş'ari'nin Bir Konuşması

Kasâme b. Züheyr (radıyallahu anh) anlatıyor: Ebû Musa el-Eş'ari, Basra'da insanlara şöyle hitap etti:

---

35 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/63.

36 Müslim, *Sahîh* 4/2278 (2967)

37 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 4/244 (9862)

"Ey insanlar, ağlayın; ağlayamıyorsanız da, ağlıyor gibi yaparak kendinizi ağlamaya zorlayın. Çünkü cehennem ehli, göz pınarları kuruyuncaya kadar ağlayacak. Sonra, kan ağlamaya başlayacak. O kadar ki; akan kanlar, içinde geminin yüzebileceği kadar çok olacak."[38]

Umeyr b. Sa'd'ın Bir Konuşması

Saîd b. Süveyd (radıyallahu anh) anlatıyor: Sahabeden Umeyr b. Sa'd, Humus'ta vali olduğu sırada minbere çıktı ve şöyle hitap etti:

"Bakınız, İslâm sağlam bir duvar ve yıkılmaz bir kapıdan ibarettir. İslâm'ın sağlam duvarı adaletidir; kapısı ise haktır. Duvarda çatlak meydana gelirse ve kapı kırılırsa, İslâm, başkalarının boyunduruğu altına girmiş olur. Devlet reisi, sağlam durduğu müddetçe İslâm da yıkılmaz ve sağlam durur. Sultanın ve devlet başkanının sağlam duruşu, insanlara kılıç ve kırbaçla şiddet uygulaması değildir. Aksine, hakkı tatbik ve adaletle muamele etmesidir."[39]

---

[38] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/110; Ebû Nuaym, *Hilye* 1/261.
[39] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/375.

ALLAH RESÛLÜ VE SAHABE-İ KİRÂMDAN NASİHATLER

1. ALLAH RESÛLÜNDEN NASİHATLER

Ebû Zer (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem'e: "Yâ Resûlallah! Hz. İbrahim'e gelen sahifelerde neler vardı?" diye sordum; Resûlullah (sallallahu aleyhi ve sellem) bana şu cevabı verdi:

"Hz. İbrahim'e gelen sahifelerin hepsi, temsilî öğütlerden ibaretti. Meselâ bunlardan birisi şöyledir: Ey kendisine yetki verilen mağrur hükümdar! Ben, seni dünyaya mal mülk biriktiresin diye göndermedim ki! Seni ben, mazlumların iniltilerini ve beddualarını dindirmen için gönderdim. Çünkü ben, mazlumun duasını, inkârcı dahi olsa reddetmem. Nefsine mağlup olmayan akıllı insanlar, gününü belirli zaman dilimlerine ayırırlar: İnsanın, öncelikle Rabbiyle baş başa kalacağı, O'na dua edeceği bir saati olmalıdır. Nefis muhasebesi yapacağı bir saat lazımdır. Allah'ın yaratmış olduğu varlıkların sanatını tefekkür edeceği bir saat olmalıdır. Yeme içme ihtiyacını temin için de, belirli bir zaman ayrılmalıdır. Yine akıllı kimsenin yapması gereken şeylerden bazıları da şunlardır: Ahirete azık hazırlamak, geçimi için çabalamak ve meşru lezzetlerle iktifa etmek. Akıllı insan, zamanını çok iyi idrak etmiş, kendi kabiliyetlerini keşfetmiş ve diline hâkim olan, ilgi alanlarının dışında gerektiği kadar ve az konuşandır."

"Hz. Musa'ya verilen sahifelerde neler vardı?" diye sorduğumda da: "Hepsi ibret dolu sözlerdir." buyurdu ve sözlerini şöyle sürdürdü: "Kesin olarak öleceklerini bildikleri halde ferih, fehur ve şımarıkça yaşayanlara hayret ediyorum. Cehennemin var olduğuna kesin inandıkları halde, gülen insanlara da taaccüp ediyorum. Kadere iman ettikleri halde, yırtınıp dövünenlere hayret ediyorum. Dünya ve içindekilerin sürekli değişimine ve dönüşümüne şahit oldukları halde, huzur bulanlara da hayret ediyorum. Yarın hesap gününün geleceğini bildikleri halde, orası için fiilî hazırlıkta bulunmayanlara hayret ediyorum."[1]

2. HAZRETİ ÖMER'DEN NASİHATLER

Hz. Ömer, bir adama şöyle nasihat etmiştir: "İnsanlarla haşir neşir olmak, seni kendi vazifelerini yapmaktan alıkoymasın. Çünkü yapman gerekenlerin sorumlusu sensin; onlar değil. Gündüzleri boş geçirme; çünkü, yaptığın her şey bir bir kayıt altına alınıyor. Bir kötülük yaptığın zaman, hemen onun arkasından iyilik yap. Zira, eskiden işlenmiş bir günahı affettirmenin en hızlı ve kestirme yolu yeni bir iyilikte bulunmaktır."[2]

Muhammed b. Şihab (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer (radıyallahu anh) şöyle demiştir: "Seni ilgilendirmeyen işlerle uğraşıp durma. Düşmanına karşı mesafeli ol. Sadece emin olan dostlarına güven. Çünkü emin ve güvenilir insanın yeri ve değeri hiçbir şeyle ölçülemez. Fâcirlerle arkadaşlık kurma; aksi hâlde, kötü alışkanlıklarını sana da bulaştırırlar. Onlara, sırlarını asla ifşa etme. İşlerinle alâkalı istişare ederken, Allah'a karşı saygı ve haşyet hisleriyle dolu olan müminleri tercih et."[3]

Ahnef b. Kays (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer bana şöyle

1 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/166.
2 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/187 (44202)
3 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/55.

dedi: "Bak Ahnef, çok fazla gülen insanın toplumda saygınlığı az olur. Çok şakacı olanlar da ağırlıklarını kaybeder ve hafife alınırlar. Çok konuşanın hata ihtimali de çoktur. Çok hata edenin de hayası azalır. Hayası az olan da hafifmeşrep olur. Hafifmeşrep olanın da maneviyatı ve letaifi ölür."[4]

Hz. Ömer şöyle demiştir: "Allah'ın öyle kulları vardır ki, bâtıl şeyleri terk ederek onları ademe mahkûm ederler. Hakkı ve hakikati ise çokça anarak ihya ederler. Hakka teşvik edildiklerinde ona rağbet eder; bâtıldan kaçınmaları istendiğinde de ondan fersah fersah kaçarlar. Allah'ın azabından korkar ve kendilerini rehavete salmazlar. Gözleriyle görmedikleri hakikatleri basiret nuruyla görürler. Onları kurtaracak olan, Allah korkusudur. Fâni olanı, bâkî olana tercih ederler. Onların yaşaması bir nimettir, ölümleri ise bir şereftir. Cennet hurileriyle evlendirilir onlar. Hizmetçi çocuklar, ebediyen onların hizmetine pervane olurlar."[5]

3. HAZRETİ ALİ'NİN NASİHATLERİ

Ukbe b. Ebû Sahba anlatıyor: İbn Mülcem adlı kişi, Hz. Ali'yi, suikast düzenleyip yaraladığı zaman, oğlu Hz. Hasan (radıyallahu anh) ağlayarak Hz. Ali'nin yanına geldi. Babası ona "Niçin ağlıyorsun oğlum?" dedi. O da: "Nasıl ağlamam baba. Sen şu an, dünya hayatının son; ahiret hayatının da ilk anlarını yaşıyorsun." dedi. Hz. Ali ona şu öğütte bulundu:

"Bak yavrum; şu dörder öğüdümü tutarsan yaptığın hiçbir işten zarar etmezsin: En büyük zenginlik ve servet, akıldır. En kötü yoksulluk ve fukaralık ise ahmaklıktır. En büyük vahşet, ucb; yani insanın kendi yaptıklarını beğenmesi ve yeterli görmesidir. Şereflerin en yücesi de güzel ahlâktır."

---

4 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 10/542 (18173)

5 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/55.

Hz. Hasan, diğer dört öğütün ne olduğunu sorduğunda, Hz. Ali şöyle buyurdu:

"Ahmaklarla sakın arkadaşlık etme. Çünkü ahmak, faydalı olayım derken, sana zarar verir. Yalancıyla da arkadaş olma. Çünkü yalancı arkadaş, sana yakın olanları uzaklaştırdığı gibi, uzak olanları da sana yakınlaştırır. Cimrilerle arkadaşlık etme. Zira cimri insan, senin çok ihtiyaç duyduğun anda senden uzaklaşır. Günah işlemeyi huy edinen fâcirlerle de arkadaş olma; zira onlar çok değersiz şeyleri sana tercih ederler."[6]

4. MUAZ B. CEBEL'İN NASİHATLERİ

Muaz b. Cebel (radıyallahu anh) şöyle der: "Şu üç şeyi kim yaparsa, Allah'ın gazabına maruz kalır: Ortada tuhaf ve gülünecek bir durum olmadığı halde gülmek, uykusuz olmadığı halde uyumak, acıkmadığı halde yemek."[7]

Muaz b. Cebel (radıyallahu anh) der ki: "Sıkıntılarla imtihana maruz kaldınız, sabrettiniz. Yakın gelecekte, bolluk ve zenginlikle de sınanacaksınız. Sizin hakkınızda en çok endişe duyduğum şey, kadınlarla imtihan edilmenizdir. O kadınlar, altından ve gümüşten yapılmış bilezikleri takındıkları, Şam ve Yemen'de imal edilen kumaşlardan elbiseler giydikleri zaman, zengini yorgun düşürür, fakiri de gücünün yetmeyeceği masraflara zorlarlar."[8]

5. İBN MESUD'UN NASİHATLERİ

İbn Mesud şöyle der: "Hiçbiriniz asalak olmasın!" İbn Mesud Hazretlerine, asalak insanın kim olduğu sorulduğunda: "Asalak, 'Ben insanlarla beraberim. Onlar hidayet üzere olurlarsa, ben de

6 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/257 (44388)
7 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/237.
8 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/236.

hidayet üzere olurum. Ama sapıtırlarsa ben de sapıtmış olurum.' der. Bakın, beni iyi dinleyin: İmanınızı öyle sağlamlaştırın ki, bütün insanlar inkâr etse bile siz dimdik ayakta kalabilesiniz."[9]

İbn Mesud bir nasihatinde de şöyle demiştir: "Allah, dünyada riyakâr olanları ahirette insanlara gösterir. Allah, dünyada gösteriş olsun diye yaptıklarını başkalarına duyuranları, ahirette diğer insanlara ilan eder. Büyük olduğunu göstermek için boyunu uzun gösterenleri Allah alçaltır. Allah karşısında saygısından dolayı mütevazi olanları ise, Allah yüksek mertebelere eriştirir."[10]

6. SELMAN-I FARİSİ'DEN NASİHATLER

Hz. Selmân şöyle der: "Allah bir insan için şer ve kötülük murat ederse, onu hayadan mahrum eder. Sen de, onu Allah'ın gazabına çarpılmış olarak görürsün. Bir insan Allah'ın gazabına uğrarsa, ondan acıma duygusu alınır; o, kaba saba ve insafsız biri hâline gelir. Bu kimseden emanet, yani güvenme kabiliyeti de alınır. Artık o, ortalıkta dolaşan apaçık bir haine dönüşür. Böyle bir hainin, İslâm ile de bağları koparılır; o hem lanetli hem de insanlarca nefret edilen biri olur."[11]

Yahya b. Said (radıyallahu anh) anlatır: Ebû'd-Derdâ (radıyallahu anh), Selmân-ı Fârisî'ye, onu mukaddes topraklara davet etmek için bir mektup yazdı. Selmân-ı Fârisî, mektubunda ona şöyle cevap verdi:

"Yer ve mekân, insanı kutsi ve tertemiz hale getirmez. İnsanı, ancak amelleri tertemiz yapar. Duyduğuma göre, kadı olarak tayin edilmişsin. Eğer sana gelenlere yararlı olabilirsen, ne mutlu sana! Yok, bu işin ehli değilsen ve doktorluk taslayan kişiler gibiysen, insanları öldürüp de cehenneme girmekten sakın."

---

9 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/136.

10 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/138.

11 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/204.

Bu mektuptan sonra Ebû'd-Derdâ, mahkeme duruşmalarından sonra karar verdiği şahısları gönderir, arkalarından bakar, sonra da kendi kendine, "Doktorluk taslıyor vallahi." derdi. Şikâyetçi olanlardan, dönüp şikâyetlerini yeniden anlatmalarını isterdi.[12]

7. EBU'D-DERDÂ'DAN NASİHATLER

"İnsanları, takatlerini aşan görevlerle karşı karşıya getirmeyiniz. Allah Teâlâ'dan önce, onları hesaba çekmeye kalkışmayınız. Ey Âdemoğlu! Sen kendine bak. Zira, insanların tutum ve davranışlarını tenkit edenlerin üzüntü ve kederi bir türlü bitmez."[13]

"Allah'ı görürcesine ibadet ediniz. Her an ölümü aklınızda tutunuz. Şunu biliniz ki, size yetecek az miktardaki dünyalık, yoldan çıkaracak çok mal-mülkten daha hayırlıdır. Yine biliniz ki, yapılan iyilikler, asla unutulmaz; günahlar da karşılıksız kalmaz."[14]

"Senin hayırlı olman, mal ve evlatlarının çokluğu ile değildir. Gerçek hayır, hilm sahibi olmanın yanı sıra ilim sahibi olmak; Allah'a kullukta, insanlarla âdeta yarış etmektir. İyilik ettiğinde Allah'a hamd etmeli, kötülük yaptığında da ona yönelip tevbe ve istiğfarda bulunmalısın."[15]

Ebu'd-Derdâ, bir gün şöyle seslendi: "Ey Şamlılar! Haya etmez misiniz siz? Yiyemeyeceğiniz miktarda mal biriktiriyor, içinde oturmayacağınız binalar inşa ediyorsunuz. Tûl-i emeller-le (geleceğe dair yapılan şahsî planlarla) oyalanıp duruyorsunuz. Sizden öncekiler de servet biriktirir, onu muhafaza eder, tûl-i emelle oyalanır ve sağlam binalar yaparlardı. İşte görüyorsunuz; onların servetleri gitti, emelleri boş kuruntulara, evleri de birer mezara

12 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/205.
13 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/211.
14 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/212.
15 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/212.

dönüştü. Âd kavminin Aden ile Umman arasında istifledikleri mallara ve evlatlarına bakın; ibret alın. Şimdi, bu Âd kavminin bıraktığı şeyleri iki dirheme benden kim satın alır?"[16]

"Dünyada sahip bulunduğunuz ne varsa, daha önce birilerine aitti. Senden sonra da, başka birine ait olacak. Senin payına düşen, ahiret için gönderdiğin ve yaptığındır. Mal varlığını, çocuklarından salih olanlara bırakmayı tercih et. Çünkü, mazeret kabul etmeyen bir Zat'ın huzuruna gidiyorsun. Malını ise, sana fayda vermeyecek olanlar için biriktiriyorsun. Aslında sen, biriktirdiğin serveti; şu iki kişiden biri için biriktiriyorsun: Senin binbir meşakkatle biriktirdiğin servet ile mutlu olacak Allah'a itaatkâr bir mümin evlat ya da senin mallarınla Allah'a isyankâr olacak asi bir evlat. Allah'a yemin ederim, her ikisi de senin günahını ve mesuliyetini hafifletemez. Bu nedenle, mirasçılarını kendine tercih etme. Allah'ın, ölenlere rahmetiyle muamele edeceği hususundaki ümidini de asla yitirme. Kalanların rızıklarını ise Allah'a emanet et."[17]

8. HAZRETİ EBU ZER'DEN NASİHATLER

Süfyan-ı Sevrî (radıyallahu anh) anlatıyor: Ebû Zer-i Ğıfârî (radıyallahu anh), Kâbe'nin yanında ayağa kalkarak şöyle dedi: "Ey insanlar! Ben Gıfarlı Cündüb'üm. Size hayırhahlık ve iyilik yapmak isteyen biriyim. Yanıma geliniz, size anlatacaklarım var." Bunun üzerine, halk onun etrafında toplandı ve Ebû Zer onlara şöyle seslendi: "Sizden biri, yolculuğa çıkmak istediğinde yararlı olacak ve kâfi miktarda rızık temin eder mi, etmez mi?" Dinleyenler: "Elbette temin eder." dediler. Sözünü şöyle devam ettirdi Ebû Zer Hazretleri:

"O halde, ahiret yolculuğu, sizin dünyevî yolculuklarınızdan daha uzundur. Ahiret hayatınızda, size yarayacak azıklar edinin."

---

16 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/217.
17 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/216.

Dinleyen halk yine sordu: "Bize ahiret yolculuğunda yarayacak olan şeyler nelerdir?" Ebû Zer şöyle dedi:

"Dehşetengiz olaylara maruz kalmamak için, Kâbe'yi ziyaret ediniz. Mahşerdeki uzun ve hararetli bekleyiş gününe hazırlık olsun diye oruç tutunuz. Sizi; kabrin yalnızlığından ve vahşetinden kurtarması için geceleri iki rekât namaz kılınız. Büyük duruşma gününü mülahaza ederek, ya hayır söyleyin veyahut sükût edin. Kıyametin zorluklarından kurtulma ümidiyle, malınızdan tasaddukta bulununuz. Vaktinizi iki kısma ayırınız: Bir bölümünü ahireti kazanmak için sarf ediniz. Bir bölümünü de, helal rızık temini için harcayınız. Üçüncüsü ise zararlıdır, faydası yoktur; onu istemeyin. Söz gelimi, kazancınız iki dirhem olmuş olsun: Birini, helal rızık olarak çoluk çocuğunuz izin harcayın. Diğerini de, ahiretiniz için gönderin. Üçüncüsü size zarardır, faydası yoktur; onu istemeyin." Sonra Ebû Zer, yüksek sesle haykırarak şöyle dedi:

"Ey insanlar! Elde edemeyeceğiniz şeylere karşı olan hırsınız ve tûl-i emeliniz sizi mahvetmiş!"[18]

9. HUZEYFE B. EL-YEMAN'IN NASİHATİ

"Fitne ve anarşiden sakının. Hiç kimse, onun içinde görünmesin. Anarşiye kim girerse, onu seylapların çer çöpü sürükleyip attığı gibi atar. Fitne ve anarşik olaylar, gerçekten cahil insanları bile şüpheye sevk eder. Anarşi olayları bittikten sonra, bütün enkazları geride bırakır. Eğer siz fitneleri ve anarşik hadiseleri görürseniz, evinizde oturun, kılıçlarınızı kırın ve yaylarınızın kirişlerini kullanılamaz hale getirin."[19]

A'meş (radıyallahu anh) anlatıyor: Huzeyfe'nin şöyle dediğini duydum: "Sizin en hayırlı olanınız, dünya için ahireti terk eden veya

---

18 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/165.
19 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/273.

ahiret için dünyayı terk eden değildir. En hayırlınız, her ikisi için de dengeli bir şekilde çalışan kimsedir."[20]

10. ÜBEY B. KA'B'DAN NASİHATLER

Übey b. Ka'b şöyle der: "Kul eğer bir şeyi Allah rızası için terk ederse, Allah, ondan daha iyisini, hiç beklemediği zamanda ona lütfeder. Eğer kul o fedakârlığı yapmaz ve hafife alırsa, Allah onu hiç beklemediği tarzda, daha zor durumlara maruz bırakır."[21]

Übey b. Ka'b'a bir zat: "Ey Ebû Münzir, bana ne tavsiye edersin?" dedi. Übey b. Ka'b, o adama şunları tavsiye etti: "Seni alâkadar etmeyen şeylerle ilgilenme. Düşmanlarından uzak dur, dostlarına karşı da ihtiyatı elden bırakma. Öldükten sonra, imrenmeyeceğin şeylere yaşarken de imrenme. Senin ihtiyacını gidermeyi dert edinmeyecek insanlara da ihtiyacını ve derdini arz etme."[22]

11. ZEYD B. SABİT'TEN NASİHATLER

Abdullah b. Dînâr el-Behrânî (radıyallahu anh) anlatıyor: Zeyd b. Sabit, Übey b. Ka'b'a yazdığı bir mektubunda şöyle diyordu:

"Yüce Allah dili, kalbe tercüman olsun diye yaratmıştır. Kalbe de, dili yönetme ve gelen buyrukları kavrama vazifesi vermiştir. Eğer kalp, dilin önünde olursa o insandan tutarlı ve doğru söz sâdır olur ve o insanın dili asla sürçmez, yanılmaz. Kalbi, dilinin önünde olmayan insanda hilm olmaz. İnsan, sözlerini sadece diline emanet ederse ve dili de kalbiyle zıtlaşırsa kendisini rezil rüsva eder. Eğer insan, sözünü fiilleriyle tartarsa bu tutumuyla, konuştuklarını teyit ettirmiş olur. Etrafına bakarsan; cimri insanların,

20 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/278.
21 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/253.
22 Beyhakî, *Sünen* 10/112 (20112)

fiilen değil de, kavlen cömert olduklarını görürsün. Çünkü onun dili, kalbinin önündedir; kalbine hâkimdir. Bana söyler misiniz, sözünün eri olmayan insanın şeref ve mürüvvetinden bahsetmek mümkün mü? İşin ilginç yanı, bu insanlar konuşurken, söylediklerinin hak olduğunu ve kendilerinin de söylediklerini tatbik etmek zorunda olduklarını bilirler… Mürüvvetli ve şahsiyetli insan, başkalarının kusurlarını görmez. Çünkü insanların kusur ve ayıplarını sayıp döken ve kendi kusurlarını görmezlikten gelenler, mâlâyaniyât ile meşgul olmuş olanlardır; vesselam."[23]

12. ABDULLAH B. ABBAS'TAN NASİHATLER

"Farzları ve Allah hukuku olan görevleri yerine getirmeye olabildiğince itina göster. Bunları güzelce eda et ve bu hususta Allah'tan yardım dile. Zira bir kul, hâlis niyetli ve sevap kazanmaya karşı istekli olursa, Allah, onu belalardan ve musibetlerden uzaklaştırır. Zira O, yegâne melik ve hükümdardır; dilediğini yapar."[24]

"Allah Teâlâ, mümine de facire de helal rızık takdir etmiştir. Eğer o, helal rızık gelinceye kadar sabrederse, Allah takdir ettiği helal rızkı ona verir. Acele eder de harama el uzatır ve onu yerse, Allah onun helal rızkından eksiltir."[25]

13. HAZRETİ HASAN'DAN NASİHATLER

"Kim dünya peşinde koşarsa dünya onu kendisine bağlar. Dünyaya yakasını kaptırmayan, ondan istifade etmeye çok önem vermez. Dünya zevklerine rağbet edenler, dünya zevklerinin peşinden koşanlar, onun sahiplerinin kölesi olmaya mahkûmdurlar. Asgari miktarda dünya nimeti yeterlidir. Çünkü, dünyanın

23 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/201 (44239)
24 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/326.
25 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/326.

tamamı senin olsa da tatmin olamazsın. İki günü birbirine denk olan, aldanmıştır. Aslında, bugünü dününden daha hayırlı olan kişi de aldanma riskiyle karşı karşıyadır. Kendi eksiklerini ve noksanlarını araştırmayan kimseler, hep zarardadır. Sürekli zararda olan biri içinse, yerin altı üstünden daha hayırlıdır."[26]

"İyi bilin ki; halim-selim olmak, insan için bir süstür. İnsanın vefalı olması, kişiliğinin göstergesidir. Acelecilik, akıl noksanlığına alâmettir. Yolculuk, insanı zayıflatır. Ahlâken düşük seviyeli insanlarla oturup kalkmak, insan için bir lekedir. Açıktan günah işleyenlerle beraber olmak ise, sizin hakkınızda kuşkulara ve suizanlara sebep olur."[27]

14. EBÛ ÜMÂME EL-BÂHİLÎ'DEN NASİHATLER

Ebû Süleym b. Âmir (radıyallahu anh) anlatır: Ebû Ümame ile birlikte, Şam'ın girişinde cenaze taşıyan bir kafileyle çıktık. Cenaze namazını kıldırdıktan ve defin işlemlerine başladıktan sonra, Ebû Ümâme şu konuşmayı yaptı:

"Ey insanlar, ömrünüzün günleri ve geceleri, iyilik ve kötülüklerinizi paylaştığınız bu dünyada geçiyor. Buradan başka bir diyara hicret etmeniz çok yakındır. Kabir, yalnızlık ve karanlığın yurdudur. Böcek ve kurtlar vardır orada. Dar bir yerdir orası. Ama Allah, genişlik lütfederse o başka. Kabirden sonra, kıyamet sonrası mekânlara intikal edeceksiniz. Mahşerde, Allah'ın emri gelinceye kadar bekleyiş içinde olacaksınız. Cennetliklerin yüzleri bembeyaz, cehennemliklerinki ise kapkara olacaktır. Daha sonra, buradan başka bir durağa intikal edeceksiniz. İnsanları, birdenbire zifiri bir karanlık kaplar. Daha sonra nur dağıtılır. Müminlere nur verilir; inkârcı ve ikiyüzlü olanlara ise verilmez.

[26] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/200 (44236)
[27] el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/261 (44400)

Bu durum, Kur'ân'da şöyle anlatılmıştır:

"Yahut o kâfirlerin duygu, düşünce ve davranışları derin bir denizdeki yoğun karanlıklara benzer. Öyle bir deniz ki onu, dalga üstüne dalga kaplıyor... Üstünde de koyu bulut. Üst üste binmiş karanlıklar... İçinde bulunan insan, elini uzatsa nerdeyse kendi elini bile göremiyor. Öyle ya, Allah birine nûr vermezse artık onun hiçbir nûru olamaz." (Nur, 24/40)

"Dünyada gözü görmeyenler, gözü görenlerin ışığından nasıl ki yararlanamıyorsa, inkârcı ve iki yüzlü insanlar da ahirette, müminlerin nurundan faydalanamazlar. Münafık ikiyüzlüler, müminlere: 'Bize bakınız, biz de nurunuzdan istifade edelim.' derler. Onlara, 'Geri dönün de arkanızda nur arayın.' denilir." (Hadîd, 57/13)

Bu hakikat Kur'ân'da da buyurulduğu gibi, Allah'ın nifak ehline yönelik bir mekridir. 'Münafıklar, güya Allah'ı aldatmaya çalışırlar. Allah da, onların hilelerini ve oyunlarını bozar.' (Nisâ, 4/142)

Münafıklar, kendilerine yapılan uyarıyı dikkate alıp, gerisin geriye nur dağıtılan yere dönerler. Fakat, hiçbir şey bulamazlar orada. Tekrar dönerler; bu kez de müminlerle aralarına tek kapısı olan bir duvarın çekildiğini görürler. Duvarın iç kısmı rahmet, dış tarafı ise azaptır. 'Münafıklar, müminlere nida ederler ve şöyle derler: 'Biz, sizinle birlikte değil miydik?' Müminler onlara şu cevabı verirler: 'Evet, beraberdiniz; fakat siz kendi canınızı yaktınız, müminlere hep felaketin gelmesini gözleyip durdunuz, şüphelere düştünüz, sizi birtakım kuruntular oyaladı. Bir de baktınız ki, emr-i Hak gelmiş. Böylece o dessas, çok aldatıcı şeytan sizi Allah'ın affı ve keremi ile aldattı.' (Hadîd, 57/14)

Nur taksim edilinceye kadar, münafıklar dünyada kurdukları tuzakların ve hilelerin karşılığını görürler. Böylece, Allah orada müminle münafığı birbirinden ayırır."[28]

---

28 İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/308

RESÛLULLAH'A VE ASHÂBA GELEN MUCİZEVÎ YARDIMLAR

1. MELEKLERİN YARDIMLARI

İbn Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bedir Savaşı'nda melekler beyaz sarıklı insanlar görünümündeydiler. Sarıklarının uçlarını da, sırtlarına salmışlardı. Huneyn'de Müslümanlara yardım için gelen meleklerin sarıkları ise yeşildi. Yardıma gelen melekler, sadece Bedir Harbi'nde fiilî olarak düşmanla savaştılar. Diğer savaşlarda ise, Müslümanların sayısını ve gelen yardımı fazla göstererek düşmanın içine korku salıyorlardı; fakat fiilen savaşmıyorlardı."[1]

Cübeyr b. Mut'im (radıyallahu anh) anlatıyor: "Huneyn'de Müslüman askerler savaşırken, Allah Resûlü ile birlikteydik. Bir baktım ki, gökten siyah elbiseli varlıklar iniyor. İnen varlıklar, müşriklerle aramıza durdular. Kısa sürede, çok sayıda varlık vadiyi doldurmuştu. Çok sürmeden, müşrikler hezimete uğratıldı. Biz, o varlıkların melekler olduğundan asla şüphe duymuyorduk."[2]

Abdullah b. Fadl (radıyallahu anh) anlatıyor: Uhud Savaşı'nda Resûlü Ekrem, sancağı Mus'ab b. Umeyr'e vermişti. Mus'ab şehit edilince, sancağı ona çok benzeyen bir melek almıştı. Akşama doğru Allah Resûlü, "Mus'ab, gel artık." diye seslenince o, "Ben, Mus'-

1 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/109 (9985)
2 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/334.

ab değilim." dedi. Bunun üzerine, Resûlü Ekrem onun yardım için gönderilmiş bir melek olduğunu anladı.[3]

Berâ (radıyallahu anh) ve diğer bazı sahabiler derler ki: Ensâr'dan biri, Hz. Abbas'ı esir almış ve Allah Resûlünün huzuruna getirmişti. Abbas şöyle dedi: "Yâ Resûlallah! Vallahi, beni esir alan bu adam değildi. Saçları yanlarına doğru taranmış, şu şu evsafta birisiydi." Allah Resûlü: "Demek ki, sana kerim bir melek yardım etmiş." buyurdu.[4]

İbn Abbas anlatıyor: Müslümanlardan biri, savaş esnasında bir müşriğin arkasından koşuyor, onu yakalamaya çalışıyordu. Aniden bir kırbaç sesi ve: "Hayzûm, gel!" denildiğini işitti. Müslüman kovaladığı müşriğe bir baktı ki; müşrik sırtüstü yerde yatıyor, burnu kırılmış ve yüzü kan revan içinde. Müşrik ise mosmor kesilmiş! Bu olayın şahidi olan Ensâr'a mensup sahâbi, doğruca Hz. Resûlullah'a geldi ve olayı anlattı. Allah Resûlü:

"Doğru söylüyorsun, o zat üçüncü kat semadan sana yardım için gelen bir melekti. O gün, onlar yetmiş müşrik öldürdü; yetmiş tane de esir aldı." buyurdu.[5]

Ebû Ümame b. Sehl (radıyallahu anh), babasından şu olayı nakleder: "Oğlum, sen Bedir'de bizi görmeliydin! İçimizden biri, müşriklerden birinin kafasını gösterdiği anda, kılıcımız daha adama dokunmadan adamın kafası vücudundan ayrılmış oluyordu."[6]

2. HAZRETİ CİBRİL'İN ALAY EDENLERİN HAKKINDAN GELMESİ

İbn Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, Mekke'de bir grup insanın yanından geçiyordu. Onlar, Peygamberimizi göstere-

---

3 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/121.

4 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 4/283 (18522)

5 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/279; Ebû Nuaym, *Delâil* 2/170.

6 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 3/281.

rek: "Bu adam, kendisinin bir peygamber olduğunu ve yanından Cibril'in ayrılmadığını iddia ediyor!" diyerek kaş göz işaretleriyle alay etmeye başladılar. Tam o sırada Hz. Cibril, onlara parmağıyla işaret etti. Hemen vücutlarında tırnak büyüklüğünde yaralar oluştu. O yaralardan dolayı o müşrikler korktular ve kimse onlara yaklaşamadı. Bu hâdise üzerine Yüce Allah, "Biz seninle alay edenlerin haklarından geliriz." (Hicr, 15/15) âyetini inzal buyurdu.[7]

3. SAHABENİN MELEKLERİ GÖRMESİ

Hz. Âişe (radıyallahu anhâ) anlatıyor: Resûlü Ekrem, bir insan sesi duydu. Yerinden fırladı ve dışarı çıktı. Adamı görebilmek için, ben de onu takip ettim. Baktım ki, benim daha önceden de tanıdığım Dıhyetü'l-Kelbî! Sarığını omuzları arasına sarkıtmış ve atının boynuna yaslanmış vaziyette duruyor. Allah Resûlü içeri girince bana: "Aniden dışarı çıktın. Ben de baktım, Dıhyetü'l-Kelbî olduğunu gördüm. Onu gördün mü?" dedi. "Evet." dedim. Dedi ki: "O Hz. Cibril idi. Bana Kureyzaoğulları üzerine yürümemi emretti."[8]

İbn Abbas'ın Cibril'i Görmesi

İbn Abbas (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlünün yanında, babamla birlikteydim. Resûlü Ekrem'in yanında onunla fısıltıyla konuşan bir adam vardı. Sanki babamdan yüzünü kaçırır gibi hâli vardı adamın. Allah Resûlünün yanından ayrıldığımızda, babama şöyle dedim: "Babacığım, Resûlü Ekrem'in yanı başında onunla gizlice konuşan bir adam vardı." Bunun üzerine, Allah Resûlüne gittik ve babam şöyle dedi: "Yâ Resûlallah, Abdullah'a böyle böyle dedim. Gerçekten, yanınızda sizinle fısıldaşarak konuşan bir adam var mıydı?"

---

7 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/133 (11112)

8 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/250.

Allah Resûlü: "Sen onu gördün mü Abdullah?" diye sordu. Ben, "Evet, gördüm." dedim. Buyurdular ki: "O seninle ilgilenmeme mâni olan adam, Cibril-i Emin'di."[9]

Meleklerin Sahabilere Selam Vermesi ve Onlarla Musafahası

Mutarrif b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: İmran b. Husayn bana: "Mutarrif! Melekler bana gelerek yanı başımda, evimde Kâbe'deki Hicr kapısında selam veriyorlardı. Ancak, ben vücuduma dövme yaptırdıktan sonra gelmez oldular." dedi. Bir süre sonra, İmrân'ın yaraları iyileşince İmrân bana dedi ki: "Mutarrif! Arkadaşlarım, bana yine geldiler. Ancak, ben vefat edinceye kadar bu söylediklerimden hiç kimseye bahsetme."[10]

Sahabinin Melekle Konuşması

Selm b. Atıyye anlatıyor: Selmân-ı Fârisî, ölüm döşeğinde yatmakta olan bir adamı ziyaret etmişti. Dedi ki: "Ey melek, ona iyi muamele et." Ölüm anını bekleyen ve yatan adam şöyle karşılık verdi: "Melek bana diyor ki: Ben bütün müminlere karşı iyi davranırım."[11]

4. KUR'ÂN OKUYAN SAHABİ İÇİN MELEKLERİN İNMESİ

Ebû Saîd el-Hudrî (radıyallahu anh) anlatıyor: Üseyd b. Hudayr (radıyallahu anh), geceleyin Kur'ân okuyordu. Atı birdenbire şahlandı. Okumaya devam etti. At, tekrar ayaklarını kaldırdı ve ürktü. O, yine okumayı sürdürdü. Üseyd, atın Yahya'yı ezmesinden endişelenerek Yahya'nın yanına gitti. O esnada, başının üzerinde bulut

---

9 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 1/293 (2679)

10 Hâkim, *Müstedrek* 3/536 (5994)

11 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/204.

gibi bir şey gördü. O bulutun içinde, kandil gibi ışıklar görünüyordu. Hudayr, bundan sonrasını şöyle anltıyor:

"Bulut göğe yükseldi, yükseldi ve artık göremez oldum. Sabahleyin, başıma gelen bu olayı hemen Allah Resûlüne haber verdim. Dedim: "Yâ Resûlallah! Gece Kur'ân okuyordum. Atım ansızın ürktü ve sıçradı." Resûlü Ekrem, "Okumaya devam etseydin İbn Hudayr." dedi. "Okumaya devam ettim, yine huysuzlandı ve şaha kalktı." dedim. Allah Resûlü yine aynı şekilde: "Okumaya devam etseydin." dedi. "At yanımdan ayrıldı, Yahya da atın gittiği taraftaydı. Atın, onu ezip geçmesinden korktum. O sırada, içinde kandil gibi şeylerin bulunduğu bir bulutun üzerimizi gölgelediğini gördüm. Göğe doğru yükseldi, sonra da onu göremez oldum."

Allah Resûlü buyurdu ki: "Gördüğün şey, seni dinlemeye gelen meleklerdir. Eğer okumayı sürdürseydin, insanlar da onu açıkça görürlerdi ve hiç gizlenmezdi."[12]

5. MELEKLERİN, ŞEHİT HANZALE'Yİ YIKAMASI

Mahmud b. Lebid (radıyallahu anh) anlatıyor: Amr b. Avf'ın kardeşi Hanzale b. Âmir, Uhud Savaşı'nda Ebû Süfyan ile karşılaşmış ve onu alt etmişti. Ebû Süfyan'ı tam öldürmek üzereydi ki, Ebû Süfyan'ın imdadına yetişen Şeddad b. Evs, Hanzale'yi şehit etti. Allah Resûlü, Hanzale hakkında şöyle buyurdu: "Arkadaşınızı melekler yıkıyorlar. Ailesine sorun, durumu hakkında bilgi alın." Hanımı: "Hanzale'nin gusül etmesi gerekiyordu; ama çağrıyı duyar duymaz çıktı gitti." dedi. Allah Resûlü: "Demek meleklerin onu yıkaması, bu sebeptenmiş." buyurdu.[13]

---

12 Müslim, *Sahîh* 1/548 (796)

13 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/357; İbn Hacer, *el-İsâbe* 1/361

6. MELEKLERİN, SA'D B. MUAZ'IN CENAZESİNE İŞTİRAK ETMESİ

Seleme b. Eslem anlatıyor: Allah Resûlünü görünce: "Onu takip edeyim." diye kapının ağzında beklemeye koyuldum. Resûlü Ekrem Efendimiz, evin içine girdiği zaman içerde üzeri örtülmüş olan Sa'd'dan başka kimse görünmüyordu. Ama o, adımlarını atmaya devam ediyordu; sanki oturacak bir arıyor gibiydi. Onu görünce durdum. Bana eliyle işaret ederek "Dur!" dedi. Durdum ve arkamdan gelenleri de durdurdum. Resûlü Ekrem Efendimiz bir müddet oturdu, sonra çıktı. Ben arkasından çıktım ve: "Yâ Resûlallah! İçeride kimseyi göremediğim halde, sen oturacak yer arıyor gibi yürüyordun." dedim. Allah Resûlü buyurdular ki:

"Bir melek, kanatlarından biriyle bana yer açıncaya kadar oturamadım. Yer verilince, ancak oturabildim."

Efendimiz o sırada şöyle diyordu: "Henien leke ey Ebû Amr; yani seni tebrik ederim Ebû Amr! Ne mutlu sana Ebû Amr!"[14]

7. HİCRET ESNASINDA, SÜRAKA'NIN ENGELLENMESİ

Zeyd b. Eslem (radıyallahu anh) ve başkaları anlatır: Sürâka b. Mâlik, Resûlü Ekrem'i yakalayıp öldürmek için yola çıktı. Üç kere fal oku çekti, üçünde de çıkmaması yönünde işaret geldi. Buna rağmen atına bindi ve arkalarından yetişti. Allah Resûlü dua etti ve Sürâka'nın atının ayaklarının kuma saplanmasını niyaz etti; atın ayakları kuma gömüldü. Sürâka: "Ey Muhammed! Ne olur, atımın kurtulması için Allah'a yalvar. Sana söz veriyorum; beni serbest bırakırsan, seni takip edenleri geri çeviririm." dedi. Şefkat Nebisi şöyle yalvardı Rabb-i Kerim'ine: "Ya Rabbi! Eğer sözünde samimi ise, onun atını kurtar!" Atının ayakları hemen kurtuldu.

---

14 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/428.

Ebû Ma'bed el-Huzai'nin rivayetinde, şu ek bilgi mevcuttur: Gerçekten Sürâka, verdiği sözde durdu ve kötü niyetle Allah Resûlünün peşine düşenlere: "Dönün; ben bu civarı aradım. Siz de bilirsiniz ki, ben bu konularda yanılmam." dedi. Onlar da, Sürâka'nın bu sözü üzerine gerisin geri döndüler.[15]

8. DÜŞMANLARIN TAŞ VE TOPRAK İLE YENİLGİYE UĞRATILMASI

Haris b. Bedel anlatıyor: Huneyn Harbi'nde Resûlü Ekrem'-in şu haline şahit oldum. "Ashâbından Abbas b. Abdulmuttalip ve Ebû Süfyan b. Haris dışında hemen hepsi bozguna uğramıştı. Bunun üzerine Allah Resûlü, yerden bir avuç kum aldı ve yüzümüze doğru fırlattı. O an, biz bozguna uğramıştık. Hiçbir şeyi göremez olmuştuk. Sadece onun peşimizden bizi kovaladığını görüyorduk."[16] Amr b. Süfyan es-Sekafi der ki: "O anda atıma biner binmez soluğu Taif'te almıştım."[17]

Hakîm b. Hizâm (radıyallahu anh) anlatıyor: Bedir Harbi'nde, Allah Resûlüne, yerden bir avuç çakıl taşı alması emredilmişti. Resûlullah, taşları aldı ve bizi elindeki taşlarla karşıladı. Taşları bize atarken, 'şâheti'l-vücûh' yani 'Yüzleri çirkin olsun.' diyordu. Bunun üzerine, biz hezimete uğradık. Bu münasebetle, Cenab-ı Allah şu âyeti inzal buyurdu:

"Siz savaşta onları kendi kuvvetinizle öldürmediniz, lâkin Allah öldürdü. (Ey Resûlüm) Attığın vakit sen atmadın, lâkin Allah attı. Ve bunu, Allah müminleri güzel bir imtihana tâbi tutmak için yaptı. Şüphesiz ki Allah, hakkıyla işitir ve bilir." (Enfal, 8/17) [18]

---

15 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/232.

16 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/775 (30212)

17 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/332.

18 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 11/285 (11750)

9. DÜŞMAN SAYISININ MÜSLÜMANLARA AZ GÖSTERİLMESİ

Abdullah b. Mesud (radıyallahu anh) anlatır: "Bedir Savaşı'nda, düşmanlar bize sayıca az gösterilmişti. Hatta yanımdaki arkadaşıma 'Onlar yetmiş kişi var mı?' diye sorduğumda, bana, 'Bence yüz kişi olmalılar.' demişti. Sonra bir adamı esir aldığımızda, ona sayılarını sorduk. Bize 'Bin kişiydik.' cevabını verdi."[19]

10. MÜSLÜMANLARA GÖRÜNMEYEN ORDULAR VE RÜZGÂRLA YARDIM EDİLMESİ

Said b. Cübeyr (radıyallahu anh), Hendek Harbi'nde Medine'de idi. Olayı şöyle anlatır: Ebû Süfyan, Kureyş ve Kinanelilerle; Uyeyne b. Hısn, Gatafanlılarla; Tuleyha, Esedoğulları tarafıyla; Ebû A'ver ise Süleymoğulları ile birlikte geldiler. Kureyzaoğulları ile Allah Resûlü arasında yapılmış olan anlaşma, Kureyzalılarca tek taraflı olarak bozulmuş ve antlaşmayı bozan Kureyza Yahudileri, müşriklerin tarafına geçmişlerdi. Şu âyet onlar için nazil oldu: "O kâfir düşmanlara içeriden destek vererek hıyanet eden ehl-i kitaptan olan (Benî Kureyza'yı da) kulelerinden indirdi ve kalplerine korku saldı; neticede, bir kısmını öldürüp, diğer bir kısmını da esir aldınız." (Ahzâb, 33/26) Akabinde, Hz. Cibril beraberinde rüzgârla geldi. Efendimiz, Cibril'i görür görmez, 'Müjdeler olsun.' diye üç defa çığlık attı ve "Allah, onlara azap için rüzgâr gönderdi." dedi. Çok geçmeden, gelen rüzgâr evlerin çatılarını devirdi, kap kacakları savurdu, çadırların kazıklarını söktü ve her şeyi yerle bir etti. Neticede, hepsi başının çaresine baktı ve hızla bölgeden uzaklaştı. Allah, bu olayla ilgili olarak şu âyeti inzal buyurdu:

---

19 İbn Kesîr, *Tefsîr* 2/315.

"Ey iman edenler! Allah'ın üzerinizdeki nimetini hatırlayın. Hani birleşik ordular üzerinize saldırmıştı da, Biz onlara karşı, bir rüzgâr ve sizin göremediğiniz ordular göndermiştik. Allah yaptığınız her şeyi görüyordu." (Ahzâb, 33/9)

Hemen akabinde Allah Resûlü oradan döndü.[20]

Düşmanların Yerin Dibine Batırılması

Büreyde (radıyallahu anh) anlatıyor: Uhud Savaşı esnasında biri, "Allah'ım, eğer Muhammed hak bir peygamber ise, beni yerin dibine batır!" dedi. Allah da, onu hemen yerin dibine geçirdi ve helak etti.[21]

Allah Resûlünü Yaralayan İbn Kamie'nin Âkıbeti

Nâfi b. Âsım (radıyallahu anh) anlatır: "Allah Resûlünün mübarek yüzünü kanatan kişi, Huzeyl kabilesinden Abdullah b. Kamie isimli biriydi. Daha sonra, Allah ona bir tekeyi musallat etti ve toslayarak onu öldürdü."[22]

11. SAHABİLERİN BEDDUASINI ALANLARIN AKIBETİ

Zâzân anlatıyor: Hz. Ali (radıyallahu anh) bir hadisten bahsetti, orada bulunan biri Hz. Ali'ye: "Yalan söylüyorsun!" dedi. Hz. Ali adama: "Eğer sen yalancı isen sana beddua edeyim mi?" dedi. Adam, "Edersen et, sen bilirsin." dedi. Hz. Ali Efendimiz, adama bir beddua etti; adam oracıkta kör oluverdi.[23]

---

20 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 2/71.

21 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 6/178 (10115)

22 Ebû Nuaym, *Delâil* 2/9

23 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/153 (14684)

12. GÖRMEYEN GÖZLERİN AÇILARAK GÖRMEYE BAŞLAMASI

Hz. Enes anlatıyor: Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh), Zinnîre adlı cariyesini azat ettikten sonra, Zinnîre'nin gözleri görmez olmuştu. Kureyşliler ona "Lât ve Uzzâ gözlerini kör etti!" dediler. Zinnîre, onlara sert bir cevap verdi: "Yalan! Kâbe'nin sahibi olan Allah'a kasem ederim ki, Lat ve Uzza, hiçbir şeye güç yetiremez, bir yararları da olamaz." Zinnîre, bunu söyledikten sonra Allah onun gözlerini açtı.[24]

13. HAZRETİ ÖMER'İN HUTBE VERİRKEN SÂRİYE'YE KOMUT VERMESİ

İbn Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer, düşman üzerine bir ordu gönderdi; başına da Sâriye adında bir komutan tayin etti. Bir ara, Hz. Ömer hutbe verirken aniden: "Ey Sâriye dağa sığın!" diye üç kere seslendi. Bir müddet sonra, ordunun elçisi geldi. Hz. Ömer, savaş neticesi hakkında bilgi istedi. Elçi şöyle dedi: "Ey Müminlerin Emîri! Bozguna uğramıştık. Tam o esnada üç defa: 'Ey Sâriye, dağa sığın!' diye bir çağrı işittik. Sırtımızı dağa verdik ve durum lehimize döndü de, Allah onları hezimete uğrattı."[25]

Diğer bir rivayette, Hz. Ömer'e niçin seslendiği sorulmuş ve Hz. Ömer şu karşılığı vermiştir: "Düşmanın, Müslüman askerlerini dağa doğru sıkıştırdığı ve püskürttüğü içime doğdu. O anda, 'Keşke Allah'ın kullarından biri sesimi duysa da komutana ulaştırsa!' dedim."[26]

---

24 İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/312.

25 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/794 (35788)

26 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 12/794 (35788)

14. SAHABENİN GAİPTEN SESLER DUYMASI

İbn Abbas Vefat Ettiğinde Duyulan Ses

Said b. Cübeyr (radıyallahu anh) anlatıyor: İbn Abbas (radıyallahu anh), Taif'te vefat etmişti. Cenazesinde, bizzat bulundum. Daha önce hiç görmediğimiz türden bir kuş geldi ve naaşın içine girdi. Baktık, uzun süre çıkacak mı diye bekledik. Ama, çıktığı hiç görülmedi. Cenaze defnedildiğinde ise, kabrin ağzından şu âyetlerin okunduğu işitildi; ancak, kimin okuduğu anlaşılamadı: "Ey gönül huzuruna ermiş ruh! Sen Rabbinden razı, O senden razı olarak dön Rabbine! Sen de katıl has kullarımın içine, gir cennetime! (Fecr, 89/ 27-30) [27]

15. CİNLERİN, PEYGAMBER EFENDİMİZİN GELDİĞİNİ HABER VERMESİ

Câbir b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: Efendimizin nübüvvetine dair Medine'de duyulan ilk haber şu olmuştu: Medineli bir kadının, yanından ayrılmayan bir cini vardı. Bir gün cin, beyaz bir kuş suretinde gelmiş ve bahçe duvarının üzerine konmuş. Kadın cine demiş ki: "Yanımıza gelmez misin; konuşalım, ne var ne yok birbirimizi haberdar edelim?" Cin şöyle karşılık vermiş: "Bak, Mekke'de yeni bir peygamber var; o zina etmeyi yasakladığı gibi bizim yeryüzünde kalmamıza da engel oluyor."[28]

Âsım b. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Osman (radıyallahu anh) şöyle demişti: Resûlü Ekrem'e nübüvvet gelmeden önce, ticaret kervanıyla Şam'a gitmiştik. Şam'ın girişine ulaştığımızda, oranın kâhinesi birden karşımıza çıktı ve şöyle dedi: "Benim cin geldi ve kapımın önünde durdu. Ben 'Girmez misin?' diye sorduğumda, bana: 'Bu, mümkün değil artık; çünkü, karşı konulamaz emir var.' dedi." Daha sonra, Şam'dan ayrıldım ve Mekke'ye geldim. Orada,

---

27 Hâkim, *Müstedrek* 3/626 (6312)

28 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/190.

Allah Resûlünü, insanları Allah'ın dinine davet ederken buldum.[29]

Übey b. Ka'b anlatıyor: Bir grup Müslüman, Mekke'ye gitmek üzere yola çıktı. Giderken, yollarını kaybettiler. Artık ümitlerini kestikleri ve öleceklerini düşündükleri vakit, kefenlerini giydiler ve ölümü beklemek üzere yere uzandılar. Tam o esnada, ağaçların arasından bir cin çıkıp geldi ve şöyle seslendi:

"Ben, Peygamberi dinleyen cemaatin son ferdiyim. O Peygamberin, şöyle dediğini duymuştum: 'Müslüman, Müslümanın kardeşidir. Ona göz kulak olur ve ona yol gösterir, onu asla yüzüstü yerde bırakmaz.' Bakın; işte şu tarafta su var, yol da şuradan gider." diyerek onlara suyu ve yolu gösterdi.[30]

16. CİN VE ŞEYTANLARIN MÜMİNLERE BOYUN EĞMESİ

Efendimizin Şeytanı Yakalaması

Ebû Hureyre, Allah Resûlünün şöyle buyurduğunu nakleder: Allah Resûlü buyurdu: "Dün akşam cinlerden bir ifrit, namaz kılmama engel olmak için önüme çıktı. Allah bana güç ve kuvvet verdi, onu yakaladım, derdest ettim. Hatta, onu mescidin direklerinden birine bağlamayı bile düşündüm ki, siz sabahleyin gelip onu göresiniz. Ama o anda kardeşim Süleyman'ın şu duasını hatırladım: "Yâ Rabbi." dedi. "Affet beni ve bana, benden sonra hiç kimseye nasip olmayacak bir yetki lütfet. Çünkü Sen, lütufları son derece bol olan Vehhâb'sın!" (Sâd, 38/35)

Bu nedenle onu aşağılanmış olarak kovdum."

Bir rivayette, şu ilave vardır: "Eğer Hz. Süleyman'ın duası olmasaydı, şeytan öylece bağlı kalırdı ve Medine'nin çocuklarına oyuncak olurdu."[31]

---

29 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 2/339

30 Ebû Nuaym, *Delâil* 1/299

31 İbn Hibbân, *Sahîh* 14/329 (6418)

Hz. Ömer'in Şeytanla Güreş Tutması ve Onu Yenmesi

Ebû Vâil (radıyallahu anh) anlatıyor: Abdullah bana şunları anlattı: "Şeytan, sahabilerden biriyle karşılaştı ve onunla güreşe tutuştu. Müslüman, onu yere serdi ve yendi. Baş parmağıyla da boğazına bastırdı. "Beni bırakırsan, sana bütün şeytanların duyunca kaçtığı bir âyet öğretirim." dedi ve sahabi de onu bıraktı. Ama şeytan o âyeti öğretmek istemedi. Sahabi, onu yine yere serdi. Aynı sözü veren şeytan yine sözünden caydı. Üçüncüsünde yine aynı durum tekrarlanınca, şeytan, bahsettiği âyetin Bakara Sûresi'ndeki Âyetü'l-Kürsi olduğunu söyledi. Abdullah'a denildi ki: "Ey Ebû Abdurrahman kimdi o adam?" Abdullah'ın cevabı şu oldu: "Hz. Ömer'den başka kim olabilir ki?"[32]

17. SAHABİLERİN, CEMÂDÂTIN (CANSIZ VARLIKLARIN) SESLERİNİ İŞİTMESİ

İbn Mesud'un, Yemeğin Tesbihatını İşitmesi

İbn Mesud anlatıyor: Biz peygamberlik alâmeti olan harikulâde olayları bereket kabul ederdik. Siz ise, o tür olayları bir korkutma/inzâr telakki ediyorsunuz. Bir gün, Allah Resûlü ile yolculuk hâlindeydik. Suyumuz çok azalmıştı. Resûlü Ekrem: "Kalan suyu getirin." diye emretti. İçinde azıcık su bulunan bir kap getirdiler. Resûlullah, elini kabın içine daldırdıktan sonra şöyle dedi: "Haydi abdestinizi alın, bereket Allah'tandır."

İbn Mesud der ki: "Gerçekten de ben, Resûlü Ekrem'in parmakları arasından su kaynadığını gördüm. Hatta bizler yemek esnasında, yiyeceklerin Allah'ı tesbih ettiğini de işitirdik."[33]

---

32 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/71

33 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/97

Hurma Kütüğünün İniltisinin Duyulması

Câbir b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü cuma hutbesini verirken bir hurma ağacına yaslanırdı. Ensâr'dan biri şöyle bir öneride bulundu: "Yâ Resûlallah, sana bir minber yapsak olmaz mı?" Efendimiz de: "İsterseniz yapın." buyurdu. Hemen bir minber yaptılar. Cuma günü geldiğinde, Allah Resûlü yeni yapılan minbere çıktı. O sırada daha önce yaslandığı hurma ağacı, bir çocuğun ağlaması gibi etkili bir ses çıkararak inledi. Resûlü Ekrem, minberden indi ve ağacı kucakladı. Ağaç, sakinleştirilen çocuğun nazlanması gibi inlemeye devam ediyordu. Câbir der ki: "Hurma ağacı, duyduğu zikirlerden mahrum kaldığı için ağlıyordu."[34]

Hz. Enes'ten gelen bir rivayette Allah Resûlü şöyle demiştir: "Muhammed'in nefsi kudret elinde olan Allah'a yemin ederim ki; onu yatıştırmış olmasaydım, Allah'ın Resûlünden ayrıldığı için duyduğu üzüntüden dolayı, kıyamete kadar inlemeye devam edecekti. Sonunda, Allah Resûlü emretti de hurma ağacı toprağa gömüldü."[35]

Selmân-ı Fârisî ve Ebu'd-Derdâ'nın, Yemek Kabının Tesbihini İşitmesi

Ebu'l-Buhturî (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir gün, Ebu'd-Derdâ ve Selmân birlikteydi. Ebu'd-Derdâ tencerenin altına ateş yakarken, ansızın tencereden bir ses geldiğini duydu; çocuk sesine benziyordu. Daha sonra ses yükseldi. Yükselince tencere ters çevrildi ve yere devrildi. Fakat, içindeki yemekten hiçbir şey dökülmedi. Tencere, sonra tekrar eski hâlini aldı. Ebu'd-Derdâ: "Şu tuhaf işe bak Selmân! Herhalde böylesini, sen de baban da şimdiye kadar

---

34 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/127
35 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/126

görmemiştir." dedi. Selmân-ı Fârisî şöyle cevap verdi: "Şayet sussaydın ve sırrı açığa vurmasaydın, Allah'a delâlet eden pek çok âyeti görürdün."[36]

18. SAHABENİN, KABİR EHLİNİN SESİNİ İŞİTMESİ

Yahya b. Eyyûb anlatıyor: Duyduğuma göre, Hz. Ömer zamanında sürekli mescide devam eden dindar bir genç vardı. Hz. Ömer, onun bu hâlini çok severdi. Gencin yaşlı bir de babası vardı. Genç, yatsı namazını kılar kılmaz, babasının yanına dönerdi. Eve dönüş yolu üzerinde de bir kadın vardı. Kadın, gence tutulmuş ve gönlünü ona kaptırmıştı. Sürekli gencin yoluna dikilirdi. Bir gece, genç yine evine dönerken onu baştan çıkarmaya çalıştı. Genç de, kadının peşine takıldı. Tam kadının evinin kapısına geldiği ve içeriye adımını atacağı sırada Allah'ı hatırladı ve dilinden şu âyet dökülmeye başladı: "Allah'a karşı gelmekten sakınanlara şeytandan bir hayal ilişince, hemen düşünüp kendilerini toparlar, basiretlerine tam sahip olurlar." (A'râf, 7/ 201)

Delikanlı, bu âyeti okuya okuya yere yığıldı. Kadın, yardım etmesi için bir cariyesini çağırdı ve onu, evinin kapısına kadar götürdüler. Oraya oturttular ve babasına haber vermek için kapıyı çaldılar. Baba, oğlunu o vaziyette görünce komşularını çağırdı; yardım ettiler ve eve aldılar. Uzun süre geçtikten sonra, genç kendine geldi. Babası, "Oğlum neyin var, ne oldu sana?" dedi. Genç: "Bir şeyim yok baba." dedi. Babası, ısrar edince anlattı başına gelenleri. Babası, "Hangi âyeti okumuştun?" dedi. Genç, yukarıda zikri geçen âyeti okudu; ama yine kendinden geçti. Baktılar ki, bu kez vefat etmiş. Yıkadılar ve geceleyin götürüp kabristana defnettiler.

Sabah olduğunda, olay Hz. Ömer'e intikal etmişti. Hazret Ömer, gencin babasına geldi ve taziyelerini bildirdikten sonra,

[36] Ebû Nuaym, *Hilye* 1/224

"Bana neden haber vermediniz?" diye sordu. Dediler ki, "Ey Müminlerin Emîri! Vakit geceydi, sizi rahatsız etmek istemedik." Hz. Ömer, "Bizi onun kabrine götürün." dedi. Hz. Ömer, beraberindekilerle kabre vardı ve şöyle seslendi: "Ey filân, Rabbinin huzuruna çıkmaktan endişe duyan mümine iki cennet var." (Rahmân, 55/46) dedi. Kabrin içindeki genç, ona cevap verdi: "Ey Ömer! Rabbim, bana senin bahsettiğin cenneti iki kere verdi."[37]

Sahabenin, Cehennem Ehlinin Çektiği Azabı Müşahede Etmesi

İbn Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Bedir civarında dolaşırken, bir çukurun içinden ansızın bir adam çıkıverdi. Adamın boynunda bir zincir vardı. Bana: "Ey Abdullah, bana su ver! Ey Abdullah, bana bir su ver! Ey Abdullah, bana su ver!" diyerek beni çağırdı. Benim adımı gerçekten biliyor muydu, yoksa Arap âdeti üzere mi beni çağırıyordu; anlayamadım. Çukurdan bir adam daha çıktı. Onun elinde de, bir kamçı vardı. Bana: "Ey Abdullah ona su verme, çünkü o bir kâfir!" diye seslendi ve adama bir kırbaç vurdu, tekrar çukuruna soktu. Koşarak Allah Resûlüne geldim ve durumu haber verdim. Bana: "Gerçekten onu gördün mü?" dedi. "Evet." dedim. "O gördüğün kişi, Ebû Cehil'dir. Kıyamete kadar o şekilde azap görecektir." buyurdu.[38]

19. SAHABENİN DUASIYLA ÖLÜLERİN DİRİLMESİ

Enes b. Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: "Bu ümmetin içerisinde, üç olaya şahit oldum ki; eğer bunlar İsrailoğullarında olsaydı, sonraki nesiller bunları sahiplenme hususunda birbirleriyle yarışırlardı." "Nedir onlar?" diye sorduğumuzda şöyle anlattı:

"Biz, Allah Resûlünün Suffe Ashâbı içindeydik. Bir gün,

---

37 İbn Kesîr, *Tefsîr* 2/279.

38 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/289

yanında ergenlik çağına gelmiş bir çocuğuyla birlikte, Muhacir bir kadın çıkageldi. Kadın, kadınların tarafına geçti; çocuk da bizim yanımıza geldi. Kısa sürede çocuk, salgın olan Medine vebasına yakalandı. Uzun zaman hasta yatağında yattıktan sonra da vefat etti. Efendimiz, çocuğun gözlerini kapattı ve kefenlenmesini emretti. Biz çocuğun cenazesini tam yıkamak üzereydik ki, Efendimiz: 'Enes, annesine git ve ona durumunu haber ver!' dedi. Enes gitti ve çocuğun annesine haber verdi. Annesi geldi ve çocuğun ayaklarının dibine oturdu; ayaklarına sarılarak:

Allah'ım, sana gönlümden gele gele teslim oldum. Şirkten uzak kalmak için, bütün putları terk ettim. Senin rızan için hicret ettim. Allah'ım! Puta tapan putperestleri bana güldürme. Bu musibetten dolayı, kaldıramayacağım yükü bana yükleme.' dedi."

Enes (radıyallahu anh) der ki: "Vallahi, kadın sözünü bitirmeden çocuğun ayakları hareket etmeye başladı. Yüzündeki örtüyü kaldırdı. O çocuk, annesi ve Resûlü Ekrem vefat edinceye kadar hayatta kaldı ve yaşadı."[39]

20. ŞEHİT SAHABİLERDE GÖRÜLEN MUCİZEVÎ DURUMLAR

Câbir b. Abdullah anlatıyor: Hz. Muaviye su kanalı inşa ederken: "Uhud şehitlerine bir çözüm bulun." demişti. Tam kırk yıl sonra, onları kabirlerinden çıkardık. Cesetleri yumuşak, azaları sapasağlamdı; hiç çürümemişti.[40]

Benzer bir hadise, yine Hz. Cabir'den şöyle rivayet edilir: Muaviye b. Ebi Süfyan zamanında, adamın biri aniden çıkageldi: "Câbir! Vallahi Muaviye'nin işçileri babanın mezarını kazdılar, cesedi göründü. Diğer şehitlerinki de açığa çıktı!" dedi. Hemen gittim ve babamı defnetmiş olduğum yerde buldum. Savaşta

39 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/154
40 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/563

almış olduğu yaraların dışında, bedeninde hiçbir yara bere ve değişiklik yoktu. Onu tekrar defnettim.[41]

21. KABİRLERİNDEN MİSK KOKUSU YAYILMASI

Muhammed b. Şurahbil (radıyallahu anh) anlatıyor: "Birisi, Sa'd b. Muaz'ın kabrinden bir avuç toprak aldı. Avucunu açtı baktı ki, misk gibi kokuyor. Allah Resûlü, 'Sübhanallah, sübhanallah…' diyor ve yüzünden hayret ettiği anlaşılıyordu."[42]

22. ŞEHİT SAHABİLERİN CESETLERİNİN İLÂHÎ İNAYETLE KORUNMASI

Ebû Hureyre (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, Âsım b. Sabit'i bir askeri birliğe komutan tayin etmişti. Asım şöyle demişti yola çıkarken: "Ben asla bir müşrikin koruması altında olmayı hazmedemem. Daha önce de, ahd ü peymanım vardı Allah'a: Bana dokunmadıkları sürece hiçbir müşriğe dokunmayacağım." Kureyşli müşrikler, onun cesedinden bir parça koparıp getirmesi için adamlarını gönderdiler. (Âsım, Bedir'de Kureyş'in önde gelenlerinden bazılarını öldürmüştü.) O anda, Allah kara bulut gibi bir arı sürüsü gönderdi ve cesedine ilişmelerine engel oldu. Bu nedenle Âsım'a: 'Arıların vesilesiyle korunan' anlamında 'hamiyyü'-debr' unvanı verilmiştir.[43]

23. HAYVANLARIN ALLAH RESÛLÜNE VE ASHÂBA İTAATİ

Hamza b. Ebî Üseyd (radıyallahu anh) anlatır: Allah Resûlü, Ensâr'dan bir zatın cenazesine iştirak etmek için Bakî' kabristanına gitmişti. Baktık ki, yolda ön ayakları üzerine kıvrılmış olarak yatan bir

41 İbn Ebî Şeybe, *Musannef* 7/372 (36790)
42 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/431
43 İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/245

kurt! Allah Resûlü buyurdu: "Bu kurt, hakkını istemek için gelmiş, ona hakkını vermeniz gerekir." "Yâ Resûlallah, onun hakkı nedir?" diye sorduklarında, "Onun hakkı, her yıl her sürüden bir koyundur." buyurdu Allah Resûlü. "Bir kurt için çoktur yâ Resûlallah!" dediler. Bunun üzerine Efendimiz; kurda, eliyle hakkını kendisinin alması gerektiğini işaret etti; kurt da dönüp gitti.[44]

İbnü'l-Münkedir (radıyallahu anh) anlatıyor: Resûlü Ekrem Efendimizin (sallallahu aleyhi ve sellem) kölelikten azat ettiği Sefîne, Rum sınırında yolunu kaybetmişti. Endişeli ve korkulu bir vaziyette orduyu aramaya başladı. Karşısına bir aslan çıkıverdi. Aslana şöyle dedi: "Ey aslan, ben Allah Resûlünün azatlısıyım. Durumum bundan ibarettir." Aslan hemen kuyruğunu ve başını salladı ve Sefine'ye doğru yaklaştı; onun yanında durdu. Ne zaman ses işitse, aslan sesin geldiği tarafa yöneliyor ve Sefine'yi korkutmamaya çalışıyordu. Ordunun yanına getirinceye kadar aslanın bu dikkatli davranışı devam etti. Ordunun yanına getirince, aslan arkasını dönüp gitti.[45]

Kurdun Çobanla Konuşması ve Efendimizin Geldiğini Haber Vermesi

Ebû Saîd el-Hudrî anlatıyor: Kurdun biri, koyuna saldırarak onu yakaladı. Çoban, koyununu kurdun elinden kurtarmak istedi ve çekip aldı. Kurt, ön ayakları üzerine dikilerek çobana şöyle dedi: "Allah'ın bana gönderdiği rızkı elimden çekip almakla Allah'tan korkmuyor musun?" Çoban: "Çok tuhaf, bir kurt benimle bir insan gibi konuşuyor." dedi. Kurt: "Ben sana daha ilginç bir şey söyleyeyim mi? Muhammed, Medine'de, gelmiş ve geçmişten haberler veriyor." dedi. Çoban, koyunlarını önüne kattığı gibi Medine'nin yolunu tuttu. Sürüyü bir yere bıraktıktan sonra, Allah

44 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/146
45 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/147

Resûlünün huzuruna gelerek başına gelen olayı anlattı. O sırada, Allah Resûlünün emri üzerine namaz için insanlara çağrı yapıldı. Daha sonra, Efendimiz dışarı çıktı ve çobandan, başına gelenleri cemaate de anlatmasını istedi. Allah Resûlü şöyle buyurdu:

"Doğru söyledi bu adam. Allah'a yemin ederim ki; vahşi hayvanlar, insanlarla konuşmadıkça kıyamet kopmaz. Hatta, ayakkabısının bağı ve mızrağının ucu da insanla konuşmadıkça kıyamet gerçekleşmez."[46]

24. DENİZ VE NEHİRLERİN, ALLAH'IN İZNİYLE SAHABEYE HİZMET ETTİRİLMESİ

Kays b. Haccac (radıyallahu anh) naklediyor: Amr b. Âs'ın (radıyallahu anh) komutasındaki Müslümanların Mısır'ı fethinden sonra, Kıptilerin hesabına göre haziran ayında, yerli halk komutan Amr b. Âs'ın huzuruna gelerek şöyle dedi: "Ey komutan! Bizim Nil nehri ile ilgili bir âdetimiz vardır. Eğer onu yerine getirmezsek taşmaz." Amr b. Âs, âdetlerinin ne olduğunu sorunca şöyle dediler:

"Bu ayın 12. günü, biz, anne ve babasının rızasıyla bekâr bir kızı alır, güzelce giydirir, ona kokular sürer, sonra da onu nehre atarız." Amr b. Âs onlara: "Bakın, bu İslâm'da olmayan bir âdettir. İslâmiyet, kendinden önceki âdetleri ortadan kaldırmıştır." dedi. Mısır halkı; haziran, temmuz ve ağustos aylarında bekledi. Ancak, Nil nehrinde hiç değişiklik olmadı. Bunun üzerine, göç etmeyi düşündüler. Amr b. Âs, bu olay üzerine Hz. Ömer'e durumu bildiren bir mektup yazdı. Hz. Ömer, cevabî mektubunda ona şunları yazdı:

"İslâmiyet'in kendisinden önceki âdetleri kaldırdığını söylemekle, doğru karar vermişsin. Ben, sana bir de pusula gönderdim. Mektubum sana ulaştığında, pusulayı denize at."

---

[46] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/143

Hz. Ömer'in mektubu Amr'a ulaşınca, Amr pusulayı açtı ve pusulanın içinde şunların yazılı olduğunu gördü:

"Allah'ın kulu ve Müminlerin Emîri Ömer'den Mısır halkının nehri Nil'e;

Bak Nil, eğer kendiliğinden taşıyorsan taşma. Şayet kudreti sonsuz Allah, seni taşırıyorsa, ben O'ndan seni taşırmasını niyaz ediyorum."

Amr, onların ibadet gününden bir gün önce pusulayı nehre attı. O sırada halk, bir yandan Mısır'ı terk etmeye hazırlanıyordu. Çünkü halk, Nil nehri taşmazsa ondan yarar göremiyordu. Onların ibadet günü gelince, Allah Nil nehrini metrelerce yükseltti ve taşırdı. Böylece, onların bu âdeti de ortadan kaldırılmış oldu.[47]

Alâ b. el-Hadramî'nin Denizi Geçmesi

Ebû Hureyre anlatıyor: Allah Resûlü Alâ b. Hadramî'yi Bahreyn'e gönderdiği zaman, ben de Alâ b. Hadramî'yle birlikteydim. O vakit, onda birbirinden ilginç üç keramete şahit olmuştum: Denizin kıyısına ulaştığımızda, "Yâ Aliy, Yâ Azim, Yâ Halim, Yâ Kerim" diyerek dua etti ve "Bismillah deyin ve yürüyün." dedi. Bismillah dedik ve yürüdük. Karşı kıyıya geçinceye kadar, develerimizin topukları bile ıslanmamıştı. Dönüş yolunda ise, çölün içinden geçiyorduk. Suyumuz iyice tükenmişti. Durumu kendisine arz ettik. Kalkıp hemen iki rekât namaz kıldı ve sonra da dua etti. Birden, gökyüzünde kalkan suretinde bir bulut göründü ve bardaktan boşanır gibi yağmur yağdı. Susuzluğumuzu giderdiğimiz gibi, yanımıza kâfi miktarda su da aldık. Onda müşahede ettiğim üçüncü keramet ise şu oldu: Vefat etmesinden sonra, onu bir kumsala defnetmiştik. Ayrılıp biraz ilerledikten sonra, "Şimdi yırtıcı hayvanlar gelip cesedini

---

47 İbn Kesîr, *Tefsîr* 3/464

parçalamasınlar." diyerek geri döndük. Fakat, onu gömdüğümüz kabrinde bulamadık.[48]

Medâin'in Fethi Sırasında, Dicle Nehrinin Geçilmesi

Ebû Bekir b. Hafs b. Ömer (radıyallahu anh) anlatıyor: Selmân-ı Fârisî, Sa'd ile beraber nehrin karşı kıyısına geçiyordu. Atlar yüzerek onları karşı yakaya geçirirken Sa'd şöyle diyordu: "Allah bize yeter, O ne güzel vekildir. Eğer ordu içinde bir başkaldırı olmaz ve iyilikler günahlara galebe çalarsa, Allah, mutlaka kendi dostlarına yardım eder. Dinini mutlak surette hâkim kılar, düşmanlarını da hezimete uğratır."

Selmân ise Sa'd'a şöyle karşılık veriyordu: "İslâm ter ü taze bir dindir. Müslümanlara karalar musahhar olduğu gibi denizler de musahhardır. Selmân'ı yaşatan Allah'a yemin ederim ki, Müslümanlar, Dicle'ye girdikleri gibi zayiat vermeden çıkacaklardır."

Bu konuşmalardan sonra suya girdiler. Nehir öyle hırçın idi ki, suların kabarıklığından, nehrin karşı kıyısı görünmez oluyordu. Sudan geçerken, karadakinden daha çok olayla karşılaşmışlardı. Nehre dalan askerler -Selmân'ın önceden dediği gibi- hiçbir kayıp vermeden karşıya geçtiler.[49]

A'meş (radıyallahu anh), bazı arkadaşlarından naklen anlatıyor: "Dicle nehrinin kıyısına vardığımızda, nehir çok azgındı ve nehrin debisi çoktu. İranlılar da, karşı tarafta idiler. Müslümanlardan biri, 'Bismillah' dedi ve atını ileriye sürdü. Suyun üzerinde kalıyor ve batmıyordu. Diğer Müslümanlar da, 'Bismillah' diyerek atlarıyla nehre daldılar. İranlılar, Müslümanların suya girip batmadıklarını görünce: 'İfritler geliyor, devler geliyor!' diye bağırarak gerisin geriye kaçtılar."[50]

---

48 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr* 18/95 (167)

49 Taberî, *Târîh* 2/460

50 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/155.

25. ATEŞİN SAHABİLERE İTAAT ETMESİ

Muaviye b. Harmel (radıyallahu anh) anlatır: Medine'ye gelmiştim. Temimü'd-Dârî, beni yemeğe götürdü. Çok yemek yemiştim. Zira, üç gündür mescitte aç susuz kalıyordum. Tam o sıralarda, Harre'de aniden yangın çıktı. Hz. Ömer, Temîm'e gelerek: "Şu yangına sen bak." diye onu görevlendirdi. Temîm: "Ey Müminlerin Emîri, ben kimim, ben neyim ki bu yangınla baş edeyim?" dedi. Kısa süre sonra, Hz. Ömer'le beraber yangın mahalline gittiler; ben de onların peşinden gittim. Yangının çıktığı yere vardılar. Hz. Ömer, ateşi eliyle toplamaya başladı ve bir vadiye doğru yönlendirdi. Ateşin arkasından Temîm girdi. O sırada, Hz. Ömer şöyle diyordu: "Görmeyen inanmaz."[51]

26. SAHABİNİN YOLUNUN FEVKALÂDE BİR TARZDA AYDINLANMASI

Hamza b. Amr (radıyallahu anh) anlatıyor: "Karanlık bir gecede, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikteydik. Birbirimizden ayrıldığımızda, parmaklarım ışık saçmaya başladı. Hatta o ışık ile develerimin hepsi toplandılar, hiçbirisi kayıp ve telef olmadı; çünkü parmaklarım aydınlatıyordu."[52]

Abdulhamid b. Ebî Abs anlatıyor: "Ebû Abs, namazlarını sürekli Allah Resûlünün arkasında kılar; sonra da Benî Harise mahallesine dönerdi. Aynı zamanda, Ebû Abs Bedir'e iştirak edenlerdendi. Karanlık ve yağmurlu bir gece evine dönerken, birdenbire elindeki asası ışık saçmaya başladı ve bu sayede evine rahatlıkla ulaştı."[53]

---

[51] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/153.

[52] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 8/213

[53] İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/152

27. BULUTLARIN SAHABİLERİ GÖLGELEMESİ

Abdurrahman b. İmran b. Haris anlatıyor: Mikdad b. Esved, Amr b. Abese ve Şâfi' b. Habib el-Hüzelî (radıyallahu anhum) ile beraber yola çıktık. Amr b. Abese, bir günlüğüne sürüsüne bakmak için yanımızdan ayrıldı. Öğleye doğru onu görmeye gittim. Bir de baktım ki, üzerinde sadece onu gölgeleyen bir bulut duruyor! Hemen, bunu kendisine bildirdim. Bana: "Ben farkındayım; ancak bunu başkasına anlatırsan bozuşuruz seninle!" dedi. Allah'a yemin ederim ki, o vefat edinceye kadar bunu kimseye anlatmadım.[54]

28. EFENDİMİZ VE SAHABE-İ GÜZÎNİNİN DUASI HÜRMETİNE YAĞMURUN YAĞMASI

Hz. Enes anlatıyor: Cuma günü Allah Resûlü minberde hutbe okurken, minbere yakın taraftan bir adam mescide girdi ve: "Yâ Resûlallah! Mallarımız mahvoldu. Toprak susuzluktan çatladı. Allah'a dua et de bize yağmur göndersin." dedi. Resûlü Ekrem ellerini semaya kaldırdı ve: "Allah'ım, bize su ver! Allah'ım, bize su ver!" diye dua etti. Enes der ki: "Vallahi, o anda buluttan eser yoktu. Medine'deki Sel' tepesiyle aramızda, yerleşim yeri ve ev de yoktu. O tepenin arkasından, kalkan şeklinde bir bulut çıktı. Bulunduğumuz yere gelince dağıldı ve yağmur yağdı. Vallahi, tam altı gün güneş görmedik. Ertesi cuma, Allah Resûlü yine hutbe verirken, aynı kapıdan bir adam içeri girdi ve: "Yâ Resûlallah, mallar telef oldu, yollar bozuldu! Allah'a dua et de yağmuru artık kessin." dedi. Allah Resûlü, ellerini yine açtı; Mevlâ'ya şöyle dua etti: "Allah'ım, bize değil de; çevremizdeki yörelere yağdır. Dağlara ve tepelere yağdır."

54 İbn Hacer, *el-İsâbe* 3/6.

Yağmur az sonra kesildi. Güneşin altında yürüyerek mescitten ayrıldık.[55]

Hucr b. Adiy'in Duası

İbrahim b. el-Cüneyd (radıyallahu anh) anlatıyor: Hucr b. Adiy'nin gusletmesi gerekmişti. Görevli memura: "Benim içeceğim suyu getir de, onunla gusül abdesti alayım. Yarınki içeceğimizi bu şekilde kullanmış oluruz." dedi. Görevli: "Korkarım, susuz bir şekilde ölürsün bu gidişle. Muaviye de beni öldürür." dedi. O sırada, Hucr b. Adiy Allah'a dua etti. Az sonra yağmur yağmaya başladı. Hucr b. Adiy, ihtiyacı kadar su aldı. Arkadaşları Hucr'a: "Allah'a dua et bizi içinde bulunduğumuz vaziyetten kurtarsın; bizi yanına alsın." dediler. O da ellerini açtı ve: "Allah'ım! Bizim için hayırlısı neyse onu nasip et." diye dua etti. Çok zaman geçmeden, Hucr ve arkadaşlarından bir grup şehit edildi.[56]

Gökten Bir Kovanın İnmesi

Osman b. el-Kasım (radıyallahu anh) anlatıyor: Ümmü Eymen hicret ederken, Revha'ya varamadan Munsaraf isimli yerde akşam oldu. Susamıştı; ama yanında su yoktu. Aynı zamanda oruçluydu. Susuzluk, onu çok daraltmıştı. Tam o daraldığı esnada, gökten beyaz ipe bağlı bir kova su indi. Suyu aldı, kana kana içti. Ümmü Eymen der ki: "Bu hadiseden sonra, susuzluk çekmedim. Yazın en sıcak günlerinde bile oruç tuttum; ama o suyu içtikten sonra hiç susuzluktan yakınmadım."[57]

---

55 Buhârî, *Sahîh* 1/345 (973)

56 İbn Hacer, *el-İsâbe* 1/315.

57 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 8/224.

29. SUYUN BEREKETLENMESİ

Resûlü Ekrem'in Eliyle Suyun Bereketlenmesi

Enes b. Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: İkindi namazı vaktiydi. İnsanlar namaz kılmak için abdest alacak su aradılar; ancak bulamadılar. Allah Resûlüne bir miktar su getirildi. Efendimiz, elini su kabının içine daldırdı ve insanlara bu kaptan abdest almalarını emretti. Suyun, mübarek parmakları arasından, oluktan kaynar gibi aktığına şahit oldum. Müslümanların tamamı abdestlerini aldılar. Enes'e (radıyallahu anh) bu şekilde abdest alanların sayısı sorulunca, "Seksen veya seksenden daha fazla idi." cevabını vermiştir. Buhari'de geçen diğer bir rivayette de, abdest alan kişi sayısının üç yüz veya üç yüzden daha fazla olduğu kaydedilmiştir.[58]

İmran b. Husayn (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü ile birlikteydik. Çok susamıştık. Birlikte yürürken, iki su kırbasını ayakları arasında gizleyen bir kadınla karşılaştık. Ona suyun nerede olduğunu sorduk. "Su yoktur." cevabını verdi. "Pekâlâ, ailenle su arasındaki mesafe ne kadar?" diye sorduk. "Bir gün bir gece." dedi kadın. Ona dedik ki: "Sen Allah Resûlüne git." Kadın: "Allah Resûlü de ne demek oluyor? Ondan bizim haberimiz yoktur." diye karşılık verdi bize.

Kadını, Allah Resûlü ile görüştürdük. Bize anlattığı şeyleri, ona da anlattı kadın. Ancak, bize yetimleri olduğundan bahsetmemişti. Kırbaların getirilmesini istedi ve o su kaplarını eliyle sıvazladı. Biz, orada kırk kişi susuzluğumuzu giderdik. Bütün kaplarımızı da taşıncaya kadar doldurduk. Sadece develerimizi sulamadık. Daha sonra, Allah Resûlü bize: "Yanınızdakileri bana getirin!" diye ferman etti. Ekmek kırığı ve hurma ne varsa kadına verildi. Verirken de, Efendimiz kadına şöyle dedi: "Bunu

---

58 Buhârî, *Sahîh* 3/1310 (3380)

al ve ailene götür. Ama şunu da bilmeni isterim ki, senin suyunu asla eksiltmedik. Biz, Allah'ın bize ihsan ettiğini içtik." Kadın da, aldığı yiyecekleri çocuklarına götürdü. Onlara "İnsanların en etkileyici olanıyla karşılaştım. İddia ettiklerine göre o bir peygamber imiş." dedi. Daha sonra, o kadın ve ailesi topyekûn İslâmiyet'e girdi.[59]

30. SAVAŞLARDA YİYECEKLERİN BEREKETLENMESİ

Ebû Amra el-Ensârî (radıyallahu anh) anlatıyor: Bir harp esnasında, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikteydik. Açlıktan, Müslümanların karınları bellerine geçmişti. Bunun için, bazı develeri kesmek üzere Resûlü Ekrem'den izin istediler. "Buna mecburuz, başka çaremiz yok." dediler. Hz. Ömer, Resûlullah'ın izin vereceğini hissedince şöyle dedi:

"Yâ Resûlallah! Yarın düşmanlarımızla aç veyahut da yaya olarak karşılaşırsak hâlimiz nice olur? Şayet Müslümanları çağırıp, kalan azıkları toplamayı ve sonra da bu azıkların bereketlenmesi için dua etmeyi uygun görürsen; muhakkak ki Allah, bizi senin duanın bereketiyle bolluğa kavuşturur."

Peygamberimiz de, Müslümanların kalan azıklarının getirilmesini istedi. Askerler, az çok ne varsa getirmeye başladılar. En çok getiren, birkaç kilo hurma getirmişti. Allah Resûlü, gelen yiyecekleri topladı ve ayağa kalkarak bir süre dua etti. Sonra da, askerlere kaplarını getirmeleri için çağrıda bulundu. Askerlerden, kaplarını çabucak doldurmalarını istedi. Doldurulmayan bir tek kap kalmadı. Buna rağmen, getirilen yiyecekler aynen duruyordu.

Bunu seyreden Allah Resûlü, azı dişleri görününceye kadar tebessüm buyurdu ve şöyle dedi: "Allah'tan başka ilâh olmadığına ve benim O'nun Resûlü olduğuma şahitlik ederim. Kıyamet

---

59 Buhârî, *Sahîh* 3/1308 (3378)

günü, bu iki esasa iman ederek Allah'a kavuşanlar ile cehennem arasına perde çekilecektir."[60]

İyas b. Seleme (radıyallahu anh) babasından naklediyor: Hayber Gazası'nda, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) ile birlikteydik. Bize, azıklarımızı bir araya getirmemizi ferman etti. Deriden bir yaygı üzerine, bütün kumanyalarımızı üst üste koydu. Kafamı uzatıp baktığımda, birikenlerin, uzanmış bir koyun büyüklüğünde olduğunu gördüm. Biz, sayı olarak bin dört yüz kişiydik. Doyuncaya kadar yiyip kalktıktan sonra yine baktım: Sanki hiç yenmemiş gibi, aynı miktarda yiyecek duruyordu ortada. Sonra dağarcıklarımızı da doldurduk."[61]

31. NORMAL ZAMANLARDA YİYECEKLERDEKİ BEREKET

Semüre b. Cündüb (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlünün yanına, içinde tirit yemeği bulunan bir yemek kabı getirildi. Efendimiz ve bir grup o yemekten biraz yedi. İnsanlar, gruplar hâlinde geliyor; yiyip kalkıyorlardı. Öğleye kadar, bu böyle devam etti. Adamın teki geldi ve yemeğin devam edip etmediğini sordu. Resûlü Ekrem Efendimiz: "Eğer yemeğin kaynağı, sebepler yurdu olan yeryüzü olsaydı, sana cevabım 'hayır' olurdu. Ama bu yemekteki bereketin kaynağı semadır; ilâhi lütuf ve ihsandır." buyurdu.[62]

Vâsıle b. el-Eska' (radıyallahu anh) anlatıyor: Suffe ashâbından biriydim. Bir gün, Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem) bir parça ekmek istedi. Ekmeği aldı, bir kabın içine ufaladıktan sonra üzerine de sıcak su döktü. Daha sonra içine yağ kattı ve iyice karıştırdı ve bir öbek hâline getirdi. Sonra, "Git on kişi getir; onuncusu da sen ol!" dedi. Onları getirdim. "Yiyin, ancak üstünden

---

60 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/119; İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 1/180

61 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/115

62 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 5/12 (20147)

değil kenarından yiyin; zira, bereket yukarıdan aşağı doğru iner." buyurdu. Gelenler, doyuncaya kadar yediler.[63]

32. HUBUBATTAKİ VE MEYVELERDEKİ BEREKET

Hurmaların Dua-yı Nebevî ile Bereketlenmesi

Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlüne, yiyecek isteyen bir adam geldi. Efendimiz de, ona yarım deve yükü miktarında arpa verdi. Adamın kendisi, karısı ve bir de hizmetçisi o arpadan uzun süre yediler. En sonunda, "Acaba ne kadar kaldı?" diye ölçtüler. Efendimiz onlara şöyle dedi: "Şayet ölçmeseydiniz, daha yerdiniz ve size, bu ömür boyu yeterdi."[64]

Hz. Câbir'e Miras Kalan Hurmaların, Allah Resûlünün Duasının Bereketiyle Çoğalması

Câbir anlatıyor: Babam, geride borç bırakarak vefat etmişti. Ben de, Allah Resûlüne gelerek şöyle dedim: "Babam borçlarıyla öldü. Şimdi ise, bu borçları ödemek için hurmadan başka malım yok. Bahçeden gelecek hurma ile de, ancak yıllar sonra borcu kapatabilirim. Ne olur, alacaklıların beni zor durumda bırakmaması için, sen de yanımda gel." Allah Resûlü, toplanan hurma yığınlarından birinin çevresinde yürüdü ve dua etti. Sonra diğer yığının etrafını dolaştı, dua etti ve bir yere oturduktan sonra, hurmaları alacaklılara dağıtmalarını emretti. Hurmalar alacaklılara dağıtılmasına rağmen, dağıtılan miktar kadar da geride kalmıştı.[65]

Enes b. Malik (radıyallahu anh) anlatıyor: Annem, beni Allah Resûlüne götürmüş ve: "Küçük hizmetkârınız efendim, ona hayır duada bulunun." diye takdim ve teslim etmişti. Efendimiz de:

---

63 Ahmed b. Hanbel, *Müsned* 3/490 (16049)

64 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/104

65 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/116

"Allah'ım ona çok mal ve evlat ver; onun ömrünü uzun kıl. Günahlarını da mağfiret eyle." diye dua etti. Hakikaten ben, kendi neslimden doksan sekiz (Bir rivayette yüz iki, diğer birinde ise yüz yirmi beş olarak geçer.) kişiyi defnettim. Senede iki kere mahsul aldım. Hayattan usanıncaya kadar da yaşadım. Şimdi ise, onun duasının dördüncü kısmını; yani günahlarımın affını ümit ediyorum.[66]

33. YAĞDA VE SÜTTE GÖRÜLEN BEREKET

Hamza b. Amr (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlünün yanından ayrılmayan Suffe ashâbının akşam yemeklerini, bazı sahabiler üstlenmişti. Bir akşam birinde, diğer akşam da diğer bir sahabinin evinde yemek yiyorlardı. Sıra, benim evimdeydi. Resûlü Ekrem'in ashâbına yemeklerini hazırladım. Ancak, o sırada yağ tulumunun ağzını bağlamamıştım. Yemeği yağın bulunduğu kabın yanına getirdim. Biraz hareket ettirince yağ dökülüverdi, dolayısıyla yemek de biraz dökülmüş oldu. Kendi kendime dedim ki: "Eyvah! Allah Resûlünün yemeğini elimle döktüm." Buna çok üzüldüm. Efendimiz: "Onu bana getir!" buyurdu. "Getiremem yâ Resûlallah." dedim. Arkama bir baktım ki, ne göreyim! Yağ kabından 'şıp, şıp, şıp' diye damlama sesi geliyor. Kendi kendime dedim ki: "Fazla canını sıkma, fazlası dökülmüştür, diye kabul et." Yağ kabına bakmak için kabın yanına geldiğimde gördüm ki; kap yarısından fazlasına kadar dolu. Alıp hemen Allah Resûlüne geldim ve durumu ona haber verdim. Efendimiz şöyle buyurdu:

"Eğer o kabı kendi hâline terk etseydin, kap ağzına kadar dolardı ve sonra da kabın ağzı bağlanırdı." Bir diğer rivayette ise, "Eğer onu kendi hâline bıraksaydın, vadi dolusu yağ akardı!" buyurmuştur.[67]

---

66 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 7/19

67 İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/431

34. UMULMADIK ŞEKİLDE GELEN RIZIKLAR

İbn Mesud'un Müslüman Olmadan Önce Yaşadığı Mucizevî Olay

İbn Mesud (radıyallahu anh) anlatıyor: Ukbe b. Ebî Muayt'ın koyunlarına çobanlık yapıyordum. Bir gün, yanıma Allah Resûlü ve Ebû Bekir geldi. Allah Resûlü: "Delikanlı, süt var mı?" diye sordu. "Var, ama veremem; çünkü bana emanettir." dedim. "Pekâlâ, koyunlar içinde kısır olan hiç yok mu?" dedi. "Var." dedim ve ona bir kısır koyun getirdim. Peygamberimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), koyunun memelerini sıvazladı; sütünü sağdı; kaptaki sütten kendisi içti; Ebû Bekir'e verdi, o da içti. Sonra, koyunun memesine: "Eski hâline gel." dedi ve meme toplandı; süt tekrar kesildi. Ben, daha sonra onun yanına gittim ve: "Bana da Kur'ân öğret." dedim. Başımı okşadı ve: "Delikanlı, Allah seni bağışlasın. Sen zaten pek çok bilgiye sahipsin, onu da bir gün mutlaka öğreneceksin." buyurdu.[68]

Allah Resûlüne, Hz. Ebû Bekir'e ve Bazı Kimselere Gelen Rızık

Hz. Ebû Bekir anlatıyor: Allah Resûlü ile beraber Mekke'den çıkmış, yolda ilerlerken, bir Arap oymağına rastlamıştık. Efendimiz, tenha bir yerde tek başına duran bir ev gördü; o yöne doğru teveccüh etti. Evde, bir kadından başka hiç kimse yoktu. Kadın, bizi görünce, "Ey Allah'ın kulu! Ben burada yalnız yaşıyorum, başka kimsem yok. Eğer benden ikram isterseniz, kabilenin büyüğüne gidin." dedi.

Allah Resûlü, kadına cevap vermedi. Vakit akşama yakındı. O sırada kadının oğlu, güttüğü üç-beş tane keçiyle geldi. Oğluna şöyle seslendi kadın: "Oğlum, şu keçiyi ve bir de şu bıçağı dışarda-

---

68 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/102.

ki iki adama götür ve onlara benim şu sözümü naklet: Bunu kesin, yiyin, bize de ayırın." Çocuk, gelip bunları anlatınca Efendimiz: "Bu bıçağı götür, bana bir kap getir." dedi. Çocuk: "Akşam oldu, hem bu keçide süt yok ki!" dedi. Allah Resûlü, "Sen benim dediğimi yap." dedi. Bunun üzerine çocuk, bir kap getirdi. Allah Resûlü keçinin memesini sıvazladı, kap doluncaya kadar süt sağdı o keçiden. Sonra da çocuğa, "Bunu al annene götür." buyurdu. Annesi, sütü doyuncaya kadar içti. Çocuk dönünce Allah Resûlü: "Bunu al, diğerini getir." dedi. Onu da önceki gibi sağdı. Ebû Bekir'e içirdi. Başka bir keçiyi sağdı, onun sütünü de kendisi içti.

Hz. Ebû Bekir der ki: Gecemizi orada geçirdikten sonra yolumuza devam ettik. Kadın, Efendimize 'Mübarek' adını vermişti. Zamanla, kadının davarları çoğalmıştı. O kadar ki, bir defasında Medine'ye satmak için getirmişlerdi. Oğlu annesine (Ebû Bekir'i kastederek): "Anne bak, mübarek adamın yanındaki adam bu adamdı." diye seslendi. Annesi, bana dönerek: "Ey Allah'ın kulu, senin yanındaki adam kimdi?" diye sordu. Ben: "Onun kim olduğunu sen bilmiyor musun?" dedim. "Hayır, bilmiyorum." dedi. "O peygamberdi." dedim. Kadın bunu duyunca: "Öyleyse, hemen beni ona götür." dedi. Kadını, Allah Resûlünün huzuruna götürdüm. Efendimiz kadına yemek ikram etti, çeşitli hediyeler verdi. Kadın da, Efendimize peynir ve bedevîlere mahsus bazı eşyalar takdim etti. Bunun üzerine, Efendimiz kadını giydirip kuşandırdı ve bazı şeyler daha hediye etti. Kadın, orada Müslüman oldu.[69]

Sahabenin Büyük Bir Deniz Ürünüyle Rızıklanması

Câbir b. Abdullah (radıyallahu anh) anlatır: Bir gün, Resûlü Ekrem'e açlıktan dolayı yakındık. O bize: "Yakında Allah size bol bol rızık verecek." buyurmuştu. Çok zaman geçmeden, Allah Resûlü bizi

---

69 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 16/944 (46287)

Ebû Ubeyde (radıyallahu anh) komutasında, Kureyş'e ait bir kafileyi takip etmek üzere gönderdi. Yanımıza, yiyecek olarak sadece bir miktar hurma verdi; çünkü, verecek başka bir yiyecek bulamamıştı. Ebû Ubeyde, bize, günde bir hurma dağıtıyordu. "Bir hurma ile nasıl idare ediyorsunuz?" diye soranlara Câbir şunları anlatmıştı: "Bebeklerin emzik emmesi gibi hurmayı ağzımızda emiyor, üzerine de su içiyorduk. Akşama kadar onunla idare ediyorduk. Sopalarla ağaç yapraklarını döküyor, sonra da ıslatarak yiyorduk."

Nihayet sahile ulaştığımızda, karşımıza kocaman kum yığını gibi bir şey çıktı. Yaklaştığımızda, bunun 'anber' denilen bir balık türü olduğunu öğrendik. Ebû Ubeyde, önce balığın murdar olduğunu söylediyse de sonra:

"Biz Allah Resûlünün elçileriyiz ve Allah yolundayız. Zorda kaldığınız için yiyiniz." dedi. Üç yüz kişiydik, orada tam bir ay kaldık. Epeyce kilo aldık. Balığın gözünden çıkan yağları küplere dolduruyorduk. Balıktan, neredeyse öküz kadar büyük parçalar koparıyorduk. Ebû Ubeyde, bir gün on beş arkadaşıyla balığın bir gözüne oturmuştu. Hatta, bir kılçığını dikip altından deveyle geçmişti. Döneceğimiz zaman, kalan etinden pişirip yanımıza aldık. Medine'ye gelip de olayı Allah Resûlüne anlattığımızda: "O balık Allah'ın size lütfettiği bir rızıktır. Etinden kaldıysa bize de verin, yiyelim." buyurdu. Biz de, kendilerine ayırdığımızı arz ettik ve yediler.[70]

35. SAHABEYE UYKUDAYKEN SU İÇİRİLMESİ

Abdullah b. Selâm (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Osman'ın, isyancılar tarafından kuşatıldığı zaman, hatırını sormaya gitmiştim. Yanına vardığımda, "Hoş geldin kardeşim." dedi ve bana şunları anlattı:

---

70 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 4/276

"Bu gece, Allah Resûlünü şu kapıda gördüm. Bana: 'Seni kuşattılar mı?' dedi. Ben de 'Evet' dedim. 'Seni susuz mu bıraktılar yâ Osman?' dedi. Ben 'Evet' deyince, bana hemen bir kova su uzattı. Ben, o kovadaki sudan kana kana içtim. Hatta şimdi bile, onun elinin serinliğini göğsümde ve sırtımda hissediyorum. Bana dedi ki: 'Dilersen, onlara karşı Allah'ın yardımına mazhar olursun. Yahut da iftarı bizim yanımızda açarsın, hangisini tercih edersen."

Ben, onun yanında iftar etmeyi tercih ettim. Aynı gün, Hz. Osman şehit edildi.[71]

36. SAHABE VE İNFAK ETMENİN BEREKETİ

Abdurrahman b. Yezid b. Cabir anlatır: Ebû Ümame'nin azat ettiği cariyesi bana şu hadiseyi anlattı: "Ebû Ümâme, tasaddukta bulunmayı çok severdi ve sadaka vermek için mal biriktirirdi. Hiçbir dilenciyi boş çevirmez; bir soğan, bir hurma gibi yenilen şeylerden neyi varsa verirdi. Bir gün dilenci geldi, ama yanında yiyecek bir şey yoktu. Sadece üç dinarı vardı. Dilenciye, bir dinar verdi. Sonra bir dilenci daha geldi, ona da bir dinar verdi. Üçüncü bir dilenci geldi, ona da geri kalan tek dinarı verdi.

Cariyesi der ki: Kızdım ve dedim ki: "Bize bir şey bırakmadın!" Ebû Ümame, kaylule uykusu için başını yastığa koydu. Öğle ezanının okunmasıyla, onu uyandırdım. Abdest alıp mescide gitti. Ebû Ümame, o gün oruçluydu. Ona acıdım ve orucunu açması için ödünç bir şeyler bularak, bir iftar yemeği hazırladım. Evde bir lamba yaktım. Yatağını hazırlamak üzere içeri girdiğimde bir baktım ki, altınlar var! Saydım, tam üç yüz dinar. Kendi kendime: "Bu adam sadakayı çok verdiğine göre tedbirini de almış olmalı." dedim.

---

71 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/182

Ebû Ümame, yatsı namazını kıldıktan sonra eve döndüğünde, sofrayı ve yanan lambayı görünce tebessüm ederek: "Bu kadarına da şükür." dedi. Ebû Ümame iftarını yiyinceye kadar onun yanında ayakta bekledim. Yemeğini bitirdikten sonra: "Allah seni bağışlasın! Evin ihtiyacı olan parayı, bana haber vermeden yatağının üstünde açıkta bırakmışsın! Onları sakladım." dedim. Ebû Ümame, "Ne parasından bahsediyorsun sen, ben para bırakmadım ki bir yere!" dedi. Yatağı kaldırıp paraları gösterdiğimde çok sevindi ve hayret etti. Zaten, bu olaydan sonra zünnarımı kesip attım ve Müslüman oldum.

İbn Câbir (radıyallahu anh) der ki: "Ebû Ümame'nin azat ettiği bu cariyesinin; Humus'taki mescitte kadınlara Kur'ân, sünnet ve İslâmi hükümleri öğrettiğine ve kadınların dini iyi anlamalarına katkıda bulunduğuna bizzat şahit oldum."[72]

37. ALLAH RESÛLÜNÜN DUASININ BEREKETİYLE GELEN BOLLUK

Urvetü'l-Bârikî (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlü, bir seyyar satıcı ile karşılaştı. Ona bir dinar verdi ve o parayla bir koyun satın almasını istedi. Seyyar satıcı çarşıya gitti ve o bir dinara iki koyun satın aldı. Yolda bir müşteriye rastgeldi. Müşteriye, koyunun birini bir dinara sattı. Efendimizin yanına bir koyun ve bir dinarla geldi. Bu olay karşısında Resûlü Ekrem: "Allah senin alışverişlerinde bereket ihsan etsin." diye dua etti. Rivayet edilir ki; bu adam, Efendimizin bu duasının bereketiyle, toprak bile alıp satsa, yine kâr ederdi.[73]

Ebû Ukayl (radıyallahu anh) anlatıyor: Dedem Abdullah b. Hişam (radıyallahu anh) beni çarşıya götürürdü, yiyecekler alırdı. Orada, onu İbnü'z-Zübeyr ve İbn Ömer karşılar ve derlerdi ki: "Alış-

---

72 Ebû Nuaym, *Hilye* 10/129

73 İbn Hacer, *el-İsâbe* 2/476

verişlerine ve ticaretine bizi de ortak et. Çünkü, Fahr-i Kâinat Efendimiz senin alışverişlerinin bereketli olması için özel dua etmişti." derlerdi. Dedem de, onların isteğini yerine getirirdi. Çoğu kez, bir deve yükü kazanç elde eder ve bunu da alıp evine gönderirdi.[74]

38. EFENDİMİZ'İN DUASIYLA HASTALARIN ŞİFA BULMASI

Hz. Ali (radıyallahu anh) anlatıyor: Hastaydım, ağzımdan tam şu sözler dökülürken, Allah Resûlü yanıma çıkageldi: "Allah'ım! Eğer ecelim yakınsa, bir an önce beni katına al. Şayet ecelim daha sonra gelecekse, benden bu hastalığı gider. Eğer bu bir imtihan ise, bana sabırlar ihsan eyle." Efendimiz: "Sen nasıl söyledin?" dedi. Ben de, bir daha tekrarladım söylediklerimi. Bana ayağıyla hafifçe dokundu ve: "Allah'ım, ona şifa ver." diye dua etti. O zamandan beri, ağrıdan şikâyet etmedim.[75]

39. SAHABEYE ZEHİRİN İLÂHÎ BİR İHSAN OLARAK TESİR ETMEMESİ

Hâlid b. Velîd'e Tesir Etmeyen Zehir

Muhammed b. Ebi's-Sefer anlatıyor: Hîre'nin reislerinden İbi Bukayla'nın (Amr b. Abdülmesih) bir hizmetçisi vardı. Bu hizmetçinin kuşağını düğümlediği yerde, sürekli bir kese bulunurdu. Halid, bu sırada orada misafir olarak bulunuyordu. Bir defasında Hâlid b. Velid (radıyallahu anh) keseyi aldı, içindekileri avucuna döktü ve: "Amr, bu nedir böyle?" diye sordu. Amr, "Allah'ın emanetine yemin ederim ki, bu insanı anında zehirleyecek çok etkili bir zehirdir." dedi. Hâlid, "Niçin saklıyorsun onu?" diye sorunca,

---

74 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/166

75 Tirmizî, *Sünen* 5/560 (3564)

ağzındaki baklayı çıkardı ve: "Bize karşı tavrınızı değiştirmenizden endişe duymuştum, böyle bir durumda kendi canıma kıyacak ve intihar edecektim. Kavmime ve kasaba halkımın başına kötü bir bela getirmektense ölmeyi tercih ederim." dedi. Hâlid b. Velid: "Hiçbir canlı eceli gelmedikçe ölmez. Adı, adların en güzeli, yerlerin ve göklerin Rabbi, Rahmân, Rahîm Allah'ın adıyla. O'nun adıyla hiçbir hastalık zarar veremez." diyerek elindeki zehirleri ağzına götürdü. Orada bulunanlar, buna engel olmak için üzerine doğru gittilerse de, o daha önce davranıp zehiri yuttu. Zehirin Hâlid'e dokunmadığını gören Amr:

"Ey Arap cemaati! Allah'a yemin ederim ki, aranızda Allah Resûlünün sahabilerinden bir tek kişi olduğu sürece, sizler bütün arzularınızı elde edeceksiniz." dedikten sonra Hîre halkına dönerek şöyle seslendi: "Bugünkü gibi ayan beyan istikbal vadeden bir olaya şahit olmadım."[76]

40. EFENDİMİZ'İN DUASININ BEREKETİYLE SICAK VE SOĞUĞUN ETKİ ETMEMESİ

Câbir (radıyallahu anh) anlatıyor: Bilâl-i Habeşi bana şunları anlattı: "Soğuk bir gecenin sonunda, sabah ezanını okudum. Mescide gelen olmadı. Biraz sonra, bir ezan daha okudum. Yine gelen yoktu. İkinci ezanı okuduktan sonra Allah Resûlü: 'Cemaat neden gelmiyor acaba ey Bilâl?' diye sordu. Ben de: 'Anam babam sana feda olsun yâ Resûlallah; Müslümanlar soğuktan dolayı evlerinden çıkamıyorlar herhalde.' dedim. Efendimiz: 'Allah'ım, Müslümanlara soğuğu tesirsiz hale getir.' diye dua buyurdu.

O günün kuşluk vaktinde, Müslümanların, yelpaze ile serinlemeye çalıştıklarını şimdiki gibi hatırlıyorum."[77]

---

76 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/582 (15884)

77 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/166

41. EFENDİMİZİN DUASININ BEREKETİYLE AÇLIĞIN HİSSEDİLMEMESİ

İmran b. Husayn (radıyallahu anh) anlatıyor: Allah Resûlünün yanında otururken, kızı Fâtıma geldi ve O'nun tam karşısına oturdu. Efendimiz, "Yaklaş yanıma Fâtıma!" buyurdu. Fâtıma biraz yaklaştı. Daha fazla yaklaşmasını istedi. Biraz daha yaklaştı Fâtıma. Daha yakınına gelmesini istedi. Nihayet Fâtıma, Efendimizin tam önüne geldi. Fâtıma'nın yüzü sapsarı ve kansız görünüyordu. Allah Resûlü, parmaklarının arasını açtı ve avucunu Fâtıma'nın iki kürek kemiği arasına koydu. Başını kaldırarak şöyle dua etti: "Ey açları doyuran, ihtiyaçları gideren ve düşkünleri ayağa kaldıran Allah'ım! Muhammed'in kızı Fâtıma'ya açlık verme!" Bu duanın akabinde, Fâtıma'nın yüzündeki solgunluğun kaybolduğunu ve benzine kan geldiğini bizzat müşahede ettim. Daha sonra, Fâtıma'ya bu olayı sorduğumda bana şöyle dedi: "Bak İmran! Ondan sonra hiç açlık hissi duymadım."[78]

42. ALLAH RESÛLÜNÜN DUASININ BEREKETİYLE İHTİYARLIK ALÂMETLERİNİN AZALMASI

Ebû Zeyd el-Ensâri der ki: "Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem) bana, yanına yaklaşmamı söyledi. Vardığımda, eliyle başımı sıvazladı ve: 'Allah'ım, bunu güzelleştir ve güzelliğini devam ettir.' diye dua etti."

Ebû Zeyd el-Ensârî'nin, yüz küsur yaşını geride bıraktığı halde, sakalında birkaç tel dışında beyaz saç yoktu. O, daima mütebessim bir insandı. Ruhunu teslim edeceği ana kadar da, onun yüzünü ekşittiğini gören olmamıştır.[79]

---

78 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 9/328 (15205)

79 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 6/166; İbn Hacer, *el-İsâbe* 4/78.

Konuyla İlgili Diğer Bir Rivayet

Hayyan b. Umeyr naklediyor: Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), Katâde b. Milhân'ın (radıyallahu anh) yüzünü sıvazlamıştı. Katade'nin, yaşlanmasına ve bedeninin diğer bütün kısımları pörsümesine rağmen yüzü değişmemişti. Hayyân der ki: "Katade vefat ederken yanında bulunuyordum. Yüzü ayna gibi parıl parıldı."[80]

43. ALLAH RESÛLÜNÜN ÖĞRETTİĞİ DUA VESİLESİYLE TUTSAK BİR SAHABİNİN KURTULMASI

Âdem b. Ebi İyas Muhammed b. İshak'tan naklen anlatıyor: Mâlik el-Eşcaî, Efendimize gelerek oğlu Avf'ın, düşmana esir düştüğünü haber verdi. Efendimiz de ona: "Oğluna haber gönder: Resûlullah 'Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah duasını çokça yapmanı emrediyor.' de!" buyurdu. Bir başka rivayette de, Efendimiz, Avf'ın babasına sabırlı olmasını ve Allah'ın mutlaka bir çıkış yolu göstereceğini söylemiştir. Avf'a haber gönderildi ve Allah Resûlünün tavsiye ettiği dua iletildi.

Efendimizin haberini alan Avf, yüzükoyun yere kapandı ve "Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah" demeye başladı. Onu iyice bağlamışlardı. Üzerindeki bağlar, kendiliğinden yere düştü. Hemen dışarıya çıktı ve kendisini esir edenlere ait bir deve gördü. Deveye bindi ve oradan hızla uzaklaştı. Yolda, esir eden kimselerin deve sürüsüne rastladı. Sürüye seslendi, develer de onun arkasından geldiler. Avf'ın, geldiğini bildirmek için seslenmesi, anne ve babası için sürpriz oldu. Babası çıktı ve: "Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki, bu bizim Avf!" dedi. Annesi de: "Benim canım, benim ciğerim!" diyerek oğlunu karşıladı, bağrına bastı. Avf'ın tek sıkıntısı, vücudundaki bağların yaptığı izler ve bıraktığı acılardı. Babası ve evin hizmetçisi kapıya koştular. Bir de ne görsünler!

---

80 İbn Hacer, *el-İsâbe* 3/225.

Avf, evin avlusunu develerle doldurmuş! Babasına, durumunu ve develerin nasıl geldiğini anlattı. O da, hem Avf hem de develer hakkında Efendimize gelip bilgi verdi. Efendimiz şöyle buyurdu:

"O develeri nasıl istersen kullanabilirsin, tıpkı kendi develerin gibi." O sırada şu âyet nazil oldu: "Kim Allah'a karşı gelmekten sakınırsa, Allah, ona sıkıntıdan çıkış kapıları açar. Onu hiç ummadığı yerlerden rızıklandırır. Allah'a dayanıp güvenene Allah kâfidir." (Talâk, 65/3) [81]

44. ALLAH RESÛLÜNÜN EMRİNİ DİNLEMEYENLERİN BAŞINA GELEN ÜZÜCÜ OLAYLAR

Abbâs b. Sehl b. Sa'd es-Sâidî (radıyallahu anh) anlatıyor: Efendimiz Hicr'e (Helak edilen Semud kavminin yaşadığı yer) gelip konakladığında, Müslümanlar, oradaki kuyudan su almak istediler. Müslümanlar, kuyunun yanından tam ayrılacaklardı ki, Allah Resûlü: "Sakın o kuyunun suyundan içmeyesiniz. Namaz için abdest dahi almayınız o sudan. Eğer yoğurduğunuz hamur varsa, onu develere yedirin, o hamurun ekmeğinden de yemeyin. Bu gece, yanınızda arkadaşınız olmadan, dışarıya zinhar çıkmayın." buyurdu.

Bütün sahabiler, Allah Resûlünün bu emrine itaat etti; ancak, iki kişi müstesna. Benî Sâide'ye mensup bu iki şahıstan biri, ihtiyaç gidermeye çıkmıştı. Diğeri de, devesini aramak üzere oradan ayrılmıştı. İhtiyaç için çıkan kişi, cinlerin saldırısına maruz kalmıştı. Devesini aramak için giden kişi ise, şiddetli fırtına tarafından sürüklenerek Tay dağlarına atılmıştı.

Allah Resûlüne durum haber verildiğinde, Allah Resûlü şöyle buyurdu: "Ben size arkadaşsız dışarıya çıkmayın, dememiş miy-

---

[81] İbn Kesîr, *Tefsîr* 4/380; Taberî, *Tefsîr* 28/98.

dim?" Cin çarpan şahsa dua etti. Adam, Allah'ın izniyle şifa buldu ve iyileşti. Diğer şahıs ise, Allah Resûlünün kafilesine ancak Tebük'te yetişebildi.[82]

45. CİNLERİN ŞEHİT EDİLEN SAHABİLERE AĞLAMASI

Süleyman b. Yesar (radıyallahu anh) anlatır: Cinler, Hz. Ömer'-in şehit edilişine şöyle ağıt yaktılar: "Selam sana ey Müminlerin Emîri! Parçalanmak üzere olan bu ülkeye, Allah bütünlük ihsan etsin! Sen, çok büyük gelişmeleri başlattın. Semeresini de göremeden ruhunu teslim ettin. İster koşsunlar isterse deve kuşuna binsinler; dün gerçekleştirdiğin işlere muvaffak olmak isteyenler, bugün bunu zor başarırlar. Medine'de havanın kapkaranlık oluşu, ağaçların gövdeleriyle sallanması, acaba oradaki şehidin yasına iştirak ettikleri için mi?"[83]

46. VEFAT EDEN BAZI SAHABİLERİN RÜYADA GÖRÜLMESİ

İbn Ömer'in, Babasını, Vefatından Sonra Rüyasında Görmesi

İbn Ömer anlatıyor: Benim için, babam Hz. Ömer'in ahiretteki durumunu öğrenmekten daha sevindirici bir şey olamaz. Rüyamda bir köşk gördüm. Bu köşkün kime ait olduğunu sordum. "Bu köşk, Ömer b. Hattab'ındır." dediler. Hz. Ömer köşkten çıktı. Hz. Ömer'in sanki yıkanmış da yeni giyinmiş gibi bir hâli vardı. "Durumun nasıldır?" diye sordum. "İyi, eğer Rabbimin af ve mağfiretiyle karşılaşmasaydım işim bitikti." dedi. Bana, "Sizden ayrılalı kaç yıl oldu?" diye sordu. "On iki sene oldu." dedim. "Henüz hesaptan kurtulabildim." dedi.[84]

---

82 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 5/11

83 İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 3/374

84 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/54.

Abdullah b. Selam'ın, Selmân'ı, Vefatından Sonra Rüyasında Görmesi

Abdullah b. Selam anlatıyor: Selmân'a demiştim ki: "Bak kardeşim, hangimiz daha önce vefat ederse sağ kalanımız öleni rüyasında görmek için gayret etsin. Böyle bir şey mümkün mü?" "Evet, müminin ruhu hürdür. Yeryüzünde nereye isterse gidebilir; ama kâfirinki hapistedir." dedi.

Zaman geçti. Selmân, Hakk'ın rahmetine vâsıl oldu. Ben, bir gün öğle vakti, sedirin üzerinde kaylule uykusuna yatmıştım. Uykuya dalınca, rüya görmeye başladım. Selmân geldi yanıma. Bana, "Esselamü aleyke ve rahmetullahi ve berekatüh" diyerek selam verdi. Ben de, "Ve aleykesselam ve rahmetullah ey Ebû Abdullah! Yerini nasıl buldun, memnun musun?" dedim.

"Yerim iyi, sakın tevekkülü elden bırakma. Ne güzelmiş tevekkül etmek! Tevekkülü sakın terk etme! Ne güzelmiş tevekkül, bir bilsen! Tevekkülün, insanı hayrete sevk edecek kadar faziletli bir amel olduğunu gördüm." dedi. [85]

---

[85] İbn Sa'd, *Tabakâtu'l-Kübrâ* 4/93.

SAHABENİN İLÂHÎ İNAYETE MAZHAR OLMASININ SEBEPLERİ

Sahabe-i Kirâm'ın manevî yardım görmesinin sebepleri nelerdi? Gelen İlâhî yardımları nasıl algılıyorlardı? Maddi sebeplere ne ölçüde değer veriyorlardı ve sebeplerin yaratıcısı olan Müsebbibü'l-Esbâb'a nasıl teveccüh ediyorlardı?

1. ZORLUKLARA GÖĞÜS GERMELERİ

Abdurrahman b. Avf (radıyallahu anh) anlatıyor: İslâmiyet, zor ve çetin şartlar altında geldi. Bizler, güzeller güzeli İslâm'a binbir sıkıntı içinde sahip çıktık. Allah Resûlü ile, Mekke'den çıkıp hicret ettik. Terakkimiz ve muvaffak olmamız, hicretle başladı. Yine, Allah Resûlü ile beraber Bedir Harbi'ne çıktık. O zamanki cemaatimizin durumu, âyette şöyle beyan edilmişti:

"(...) Müminlerden bir kısmı savaşmak istemiyordu. Gerçek apaçık meydana çıktıktan sonra bile, onlar bu hususta seninle münakaşa ediyorlardı; sanki gözleri göre göre ölüme sevk ediliyorlardı. Allah iki topluluktan birine sizi galip kılacağını vadettiğinde, siz silahsız olan topluluğun (kervanın) sizin olmasını arzu ediyordunuz." (Enfal, 8/ 5-7)

Silahsız kervandan kasıt, Kureyş kervanıdır. Cenab-ı Hak,

bize bu savaşta muvaffakiyet lütfetti ve bütün hayırlara, güçlükler içinde kıvranarak ulaştık.[1]

2. SAHABENİN, İLÂHİ BUYRUKLARA KAYITSIZ ŞARTSIZ İTAAT ETMESİ

Utbe b. Abd es-Sülemî anlatıyor: Allah Resûlü (sallallahu aleyhi ve sellem), ashâbına "Kalkın, haydi savaşın." dediği zaman onlar: "Evet yâ Resûlallah. Biz, İsrailoğullarının 'Sen ve Rabbin gidin, savaşın; bizler burada oturuyoruz!' dediği gibi demeyeceğiz. Fakat biz: 'Sen ve Rabbin savaşın ey Muhammed, biz de bu savaşta sizinle birlikteyiz.' diyeceğiz."

Bir rivayette ise, Sa'd b. Ubade Allah Resûlüne: "Allah'a kasem ederim ki, eğer sen bize kandan irinden deryalara dalmamızı emretsen, tereddüt etmeden dalarız! Eğer Berku'l-Ğamad'a kadar gitmemizi istersen, yine gözümüzü kırpmadan atlarımızı oraya süreriz." dedi.

3. SAHABENİN ALLAH'A OLAN TEVEKKÜLÜ VE BU KONUDA BÂTIL YOLDA OLANLARI TEKZİP ETMESİ

Abdullah b. Avf b. el-Ahmer anlatıyor: Müsâfir adında bir zat; Hz. Ali, Enbar'dan hareket ederek Nehrevanlılara karşı sefere çıkmak üzereyken: "Ey Müminlerin Emîri, sakın bu saatte yola çıkma. Akşam güneş battıktan üç saat sonra yola çık." dedi. Hz. Ali, bunun sebebini sorduğunda, Müsâfir şu cevabı verdi: "Eğer bu saatte yola çıkarsan, çok büyük felakete uğrarsınız. Ama, benim dediğim saatte çıkarsanız muzaffer olursunuz ve hedefinize ulaşırsınız." Hz. Ali: "Efendimizin medyumu yoktu. Ondan sonra gelen bizlerin de medyumu olmayacak. Sen, şu atımın kar-

---

1 Heysemî, *Mecmau'z-Zevâid* 7/99 (11022)

nında ne olduğunu biliyor musun?" dedi. Müsâfir: "Tahmin edebilirim." dedi. Hz. Ali:

"Tahmin ederek bilirim, diyorsun. Senin bu sözüne inanan Kur'ân'ı tekzip etmiş olur. Çünkü, Allah şöyle buyurdu: 'Kıyametin ne zaman kopacağına dair bilgi Allah'ın katındadır. Yağmuru ne zaman indireceğini de ondan başkası bilemez. Ana rahimlerindeki bebeklerin mahiyetini de ancak Allah bilir.' (Lokman, 31/ 34) Resûlü Ekrem Efendimiz (sallallahu aleyhi ve sellem), senin gibi gaybı bildiğini iddia etmezdi. Yani sen, şimdi sefere çıkanın, belaya uğrayacağı zamanı bildiğini mi ima etmek istiyorsun?" dedi. Müsâfir, "Evet." dedi. Bunun üzerine, Hz. Ali:

"Senin bu sözüne inanan kimsenin, kötülükleri savuşturma konusunda Allah'a herhangi bir ihtiyacı kalmamış olur. Senin sözüne uyan biri, Allah'a şirk içindedir. Çünkü sen, insanın ne zaman felakete maruz kalacağını bildiğini iddia ediyorsun.

Allah'ım! Hayır da sendendir, şer de senden. Senden başka ilâh yoktur. Bak müsâfir, sen yalancının tekisin; sana uymayacağız; senin dediğinin tam tersini yapacağız. Şimdi de, bizim gitmemizi istemediğin saatte yola çıkıyoruz!.." dedi.[2]

4. SAHABENİN, GERÇEK ŞEREFİ, ALLAH'IN DİNİNE MENSUP OLMADA ARAMASI

Târık b. Şihâb anlatıyor: Hz. Ömer (radıyallahu anh), Şam'a gitmişti. Onun yanında, Ebû Ubeyde b. Cerrah (radıyallahu anh) da bulunuyordu. Bataklık ve sulak bir yere gelince, Hz. Ömer devesinden indi, ayağındaki pabuçları çıkardı ve omzuna aldı. Devesinin yularını çekerek suya girdi. Ebû Ubeyde: "Ey Müminlerin Emîri! Ne yapıyorsun sen, bu davranış sana yakışır mı? Ayakkabılarını çıkarıp omzuna atıyor ve devenin yularını çekerek bataklığa dalı-

---

2 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 10/494 (29439)

yorsun! Şam eşrafının seni bu vaziyette görmesi hiç şık olmaz!" dedi. Hz. Ömer:

"Vah vah, eğer bu lafı senden başka biri söyleseydi; onu, ümmet-i Muhammed'e ibret olsun diye cezalandırırdım! Bizler, zillet içinde bir kavimdik. Allah, İslâmiyet'le bize şeref bahşetti. Eğer biz Allah'ın şeref bahşettiği İslâm'ın dışındaki birtakım basit şeylerden şeref umarsak, Allah bize verdiği şerefi geri alır ve tekrar bizi zelil kılar!"[3] Diye karşılık verdi.

5. GÜÇLÜ OLDUKLARI DEVİRDE FARKLI DİN MENSUPLARINA ADALETLİ YAKLAŞIMLARI

Abdullah b. Hanzale (radıyallahu anh) anlatıyor: Ordu içinde, bizler Selmân-ı Fârisî (radıyallahu anh) ile birlikteydik. İçimizden biri, Meryem Sûresi'ni okuyunca, oradaki bir Musevi, Hz. Meryem'e ve Hz. İsa'ya hakaret etti. Biz de Musevi'yi, ağzı yüzü kan içinde kalıncaya kadar dövdük. Musevi, bizi hemen Selmân'a şikâyet etti. Bir Musevi, daha önce hiç böyle şikâyette bulunmuş değildi. Zulme maruz kalan kişi, doğruca gelip Selmân'a müracaat ederdi. Selmân bize geldi: "Bu adamı niçin dövdünüz?" dedi. Biz de: "Meryem Sûresi'ni okuyorduk; bu adam da Meryem'e ve Meryem'in oğluna küfür etti." dedik. Selmân: "Peki, sizler niçin bu âyetleri okuyup onlara dinlettiriyorsunuz ki? Allah'ın şu kavl-i celilini duymadınız mı:

Onların, Allah'tan başka yalvardıkları tanrılarına hakaret etmeyin ki, onlar da cahillik ederek hadlerini aşıp Allah'a hakaret etmesinler!" (En'âm, 6/ 108) dedi ve ekledi:

"Ey Araplar! Sizler, dinî bakımdan insanların en kötü durumda olanları değil miydiniz? Kötülüklerin en çok işlendiği yer, sizin memleketiniz değil miydi? İnsanlar içinde, en çirkin hayatı yaşayan sizler değil miydiniz? İşte; böyle fena bir durumda iken,

---

3 Münzirî, *et-Tergîb* 3/351 (4393)

Allah, size İslâm ile şeref ve izzet bahşetmedi mi? Bütün bunlardan sonra, şimdi, İslâm adına insanları ezmek mi istiyorsunuz? Vallahi, ya bu duruşunuzdan vazgeçersiniz ya da Allah, size verdiklerini sizin elinizden geri alır ve sizden başkalarına verir!"

Daha sonra, Selmân (radıyallahu anh) bize ders vermeye başladı: "Nafile namazlarınızı akşam ile yatsı arasında kılın, öylece hem zikirlerinizi hem de evradınızı daha rahat okursunuz. Üstelik, gecenin önünü de boş geçirmemiş olursunuz. Zira gecenin evvelini boş geçiren, gecenin sonunu da berbat eder."[4]

6. SAHABE-İ KİRÂMIN, GÖRDÜKLERİ VAHİM HADİSELERDEN İBRET ALMASI

Cübeyr b. Nüfeyr (radıyallahu anh) anlatıyor: Kıbrıs'ın fethinde alınan esirler, Müslüman askerler arasında taksim edildiğinde esirlerden bazıları ağlıyorlardı. Baktım; Ebû'd-Derdâ bir kenara tek başına çömelmiş, ağlıyor! "Ey Ebû'd-Derdâ, Allah'ın İslâm'ı ve Müslümanları aziz ve galip kıldığı böyle bir günde seni ağlatan nedir?" dedim. Bana şöyle dedi: "Çok tuhafsın Cübeyr! Baksana Allah'ın emirlerine boyun etmeyenler nasıl da zillete dûçâr oluyor? Bir zamanlar bu insanlar da güçlü, kuvvetli ve saltanat sahibi idi; ancak, şimdi gördüğün gibi, Allah'ın buyruklarını ihmal ettikleri için esarete mahkûm oldular. Köleliğe mahkûm olan bir millet ise, Allah'ın inayetinden ve yardımından mahrum kalır."[5]

7. SAHABİLERİN İHLASLI OLMALARI VE AHİRETİ KAZANMA PEŞİNDE KOŞMALARI

Ebû Abdete'l-Anberi (radıyallahu anh) anlatıyor: Müslümanlar Medâin şehrini fethedip de ganimetleri toplayınca, bir adam elin-

4 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/201.
5 Ebû Nuaym, *Hilye* 1/216.

de bir misk kutusu ile çıkageldi ve kutuyu ganimet toplamakla görevli şahsa teslim etti. Görevlinin yanındakiler: "Böylesini hiç görmedik. Bunun gibi veya buna benzer bir ganimet hiç gelmedi şimdiye kadar! Yoksa diğer miskleri kendine ayırıp aldın mı?" dediler. Adam şöyle dedi: "Vallahi, eğer bende Allah'a iman olmasaydı, bunu size getirip teslim etmezdim!" Bunu duyunca, adamın önemli biri olduğunu sezdiler ve: "Sen de kimsin?" diye sordular adama. Adam, "Hayır, kim olduğumu söylemem. Eğer söylersem, belki beni methedersiniz. Bunu başkaları da duyarsa, beni gözlerinde aşırı büyütebilirler. Ama ben Allah'a hamd ederim ve onun vereceği sevaba razıyım." dedi. Adamın peşine birini taktılar ve onu takip ettirdiler. Onun arkadaşlarına ulaştılar ve hakkında soru sordular. Neticede bu zatın, 'Âmir b. Abdi Kays' olduğunu öğrendiler.[6]

8. SAHABENİN, KUR'ÂN OKUYARAK VE DUAYA DEVAM EDEREK ALLAH'TAN YARDIM DİLEMESİ

Zeyd b. Eslem (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ömer, Mısır'ın fethi gecikince Amr b. el-As'a (radıyallahu anh) şu mektubu yazdı:

"Mısır'ı fethetme konusunda, ağır davranmanıza ve şimdiye kadar fethedememenize hayret ediyorum. Yıllardır, orada mücahede ediyorsunuz. Bunun tek sebebi, ruhlarınızı dünya muhabbetinin kaplaması olmalıdır. Allah, bir cemaate niyetlerindeki samimiyete bakarak yardım eder. Sana dört adam gönderdim. Bunların her birinin, bin asker kuvvetinde olduğunu bilmeni isterim. Tabii, onlar da oraya gidince değişmezlerse!..

Bu mektubum sana ulaştırıldığı zaman, askerlerini topla ve onlara hitap et. Onları sabır ve ihlasla düşmana karşı mücahedeye teşvik et. Gönderdiğim dört komutanı askerlerin önüne geçir

6 İbnu'l-Cevzî, *Sıfatu's-Safve* 3/211

ve orduna, tek vücut hâlinde düşmana hücum etmelerini emret. Zaman olarak da, cuma günü, güneşin tam ortada olduğu vakti kolla. Çünkü o vakitler, Allah'ın rahmetinin indiği ve duaların kabul edildiği anlardır. Askerlerin Allah'a yalvarsınlar ve düşmanlarına karşı Allah'tan yardım dilesinler."

Bu mektup Amr'a ulaşınca, Amr askerlerini topladı ve gelen dört kişiyi de çağırıp, onları askerlerin önüne geçirdi. Herkesin abdest alarak iki rekât namaz kılmasını ve Allah'a yönelerek ondan yardım istemesini söyledi. Neticede Allah, Müslümanlara zaferi ihsan etti.[7]

9. SAHABİLERİN HAYIRDA YARIŞ ETMELERİ

Şakîk (radıyallahu anh) anlatıyor: "Günün erken saatlerinde, savaşa girişmiştik. Öğle namazı vakti gelince, geriye döndük. Müezzinimiz yara almıştı. Pek çok Müslüman, bir an evvel ezan okumak için harekete geçti. Kimin ezan okuyacağı konusunda anlaşma sağlanamayınca, neredeyse kılıçlarına davranacaklardı. Sonunda Sa'd, kura çekti de; kurada çıkan kişi ezanı okudu."[8]

10. SAHABİLERİN, GÖSTERİŞE VE DÜNYA ZİYNETİNE ÖNEM VERMEMELERİ

Müslümanlar, Numan b. Mukarrin'in komutasında Isfahan'ın fethine gittiklerinde, Müslümanlarla Isfahan arasında bir nehir kalmıştı. Müslümanlar, karşı tarafa elçi olarak Muğire b. Şu'be'yi gönderdiler. Olayı, Osman en-Nehdî şöyle anlatıyor:

"Muğire, Farsların bulunduğu yere giderken, nehir üzerindeki köprüyü geçince onu alıkoydular ve onun ilerlemesine izin vermediler. Girişi için, Rüstem'den müsaade istediler. Farslar, Müs-

7 el-Hindî, *Kenzu'l-Ummâl* 5/894 (14220)
8 Taberî, *Târîh* 2/425

lümanlara karşı debdebeli görünmek için yeni ve kıymetli elbiseler giydiler. Başlarında taçlar ve üzerlerinde de altınla sırmalanmış elbiseler vardı. Saraya gelen misafirler için, bir ok atımı mesafe kadar upuzun halı döşemişlerdi. Muğîre, saçlarını dört örgü hâlinde ayırmış olarak geldi ve Rüstem'in yanındaki minderin üzerine oturdu. Görevliler, hemen Rüstem'in üzerine atıldılar ve hatta onu tartakladılar. Muğire, hiç sükûnetini bozmadı ve şöyle söze girdi: 'Sizin efsanelerinizi duyardık. Sizden daha aptal bir toplum yoktur zannediyorum. Biz Araplar, sizin gibi birbirimizi köle ve kul şeklinde görmeyiz. Yine ben sizin, bizler gibi insanlara yardımcı olduğunuzu ve onlara adaletle muamele ettiğinizi zannederdim. Birbirinizin rabbi olduğunuzu söyleseydiniz, bu gördüklerimden daha iyi olurdu. Bu tutumunuz hiç doğru değil ve biz, asla sizin gibi yapmayız. Aslında ben, size kendiliğimden gelmedim; siz beni çağırdınız. Bugün şunu anladım ki, akibetiniz gerçekten iyi görünmüyor. Bu akıllarla ve bu gidişle bu saltanat devam edemez.' Bunu duyan muhafızlar: 'Vallahi, bu Arap doğru söylüyor.' dediler. Bunu fark eden komutanlar: 'Vallahi adam öyle konuştu ki, memurlarımız dahi ona meyletti. Atalarımızı Allah kahretsin! Bu Arapları küçümsemekle, ne kadar ahmakça bir iş yapmışlar!' dediler."[9]

11. SAHABENİN, DÜŞMANLARIN ÇOKLUĞUNA VE KUVVETİNE ÇOK EHEMMİYET VERMEMESİ

Abdullah b. Amr (radıyallahu anh) anlatıyor: Hz. Ebû Bekir (radıyallahu anh), Amr b. el-As'a (radıyallahu anh) mektup yazmış ve mektupta şöyle demişti:

"Allah'ın selamı üzerine olsun. Mektubunu aldım. Mektubunda, Rumların çok sayıda asker topladığını yazıyorsun. Bizler, Allah Resûlü ile beraber savaşırken, Allah, bizim kuvvetimize ve çokluğumuza bakarak yardım etmedi. Bir defasında, sadece iki

9 Hâkim, *Müstedrek* 3/332 (5279)

atımız vardı. Develere de, nöbetleşe biniliyordu. Uhud'da ise, yalnızca bir atımız vardı. Ona da, Efendimiz biniyor ve düşmana karşı bize manevi destek oluyordu.

Amr! Şunu iyi bilesin ki, Allah'a en çok itaatkâr olan kimse, günahlardan en çok tiksinti ve ürperti duyan kimsedir. Öyleyse, Allah'a itaat et ve askerlerine de itaat etmelerini emret."[10]

12. SAHABE DÜŞMANLARININ SAHABE HAKKINDA SÖYLEDİKLERİ

Ebu'z-Zehra el-Kuşeyrî anlatıyor: Hirakliyus, Kostantiniyye'ye doğru sefere çıkmıştı. Hirakliyus, Müslümanların esaretinden kaçıp gelen bir Rum'a: "Bana Müslümanlar hakkında bilgi ver." dedi. Adam: "Sana, onları gözlerinle görmüş gibi anlatacağım. Onlar, gündüzleri at sırtında mücahede ile meşguldürler, geceleri de ibadet ederler. Yol üzerinde yedikleri şeylerin ücretini verirler. Bir yere girince, muhakkak selam verirler. Düşmanlarını alt edinceye kadar sebat ederler." Herakliyus: "Bu sözlerin doğru ise; onlar, ileride şu bastığım yerleri dahi ele geçirirler." dedi.[11]

Çin Kralının, Sahabe Hakkında Söyledikleri

İran hükümdarı Yezdücerd, Çin kralına yardım istemek için mektup yazdı. Çin kralı gelen elçiye şöyle dedi:

"Kralların düşmanlara karşı birbirlerine yardım etmeleri gerektiği kanaatindeyim. Ancak, sizi yurdunuzdan çıkarmak isteyen şu kavimden bahset bana. Onların az, sizin ise çok olduğunu söyledin. Bana göre az bir kuvvete sahip olan o insanların, sizin gibi güçlü ve sayıca çok olan bir orduyu yenmeleri; onların hayırlı, sizin de kötü bir yolda olduğunuzun göstergesidir."

---

10 Taberânî, *Mu'cemu'l-Evsat* 8/164 (8284)

11 İbn Kesîr, *el-Bidâye* 7/15

Elçi, "İstediğini sorabilirsin." deyince, Çin hükümdarı: "Onlar, verdikleri sözleri yerine getirirler mi?" diye sordu. Elçi, "Evet." dedi. Çin hükümdarı, "Savaşa başlamadan evvel size neyi önerirler?" diye sordu. Elçi: "Bizden üç şıktan birini seçmemizi isterler: Ya onların dinlerine girmemiz gerekir. Bu takdirde onların sahip olduğu bütün haklara sahip olacağımızı söylüyorlar. Ya da, bizi düşmanlara karşı korumaları mukabilinde, bizim cizye vermemizi isterler. Bunu da kabul etmezsek savaşırlar." Hükümdar: "Komutanlarına itaatleri nasıldır?" diye sordu. Bu soruya Fars elçisi: "Bir cemaat, mürşidine nasıl itaat ederse öyle itaat ederler." dedi. Hükümdar, "Neleri haram, neleri helal sayıyorlar?" diye sordu. Elçi, "Anlattım neleri haram, neleri helal saydıklarını." dedi. Kral: "Kendilerine haram kılınanları helal, helal kılınanları da haram sayarlar mı?" diye sordu. Elçi: "Hayır." dedi. Çin kralı bu cevap üzerine:

"Bu millet haramı helal, helalı da haram yapmadıkça asla mağlup edilemez." dedi.

(...) En sonunda Çin hükümdarı, şöyle bir mektup yazdı ve elçiye verdi:

"Sana bir ucu Çin'de, diğeri de Merv'de olan bir ordu ile destek gönderebilirim; bunu yapmam gerektiğine inanıyorum. Fakat, elçinizin bana anlattığı bu millet, dağları yerinden sökmek istediğinde, bunu yapabilecek güce sahiptir. Onlar bu hallerini koruyabilirlerse, emir verildiğinde beni dahi yerimden edebilirler. O halde, onları razı et ve anlaş onlarla. Sana dokunmadıkları sürece sen de onlara ilişme."[12]

---

12 Taberî, *Târîh* 2/549

KAYNAKLAR

Abdurrezzak, Ebû Bekr Abdurrezzak İbn Hemmâm (126-211 h.); *el-Musannef*, [Tahkîk: Habîburrahmân el-A'zamî], I-XI, el-Meclisü'l-ilmî, Beyrut, 1403/1983.

Ahmed İbn Hanbel, Ebû Abdillah eş-Şeybânî (164-241 h.); *el-Müsned*, I-VIII, Müessesetü Kurtuba, Mısır, tsz.

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyin (384-458 h.); *es-Sünenü'l-kübrâ*, I-X, Mektebetü dâri'l-bâz, Mekke, 1414/1994.

– *Şuabü'l-îmân*, [Tahkîk: Muhammed es-Saîd Besyûnî ez-Zağlûl], I-IX, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1410/1990.

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl (v. 256 h.); *el-Edebü'l-müfred*, I-VIII, Dâru'l-beşâiri'l-İslâmiyye, Beyrut, 1409/1989.

– *Sahîhu'l-Buhârî*, I-VIII, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, 1979.

– *et-Târîhu'l-kebîr*, I-VIII, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1986.

Dârimî, Abdullah b. Abdirrahmân (181-255 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1407/1987.

Dimaşki, Muhammed b. Salih 972/1536; *Peygamber Külliyatı* (çev. Halil İbrahim Kaçar, Hüseyin Kaya), İstanbul, Ocak Yayıncılık, 2003.

Ebû Dâvûd, Süleyman b. Eş'as es-Sicistânî (202-275 h.); *es-Sünen*,

[Tahkîk: Muhammed Muhsin Abdülhamîd], I-IV, el-Mektebetü'l-İslâmiyye, İstanbul, tsz.

Ebû Nuaym, Ahmed b. Abdillâh el-İsbehânî (v. 430 h.); *Hilyetü'l-evliyâ ve tabakâtü'l-asfiyâ*, I-X, Dâru'l-kitâbi'l-Arabî, Beyrut, 1405 h.

– *Delailü'n-nübüvve*, Haleb, Darü'l-Vai, [t.y.]

Ebû Ya'lâ, Ahmed b. Ali b. el-Müsennâ (210/307 h.); *el-Müsned*, I-XIII, Dâru'l-Me'mûn li't-türâs, Dimaşk, 1404/1984.

el-Hindi, Alauddin Ali b. Abdülmelik b. Kadı Han Müttaki, (v. 975/1567); *Kenzü'l-ummal fi süneni'l-akval ve'l-ef'al*, Dairetü'l-Maarifi'l-Osmaniyye, Haydarabad: 1374/1954-1377/1958.

Hâkim, Ebû Abdillah Muhammed b. Abdillah en-Neysâbûrî (321-405 h.); *el-Müstedrek ale's-Sahîhayn*, I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiyye, Beyrut, 1411/ 1990.

Halebî, Ali İbn Burhaniddin (v. 1044/1635); *es-Sîratü'l-Halebiyye*, I-III, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1400.

Heysemî, Ali İbn Ebî Bekr (v. 807 h.); *Mecmau'z-zevâid*, I-X, Dâru'r-reyyan li't-türas/Dâru'l-kitabi'l-Arabî, Kahire/Beyrut, 1407 h.

İbn Abdilberr, Yusuf b. Abdullah b. Muhammed (v. 463 h.); *el-İstîâb*, I-V, Dâru'l-cîl, Beyrut, 1412 h.

– *Camiu beyani'l-ilm ve fazlihi vema yenbagi fi rivayetihi [ve hamlihi]* / Beyrut, Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, [t.y.]

İbn Asâkir, Ebu'l-Kâsım Sikatüddîn Ali b. Hasan b. Hibetullah (v. 571/1176); *Târîhu Dimaşk*, I-LXX, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1417/1996.

İbnü'l-Cevzî, Abdurrahman b. Ali b. Muhammed (508-597 h.); *Sıfatü-'s-safve*, I-IV, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1399/1979.

İbn Ebî Şeybe, Abdullah b. Muhammed (v. 235 h.); *el-Musannef fi'l-ehâdîs ve'l-âsâr*, [Tahkîk: Kemâl Yusuf el-Hût], I-VII, Mektebetü'r-Ruşd, Riyad, 1409 h.

İbnü'l-Esir, Ebü'l-Hasan İzzeddin Ali b. Muhammed b. Abdülke-

rim (v. 630/1233); *Üsdü'l-gabe fi ma'rifeti's-sahabe*, Kahire : Darü'ş-Şaab, 1970.

İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî (773-852 h.); *Fethu'l-bârî*, I-XIII, Dâru'l-ma'rife, Beyrut, 1379 h.

– *el-İsâbe*, I-VIII, Dâru'l-cîl, Beyrut, 1412 h.

İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed el-Büstî (v. 354/965.); *el-İhsân fî takrîbi Sahîh-i İbn Hibbân*, [Tertîb: Alâüddîn Ali b. Belbânî, Tahkîk ve ta'lîk: Şuayb el-Arnavût], I-XVII, Müessesetü'r-risâle, Beyrut, 1988.

İbn Hişâm, Abdülmelik İbn Hişam İbn Eyyûb el-Himyerî (v. 213/828); *es-Sîratü'n-nebeviyye*, I-VI, Dâru'l-cîl, Beyrut, 1411.

İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ İsmail İbn Ömer İbn Kesîr ed-Dimaşkî (v. 774 h.); *Tefsîru'l-Kur'âni'l-azîm*, I-IV, Dâru'l-fikr, Beyrut, 1401 h.

– *el-Bidâye ve'n-nihâye*, I-XIV, Dâru'l-meârif, Beyrut, tsz.

– *es-Siretü'n-nebeviyye*, Beyrut, Darü'l-Ma'rife, 1976.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî (207-275 h.); *es-Sünen*, I-II, Dâru'l-fikr, Beyrut, tsz.

İbn Sa'd, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd el-Menî' (168-230 h.); *et-Tabakâtü'l-kübrâ*, I-VIII, Dâru sâdir, Beyrut, tsz.

Kâdı İyâz, Ebu'l-Fazl İyaz İbn Musa İbn. İyâz el-Yahsubî (v. 544/1149); *eş-Şîfâ bi ta'rîfî hukûki'l-Mustafa* (s.a.s.), [Tahkik: Hüseyin Abdulhamid Nil], Dâru'l-erkam, Beyrut, 1415/1995.

Mâlik b. Enes, Ebû Abdullah el-Esbahî (93-179 h.); *el-Muvatta'*, I-II, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, 1985.

Muhammed Rıza, *Osman b. Affan: Zi'n-nureyn*, Beyrut : Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1982.

Mübarekfuri, Ebu'l-Ali Muhammed Abdurrahman b. Abdürrahim (v. 1353/1934); *Tuhfetü'l-ahvezi bi-şerhi camii't-tirmizi* [thk. Muhammed Abdülmuhsin Ketebi ; müracaa Abdülvehhab Abdüllatif] Kahire, Matbaatü'l-Medeni, 1964.

Münâvî, Muhammed Abdürraûf b. Ali (v. 1031/1622); *Feyzu'l-kadîr şerhu Câmii's-sağîr*, I-VI, el-Mektebetü't-ticâriyyeti'l-kübrâ, Mısır, 1356 h.

Münziri, Ebu Muhammed Zekiyyüddin Abdülazim b. Abdülkavi (v. 656/1258); *et-Tergib ve't-terhib*, Kahire, Darü't-Türas, [t.y.]

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Haccâc en-Neysâbûrî (206-261 h.); *Sahîhu Müslim*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.

Said b. Mansur, Ebu Osman Said b. Mansur b. Şu'be el-Horasani (v. 227/842); *Sünen* [thk. Habiburrahman A'zami.], Beyrut, Darü-'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1985.

Taberânî, Ebu'l-Kâsım Muhammed b. Ahmed (v. 360 h.); *el-Mu'-cemül-evsat*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], I-X, Dâru'l-Harameyn, Kahire, 1415 h.

– *el-Mu'cemül-kebîr*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdilmecîd es-Selefî], I-XX, Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, Musul, 1404 h.

– *el-Mu'cemüs-sağîr*, [Tahkîk: Hamdi b. Abdülmecîd es-Selefî], I-II, el-Mektebetü'l-İslâmî/Dâru Ammân, Beyrut/Amman, 1405/1985.

Taberî, Muhammed b. Cerîr b. Yezîd b. Hâlid (224-310 h.); *Târîhu'l-ümem ve'l-mülûk* (Tarîhu't-Taberî), I-V, Dâru'l-kütübi'l-ilmiy-ye, Beyrut, 1407h.

Tirmizî, Ebû Îsâ Muhammed b. Îsâ (209-279 h.); *el-Câmiu's-Sahîh*, I-V, Dâru ihyâi't-türâsi'l-Arabî, Beyrut, tsz.